

การสื่อสารประเด็นยาเสพติดผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง โดยผู้สื่อสารที่เป็นเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด

นางสาวศิริพร เสรีกิตติกุล

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-17-0483-6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DRUG ISSUE COMMUNICATION VIA RADIO PROGRAM
BY EX-ADDICT ADOLESCENTS AS COMMUNICATOR

Miss Siriporn Sereekittikul

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Mass Communication

Department of Mass Communication

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-17-0483-6

ศิริพร เสรีกิตติกุล : การสื่อสารประเด็นยาเสพติดผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง โดยผู้สื่อสารที่เป็นเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด. (DRUG ISSUE COMMUNICATION VIA RADIO PROGRAM BY EX-ADDICT ADOLESCENTS AS COMMUNICATOR) อ.ที่ปรึกษา : อาจารย์สุภาพร โพธิ์แก้ว, 221 หน้า. ISBN 974-17-0483-6.

การวิจัยชิ้นนี้เป็นการนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research หรือ PAR) มาใช้ในประเด็นยาเสพติดกับเยาวชนและสื่อมวลชน โดยมีเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด และกำลังบำบัดที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์ จังหวัดพุมธานี จำนวน 16 คน เป็นผู้ร่วมปฏิบัติการ และมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1.ศึกษากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการให้เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดเป็นผู้สื่อสารผ่านสื่อวิทยุ 2. ศึกษาประเด็นยาเสพติดในมุมมองของเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด และ 3.ศึกษารูปแบบการสื่อสารในรายการวิทยุที่เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดเป็นผู้สื่อสาร

ผลการวิจัยพบว่า การใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีผลให้ 1. บุคลิกของผู้ร่วมปฏิบัติการ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะผู้นำหรือผู้ตามถูกปรับให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน 2. ภาพในใจเกี่ยวกับรูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุที่เคยฟังและชื่นชอบมาก่อนถูกลบให้หมดไป หรือเหลือน้อยที่สุด 3. ผู้ร่วมวิจัยได้พัฒนาความคิดเชิงวิเคราะห์ และเกิดความมั่นใจในการแสดงออก 4. เมื่อเกิดความคุ้นเคยกันมากขึ้น ได้เปิดเผยความในใจมากขึ้น จึงเกิดข้อค้นพบใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น 5. ผู้ร่วมวิจัยเกิดความศรัทธาในความสามารถของตนเองมากขึ้น และ 6. ผู้วิจัยมีความเข้าใจผู้เคยติดยาเสพติดมากขึ้น ทำให้เกิดการปรับทัศนคติที่มีต่อผู้เคยติดยาเสพติดในแง่ดีขึ้น

นอกจากนี้ เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดที่ร่วมปฏิบัติการสะท้อนมุมมองต่อประเด็นยาเสพติด ดังนี้ 1. ชีวิตที่ติดยาเสพติด ทำให้ผู้เสพเกิดความสูญเสีย 2. ครอบครัวคือพลังสำคัญในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติด 3. การเลิกเสพยาเสพติดต้องใช้ความพยายาม และต้องการกำลังใจอย่างมาก 4. การเสนอข่าวเกี่ยวกับยาเสพติดที่ผ่านมา ทำให้ผู้เคยติดยาเสพติดรู้สึกขมขื่น สิ้นหวัง 5. การติดยาเสพติดในบางราย อาจมีสาเหตุมาจากเยาวชนมีความมุ่งมั่นในความสำเร็จทางการกีฬา หรือการศึกษามากเกินไป 6. ยาบ้าออกฤทธิ์ดีด ไม่ใช่แค่ล้ง และ 7. กำลังใจและโอกาส คือสิ่งที่ช่วยบรรเทาปัญหาเสพติดได้

สำหรับรายการวิทยุที่ร่วมกันผลิตขึ้น คือ "รายการรู้เท่าทันยาเสพติด" เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดได้ร่วมกันวางแผนและผลิตรายการขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายทางการสื่อสาร เพื่อเป็นประโยชน์ทั้งต่อสาธารณชนทั่วไป และกลุ่มเยาวชนผู้ติดยาเสพติด ทั้งนี้ รายการสะท้อนให้เห็นว่า 1. ผู้สื่อสารปรารถนาจะสื่อสารกับกลุ่มคนที่หลากหลาย 2. ประเด็นเนื้อหาที่สื่อสารไปในรายการวิทยุคือ ชีวิตผู้ติดยาเสพติดเป็นชีวิตที่ขาดความไว้วางใจ ชีวิตที่ติดยาเสพติดเป็นชีวิตที่ย่ำแย่ และกำลังใจกับโอกาสเป็นสิ่งที่ขาดหายและปรารถนา และ 3. วิธีการนำเสนอที่ผู้สื่อสารเลือกใช้คือนานาทัศนะ และสัมภาษณ์ทั้งประชาชนทั่วไป และผู้เคยติดยาเสพติด

ภาควิชาการสื่อสารมวลชน
สาขาวิชาการศึกษาสื่อสารมวลชน
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

##4285130228 MAJOR: MASS COMMUNICATION

KEYWORD: PARTICIPATORY ACTION RESEARCH / PAR / RADIO / DRUG / ADOLESCENT

SIRIPORN SEREEKITTIKUL : DRUG ISSUE COMMUNICATION VIA RADIO PROGRAM BY EX-ADDICT ADOLESCENTS AS COMMUNICATOR. THESIS ADVISOR: SUPAPORN PHOKAEW, 221 pp. ISBN 974-17-0483-6.

This qualitative research was participatory action research (PAR) in the issue of drug, youth and mass communication. Sixteen ex-addict adolescents participated in the research as communicator of the issue. The study aimed 1. to study PAR process in the matters of the ex-addict youths as communicator via radio program, 2. to study the ex-addict youths' views on drug issue and 3. to study communication form of the radio program produced by these ex-addict adolescents.

The research found that by using the PAR process, 1. the relationship of this research's members either leading or following characteristic is adjusted to be equal participation. 2. Their ideas are not limited by the fix frame of their pre-favorite radio programs. 3. The participants have developed their own analytical thinking and have more confidence to express their feelings and attitudes. 4. The participants are more familiar with the researcher so that they trust to tell anything deeply. 5. They realize their own capacities. 6. the researcher's attitudes about the ex-addict have been adjusted in the better way because of more understanding.

Moreover, the research includes 7 interesting points reflecting the participants' views on drug issue. 1. An addicted life is always lost. 2. Love and warm of family is a powerful anti-drug. 3. Putting a stop to drug addiction, the addict must try seriously and need much encouragement. 4. The drug news on mass communication leads the ex-addict feel bitter and hopeless. 5. Some cases of drug addiction are caused by youths' extreme intention to be success in sport or education. 6. An amphetamine affects symptom of hyperactive rather than being mad. 7. A public encouragement and social opportunities for drug addict can relieve drug problem.

In addition, the radio program "Roo-Tao-Tan-Ya-Seap-Tid" was planned and produced by all participants aiming to communicate for the benefits of both general public and specific addicted youths. This program shows that 1. they wish to communicate with various groups of people. 2. There are 3 emphasised contents including in the program. 2.1 An addicted life is a lack of trustfulness life. 2.2 An addicted life is suffer and lost. 2.3 The ex-addict need a public encouragement and social opportunities to recover his life. 3. The selective presentations of the program are vox-pop and interview both public and ex-addicted adolescents.

Department Mass Communication

Student's signature.....

Field of Study Mass Communication

Advisor's signature.....

Academic year 2001

Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

กราบขอบพระคุณอาจารย์สุภาพร โพธิ์แก้ว (อาจารย์ตั๋ย) ที่คอยให้คำปรึกษา ดูแลเอาใจใส่ และให้กำลังใจอย่างอบอุ่นมาโดยตลอดการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ จนสำเร็จลุล่วงเป็น ความภาคภูมิใจอย่างหนึ่งในชีวิต นอกจากนี้ คำชี้แนะ หรือทัศนคติต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้จากอาจารย์ ยัง ทำให้ลูกศิษย์คนนี้เข้าใจโลก เข้าใจชีวิตมากขึ้นอีกด้วย

ขอบคุณน้อง ๆ ศุภย์ทองเนื้อเก้าทุกคน ที่ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ซึ่งผู้วิจัยรู้สึก ได้ถึงความจริงใจ และความอบอุ่นที่ทุกคนหยิบยื่นให้ ทั้งน้องสนธิ น้องวิณิษฐ์ น้องณัฐพล น้อง ฅธาวุฒิ น้องกรรณ น้องแป้น น้องอ้น น้องหมึก น้องเอก น้องเทพ น้องดล น้องรัช น้องพงษ์ น้อง พจน์ น้องโอ้ และน้องเกรียง หากขาดความร่วมมือของน้อง ๆ วิทยานิพนธ์เล่มนี้คงไม่สามารถ ลุล่วงสมบูรณ์ได้อย่างนี้

ขอบคุณโรงพยาบาลธัญญารักษ์ที่อนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าไปดำเนินงานวิจัยในศูนย์ ของเนื้อเก้า ขอบคุณคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เอื้อเพื่อให้ใช้ห้องปฏิบัติการ วิทยุกระจายเสียงเป็นสถานที่ผลิตรายการ ขอบคุณ อสมท. ที่ต้อนรับพวกเราเข้าไปเยี่ยมชมการ ผลิตรายการวิทยุ ให้ได้เห็นการทำงานที่เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ขอพระคุณอาจารย์ตั๋ยอีกครั้ง ที่ช่วย ให้ผลงานได้ออกอากาศทางรายการ(วิทยุ)จับจ้องมองสื่อ ขอพระคุณ รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ และ ผศ.ดร.เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ ที่คอยให้คำปรึกษามาโดยตลอดเช่นกัน นับเป็นหลาย ๆ แรง สนับสนุนที่ส่งเสริมให้งานนี้บรรลุความสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์

ขอบคุณเพื่อนผู้น่ารักที่ได้สละเวลาและแรงกายมาช่วยงานอยู่หลายครั้ง ทั้งพี่ปิ่น พี่ตุ้ม พี่ตุ๊ตู่ ปอย และหนู่ย ขอขอบคุณเพื่อนทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจ เป็นห่วงเป็นใย และมีน้ำใจให้ กันเสมอมา ไม่ว่าจะเพื่อนดริม เพื่อนเปิ้ล พี่หนู ปอนด์ และอีกหลาย ๆ คนที่ไม่ได้เอ่ยชื่อถึง

ขอบคุณคุณนันทสิทธิ์ กิตติวรากุล สำหรับกำลังใจและพลังใจแสนพิเศษที่มีให้ กันตลอดมา นับเป็นส่วนเติมเต็มให้ชีวิตสมบูรณ์อย่างไม่มีใครทำได้เช่นกัน

สุดท้าย ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่สุรีย์และพี่ชาย ที่อบรมเลี้ยงดู และส่งเสียให้ เล่าเรียนจนจบการศึกษาถึงขั้นนี้ นับเป็นสมบัติล้ำค่าที่จะติดตัวไปตลอดชีวิต นอกจากนี้ คุณแม่ยังเป็นกำลังใจ เป็นห่วงเป็นใย และคอยปลอบโยนอยู่เคียงข้างลูกอย่างอบอุ่นเสมอมา ทำให้ลูก รู้สึกมีพลังมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อ จนประสบความสำเร็จได้ในวันนี้

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฐ
สารบัญภาพ.....	ฑ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา	1
ปัญหานำวิจัย	13
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	13
ขอบเขตการวิจัย.....	14
นิยามศัพท์.....	15
ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น.....	15
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
1. ความเป็นมาของปัญหายาเสพติด	16
2. การใช้สื่อมวลชนดำเนินการทางด้านการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดในประเทศไทย โดยสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2519-2541	17
3. แนวคิดที่ใช้เป็นแนวทางในงานวิจัย	21
3.1 พัฒนาการของแนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม.....	21
3.1.1 ข้อวิจารณ์กระบวนการทัศนคติเดิม.....	21
3.1.2 ลักษณะของกระบวนการทัศนคติยอมรับความหลากหลาย (Multiplicity Paradigm) : รฐานของแนวคิดเรื่องสังคมแบบมีส่วนร่วม	23
3.1.3 ข้อวิจารณ์กระบวนการทัศนคติยอมรับความหลากหลาย	23
3.2 แนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม	24

สารบัญ (ต่อ)

๗

บทที่	หน้า
3.2.1 ความหมายและลักษณะของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม	24
3.2.2 แบบจำลองการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม	28
3.2.3 ประเภทของการมีส่วนร่วม.....	28
3.2.4 ระดับของการมีส่วนร่วม	29
3.2.5 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)	34
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
4.1 งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับ สื่อมวลชนและประเด็นยาเสพติด	38
4.2 งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	43
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	47
การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น	47
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	49
1. การค้นหา และรับสมัครผู้ร่วมวิจัย	49
2. การดำเนินงานตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	52
2.1 การดำเนินกิจกรรมช่วง ร่วมกันศึกษาสถานการณ์ (Study).....	52
2.2 การดำเนินกิจกรรมช่วง ร่วมกันแสดงปฏิริยาต่อสถานการณ์ (Reflection)	57
2.3 การดำเนินกิจกรรมช่วง ร่วมกันแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์ (Action) .	62
การวิเคราะห์ และการนำเสนอผลการวิจัย.....	65
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	66
บทที่ 4 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการให้เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดเป็นผู้สื่อสาร.....	67
1. ลักษณะกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในงานวิจัยชิ้นนี้.....	67
1.1 กำหนดกิจกรรมเป็นกรอบการดำเนินงาน และเป็นกลไกปรับสภาวะการณ์	67
1.2 สร้างสัมพันธ์ภาพฉันท์มิตร เพื่อความร่วมมืออย่างเต็มที่.....	68
1.3 ใช้กิจกรรมช่วยสร้างความเชื่อมั่น	70
1.4 การลดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิด และการแสดงออกของผู้ร่วมวิจัย	71

2. ผลของการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	72
2.1 บุคลิกของผู้นำ-ผู้ตามถูกปรับให้เท่าเทียมกัน หรือเหลื่อมล้ำกันน้อยที่สุด	72
2.2 ภาพในใจเกี่ยวกับรูปแบบ และเนื้อหาของรายการวิทยุที่เคยฟัง และชื่นชอบ มาก่อนถูกลบให้หมดไป หรือเหลือน้อยที่สุด	73
2.3 ผู้ร่วมวิจัยได้พัฒนาความคิดเชิงวิเคราะห์	74
2.4 ผู้ร่วมวิจัยเกิดความมั่นใจในการแสดงออก	78
2.5 คู่กันเคยกันเพิ่มขึ้น เปิดเผยความในใจมากขึ้น	79
2.6 ผู้ร่วมวิจัยเกิดความศรัทธาในความสามารถของตนเองมากขึ้น	80
2.7 ผู้วิจัยเกิดการปรับทัศนคติที่มีต่อผู้เคยติดยาเสพติด	81
2.7.1 ความหวาดกลัวผู้เคยติดยาเสพติด ที่อยู่ในใจผู้วิจัยหายไป	81
2.7.2 ทัศนคติบางประการถูกปรับในแง่ดีขึ้น	82
บทที่ 5 ภูมิหลัง และมุมมองของเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด ในประเด็นยาเสพติด	84
1. ภูมิหลังของผู้ร่วมวิจัยที่ร่วมงานวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบ	84
2. ภูมิหลังของผู้ร่วมวิจัยที่ไม่สามารถร่วมงานวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบ	98
3. ประเด็นยาเสพติด ในมุมมองของเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด	109
3.1 ชีวิตที่ติดยาเสพติด ทำให้ผู้เสพเกิดความสูญเสีย	109
3.1.1 ทำให้สูญเสียของรัก	109
3.1.2 ทำให้สูญเสียความรัก ความไว้วางใจจากคนในครอบครัว	109
3.1.3 ทำให้เสียการเรียน และเสียอนาคต	110
3.1.4 ชีวิตที่ติดยาเสพติด เหมือนชีวิตที่ไม่มีความหวัง	111
3.2 "ครอบครัว" คือพลังสำคัญในการหลีกเลี่ยงห่างจากยาเสพติด	111
3.3 การเลิกเสพยาเสพติด ต้องใช้ความพยายาม และต้องการกำลังใจอย่างมาก ..	112
3.4 การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับยาเสพติดที่ผ่านมา ทำให้ผู้เคยติดยาเสพติดรู้สึก ขมขื่น สิ้นหวัง	113
3.5 "กีฬา" ก็อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้หันไปเสพยาเสพติด	114
3.6 บางครั้งผู้ที่ "ตั้งใจเรียน" ก็หันไปติดยาเสพติดได้	115
3.7 ยาบ้า ออกฤทธิ์ "ดีด" ไม่ใช่ "คลั่ง"	115
3.8 "กำลังใจ" และ "โอกาส" คือสิ่งที่ช่วยบรรเทาปัญหาเสพยาเสพติดได้	116

สารบัญ (ต่อ)

ญ

บทที่	หน้า
4. ข้อค้นพบเกี่ยวกับสาเหตุของการติดยาเสพติด.....	117
4.1 ความอยากรู้้อยากลอง กับคำชักชวนของเพื่อน.....	117
4.2 การเริ่มเสพยาบ้า เพราะเจตนาดี.....	117
4.3 การหันไปเสพยาเสพติด เพื่อหลีกเลี่ยงจากความเศร้าโศก.....	118
4.4 ทศนคติที่ว่า ยาบ้าเป็นของธรรมดา เป็นปกติทั่วไปของสังคม.....	118
บทที่ 6 รายการวิทยุ "รู้เท่าทันยาเสพติด".....	119
1. การวางแผน และการเตรียมการผลิตรายการวิทยุ.....	119
1.1 ระดมสมอง ได้ประเด็นหลากหลาย ในเวลาอันสั้น.....	119
1.2 ประเด็นที่มีเนื้อหาในเชิงป้องกันปัญหา ยาเสพติด ได้รับการพูดถึงไม่มากนัก ...	120
1.3 ประเด็นตำรวจกับการแสวงหาผลประโยชน์ ถูกคัดออก เพราะไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้.....	122
1.4 ผู้ร่วมวิจัยเชื่อว่าการเลี้ยงดูลูก ไม่ใช่สาเหตุหลักของการติดยาเสพติด จึงตัดประเด็นนี้ออก.....	122
1.5 แบ่งประเด็นออกเป็น 3 กลุ่ม กลายเป็น 3 ช่วงของรายการ พร้อมกับกำหนดวัตถุประสงค์อย่างสอดคล้อง.....	123
1.6 กำหนดกลุ่มเป้าหมาย หลากหลาย อย่างมีเหตุผล.....	125
1.7 นานาทัศนะ และการสัมภาษณ์ รูปแบบที่ได้นำเสนอน้ำเสียงของเจ้าตัว.....	125
1.8 การเลือกผู้ดำเนินรายการที่มีน้ำเสียงเหมาะสมกับเนื้อหา.....	126
1.9 การเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งมีประสบการณ์ที่น่านำมาเป็นบทเรียนให้ผู้ฟังได้เป็นอย่างดี.....	128
1.10 การเลือกเพลงที่มีใจความสอดคล้องกับชีวิตและยังกลมกลืนกับเนื้อหารายการ.....	128
1.11 การสัมภาษณ์นานาทัศนะ อย่างขมีขมัน.....	131
2. รายการ "รู้เท่าทันยาเสพติด" รายการวิทยุที่ร่วมกันผลิตขึ้น.....	133
2.1 ถอดเทปรายการวิทยุ "รู้เท่าทันยาเสพติด".....	133
2.1.1 ถอดเทปช่วงที่ 1 : เปิดรายการ และนำเสนอานาทัศนะของประชาชนกับตำรวจ.....	133

2.1.2	ถอดเทปช่วงที่ 2 : สัมภาษณ์ถึงชีวิตก่อน-หลังติดยาเสพติด	136
2.1.3	ถอดเทปช่วงที่ 3 : นำเสนอนานาทัศนะของผู้เคยติดยาเสพติด	140
2.2	รูปแบบการสื่อสารในรายการ "รู้เท่าทันยาเสพติด"	142
2.2.1	"ผู้สื่อสาร" ประจักษ์จะสื่อสารกับ "กลุ่มคนที่หลากหลาย"	142
2.2.2	"ประเด็น" ที่ผู้สื่อสาร สื่อสารไปในรายการวิทยุ	143
	(1) ชีวิตผู้ติดยาเสพติด ชีวิตที่ขาดความไว้วางใจ	143
	(2) ชีวิตที่ติดยาเสพติด เป็นชีวิตที่ย่ำแย่	144
	(3) "กำลังใจ" และ "โอกาส" สิ่งที่ขาดหาย และประจักษ์	144
2.2.3	วิธีการนำเสนอที่ใช้ในการสื่อสารแต่ละประเด็น	145
3.	การเสวนา และประเมินผลการผลิตรายการวิทยุ	147
3.1	แต่ละช่วงของรายการ มีส่วนนำเสนอใจเฉพาะตัว	147
3.2	ผลงาน เป็นไปตามความคาดหวัง	148
3.3	ข้อดีของการได้ร่วมกันผลิตรายการวิทยุ	149
3.4	ข้อเสียของการได้ร่วมกันผลิตรายการวิทยุ	150
บทที่ 7	สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และข้อเสนอแนะ	152
	สรุปผลการดำเนินงาน	152
1.	ผลที่เกิดจากการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	153
2.	ผลการศึกษานโยบายหลัง และมุมมองของเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด ในประเด็นยาเสพติด	153
3.	รายการรู้เท่าทันยาเสพติด รายการวิทยุที่ร่วมกันผลิตขึ้น	154
3.1	การดำเนินงานในช่วงวางแผน และการเตรียมการผลิตรายการวิทยุ	154
3.2	รูปแบบการสื่อสารในรายการวิทยุรู้เท่าทันยาเสพติด	155
3.3	การเสวนา และประเมินผลการผลิตรายการวิทยุ	155

สารบัญ (ต่อ)

ฎ

บทที่

หน้า

อภิปรายผล.....	156
1. เมื่อได้รับกระบวนการเพิ่มความมั่นใจ และโอกาส เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด สามารถเป็น "ผู้สื่อสาร" ได้อย่างสมบูรณ์.....	156
2. รายการวิทยุ "รู้เท่าทันยาเสพติด" ได้สื่อสารความเข้าใจ และความรู้สึกของ เยาวชน ผู้เคยติดยาเสพติด.....	156
3. สังคมมีโอกาสได้ฟังความเข้าใจของเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด โดยตรง.....	157
4. กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และเข้าใจ ประเด็นยาเสพติดลึกซึ้งยิ่งขึ้น.....	157
5. กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถเสริมให้เยาวชนที่เคยติด ยาเสพติด เกิดพลังเข้มแข็งในการดำรงชีวิตต่อไป.....	158
6. การสื่อสารภายใต้กรอบกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีส่วนช่วย บรรเทาปัญหาของสังคมได้.....	159
ข้อสังเกตจากการวิจัย.....	160
ข้อเสนอแนะ.....	161
รายการอ้างอิง.....	162
ภาคผนวก ก.....	169
ภาคผนวก ข.....	174
ภาคผนวก ค.....	212
ประวัติผู้เขียน.....	221

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 1 จำนวนนักเรียน นักศึกษาที่สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติดทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533-2542.....	19
ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบอายุผู้ต้องหาคดียาเสพติด (ค่าร้อยละ) ตั้งแต่ ปี 2538-2542.....	20
ตารางที่ 3 ความแตกต่างทางทฤษฎี เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาและการสื่อสาร.....	26
ตารางที่ 4 ความแตกต่างระหว่างแบบจำลองของสังคมที่มีการครอบงำ และสังคมพหุนิยม.....	27
ตารางที่ 5 รายการงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับสื่อมวลชน และประเด็นยาเสพติด.....	39
ตารางที่ 6 รายชื่อ อายุ และภูมิลำเนาของผู้ร่วมวิจัย.....	51
ตารางที่ 7 การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันศึกษาสถานการณ์ (Study).....	52
ตารางที่ 8 การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันแสดงปฏิกิริยาต่อสถานการณ์ (Reflection).....	57
ตารางที่ 9 การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์ (Action).....	62

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
ภาพที่ 1 การไหลของข่าวสารแบบบนลงล่าง	10
ภาพที่ 2 ภาพแสดงถึงการสื่อสารแบบสองทาง	28
ภาพที่ 3 แบบจำลองกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม	36
ภาพที่ 4 ภาพวาดน้องสนธิ วาดโดยพี่ตู่ (ทีมงานวิจัย) ในกิจกรรมที่ ศ-1: แนะนำตัว	85
ภาพที่ 5 ภาพวาดผลงานของน้องสนธิ ในกิจกรรมที่ ศ-2: เล่าสู่กันฟัง	86
ภาพที่ 6 ภาพวาดน้องณัฐพล วาดโดยน้องอ้น ในกิจกรรมที่ ศ-1: แนะนำตัว	88
ภาพที่ 7 ภาพวาดน้องศรานุฒิ วาดโดยน้องเอก ในกิจกรรมที่ ศ-1: แนะนำตัว	89
ภาพที่ 8 ภาพวาดผลงานของน้องวิชิต ในกิจกรรมที่ ศ-2: เล่าสู่กันฟัง	91
ภาพที่ 9 ภาพวาดน้องกรรณ วาดโดยน้องโอ้ ในกิจกรรมที่ ศ-1: แนะนำตัว	93
ภาพที่ 10 ภาพวาดน้องเอก วาดโดยน้องศรานุฒิ ในกิจกรรมที่ ศ-1: แนะนำตัว	94
ภาพที่ 11 ภาพวาดผลงานของน้องเอก ในกิจกรรมที่ ศ-2: เล่าสู่กันฟัง	95
ภาพที่ 12 ภาพวาดน้องแป้น วาดโดยน้องเกรียง ในกิจกรรมที่ ศ-1: แนะนำตัว	96
ภาพที่ 13 ภาพวาดน้องอ้น วาดโดยน้องณัฐพล ในกิจกรรมที่ ศ-1: แนะนำตัว	97
ภาพที่ 14 ภาพวาดน้องโอ้ วาดโดยน้องกรรณ ในกิจกรรมที่ ศ-1: แนะนำตัว	99
ภาพที่ 15 ภาพวาดผลงานของน้องโอ้ ในกิจกรรมที่ ศ-2: เล่าสู่กันฟัง	100
ภาพที่ 16 ภาพวาดน้องเกรียง วาดโดยน้องแป้น ในกิจกรรมที่ ศ-1: แนะนำตัว	101
ภาพที่ 17 ภาพวาดน้องพงษ์ วาดโดยน้องพจน์ ในกิจกรรมที่ ศ-1: แนะนำตัว	101
ภาพที่ 18 ภาพวาดผลงาน (หน้าแรก) ของน้องเทพ ในกิจกรรมที่ ศ-2: เล่าสู่กันฟัง	103
ภาพที่ 19 ภาพวาดผลงาน (หน้าที่สอง) ของน้องเทพ ในกิจกรรมที่ ศ-2: เล่าสู่กันฟัง	103
ภาพที่ 20 ภาพวาดน้องพจน์ วาดโดยน้องพงษ์ ในกิจกรรมที่ ศ-1: แนะนำตัว	104
ภาพที่ 21 ภาพวาดผลงานของน้องพจน์ ในกิจกรรมที่ ศ-2: เล่าสู่กันฟัง	105
ภาพที่ 22 ภาพวาดน้องรัช วาดโดยน้องโอ้ ในกิจกรรมที่ ศ-1: แนะนำตัว	105
ภาพที่ 23 ภาพวาดผลงานของน้องรัช ในกิจกรรมที่ ศ-2: เล่าสู่กันฟัง	106
ภาพที่ 24 ภาพวาดน้องดล วาดโดยผู้วิจัย ในกิจกรรมที่ ศ-1: แนะนำตัว	108
ภาพที่ 25 ภาพวาดผลงานของน้องดล ในกิจกรรมที่ ศ-2: เล่าสู่กันฟัง	108

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีการใช้สารเสพติดมานาน โดยแต่เดิมจะระบาดอยู่ในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน หรือผู้มีอาชีพรับจ้าง เช่น กรรมกร คนขับรถบรรทุก เป็นต้น แต่ปัจจุบันปัญหายาเสพติดได้แพร่ระบาดขยายกว้างไปถึงประชาชนกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมด้วย เช่น กลุ่มผู้ขายบริการทางเพศ กลุ่มผู้เร่ร่อน และที่สำคัญ ปัจจุบันยาเสพติดได้แพร่กระจายสู่กลุ่มเยาวชน ทั้งในและนอกสถานศึกษาอย่างรวดเร็ว และเพิ่มปริมาณผู้เสพมากขึ้นเรื่อย ๆ

การแพร่ระบาดนั้น ไม่เพียงแต่เป็นการขยายตัวทางด้านผู้เสพเท่านั้น หากแต่มีการขยายตัวของจำนวนผู้จำหน่ายยาเสพติดด้วย โดยเฉพาะนักเรียน ซึ่งจะเป็นทั้งผู้เสพและผู้จำหน่ายยาเสพติดให้กับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ด้วยจุดประสงค์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการจำหน่ายเพื่อหารายได้มาซื้อยาเสพติดเพื่อใช้เอง และการปลอมตัวเป็นนักเรียน นักศึกษาของขบวนการผู้ค้ายาเสพติดย่อย เข้าไปทำการจำหน่ายในสถานศึกษา สิ่งเหล่านี้จัดเป็นการสนับสนุนให้เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติดได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น (กระทรวงมหาดไทย กรมตำรวจ, 2540)

ปัญหาเสพติดกับเยาวชนจึงเป็นปัญหาที่มีความสำคัญระดับประเทศ เนื่องจากผลร้ายจากปัญหานี้ ได้กระทบกระเทือนไปยังสถาบันต่าง ๆ และก่อให้เกิดผลเสียมากมาย ซึ่งมีได้มีเพียงแค่การสูญเสียสุขภาพร่างกายของเยาวชนไปกับพิษร้ายของยาเสพติดเท่านั้น หากการสูญเสียนี้เกี่ยวโยงถึงความล้มเหลวทางการศึกษา ความเสียหายของเศรษฐกิจในครอบครัว ปัญหาอาชญากรรมที่จะเพิ่มสูงขึ้น ปัญหาการมั่วสุมทางเพศที่เกิดขึ้นจาก ผลข้างเคียงของการใช้ยาเสพติด รวมทั้งปัญหาโรคภัยต่าง ๆ เช่น โรคเอดส์ที่เกิดจากการมั่วสุมใช้ยาเสพติด หรือใช้อุปกรณ์การเสพยาร่วมกัน เป็นต้น

ปัญหาเสพติด ไม่ใช่ปัญหาใหม่ของสังคมไทย หากแต่เป็นปัญหาที่ภาครัฐให้ความสำคัญและวางแผนแก้ไขปัญหามาช้านาน จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่รวบรวมได้พบว่ามี การประกาศห้ามซื้อขาย และเสพฝิ่น มาตั้งแต่สมัยพระเจ้าอู่ทอง (สมัยอยุธยา) ซึ่งใช้เรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ แต่เนื่องด้วยปัจจัยหลายประการทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ปัญหาเสพติดจึงมีได้ทุเลาลง พระเจ้าอยู่หัวแต่ละรัชกาลทรงพยายามหาวิธีแก้ปัญหายาเสพติดที่ ทั้งออกกฎหมายปราบปรามและวางนโยบายป้องกัน แต่ก็ไร้ผล ต่อมาในสมัยรัฐบาลของ

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ออกนโยบายปราบปรามอย่างเข้มงวด คือห้ามเสพและจำหน่ายฝิ่น โดยเด็ดขาด พร้อมกับเผาอุปกรณ์การเสฟฝิ่นที่ท้องสนามหลวง เมื่อ 1 กรกฎาคม 2501 ปรากฏว่าการแพร่ระบาดของฝิ่นกลับหนักขึ้น เพราะมีการแปรรูปฝิ่นเป็นมอร์ฟินและเฮโรอีน ซึ่งร้ายแรงกว่าฝิ่นหลายสิบเท่า จนกระทั่งสมัยรัฐบาลของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร มีแนวคิดใหม่ในการแก้ปัญหา ยาเสพติด คือการแก้ปัญหาเชิงป้องกัน มิใช่ปราบปรามเพียงด้านเดียวอย่างแต่ก่อน จึงได้ตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดขึ้นใน พ.ศ.2519 และเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2519 ก็ได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) ขึ้นรับผิดชอบในเรื่องยาเสพติดนี้ (สำนักนายกรัฐมนตรี้,2520:1-2)

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2519 ที่เริ่มก่อตั้ง ปปส. มาจนกระทั่งปัจจุบัน ปปส. กับ สื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ต่างก็ประสานความร่วมมือกันในการเผยแพร่ข่าวสารเพื่อการป้องกันและลดปัญหา ยาเสพติดมาโดยตลอด สื่อมวลชนได้นำเสนอประเด็นปัญหา ยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง ตอรับนโยบายการป้องกันยาเสพติดของ ปปส. ตั้งแต่เผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ เพื่อการป้องกันยาเสพติดโดยผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งสื่อมวลชน (วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์) และสื่อบุคคล (วิทยากรบรรยาย ครูอาสาสมัคร ครูข้างถนน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน) (ศวีวรรณา เจียรวัฒนชัย,2538:50-51) จนกระทั่ง แนวคิดและทิศทางในปี 2539-2544 อันสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่ส่งเสริมให้ใช้สื่อสาธารณะทุกรูปแบบในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจกับประชาชน ในการร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและปัญหาสังคมอื่น ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ,2539:2-5)

นับเป็นเวลาเกือบ 25 ปีแล้วที่ประเด็นปัญหา ยาเสพติดปรากฏเป็นข่าวทางสื่อมวลชนเรื่อยมา และเนื่องจากสื่อมวลชนมีศักยภาพในการเข้าถึงประชาชนในวงกว้าง มากมายหลายกลุ่ม หลายระดับ ผู้คนที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ กลายเป็นผู้ที่มีคนรู้จัก ประหนึ่งว่าเป็นบุคคลสำคัญ ดังนั้นประเด็นทางสังคม (เช่น ประเด็นปัญหา ยาเสพติด) ที่ถูกกล่าวถึงในสื่อก็กลายเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากผู้คนในสังคมได้เช่นกัน ดังแนวคิดของนักทฤษฎีที่เชื่อว่า สื่อมวลชนสามารถทำให้เรื่องราว ประเด็น และบุคคล กลายเป็นจุดสนใจของสาธารณชนได้ เรียกว่า สื่อสามารถกำหนดวาระทางสังคมได้ (Agenda setting) (Baran & Davis,1995.อ้างในปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล และคณะ,2543:หน้า 30) และเมื่อประเด็นปัญหา ยาเสพติด ปรากฏเป็นข่าวทางสื่อมวลชนอยู่บ่อยครั้ง จนกลายเป็น "วาระทางสังคม" ที่เป็นจุดสนใจของประชาชนส่วนใหญ่หน่วยงานต่าง ๆ ไม่เพียงแต่ภาครัฐเท่านั้น ยังหมายรวมถึงภาคเอกชน ต่างก็ริเริ่มโครงการต่าง ๆ ขานรับวาระทางสังคมเรื่องปัญหา ยาเสพติดนี้อย่างมากมาย อาทิ (ชลลดา สมุทรพงษ์,2541:8)

1. บทบาทของผู้ต่อต้านการผลิตยาเสพติด ได้แก่ โครงการแก้ปัญหา ยาเสพติด ในหมู่ชาวเขา ของกรมประชาสงเคราะห์
2. บทบาทของผู้ป้องกันและแก้ไขผู้บริโภคยาเสพติด ได้แก่
 - 2.1 โครงการลานกีฬาต้านยาเสพติด ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด (ปปส.)
 - 2.2 โครงการจัสท์เซย์โน (Just Say No) ของบริษัทแกรมมี่ เอนเตอร์เทน-เมนต์ จำกัด (มหาชน)
 - 2.3 โครงการโรงเรียนสีขาว ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งทางบริษัทอาร์เอส. โปรโมชัน (1992) จำกัด ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมเผยแพร่ หลายรูปแบบ
 - 2.4 โครงการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดของกรมประชาสัมพันธ์
 - 2.5 โครงการสามประสานร่วมใจ ต้านภัยยาเสพติด ของสำนักพัฒนาชุมชน
 - 2.6 โครงการกีฬาหยุดยาเสพติด ของกรุงเทพมหานครและบริษัทกลุ่ม เดอะมอลล์กรุ๊ป
 - 2.7 โครงการล้านคน ล้านดวงใจร่วมต้านภัยยาเสพติด ของเซเว่น อีเลเว่น จำกัด
3. บทบาทของผู้ปราบปรามผู้ผลิต – ผู้จำหน่าย – ผู้บริโภค ยาเสพติด ได้แก่ แผนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของกรมตำรวจ
4. บทบาทของผู้บำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ได้แก่ โครงการโลกใบใหม่ ของโรงพยาบาลธัญญารักษ์ กระทรวงสาธารณสุข

ทั้งนี้โครงการดังกล่าว ยังได้มุ่งดำเนินการไปยังกลุ่มเป้าหมายลักษณะต่าง ๆ ตาม ลักษณะการแบ่งประเภทของกลุ่มเป้าหมายเพื่อการป้องกันยาเสพติดของทางสำนักงานป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) ที่ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา หมายถึง เด็ก และเยาวชนในสถานศึกษาทั้ง 3 ระดับ คือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา เช่น โครงการ โรงเรียนสีขาว
2. กลุ่มเป้าหมายในชุมชน หมายถึง เด็กและเยาวชนนอกสถานศึกษาทุกกลุ่ม เช่น โครงการลานกีฬาต้านยาเสพติด โครงการจัสท์เซย์โน

3. กลุ่มเป้าหมายในสถานประกอบการ หมายถึง ผู้ใช้แรงงาน และผู้ให้บริการ ในสถานะอาชีพต่าง ๆ เช่น กลุ่มผู้ใช้แรงงาน ผู้ให้บริการในสถานเริงรมย์ เช่น โครงการป้องกันปัญหายาเสพติดของกรมประชาสัมพันธ์
4. กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ หมายถึง กลุ่มประชาชนที่มีความเสี่ยงต่อการติดยาเสพติด และมีรูปแบบสังคม วัฒนธรรม เฉพาะของตน เช่น กลุ่มชาวเขา กลุ่มชาวไทยมุสลิมในเขตชายแดนภาคใต้

ถึงแม้จะมีการแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้วยวิธีการรณรงค์ผ่านสื่อทุกระดับ ทุกประเภท ทั้งทางด้านป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รวมทั้งการบำบัดรักษาผู้ที่ตกเป็นทาสยาเสพติดมากมายหลายโครงการ และมุ่งไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ค่อนข้างครอบคลุม แต่ความรุนแรงของปัญหายาเสพติดยังคงทวีความรุนแรงขึ้น และการแพร่ระบาดสู่กลุ่มเยาวชนที่เป็นทรัพยากรอันมีค่าของประเทศยังเพิ่มปริมาณสูงขึ้นเรื่อย ๆ

ข้อมูลจากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ที่ศึกษา และประมาณการจำนวนผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทย ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2536 พบว่ามีจำนวนผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทย จำนวนทั้งสิ้น ประมาณ 1,267,590 คน (2.17% ของประชากรทั้งประเทศ) โดยในจำนวนนี้ เป็นนักเรียนในสถานศึกษาประมาณ 71,666 คน และในปี 2540 กระทรวงศึกษาธิการได้ประมาณการว่า อาจมีเยาวชนในสถานศึกษาที่ติดยาเสพติดเพิ่มขึ้นถึงกว่า 300,000 คน ซึ่งนับเป็นเกือบสี่เท่าตัวในรอบ 4 ปี (พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ, 2540:4)

ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับการเข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติดของนักเรียน นักศึกษาทั่วประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2533-2538 พบว่า นักเรียน นักศึกษาที่สมัครใจจะเลิกเอง มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี ในปี 2533 มีผู้เข้ารับการบำบัดรักษา เพียง 447 คน ปี 2534-2541 มีผู้เข้ารับการบำบัดรักษา 747 คน, 1401 คน, 3090 คน, 4261 คน, 4,738 คน, 4,137 คน, 6,542 คน และ 8,734 คน ตามลำดับ ส่วนในปี 2542 มีผู้เข้ารับการบำบัดรักษาองจากปี 2541 เพียงเล็กน้อย แต่ยังคงสูงกว่าปีอื่น ๆ คือ 7,105 คน ซึ่งสูงกว่าปี 2533 ถึง 16 เท่า

นอกจากนี้ สถิติจำนวนผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดสัญชาติไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2538 - 2542 พบว่า ช่วงอายุ 16-20 ปี และ 21-25 ปี เป็นช่วงอายุที่พบว่ามี การกระทำความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติดสูงสุด

หากพิจารณาจากสถิติเยาวชนเกี่ยวกับยาเสพติดที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นี้ พอจะชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานด้านการป้องกันยาเสพติดในอดีต ช่วยบรรเทาปัญหาเสพติดได้เพียง

ระดับหนึ่งเท่านั้น ปัญหายาเสพติดกับเยาวชนยังคงเป็นปัญหาระดับชาติ ที่ประชาชนปรารถนาจะให้รัฐเร่งแก้ไข ดังที่ปรากฏในสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับวันอาทิตย์ที่ 14 มกราคม 2544 นำเสนอภาพตัวข่าวหน้าหนึ่ง เรื่องผลการสำรวจความคิดเห็นของเยาวชนไทยในเขตกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับครอบครัว การศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม จากเยาวชน 920 คน เมื่อวันเด็ก พ.ศ.2544 โดยศูนย์วิจัยกสิกรไทยพบว่าเยาวชนไทย 38.5% ต้องการให้รัฐบาลเร่งแก้ปัญหาเสพติดที่กำลังแพร่ระบาด นอกจากนี้ต้องการให้แก้ปัญหาจรรยา ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาสื่อลามกอนาจาร และปัญหามลพิษ (มติชนรายวัน, 14 มกราคม 2544:1,28)

เมื่อพิจารณาถึงโครงการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดที่มุ่งไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษาโดยตรง เช่น โครงการ JUST SAY NO อันเป็นโครงการของบริษัทแกรมมี่ เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด(มหาชน) เริ่มดำเนินโครงการในปี พ.ศ.2540 จนถึงปัจจุบัน และโครงการโรงเรียนสีขาวของกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับบริษัท อาร์เอส โปรโมชัน 1992 จำกัด เริ่มดำเนินโครงการในปี พ.ศ.2541จนถึงปัจจุบันนั้น จะพบว่า ทั้งสองโครงการได้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจริงจัง ตามที่ปรากฏให้เห็นทางสื่อมวลชนอยู่เสมอ ซึ่งตามรายละเอียดของโครงการทั้งสองนั้น ต่างเป็นโครงการระยะยาว และจะดำเนินต่อไป จนกว่าจะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ได้แก่

วัตถุประสงค์ของโครงการ JUST SAY NO ได้แก่ (แกรมมี่เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน), โครงการ JUST SAY NO, 2540)

1. รณรงค์ให้เด็กและเยาวชนไทย ทั้งในระดับประถม มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติดและการแพร่ระบาดของ
2. เพื่อสร้างแนวร่วมในระดับแกนนำเยาวชน และแกนนำชุมชนเพื่อต่อต้านการแพร่ระบาดของยาเสพติด
3. เพื่อขยายผลแผนการรณรงค์ในระยะยาว อันจะเกี่ยวเนื่องกับการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ติดยาเสพติดและต้องการการบำบัดรักษา โดยจัดหาทุนเพื่อสร้างศูนย์บำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด

วัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนสีขาว (อาร์เอส โปรโมชัน 1992, โครงการโรงเรียนสีขาว, 2541)

1. เพื่อให้สถานศึกษาปลอดสารเสพติด สิ่งยั่วยุทางกามารมณ์ การพนัน และทะเลาะวิวาท จนได้รับการยกย่องว่าเป็นโรงเรียนสีขาว
2. เพื่อให้เป็นโครงการสำคัญเร่งด่วนของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งเน้นดำเนินงานตามนโยบายทางสังคมและการศึกษาของรัฐ
3. เพื่อแสวงหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดและสิ่งยั่วยุทางกามารมณ์ การพนัน และการทะเลาะวิวาท ให้มีผลในเชิงปฏิบัติ โดยเร็วและต่อเนื่อง

นอกจากนี้ทั้งสองโครงการได้เน้นการใช้สื่อประเภทสื่อมวลชนเป็นหลัก เช่นเดียวกัน แต่ก็มี ความแตกต่างกันอยู่บ้างในด้านวัตถุประสงค์การใช้สื่อมวลชน ได้แก่ โครงการ จัสท์เซย์โน ใช้สื่อมวลชนสร้างให้สังคมเกิดกระแสตระหนัก (awareness) ถึงปัญหาของยาเสพติด ซึ่งโครงการนี้ใช้สื่อมวลชนแทบจะครบทุกประเภทในการดำเนินงาน ได้แก่ (แกรมมีเอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด(มหาชน),โครงการจัสท์เซย์โน,2540)

1. Press Release โดยการส่งข่าวความคืบหน้าในการดำเนินงานของโครงการ กิจกรรมของโครงการฯ ไปยังสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ เพื่อร่วมช่วยกัน ประชาสัมพันธ์
2. Press Interview การจัดให้มีการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ในคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือสื่อสิ่งพิมพ์อื่นใด ตามประเด็นที่ เหมาะสม
3. Press Conference การแถลงข่าวตามวาระที่สำคัญเพื่อสร้างความสนใจ ให้เกิดต่อสาธารณชนในวงกว้าง อาทิ การจัดกิจกรรมใหญ่ประจำปี
4. Documentary บทความ หรือสารคดีเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติดในลักษณะ ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การนำสถิติผู้ติดยามาเสนอ ความคืบหน้าในการสร้าง แนวร่วมเยาวชนแนวร่วมชุมชน ตลอดจนการนำข่าวกิจกรรมโครงการ มาเสนอต่อสาธารณชน ในรูปแบบบทความ หรือสcoop)
5. Printing Ad. พื้นที่โฆษณาในหนังสือสิ่งพิมพ์
6. Article Ad. บทความที่มีสาระความรู้ในพื้นที่โฆษณาเฉพาะ โดยเลือก ประเด็นตามความเหมาะสม อาจจะมีการเลือกพื้นที่เฉพาะสำหรับการเสนอ ข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด และ Just Say No โดยเฉพาะได้

7. Outdoor ได้แก่ Bill Board, Flap Board เน้นความฉับไวในการเสนอข่าวสาร การติดตาม และดึงดูดความสนใจ สร้างแนวร่วมด้วยการ shock ก่อน launch โครงการ
8. TV Spot นักร้องของแกรมมี่มาเป็น Presenter ผลิต spot ให้หลากหลายให้ตรงตามกลุ่มเป้าหมายที่รับสื่อ
9. Radio Spot ความยาวประมาณ 30 วินาที สามารถขยายผลจาก TV Spot มาใช้ได้

สำหรับโครงการโรงเรียนสีขาวนั้นใช้สื่อมวลชนในการเผยแพร่ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ เพื่อให้ครูและนักเรียนเข้าใจตัวโครงการ และนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องซึ่งการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อมวลชนของโครงการก็ใช้สื่อมวลชนแทบจะครบทุกประเภทเช่นกัน ได้แก่ (ขวัญรักษ์ วชิรยนเสถียร,2541:8-9)

1. การจัดประชาสัมพันธ์ทางสื่อโทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ เชิญชวนให้กลุ่มเป้าหมาย คือเยาวชน (ในสถานศึกษา) ไม่เลือกทางเดินชีวิตที่ซบเซากับสิ่งเสพติด สื่อลามก และการทะเลาะวิวาท
2. จัดรายการวิทยุเพื่อนำเสนอข้อมูลในเรื่องการป้องกันยาเสพติด สิ่งมอมเมาเยาวชน การพนัน และการทะเลาะวิวาท
3. จัดคอนเสิร์ตพลังสีขาว โดยศิลปินชุดแรกที่ร่วมรณรงค์คือศิลปินจากค่ายอาร์เอสฯ พร้อมกับมีการแต่งเพลงพิเศษชื่อเพลง ความฝันสีขาว เพื่อใช้ในการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกเยาวชนประจำโครงการนี้
4. จัดประกวดคำขวัญและสัญลักษณ์ประจำโครงการ

จากรายละเอียดในโครงการทั้งสองเกี่ยวกับการใช้สื่อมวลชนของโครงการที่ระบุไว้ค่อนข้างเป็นลายลักษณ์อักษรค่อนข้างชัดเจนนั้น ค่อนข้างครอบคลุมและน่าจะนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีความสอดคล้องกับขั้นตอนการวางแผนและออกแบบการรณรงค์ตามหลักการออกแบบรณรงค์ทุกขั้นตอน ได้แก่ (กิตติ กันภัย,2543:247-252)

ขั้นที่ 1 ทำความเข้าใจสถานการณ์จริง คือ เข้าใจว่าอะไรเป็นสาเหตุของปัญหา และระบุให้ชัดเจนว่าต้องการจะเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอะไรของคนในสังคม

- ขั้นที่ 2 พิจารณาจริยธรรม คือ การตรวจตราพิจารณาถึงผลกระทบเชิงศีลธรรม ทั้งกระบวนการ ตั้งแต่ต้นจนจบโครงการว่าทำให้บุคคล หรือองค์กรใด เสื่อมเสีย ชื่อเสียงหรือไม่
- ขั้นที่ 3 วาดผังความคิดของกลุ่มเป้าหมาย คือทำความเข้าใจกับสภาพจิตใจ (mental stage) ของกลุ่มเป้าหมาย โดยวิธีการทางจิตวิทยา เพื่อจะได้ กำหนดโครงสร้างทางความคิดลักษณะใหม่ ที่จะนำไปใช้ปรับเปลี่ยน พฤติกรรมไปสู่ทิศทางที่ไม่เป็นปัญหา
- ขั้นที่ 4 คือ ขั้นตอนวางแผนรณรงค์ เป็นการนำข้อมูลจากขั้นที่ 1-3 มาใช้เป็นหลัก ในการออกแบบกิจกรรมสื่อสาร
- ขั้นที่ 5 ออกแบบกิจกรรมการสื่อสาร คือ การใช้ผู้สื่อสาร(source) การผลิต เนื้อหาสาร(message) และการเลือกช่องทางการสื่อสาร ซึ่งเป็น input ในการรณรงค์
- ขั้นที่ 6 ประเมินผลการรณรงค์

ทว่าตลอด 4 ปีของโครงการจัสมินเฮย์โน และ 3 ปีของโครงการโรงเรียนสีเขียว นั้น อัตราการติดยาเสพติดของเยาวชนก็มิได้ลดน้อยลงดังที่เห็นได้จากสถิติที่รายงานไว้ข้างต้น ถึงแม้ ทั้งสองโครงการจะดำเนินโครงการตรงตามขั้นตอนการรณรงค์ทุกขั้นตอนก็ตาม ซึ่งเมื่อพิจารณา วิธีการประเมินผลของทั้งสองโครงการแล้ว พบว่าโครงการทั้งสองนี้ มิได้นำเอาวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความสัมฤทธิ์ผล การดำเนินโครงการทั้งสองจึงสัมฤทธิ์ผลในระดับหนึ่ง แต่ไม่ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างแท้จริง

มีงานวิจัยของคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2 เรื่อง ที่ศึกษา เกี่ยวกับผลของการดำเนินโครงการทั้งสองนี้ ได้แก่ ขวัญรักษ์ วชิรยนเสถียร (2541) ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลของการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ของโครงการโรงเรียนสีเขียวที่มีต่อนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร” และ ประภาวดี ธานีรณานนท์(2540) ศึกษาเรื่อง “การเปิดรับ ข่าวสาร การจดจำสารและการเลียนแบบพฤติกรรมต่อต้านยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนต้น ในโครงการป้องกันยาเสพติดจัสมินเฮย์โน” ซึ่งงานวิจัยทั้งสองชิ้นนี้แสดงถึงความพยายาม ในการประเมินผลของการรณรงค์การป้องกันยาเสพติด แต่มีจุดน่าสังเกตที่การสรุปผลการวิจัย เพราะการวิจัยนี้เป็นเพียงการประเมินอิทธิพลของสื่อที่ใช้ในโครงการที่ดำเนินการไปแล้ว และ วัดผลตามความรู้สึก และทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายเท่านั้น ไม่ได้ติดตามผลที่เป็นพฤติกรรมที่ เปลี่ยนแปลงจริง ๆ ผลการประเมินผลโครงการรณรงค์ทั้งสองโครงการตามงานวิจัยนี้ จึงได้ข้อสรุป

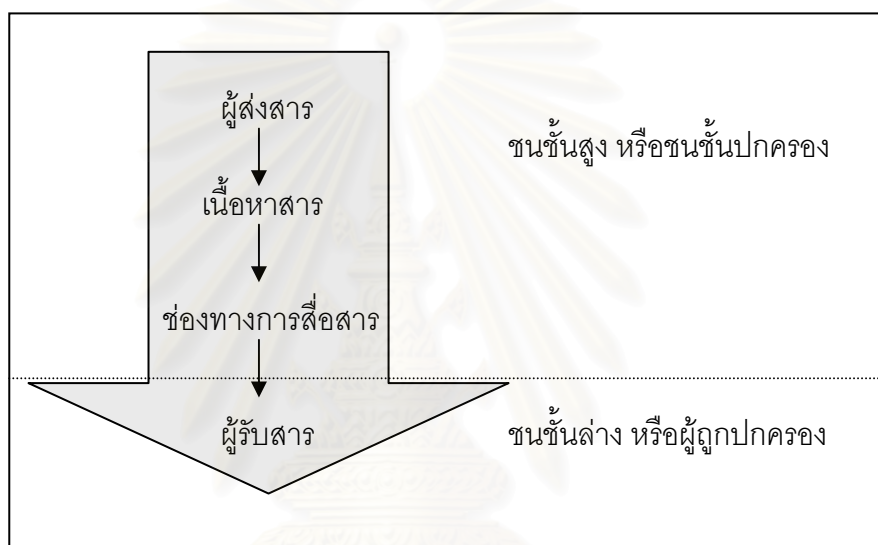
ที่แสดงให้เห็นทราบว่า โครงการรณรงค์นั้นมีอิทธิพลกับผู้รับสารเป้าหมายในเชิงทัศนคติและเพิ่มระดับความรู้ แต่ไม่ได้แสดงให้เห็นว่ามีอิทธิพลกับผู้รับสารเป้าหมายในเชิงพฤติกรรมหรือไม่

นอกจากนี้ จากการวิจัยเบื้องต้น (pilot study) โดยผู้วิจัยเองเมื่อเดือนสิงหาคม 2542 สํารวจเกี่ยวกับทัศนคติต่อโครงการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดทางสื่อโทรทัศน์ ของผู้บำบัดยาเสพติดในสถานพยาบาลวังทองกลาง ซึ่งเป็นผู้เคยเสพยาเสพติดในปี พ.ศ.2542 และกำลังรับการบำบัดรักษา ณ สถานพยาบาลวังทองกลาง ในเดือน สิงหาคม พ.ศ.2542 พบว่าผู้บำบัดยา - เสพติดในสถานพยาบาลวังทองกลาง เคยรับชมรับฟังรายการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดทางสื่อโทรทัศน์ และต่างก็มีทัศนคติในเชิงลบต่อการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดเหล่านั้น สำหรับรูปแบบรณรงค์ป้องกันยาเสพติดทางสื่อโทรทัศน์ที่น่าจะมีประสิทธิภาพตามแนวคิดของผู้บำบัดยาเสพติด คือ การใช้เนื้อหาในการรณรงค์ที่แสดงทั้งสาเหตุและผลกระทบของการเสพยาเสพติด และควรใช้ผู้แสดง (presenter) ที่เคยเป็นผู้ติดยาเสพติดมาก่อนนอกจากนี้ก็ควรจะมีรณรงค์ฯ ไปยังกลุ่มเป้าหมายอื่นด้วย คือ ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไป (ศิริพร เสรีกิตติกุล, เอกสาร, 2542)

ทั้งนี้ก็ไม่สามารถสรุปได้ว่าการรณรงค์ผ่านสื่อมวลชนเป็นเรื่องไร้ประโยชน์ เนื่องจากผู้วิจัยเชื่อว่าสื่อมวลชนมีพลังต่อการสร้างทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับสาร ทว่าโครงการรณรงค์ที่ผ่านมาเน้นล้วนแต่ถูกวางแผนโดยนักรณรงค์ที่สร้างสรรค์เนื้อหา รูปแบบสารตามทฤษฎีหรือหลักการที่เห็นว่าเหมาะสม แล้วส่งสารผ่านสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ ตามแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาแบบเดิมที่ใช้กันมาตั้งแต่ทศวรรษที่ 60 ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสาร เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลให้ประชาชน เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนสังคมเป็นไปในแนวทางเดียวกันระดับมหภาค (macro) การสื่อสารลักษณะนี้เป็น การสื่อสารที่มีลำดับชั้น (hierarchical) คือ สื่อสารจากบนลงล่าง (top-down) (Jayaweera, and Amunugama, 1987) การสื่อสารแบบบนลงล่างเน้นความเป็นรูปแบบมาตรฐาน ความเป็นลำดับขั้นตอน การควบคุม ข้อมูลข่าวสาร และที่สำคัญ ผู้รับสารมีบทบาทเป็นผู้รับอย่างเดียว (Passive Audience) ไม่มีการโต้ตอบหรือมีทางเลือกในการรับสารได้ ซึ่งก็คือการสื่อสารที่ถ่ายทอดข่าวสารในแนวตั้ง (vertical) และเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว (One - way Communication) ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดเนื้อหาหรือสารในสื่อ การสร้าง การใช้ และการประเมินสื่อ ล้วนแล้วแต่มาจากส่วนบนทั้งสิ้น จะเห็นได้จากสารในสื่อที่มักแสดงความต้องการของผู้ส่งสาร รูปแบบที่ใช้ประกอบด้วยผู้แสดง (presenter) จากในองค์กรหรือหน่วยงานเอง หรือการใช้เสียงบรรยาย ไม่ใช่เสียงจากชุมชนแต่เป็นเสียงจากผู้ผลิตสื่อ เป็นต้น และสื่อเองก็ถูกใช้เพียงเพื่อบอกกล่าวและสอน (telling and teaching) ทำให้ผู้รับสารไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนด การตัดสินใจ และการเข้ามาใช้การสื่อสาร (รุจิรา สุภาษา, 2542:2) ในกระบวนการสื่อสารรูปแบบนี้ ผู้ส่งสาร

(source) มักเป็นชนชั้นปกครอง (ruling class) หรือชนชั้นสูงในสังคม (elite) ผู้ซึ่งมองผู้รับสาร เป็นผู้ถูกกระทำ (passive) คือมองผู้รับสารเป็นกลุ่มคนกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งที่เหมือน ๆ กัน (mass audience) สามารถจะรับข่าวสารจากสื่อมวลชน อันไปแปรเป็นทัศนคติบวกหรือลบในแนวทางเดียวกันทั้งหมด (Servaes, Jacobson, and A White, 1996) เป็นรูปแบบการไหลของข่าวสาร ดังภาพที่ 1 นี้

ภาพที่ 1 การไหลของข่าวสารแบบบนลงล่าง (Top-down Communication)

ผู้ส่งสาร (sender) ในโครงการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดที่ผ่านมา ได้แก่ นักรณรงค์ผู้ออกแบบสาร (message) และช่องทาง (channel) ก็คือสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ส่วนผู้รับสาร (receiver) ก็คือกลุ่มเป้าหมายของโครงการรณรงค์นั่นเอง จะเห็นได้ว่าการสื่อสารรูปแบบนี้เป็นการสื่อสารเพื่อการจัดการประเด็นสาธารณะตามแนวคิดที่พยายามจะให้ทั่วประเทศพัฒนาไปในรูปแบบมาตรฐานเดียวกันทั้งหมด ดังนั้นรูปแบบการพัฒนาจึงเกิดขึ้นและดำเนินไปตามแผนงานของผู้มีอำนาจในการจัดการประเด็นปัญหาระดับประเทศหรือผู้มีอำนาจในการใช้สื่อ โดยเห็นสื่อมวลชนเป็นเพียงเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาเท่านั้น

ช่วงที่ผ่านมามีรายการวิทยุที่เริ่มออกอากาศเมื่อ 1 มิถุนายน 2542 จนกระทั่งปัจจุบันทางคลื่น FM.95 MHz เวลา 19.30น. - 20.00น. มีรูปแบบของการพูดคุยกันระหว่างผู้ที่เคยติดยาเสพติดหลายคน กับนักจัดรายการวิทยุหนึ่งคน ทุกวันจันทร์, พุธ, ศุกร์ รูปแบบรายการนี้นับได้ว่าเป็นรายการเปิดโอกาสให้เยาวชนผู้เคยพลาดพลั้งไปกับยาเสพติดได้สื่อสารผ่านสื่อมวลชนไปยังประชาชนจำนวนมากได้ แม้ว่าจะยังไม่ได้อยู่ในฐานะผู้สื่อสาร (communicator)

เต็มรูปแบบนัก คือยังมีได้เป็นส่วนหนึ่งของผู้ออกแบบ วางแผน และดำเนินรายการเอง แต่ก็ได้มีโอกาสเล่าเรื่องราวชีวิต และความคิดหรือแง่คิด เป็นเสียงผ่านสื่อวิทยุในฐานะผู้ให้สัมภาษณ์ (interviewee) บ้างแล้ว เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2543 คุณจิตติรัตน์ ไตรรัตน์ศิริศิลป์ ผู้เคยเป็นผู้ดำเนินรายการนี้ ได้สนทนากับผู้วิจัยเกี่ยวกับข้อดีและข้อน่าสังเกตของการออกอากาศรายการรูปแบบนี้ว่า มีข้อดีหลายประการ ได้แก่ ประการแรกคือ ข้อมูล หรือเรื่องราวจากผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยติดยาเสพติดนั้นมีความน่าเชื่อถือสูงมาก ซึ่งเรื่องราวส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิตว่าเป็นอย่างไร เพราะเหตุใดจึงได้ติดยาเสพติด และมีปัจจัยใดมาจุดประกายให้ตัดสินใจเลิกยาเสพติดได้จนสำเร็จ ส่วนประการที่สอง คือข้อดีสำหรับผู้ฟังที่เป็นผู้ปกครองของเยาวชนที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดจะได้ฟังเรื่องราวจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือสูงนี้ไว้เป็นตัวอย่างสำหรับการเลี้ยงดูบุตรหลานให้รอดพ้นจากภัยยาเสพติดได้ ซึ่งคุณจิตติรัตน์ได้ตั้งข้อสังเกตว่า มีหลายประเด็นเกี่ยวกับการเลี้ยงดูอบรมของผู้ปกครองที่ผู้ปกครองอาจจะมองข้ามไป อาจจะด้วยความต่างวัยหรือความประมาท ซึ่งหลังจากที่จัดรายการออกอากาศไปแล้วพบว่า มีผู้ปกครองผู้ฟังรายการโทรศัพท์เข้าไปยังรายการเพื่อติดต่อขอพูดคุยผู้มาให้สัมภาษณ์เป็นการส่วนตัว เพื่อสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับการปรับตัวเข้าหากันระหว่างผู้ปกครองกับบุตรหลานบ้าง การแนะแนวทางแก้ปัญหาให้แก่บุตรหลานโดยวิธีที่บุตรหลานจะไม่ต่อต้านบ้าง และรูปแบบของความเอาใจใส่จากผู้ปกครองที่บุตรหลานต้องการบ้าง เป็นต้น ประการสุดท้ายเป็นข้อดีสำหรับผู้ฟังที่เป็นเยาวชนวัยเดียวกันกับผู้เคยติดยาเสพติดที่มาให้สัมภาษณ์ในรายการ เมื่อได้ฟังเรื่องราวความผิดพลาดของคนในวัยเดียวกันแล้ว จะได้เป็นอุทาหรณ์ให้ตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติด และไม่เอาเป็นแบบอย่างได้

เราพอจะเห็นบ้างแล้วว่า ผู้ที่เคยติดยาเสพติดเริ่มอยู่ในกระบวนการสื่อสารในฐานะที่เปลี่ยนแปลงไป ได้แก่ จากเดิมที่ถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาสังคม องค์กรต่าง ๆ จึงพากันใช้สื่อมวลชนเผยแพร่ข่าวสารทุกวิถีทาง โดยมุ่งให้คนกลุ่มนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่เลิกเสพยาเสพติด ผู้ที่ติดยาเสพติดจึงอยู่ในฐานะ**ผู้รับสาร** (receiver) เรื่อยมาจนกระทั่งในระยะหลัง ผู้ที่เคยติดยาเสพติด ได้ออกมาให้สัมภาษณ์และเล่าเรื่องราวของตนเพื่อหวังจะเป็นบทเรียนไม่ให้คนรุ่นหลังทำตาม ผู้ที่เคยติดยาเสพติดจึงได้อยู่ในฐานะที่เปลี่ยนแปลงไป เป็น**ผู้ให้สัมภาษณ์** (interviewee) อันเป็นส่วนหนึ่งของ**ผู้ส่งสาร** (sender) ในกระบวนการสื่อสารพร้อมกันนั้นก็ยังอยู่ในฐานะ**ตัวสาร** (message) เองอีกด้วย เนื่องจากเรื่องราวชีวิตของเขาได้เป็นบทเรียนสำหรับเยาวชนรุ่นต่อไปได้ฟังไว้เป็นอุทาหรณ์ จะเห็นได้ว่าการที่ผู้เคยติดยาเสพติดได้มีโอกาสเข้าถึงและเป็นส่วนหนึ่งของผู้ส่งสารในกระบวนการสื่อสารนั้น ผลลัพธ์ที่ได้ล้วนแต่มีความชัดเจนเชิงพฤติกรรมทั้งสิ้น แต่ก็ยังไม่เคยมีใครทำ การวิจัยอย่างจริงจังในเรื่องนี้ว่า หากผู้ที่เคย

ติดยาเสพติดมีโอกาสแสดงความคิดเห็นในประเด็นยาเสพติดผ่านสื่อมวลชนโดยมีฐานะเป็นผู้สื่อสารเต็มตัว จะเกิดผลอย่างไร

เมื่อปี พ.ศ.2541 มีการดำเนินโครงการลักษณะนี้อย่างจริงจังในประเด็นสาธารณะที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าประเด็นยาเสพติด ได้แก่ ประเด็นปัญหาเอดส์ ซึ่งเป็นโครงการของมูลนิธิเข้าถึงเอดส์ (ACCESS) โครงการครั้งนั้น เปิดโอกาสให้ผู้ติดเชื้อเอดส์ได้เป็นผู้สื่อสารเต็มตัวในการถ่ายทอดความคิดเห็นประเด็นเอดส์ผ่านสื่อมวลชน โดยมีการแพร่ภาพออกอากาศจริงทางสื่อโทรทัศน์ ผลของโครงการนี้พบว่า เนื้อหาสารที่ถูกถ่ายทอดออกไป มีลักษณะแตกต่างจากการสื่อสารประเด็นเอดส์ที่ผ่านมาอย่างสิ้นเชิง คือ ก่อนหน้านั้นเรื่องโรคเอดส์ถูกเผยแพร่ผ่านสื่อมากมายโดยมุ่งไปยังประเด็นที่ว่าโรคเอดส์เป็นโรคที่น่ากลัว เป็นแล้วตายแน่นอน และเป็นโรคที่เกิดจากคนที่มีพฤติกรรมสำส่อน ซึ่งการเผยแพร่เนื้อหาเช่นนี้ ส่งผลให้ผู้ติดเชื้อเอดส์ถูกสังคมมองว่าเป็นคนน่ารังเกียจ ไม่มีใครอยากต้อนรับ แต่เมื่อผู้ติดเชื้อเอดส์ได้ออกมาเป็นผู้สื่อสารเอง ทำให้เราได้ทราบว่า ผู้ติดเชื้อเอดส์ต่างตระหนักถึงความประมาท ความพลาดพลั้ง หรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ที่ผ่านมาของตนจนทำให้ติดเชื้อร้ายนี้มาสู่ร่างกายแล้ว จึงไม่ต้องการให้สังคมมาซ้ำเติมว่าผู้ติดเชื้อคือคนน่ารังเกียจ หากแต่ปรารถนาจะให้คนอื่นในสังคมเปิดโอกาสให้ผู้ติดเชื้อสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติ เพื่อจะได้มีความสุขและรู้สึกว่าตนยังมีคุณค่า แม้จะเป็นเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ ก่อนสิ้นลมหายใจก็ตาม สุดท้ายโครงการนี้ได้ทำให้คนที่รับชมรายการทางโทรทัศน์จำนวนมาก ลดหรือเลิกแสดงความรังเกียจผู้ติดเชื้อเอดส์ ส่งผลให้สังคมของเรามีความเอื้ออาทรแก่กันและกันเพิ่มขึ้น

จากโครงการของมูลนิธิเข้าถึงเอดส์นี้ ได้เพิ่มความมั่นใจให้กับงานวิจัยชิ้นนี้มากขึ้น โดยผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยนี้จะเป็นโอกาสให้ผู้มีประสบการณ์ตรงในการติดยาเสพติด ได้มาถ่ายทอดเรื่องราวของตนเองเช่นเดียวกับประเด็นเอดส์บ้าง การวิจัยครั้งนี้จึงจะศึกษา "การสื่อสารประเด็นยาเสพติด ผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง โดยผู้สื่อสารที่เป็นเยาวชนซึ่งเคยติดยาเสพติด" เหตุที่ใช้สื่อวิทยุมาเป็นช่องทางการสื่อสารในงานวิจัยครั้งนี้ เนื่องจาก สื่อวิทยุเป็นสื่อที่ผู้สื่อสารต้องมี "ทักษะการพูด" ในการถ่ายทอดเนื้อหาสารเป็นสำคัญ ในขณะที่สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่ผู้สื่อสารต้องมี "ทักษะในการถ่ายทอดเรื่องราวด้วยภาพเคลื่อนไหว" เป็นหลัก และสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อที่ผู้สื่อสารต้องมี "ทักษะการเขียน" เป็นอย่างดี จากทักษะที่จำเป็นในการเป็นผู้สื่อสารทั้ง 3 ประเภทนี้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกัน จะเห็นว่า "ทักษะการพูด" เป็นการสื่อสารระดับพื้นฐานของมนุษย์ เพราะเป็นทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์ตั้งแต่ยังเป็นทารก ทำให้การพูดเป็นการสื่อสารที่ซับซ้อนน้อยที่สุด และใกล้ชิดกับชีวิตมนุษย์มากที่สุด ดังนั้นจะเห็นได้ว่า "สื่อวิทยุ" จึง

เป็นช่องทางที่ง่ายที่สุดสำหรับการให้เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด ได้ออกมาพูดผ่านสื่อ กับคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมตามปรารถนา

การวิจัยนี้ยึดแนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม และการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เป็นกรอบในการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้เราทราบว่าผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ ผู้เคยติดยาเสพติดได้เรียนรู้สิ่งใดร่วมกันบ้าง พร้อมกับจะบอกให้เราทราบได้ว่าผู้ที่เคยติดยาเสพติดปรารถนาจะสื่อสารประเด็นยาเสพติดประเด็นใด กับบุคคลกลุ่มใด ด้วยรายการวิทยุรูปแบบใด อันอาจจะสามารถนำไปเป็นฐานข้อมูลประกอบ การวางแผนการใช้สื่อมวลชนเพื่อการป้องกันปัญหาเสพติดได้ในอนาคต

ปัญหานำวิจัย

1. กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research หรือ PAR) ในประเด็นยาเสพติดกับเยาวชน โดยให้เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดเป็นผู้สื่อสารผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียงนั้น ทำให้เกิดการเรียนรู้หรือความเข้าใจในเรื่องใดบ้าง
2. เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดมีมุมมองต่อประเด็นยาเสพติดอย่างไร
3. เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดปรารถนาจะสื่อสารผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียงด้วยการสื่อสารรูปแบบใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา "กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม" (Participatory Action Research หรือ PAR) ในประเด็นยาเสพติดกับเยาวชน โดยให้ "เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด" เป็น "ผู้สื่อสาร"ผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง
2. เพื่อศึกษาประเด็นยาเสพติดในมุมมองของเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด ด้วยการสังเกตการณ์ และการสนทนาตลอดช่วงดำเนินการวิจัย
3. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง ที่เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดเป็นผู้สื่อสาร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยหนึ่งในหลักการพื้นฐานที่ Kronenberg (1986) กล่าวไว้คือ "การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการวิจัยที่ผู้มีส่วนร่วมทุกคนอยู่ในฐานะผู้วิจัย (participants as researchers)" ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดที่มาร่วมโครงการวิจัยนี้ทุกคนจึงอยู่ในฐานะ "ผู้ร่วมวิจัย" ทั้งสิ้น ซึ่งผู้วิจัยกำหนดลักษณะ (identify) ของ ผู้ร่วมวิจัยไว้ดังนี้

1. เป็นเยาวชนอายุ 15 – 25 ปี ผู้เคยติดยาเสพติดประเภทยาบ้า เนื่องจากยาบ้าเป็นวาระทางสังคมที่หลายหน่วยงานให้ความสำคัญอย่างมาก ดังที่ปรากฏให้เห็นทางสื่อมวลชนไม่เว้นแต่ละวัน อีกทั้งยาบ้าเป็นยาเสพติดที่แพร่ระบาดไปในกลุ่มเยาวชนทั่วประเทศ ซึ่งเยาวชนไม่ได้เป็นเพียงผู้เสพเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ขายอีกด้วย
2. เป็นเยาวชนผู้เคยติดยาบ้าในช่วงปี พ.ศ.2540-2542 เนื่องจากเป็นช่วงที่หลายองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชนใช้สื่อมวลชนนำเสนอเนื้อหาเพื่อการป้องกันยาเสพติดเป็นจำนวนมาก
3. เป็นเยาวชนที่ผ่านพ้นการบำบัดด้วยยาแล้ว กำลังอยู่ในช่วงบำบัดทางจิต หรือชุมชนบำบัด
4. เข้าร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้ด้วยความสมัครใจ

ในการนี้ ผู้วิจัยได้ไปดำเนินงานวิจัยที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งทางโรงพยาบาลมีความเห็นว่า นอกจากคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนดไว้แล้ว ผู้ร่วมวิจัยควรมีลักษณะสำคัญอีก 3 ประการ ได้แก่

1. เป็นผู้ป่วยที่มีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ ไม่มีอาการประสาทหลอน ง่วงซึม บ้าคลั่ง หรือมีนเมา อันเป็นผลจากการใช้สารเสพติด
2. เป็นผู้ป่วยที่เข้ารับการบำบัดแบบผู้ป่วยใน ซึ่งต้องอยู่รับการบำบัดในโปรแกรมที่ใช้ระยะเวลานานพอที่จะสามารถอยู่ร่วมวิจัยได้ตั้งแต่ต้นจนจบ
3. เป็นผู้ป่วยที่มีกิจวัตรประจำวันอยู่ภายในโรงพยาบาลตลอดเวลา ซึ่งจะพอมีเวลาว่างประมาณสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง ให้ผู้วิจัยเข้าไปดำเนินการได้

นิยามศัพท์

"การสื่อสารผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง" หมายถึง การถ่ายทอดความคิดเห็น ความรู้สึก และเรื่องราวต่าง ๆ ทางรายการวิทยุ

"ประเด็นยาเสพติด" หมายถึง ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ เรื่องราว ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งจะได้รับการคัดเลือก ให้ความหมาย และตีความ โดยเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด

"ผู้สื่อสาร" หมายถึง ผู้เลือกประเด็นนำเสนอ ผู้เขียนบทรายการ ผู้วางแผนการผลิตรายการ และผู้ดำเนินรายการวิทยุ

"เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด" หมายถึง เยาวชนเพศหญิงและชาย อายุระหว่าง 15-25 ปี เคยติดยาเสพติดประเภทยาบ้า ในช่วงปี พ.ศ.2540-2542

"รูปแบบการสื่อสาร" หมายถึง รูปแบบรายการวิทยุที่เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด เป็นผู้กำหนด ประเด็น กลุ่มเป้าหมาย และวิธีการนำเสนอ

ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น

1. เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดสามารถเป็น "ผู้สื่อสาร" ได้เป็นอย่างดี แม้จะไม่เคยได้รับการฝึกทักษะในการเป็นผู้สื่อสารมาก่อนเข้าร่วมงานวิจัยนี้ก็ตาม เนื่องจากการสื่อสารบริบทของตนเองในประเด็นยาเสพติด ซึ่งได้มีประสบการณ์ตรงในเรื่องนี้อย่างชัดเจน
2. กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัย
3. รายการวิทยุที่เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดเป็นผู้สื่อสาร มีเนื้อหา กลุ่มเป้าหมาย และรูปแบบ ที่แสดงให้เห็นถึงความคิดเห็น ความรู้สึก หรือทัศนคติของผู้สื่อสาร

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนแรกของบทนี้เป็นการทบทวนสภาวะปัญหาเสพติดตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เพื่อแสดงให้เห็นว่า ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อเรื้อรังมานาน โดยที่ทุกฝ่ายก็มิได้นิ่งดูดาย หากแต่การใช้สื่อมวลชนช่วยแก้ปัญหาเท่าที่ผ่านมา นั้น ล้วนแต่ใช้ลักษณะการสื่อสารแบบบนลงล่าง หรือการสื่อสารจากศูนย์กลาง (ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 1) ทั้งสิ้น

1. ความเป็นมาของปัญหาเสพติด

ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่ภาครัฐให้ความสนใจและวางแผนแก้ไขปัญหามาช้านาน ตั้งแต่สมัยอยุธยาที่ว่าได้ ในสมัยพระเจ้าอู่ทอง มีประกาศห้ามซื้อขายและเสพฝิ่นโดยเด็ดขาด ซึ่งใช้เรื่อยมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ แต่ในยุคดังกล่าวกลับมีการลักลอบค้าฝิ่นนำเข้าจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก และผู้ติดฝิ่นสร้างปัญหาโจรกรรมมากขึ้น รัชกาลที่ 2 จึงได้ออกกฎหมายอีก 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติห้ามไม่ให้ซื้อฝิ่น ขายฝิ่น สูบฝิ่น พระราชกำหนดห้ามสูบฝิ่น และประกาศเพิ่มเติมห้ามมิให้จำหน่ายฝิ่นและสูบฝิ่น อย่างไรก็ตามการปราบปรามอย่างเข้มงวดก็ไม่ได้ผล เนื่องจากชาวจีนยังคงลักลอบนำฝิ่นและวิธีเสพเข้ามาแพร่ระบาดในประเทศไทยเรื่อยมา จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 4 เป็นยุคล่าอาณานิคมของชาวตะวันตก ประเทศไทยประสบภาวะยุ่งยากหลายด้าน ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ได้แก่

1. **ปัจจัยทางการเมือง :** ในขณะนั้น อังกฤษได้เข้าครอบครองภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ และเอเชียใต้ ไปได้เป็นส่วนใหญ่แล้ว ทั้งพม่า จีน เกาหลี กวางตุ้ง กวางสี เวียดนาม ลาว กัมพูชา และอินโดจีน ซึ่งอังกฤษต้องการได้สิทธิทางการค้าอย่างเสรี รวมทั้งการค้าฝิ่นจากประเทศไทย ภาวะการเมืองของไทยจึงถูกกดดันอย่างหนักจากอังกฤษ
2. **ปัจจัยทางเศรษฐกิจ :** จากสนธิสัญญาระหว่างประเทศบางฉบับ ทำให้รายได้ของประเทศลดน้อยลงอย่างมาก การค้าฝิ่นเสรีจะได้ภาษีอากรจากฝิ่นมาชดเชยความเสียหายนี้
3. **ปัจจัยทางสังคม :** มีชาวจีนอพยพเข้ามาใช้แรงงานในไทยและนำการสูบฝิ่นเข้ามาด้วย การติดฝิ่นเถื่อนขยายตัวอย่างรวดเร็วทั้งในหมู่ประชาชนจนถึงข้าราชการ และเจ้านาย การอนุญาตให้ค้าฝิ่นอาจทำให้พวกอั้งยี่เล็กลักลอบค้าฝิ่น และหันมาประมูลภาษีจากรัฐบาล และรัฐบาลจะสามารถควบคุมการค้าฝิ่น ไม่ให้เจ้าภาษีฝิ่นจำหน่ายฝิ่นแก่คนไทยด้วย

จากปัจจัยทั้งสามประการนี้ เป็นแรงผลักดันให้รัชกาลที่ 4 จำต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายเกี่ยวกับยาเสพติดใหม่ทั้งหมด กล่าวคือ ให้การเสพและค้าฝิ่นไม่ใช่สิ่งผิดกฎหมาย แต่ต้องเสียภาษีให้กับรัฐ (สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2523:57-58)

ตลอดเวลาดังกล่าว ปัญหาฝิ่นก็เรื้อรังไม่สิ้นสุด ในขณะที่รัฐมีแนวคิดว่าจะออกนโยบายปราบปรามฝิ่นหลายครั้งหลายครา หากแต่ก็กลัวจะสูญเสียรายได้ส่วนใหญ่ของประเทศไป ซึ่งได้มาจากอากรฝิ่นทั้งสิ้น จนเริ่มมีการเก็บอากรยาสูบในปี พ.ศ.2490 คือเก็บภาษีจากการค้าฝิ่น การค้าสุราและยาสูบด้วย รายได้ของประเทศก็เพิ่มสูงขึ้น จนรายได้จากภาษีสุรากับยาสูบสามารถชดเชยรายได้จากอากรฝิ่นได้ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2523:59-60) สมัยรัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงได้ออกนโยบายปราบปรามยาเสพติดที่ชัดเจน เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2501 ให้เลิกเสพและจำหน่ายฝิ่นโดยเด็ดขาด ต่อจากนั้น กระทรวงมหาดไทยได้จัดการเผาอุปกรณ์ในการเสฟฝิ่นที่ท้องสนามหลวง เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2502 เวลา 1 นาฬิกา แต่ปรากฏว่าการแพร่ระบาดของฝิ่นก็ยังมิอยู่และหนักขึ้น เพราะฝิ่นได้แปรรูปเป็นมอร์ฟินและเฮโรอีน ซึ่งร้ายแรงกว่าฝิ่นหลายสิบเท่า จนกระทั่งสมัยรัฐบาลของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร มีแนวคิดใหม่ในการแก้ปัญหา ยาเสพติด คือการแก้ปัญหาเชิงป้องกัน มิใช่ปราบปรามเพียงด้านเดียวอย่างแต่ก่อน จึงได้ตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดขึ้นใน พ.ศ.2519 และเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2519 ก็ได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) ขึ้นรับผิดชอบในเรื่องยาเสพติดนี้ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2520:1-2)

2. การใช้สื่อมวลชนดำเนินการทางด้านการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดในประเทศไทย โดยสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2519-2541

หน้าที่หลักของ ปปส. คือเป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนดำเนินการทั้งทางด้านการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดในประเทศไทย งานทางด้านปราบปราม ได้แก่ การตรวจจับกุมอย่างเข้มงวด ส่วนงานด้านการป้องกันก็จะเน้นหนักไปในทางการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้มีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดมากขึ้นเพื่อจะได้ไม่หันไปพึ่งพายาเสพติด ซึ่งวิธีการที่ ปปส. ใช้ คือการใช้สื่อผสมผสาน ทั้งสื่อบุคคล สื่อพื้นบ้าน สื่อเฉพาะกิจ และสื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อมวลชนนั้น ปปส. ได้ใช้เป็นสื่อหลักในการเผยแพร่ข่าวสารสู่ประชาชนทั่วประเทศตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง ปปส. มาจนกระทั่งปัจจุบัน ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ วารสาร โปสเตอร์ สติกเกอร์ และแผ่นพับ โดยเนื้อหาที่เผยแพร่ไปนั้นมีหลากหลาย เช่น การแจ้งข่าวความเคลื่อนไหวทางด้านการจับกุมหรือการตรวจจับผ่านสื่อโทรทัศน์ และวิทยุ การผลิตแผ่นพับให้รายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมา การออกฤทธิ์ หรือพิษภัยของสารเสพติดแต่ละประเภท และการพิมพ์โปสเตอร์ สติกเกอร์ การผลิตโฆษณาสั้น ออกอากาศทาง

โทรทัศน์ วิทยุ ที่มีเนื้อหาเชิญชวนให้ห่างไกลยาเสพติด เป็นต้น ซึ่งสรุปได้ว่าการใช้สื่อดังกล่าวนั้นครอบคลุมวัตถุประสงค์ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการแจ้งข้อมูล (to inform) ให้ทราบเกี่ยวกับปัญหาและภัยของยาเสพติด ด้านการให้ความรู้ เพิ่มความเข้าใจ (to educate) เกี่ยวกับยาเสพติด และการโน้มน้าว (to persuade) ให้เลิกเสพยาเสพติด

ในบางปี ปปส. ได้เน้นความสำคัญกับการเผยแพร่ข่าวสารป้องกันสารเสพติดบางประเภทเป็นพิเศษ เนื่องจากในบางช่วง สารเสพติดบางชนิดมีแนวโน้มระบาดเพิ่มขึ้น เช่น ในปี พ.ศ.2524 ปปส. ได้เผยแพร่ข่าวสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสารระเหยเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ รายการบทบาทความสั่น เผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการนาทิตอง ทางช่อง 7 สี และตีพิมพ์โปสเตอร์พร้อมกับแจกจ่ายจดหมายข่าวไปยังองค์กรสื่อต่าง ๆ เพื่อขอความร่วมมือในการป้องกันการเสพติดสารระเหยเป็นพิเศษด้วย หรือในปี พ.ศ.2538 ก็ได้ผลิตโปสเตอร์ป้องกันการเสพยาบ้า (ยาบ้า) โดยเฉพาะถึงจำนวน 36,000 แผ่น (สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2524:22 ,2538:10-11) ยิ่งกว่านั้น ทาง ปปส. เคยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศมาช่วยสนับสนุนทางด้านการเผยแพร่ข่าวสารป้องกันยาเสพติดอีกด้วย ได้แก่ ในปี 2525-2527 ปปส.ขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยควบคุมยาเสพติดแห่งสหรัฐอเมริกา (NCU) เป็นเงิน 126,000 เหรียญสหรัฐ เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดภายใต้ 4 แนวคิดหลัก (concept) ได้แก่ (1) ขวัญหาย มีเนื้อหาเกี่ยวกับอันตรายของปัญหา ยาเสพติด (2) หลงทาง มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเสนอกิจกรรมทางเลือกที่เป็นประโยชน์ (3) ตัวอย่าง มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างค่านิยมในการเป็นตัวอย่างลูกที่ดีของพ่อแม่ และ (4) ความหวัง มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างค่านิยมในการแก้ปัญหาชีวิตที่ถูกต้อง และมีการผลิตสื่อชุดนี้เป็นภาพยนตร์โฆษณาสั้นทางโทรทัศน์ โรงภาพยนตร์ วิทยุ โปสเตอร์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร บ้าย และ โฆษณาติดข้างรถโดยสารประจำทาง (รถเมล์) อีกด้วย (สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2525:23 ,2526:44-47 ,2527:43-44) ใน พ.ศ. 2533 ปปส.ร่วมกับบริษัทอาร์เอส โปรโมชั่น 1992 จำกัด จัดโครงการ "พันธุ์รอด หยุดยั้งยาเสพติด" และร่วมกับบริษัทฮอนด้าคาร์ส(ประเทศไทย) จำกัด ดำเนินโครงการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด โดยการผลิตสื่อเพื่อการป้องกันยาเสพติด เช่น โปสเตอร์ สติกเกอร์ และป้ายต่อต้านยาเสพติดใน 29 ชุมชนของเขตกรุงเทพมหานคร (สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2533: 17-18) ในปี พ.ศ.2535 ปปส.ร่วมกับบริษัทโกดัก (ประเทศไทย) จำกัด จัดโครงการ "ตะวันยิ้ม" เป็นโครงการต่อเนื่อง 5 ปี โดยมุ่งกระตุ้นให้เยาวชนและประชาชนตื่นตัวและสนใจต่อภัยอันตรายที่มาจากยาเสพติด(สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2535:17-22) ในปี พ.ศ.2536 ปปส. ร่วมกับ Worldview International Foundation ผลิตสื่อวีดิทัศน์ จัดรายการ

วิทยุ ดีพิมพ์โปสเตอร์ และผลิตสโปตโทรทัศน์ด้านสิ่งเสพติด (สำนักนายกรัฐมนตรื สำนักงาน ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด,2538:38) ในปี พ.ศ.2541 ปปส.ร่วมกับกระทรวงศึกษา และ บริษัทอาร์เอส โปรโมชัน 1992 จำกัด ดำเนินโครงการโรงเรียนสีขาวขึ้น

จากสถิติเกี่ยวกับยาเสพติดและเยาวชนที่แสดงในดังตารางที่ 1 และ 2 นี้ พอจะ ทำให้ทราบว่าการดำเนินงานที่ผ่านมา นั้น บรรเทาปัญหาเสพติดได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น

ตารางที่ 1

จำนวนนักเรียน นักศึกษา ที่สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาเสพติดทั่วประเทศ ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2533-2542

ปี พ.ศ.	จำนวนนักเรียน นักศึกษา ที่เข้ารับการบำบัดรักษา
2533	447
2534	747
2535	1,401
2536	3,090
2537	4,261
2538	4,738
2539	4,137
2540	6,542
2541	8,734
2542	7,105

ที่มา : สำนักงาน ปปส., 2543

ตารางที่ 2

ตารางเปรียบเทียบอายุผู้ต้องหาคดียาเสพติด (ค่าร้อยละ) ตั้งแต่ ปี 2538 - 2542

ช่วงอายุ (ปี)	2538		2539		2540		2541		2542	
	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
ต่ำกว่า 10 ปี	0.02	27	0.01	19	0.01	25	0.01	24	0.01	27
11 – 15	1.88	2,533	2.03	2,994	2.31	3,614	2.20	4,321	2.17	3,789
16 – 20	23.22	31,298	22.78	33,635	23.28	36,462	23.94	46,942	24.36	42,467
21 – 25	23.20	31,265	22.16	32,772	22.67	35,514	23.44	45,982	24.63	42,958
26 – 30	16.10	21,675	15.81	23,331	15.65	24,512	15.54	30,525	15.83	27,611
31 – 35	12.30	16,583	11.54	17,024	11.60	18,165	11.23	21,994	11.13	19,406
36 – 40	8.39	11,314	8.83	13,077	8.46	13,260	8.01	15,698	7.94	13,846
41 – 45	4.32	5,829	4.84	7,173	5.20	8,144	5.21	10,219	5.17	9,019
46 – 50	2.09	2,812	2.55	3,766	2.16	4,085	2.55	5,021	2.60	4,522
51 – 55	1.20	1,621	1.32	1,957	1.28	2,013	1.22	2,404	1.24	2,164
56 – 60	0.85	1,151	0.91	1,345	0.91	1,426	0.72	1,422	0.73	1,270
61 – 65	0.51	693	0.56	830	0.49	768	0.42	826	0.46	801
66 – 70	0.28	381	0.30	450	0.26	414	0.22	435	0.22	379
71 ขึ้นไป	0.16	215	0.18	274	0.19	299	0.34	268	0.13	226
ไม่ทราบอายุ	5.48	7,382	6.18	8,852	5.08	7,956	4.95	9,702	3.38	5,894
รวม	100.00	134,779	100.00	147,499	100.00	156,657	100.00	195,783	100.00	174,379

ที่มา : สำนักปราบปรามยาเสพติด สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2542

3. แนวคิดที่ใช้เป็นแนวทางในงานวิจัย

สำหรับแนวคิดที่ใช้เป็นแนวทางในงานวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแนวคิดหลัก ๆ 2 ส่วน ได้แก่

3.1 ส่วนที่ 1 : พัฒนาการของแนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

3.1.1 ข้อวิจารณ์กระบวนการทศน์เดิม

3.1.2 ลักษณะของกระบวนการทศน์ยอมรับความหลากหลาย (Multiplicity Paradigm):ฐานของแนวคิดเรื่องสังคมแบบมีส่วนร่วม

3.1.3 ข้อวิจารณ์กระบวนการทศน์ยอมรับความหลากหลาย

3.2 ส่วนที่ 2 : แนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

3.2.1 ความหมายและลักษณะของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

3.2.2 แบบจำลองการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

3.2.3 ประเภทของการมีส่วนร่วม

3.2.4 ระดับของการมีส่วนร่วม

3.2.5 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

3.1 พัฒนาการของแนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

3.1.1 ข้อวิจารณ์กระบวนการทศน์เดิม

ในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง หรือ ทศวรรษที่ 50 ประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศทางตะวันตก พยายามจะฟื้นฟูประเทศที่ได้รับความเสียหาย รัฐได้รับมอบหมายให้มียุทธศาสตร์เป็นผู้นำในการพัฒนา โดยมีหน้าที่เผยแพร่แนวคิดเรื่องการพัฒนาไปยังประชาชนกลุ่มต่าง ๆ พร้อมกับนำเอาโครงการพัฒนาไปดำเนินการให้เกิดผล การพัฒนารูปแบบนี้เป็นที่แพร่หลายจนกลายเป็นกระบวนการทศน์แรกในงานพัฒนา เรียกว่ากระบวนการทศน์การทำให้ทันสมัย (Modernization Paradigm)

หลังจากบรรดาประเทศในโลกที่สาม ได้นำเอาแนวคิดของกระบวนการทศน์การทำให้ทันสมัยไปลงมือดำเนินการในภาคปฏิบัติมาได้สัก 2 ทศวรรษ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในความเป็นจริงก็ไม่เป็นไปตามที่นักวิชาการด้านการพัฒนาของกระบวนการทศน์นี้ตั้งความคาดหวังเอาไว้ การเจริญ

เติบโตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นมิได้ถูกแบ่งสรรกระจายอย่างยุติธรรม ทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนขยายมากขึ้น และแม้จะมี "ความทันสมัย" เกิดขึ้นในบางส่วนของสังคม เช่น มีถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำประปา ตึกอาคารสมัยใหม่ แต่ทว่ายังไม่มี การ "พัฒนา" สถาบันต่าง ๆ ทางสังคมติดตามมาที่เรียกว่า "มีความทันสมัยแต่ไม่พัฒนา" (Modernization without Development) เช่น สถาบันการเมืองยังมีวงจรรูปภาพของเผด็จการทหารสลับกับการเลือกตั้งเป็นระยะ ๆ เกิดปัญหาสังคมใหม่ ๆ ติดตามมา เช่น ปัญหาการล่มสลายของชนบท สถาบันครอบครัวคลอนแคลน ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม ฯลฯ (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2543)

ต่อมาในทศวรรษที่ 70 ได้เกิดกระบวนทัศน์ใหม่ขึ้นเรียกว่า "กระบวนทัศน์พึ่งพิง" (Dependency Paradigm) ซึ่งวิพากษ์กระบวนทัศน์การทำให้ทันสมัย โดยมีแนวคิดหลักว่าการพัฒนาความทันสมัยนั้นเป็นกระบวนการนำเอาประเทศโลกที่สามไปพึ่งพาขึ้นต่อประเทศตะวันตกที่พัฒนาแล้ว ยิ่งประชาชนยอมรับแนวคิดเรื่องอิสรภาพในการบริโภคข้อมูลข่าวสารกันมากเท่าใด ประเทศที่เป็นเจ้าของสื่อก็จะใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ความคิดทางเศรษฐกิจและการเมืองครอบงำประเทศอื่น ๆ ได้มากเท่านั้น (Servaes, Jacobson and White, 1996) หากประเทศรอบนอกต้องการที่จะพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง ก็จำเป็นต้องตัดขาดตัวเองออกจากประเทศศูนย์กลาง (dissociation) ออกจากเศรษฐกิจระบบตลาดโลก และต้องมีนโยบายการพึ่งตนเอง (self-reliance) แทนการพึ่งพา (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2543:26)

อย่างไรก็ตาม Servaes (1989) (อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2543) ยังวิจารณ์ว่า แม้เมื่อพิจารณาโดยผิวเผิน กระบวนทัศน์ทั้งสองจะมีลักษณะขัดแย้งกัน แต่ความจริงแล้วเขาเห็นว่า แนวคิดที่เกี่ยวกับ "การพัฒนา" ของกระบวนทัศน์ทั้งสองนั้นแทบจะไม่แตกต่างกันเลย ทั้งสองกระบวนทัศน์ยังคงเน้นว่า การพัฒนาก็คือ การสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และยังคงใช้มิติเชิงปริมาณเป็นแนวทางหลักในการศึกษา เช่นเดียวกับแนวคิดเรื่องการสื่อสารเพื่อการพัฒนา ที่ยังคงเป็นรูปแบบการสื่อสารแบบบนลงล่าง (top to down) และวางแผนจากส่วนกลาง เช่นเดียวกับกระบวนทัศน์กระแสหลักนั่นเอง (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2543: 27-28)

3.1.2 ลักษณะของกระบวนทัศน์ยอมรับความหลากหลาย (Multiplicity Paradigm) : ฐานของแนวคิดเรื่องสังคมแบบมีส่วนร่วม

นับแต่ทศวรรษ 1980 มาจนถึงปัจจุบัน ได้เกิดกระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนา (แต่กระบวนทัศน์เดิม ก็ไม่ได้หายไป) ที่อาจจะมีชื่อเรียกหลาย ๆ ชื่อ แต่ทว่าจุดร่วมของกระบวนทัศน์ใหม่ก็คือ มิใช่เพียงการปฏิเสธกระบวนทัศน์หลัก (Dominant Paradigm) จากแบบขาวเป็นดำ เช่นที่กระบวนทัศน์พึ่งพิงกระทำเท่านั้น หากแต่เป็นการนำเสนอให้มีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่วากฐานและค่านิยมของการพัฒนากันเลยทีเดียว รวมทั้งยังได้นำเสนอทัศนะใหม่ที่ท้าทายว่าการพัฒนาไม่จำเป็นต้องมีเพียงกระบวนทัศน์เดียวที่ใช้กันอย่างเป็นสากลทั่วโลก หากทว่าในแต่ละที่แต่ละแห่งอาจจะมีกระบวนทัศน์เฉพาะของตนเอง (จึงเรียกว่า Multiplicity Paradigm) (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2543:16)

กระบวนทัศน์ยอมรับความหลากหลาย เป็นกระบวนทัศน์ที่ยอมรับว่าสังคมมีความหลากหลาย กระบวนการพัฒนามีหลากหลาย ไม่ได้เป็นแบบแผน (pattern) ที่ตายตัว ซึ่งแต่ละชุมชนจะมีทิศทางการพัฒนาไปในรูปแบบใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับการจัดการภายในชุมชนนั้น ๆ เอง ดังนั้นนโยบายระดับชาติจึงน่าจะเกิดจากความตกลงระหว่างรัฐและประชาชนทุก ๆ ฝ่าย ผลที่ได้รับจะได้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนทุกคนอย่างแท้จริง ไม่มีฝ่ายใดได้เปรียบและไม่มีฝ่ายใดเสียเปรียบ (Servaes et al., 1996:38)

3.1.3 ข้อวิจารณ์กระบวนทัศน์ยอมรับความหลากหลาย

เนื่องจากกระบวนทัศน์ยอมรับความหลากหลายนั้น เป็นกระบวนทัศน์น้องใหม่ล่าสุดที่กำลังอยู่ในยุคสมัยปัจจุบัน และอาจจะยังไม่มีผลสรุปที่เห็นได้อย่างชัดเจนเช่นสองกระบวนทัศน์แรก อย่างไรก็ตามก็มีข้อวิจารณ์ที่น่ารับฟังหลายประการ เช่น

- (1) ในขณะที่สองกระบวนทัศน์แรกนั้นดูจะเป็นแนวคิดที่มีลู่วางในทางที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างชัดเจน หากทว่ากระบวนทัศน์ยอมรับความหลากหลายนั้น ดูจะมีลักษณะที่ค่อนข้างเป็น "อุดมคติ แบบยูโทเปีย" อยู่อย่างมาก ฉะนั้นจากจุดยืนของนักวางแผนและกำหนดนโยบายที่มีหน้าที่ต้องแปลงแนวคิดนามธรรม หลักการต่าง ๆ ออกไปเป็นแนวทางปฏิบัติ ก็คงจะพบว่าเป็นการค่อนข้างยากที่จะทำให้แนวคิดอุดมคติเช่นนี้แปรรูปออกมาเป็นแผนงานรูปธรรมได้

- (2) จากลักษณะที่หลากหลายของแนวคิดเรื่องการพัฒนา และการสื่อสารเพื่อการพัฒนาของกระบวนทัศน์ใหม่นี้ทำให้ดูเหมือนว่า ในแต่ละชุมชน แต่ละท้องถิ่นจำเป็นต้องสร้างสูตรเฉพาะตัวสำหรับการพัฒนาของตนเองขึ้นมาจนแทบจะหาข้อสรุปร่วมหรือแบบแผนทั่วไปไม่ได้กับที่อื่น ๆ
- (3) เนื่องจากแนวคิดเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชน" นั้น มีต้นกำเนิดมาจากประเทศตะวันตก ซึ่งได้มีประวัติศาสตร์การต่อสู้เรื่องประชาธิปไตย เรื่องการใช้สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของปัจเจกบุคคลมาเป็นเวลายาวนานแล้ว ดังนั้น จึงมีคำถามว่า เมื่อนำเอาแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในโลกที่สาม ซึ่งขาดประวัติศาสตร์อันยาวนานดังกล่าว ผลของการประยุกต์ใช้จะเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด

(กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2543: 42-43)

3.2 แนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

3.2.1 ความหมายและลักษณะของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

3.2.1.1 ความหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

องค์การสหประชาชาติ ได้ให้ความหมายของคำว่า "การมีส่วนร่วมของประชาชน" ซึ่งมีฐานะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาไว้ว่า เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น และมีพลังของประชาชนในระดับต่าง ๆ คือ (United Nation อังใน กนกรัตน์ วงศ์ลักษณพันธ์, 2542: 26)

- (1) ในกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม และการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้
- (2) ในการเข้าร่วมปฏิบัติตามแผนการ หรือโครงการในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ

วิลเลียม เออร์วิน (William Erwin, 1976: 138 อังใน กนกรัตน์ วงศ์ลักษณพันธ์, 2542: 27) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการมีส่วนร่วม คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างจริงจังของประชาชนใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความชำนาญของประชาชนในการแก้ไขปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนการติดตามผลปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ประสพสุข ดีอินทร์ (อ้างใน กนกรัตน์ วงศ์ลักษณพันธ์, 2542:27) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกัน และเข้าร่วมรับผิดชอบหรือเข้าร่วมกิจกรรม ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมเพื่อดำเนินการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์การ เพื่อให้บรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (อ้างใน กนกรัตน์ วงศ์ลักษณพันธ์, 2542:27-28) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึงการเกี่ยวข้องกับทางด้านจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสภาพการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของความเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าให้กระทำการให้ (contribution) บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น และทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าว แนวความคิดเกี่ยวกับการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนนั้น ได้บังเกิดขึ้นกับชุมชนต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งการมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิด 3 ประการ ดังนี้

- (1) ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลของบุคคลซึ่งเห็นพ้องต้องกัน จึงกลายเป็นความสนใจ และความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม
- (2) ความเดือดร้อน และความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ ที่เกิดขึ้น
- (3) การตกลงร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่ม หรือชุมชนไปในทิศทางที่ร่วมกันตัดสินใจ จะต้องมีพลังมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มกระทำที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

3.2.1.2 ลักษณะของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

กระบวนการพัฒนา 3 กระบวนการที่ได้กล่าวถึงในตอนต้น คือกระบวนการที่ทำให้ทันสมัย กระบวนการที่พึงพิง และกระบวนการที่ยอมรับความหลากหลาย พอจะทำให้เราทราบว่า สื่อมวลชนมีบทบาทแตกต่างกันขึ้นอยู่กับแนวคิดของแต่ละกระบวนการ ทั้งนี้ทั้งนั้น เมื่อนำมาวิเคราะห์สรุปแล้ว ทั้งสามกระบวนการ ก่อให้เกิดรูปแบบการใช้สื่อ 2 ทรรศนะหลัก ๆ ตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3
ความแตกต่างทางทฤษฎีเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาและการสื่อสาร

เป้าหมายทางการสื่อสารและการพัฒนา ทฤษฎีจากเบื้องบน (top) หรือศูนย์กลาง (center)	เป้าหมายทางการสื่อสารและการพัฒนา ทฤษฎีจากเบื้องล่าง (bottom) หรือรอบนอก (periphery)
<ul style="list-style-type: none"> - ความปลอดภัยมั่นคงและอำนาจของชาติ - การขับเคลื่อนทางสังคมและการเมือง - ความเป็นหนึ่งเดียวและอัตลักษณ์ของชาติ - การเติบโตทางเศรษฐกิจ - สิทธิทางทรัพย์สินและธุรกิจ - ความสามารถทางการศึกษา หรือ ทางวิชาชีพ - การควบคุมข้อมูล - การสอดส่องทางการสื่อสาร - อำนาจของรัฐบาล - อำนาจและการควบคุมจากศูนย์กลาง - ทิศทางทางวัฒนธรรมและศิลปะ - (บางครั้งถูกตรวจสอบ และควบคุม) 	<ul style="list-style-type: none"> - ทางเลือกและอิสรภาพของกลุ่มคน หรือ ปัจเจกบุคคล - การขับเคลื่อนทางสังคมและการเข้าถึงหรือ หมุนเวียนทางการเมือง - ความเป็นหนึ่งเดียวและอัตลักษณ์ของ คนกลุ่มต่าง ๆ ของชาติ - ความยุติธรรมที่ทั่วถึง - สิทธิทางสาธารณะและเป็นสิทธิผู้บริโภค - โอกาสทางการศึกษาและการประกอบ อาชีพ - การเข้าถึงข้อมูล - การสื่อสารส่วนบุคคล - อำนาจของประชาชน - การปกครองตนเองของแต่ละภูมิภาคและ ท้องถิ่น - การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมและศิลปะ (บางครั้งโค่นล้มวัฒนธรรมเดิม)

ที่มา : Majid Tehranian in Servaes et al.,1996:50

ลักษณะของการใช้สื่อจากสองมุมมองนี้ Servaes ได้นำมาสรุปเป็นแบบจำลอง การสื่อสารแบบบนลงล่าง (top - to - down) หรือการสื่อสารแนวตั้ง (vertical) ในสังคมที่มีการ ครอบงำ (dominance) ซึ่งเกิดจากกระบวนการทำให้เป็นสมัยใหม่ และกระบวนการ ฟื้นฟ้างิ่ง พร้อมกับแบบจำลองการสื่อสารแบบล่างสู่บน (bottom - to - top) ในสังคมพหุนิยม (pluralism) ซึ่งเกิดจากกระบวนการยอมรับความหลากหลาย โดยมีการเปรียบเทียบให้ชัดเจนขึ้น ดังตารางที่ 4 นี้

ตารางที่ 4

ความแตกต่างระหว่างแบบจำลองของสังคมที่มีการครอบงำ และสังคมพหุนิยม

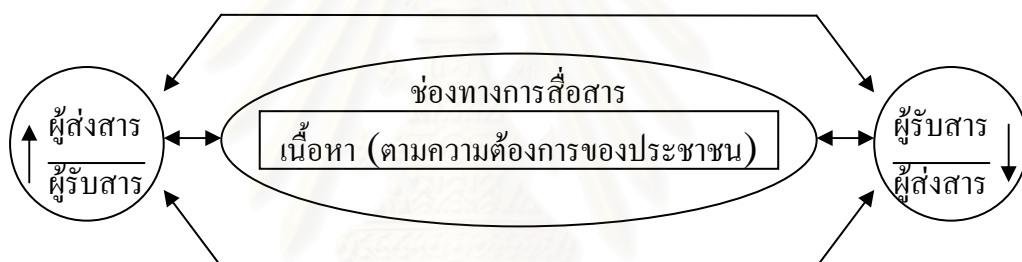
	สังคมที่มีการครอบงำ (Dominance) บนลงล่าง (top to bottom)	สังคมพหุนิยม (Pluralism) ล่างขึ้นบน (bottom to top)
แหล่งข้อมูลทางสังคม (societal source)	ชนชั้นปกครอง (ruling class) หรือ ชนชั้นสูงที่มีอำนาจ (dominant elite)	กลุ่มคู่แข่งทางการเมือง และกลุ่ม ผลประโยชน์ทางสังคมวัฒนธรรม
สื่อ (media)	มีเจ้าของคนเดียว หรือกลุ่มเดียวและ มีลักษณะเป็นแบบแผนเดียวกันหมด	มีมากและเป็นอิสระต่อกัน
โครงสร้าง (structure)	มีลำดับชั้น และเป็นการปกครอง แบบอมาตยาธิปไตย (bureaucratic)	อยู่ในระดับเดียวกันเป็นแนวนอน เท่าเทียมกัน
การผลิต (production)	มีการสร้างมาตรฐาน, ตารางเวลาการ ทำงาน และการควบคุมที่สัมพันธ์กัน (synchronic)	สร้างสรรค์ อิสระ เป็นต้นแบบไม่ เกี่ยวข้องกับใคร (diachronic)
เนื้อหาและอุดมการณ์ (content and ideology)	เลือกและตัดสินใจโดยชนชั้นสูง	หลากหลายและมีการประชัน มุมมอง ตัดสินโดยชนชั้นล่าง
ผู้รับสาร (audience)	ไม่เป็นอิสระ, ถูกกระทำ (passive) และถูกจัดระเบียบให้มีความ เหมือนกันในระดับมหภาค	แบ่งเป็นส่วน ๆ ,เลือกรับสารได้ ตามอิสระ, มีการแสดงปฏิกิริยา ตอบสนอง (reactive and active)
ผล (effects)	เกิดการจัดระเบียบในสังคม (social order) ที่เข้มแข็งและมั่นคง	มีทิศทางมากมายโดยปราศจาก ความแน่นอนหรือไม่อาจคาด เดาได้

ที่มา : Servaes et al,1996

3.2.2 แบบจำลองการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

ความพยายามในการแสวงหากระบวนการทัศนวิสัยใหม่ของการสื่อสารเพื่อพัฒนานี้ ล้วนมีเป้าหมายที่จะค้นหาคำตอบว่า หน้าตาของการสื่อสารที่จะเป็นเส้นทางนำไปสู่การพัฒนาที่ แท้จริงนั้น จะต้องมีความลักษณะอย่างไรบ้าง ในขั้นตอนของการปฏิบัติจะมีกลวิธีในการแปรแนวคิด แบบใหม่ออกมาเป็นวิธีการปฏิบัติได้อย่างไร แนวทางการสื่อสารดังกล่าวเริ่มพิจารณาถึงกระบวนการ สื่อสารแบบสองทาง (two-way communication) ซึ่งผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถมีปฏิกริยา ได้ตอบ (interactive) ทั้งเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการกันอยู่ตลอดเวลาด้วยเหตุนี้ลักษณะการ ไหลของข่าวสาร (flow of information) จึงมีทั้งจากบนลงล่าง ล่างขึ้นบน (bottom-up) และแบบ แนวนอน (horizontal) ดังภาพที่ 2 นี้ (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2543:5)

ภาพที่ 2 : ภาพแสดงถึงการสื่อสารแบบ 2 ทาง

3.2.3 ประเภทของการมีส่วนร่วม

ประเภทของการมีส่วนร่วม (White et al. with Desher and Sock , 1994 :17)

(1) การมีส่วนร่วมจอมปลอม (Pseudo-Participation)

การมีส่วนร่วมจอมปลอมเป็นการมีส่วนร่วมที่ประชาชนมีส่วนร่วมเพียงแต่ร่วม รับฟังว่ามีโครงการอะไรเกี่ยวกับตนเองบ้าง จะได้ไปปฏิบัติตนตามรูปแบบ และทิศทางที่ผู้มีอำนาจ ในสังคมเป็นผู้ออกแบบ กำหนด ควบคุมเอาไว้ ดังนั้นความสัมพันธ์ในลักษณะนี้ แท้ที่จริงแล้ว ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการสื่อสารแต่อย่างใด (nonparticipation)

(2) การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Genuine - Participation)

การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงเป็นการมีส่วนร่วมที่ผู้มีอำนาจในสังคมกับประชาชนร่วมมือกันดำเนินการต่าง ๆ ในทุก ๆ กระบวนการของการดำเนินงาน ตั้งแต่กระบวนการวางแผน การตัดสินใจ และการปฏิบัติการ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (อ้างใน กนกรัตน์ วงศ์ลักษณะพันธ์, 2542, 28-29) กล่าวว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมนั้น ได้แบ่งออกเป็น 3 ประการตามลักษณะของการมีส่วนร่วม ดังนี้

- (1) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน (Industrial Organization) เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มสมาชิกต่าง ๆ
- (2) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect Participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (Representative Organization) เช่น กรรมการกลุ่มหรือชุมชน
- (3) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ (Open Participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (Non - Representative Organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม

3.2.4 ระดับของการมีส่วนร่วม

อคิน รพีพัฒน์ (อ้างในกนกรัตน์ วงศ์ลักษณะพันธ์, 2542:29) ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 5 ระดับ คือ

- (1) ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และความต้องการของชุมชน ตลอดจนเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา ร่วมกับผู้ปฏิบัติงานในสนาม (Organizer)
- (2) ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและแนวทางต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา
- (3) ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทาง และวิธีการที่จะใช้ในการแก้ปัญหา และวางแผน เพื่อแก้ปัญหาร่วมกันกับผู้ปฏิบัติงานในสนาม
- (4) ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ปัญหา

- (5) ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามผลการปฏิบัติงานร่วมกับผู้ปฏิบัติงาน
ในสนาม

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2543:57 - 61) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนเอาไว้ 3 ระดับ โดยเรียงลำดับจากระดับที่น้อยที่สุดไปจนถึงมากที่สุด ดังนี้

- (1) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร / ผู้ใช้สาร (Audience / Receiver / Users)
- (2) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง / ผู้ผลิต / ผู้ร่วมผลิต / ผู้ร่วมแสดง (Sender /
Producer / Co-producer / Performance)
- (3) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย (Policy
Maker/Planner)

การมีส่วนร่วมในแต่ละระดับนี้ จะเรียกร่องประเภทของกิจกรรมและเงื่อนไขต่าง ๆ
แตกต่างกัน ดังที่จะกล่าวถึงในรายละเอียด ดังนี้

- (1) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร / ผู้ใช้สาร

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร / ผู้ใช้สารเป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในระดับ
ล่างที่สุด กล่าวคือ ในกระบวนการสื่อสารตั้งแต่ต้น ยังอยู่ในการกำหนดของผู้ส่งสาร ไม่ว่าจะเป็น
การเลือกประเด็นเนื้อหา การเลือกวิธีการนำเสนอ ไปจนกระทั่งการเลือกช่องทางสื่อที่จะใช้เผยแพร่
และผู้รับสารก็ยังคงมีฐานะเป็นเพียงผู้รับสารแต่เพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม สิ่งนี้อาจจะ
เปลี่ยนแปลงไปสำหรับฐานะของผู้รับสาร ในการสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมก็คือ

- (ก) ต้องมีการขยายแนวคิดของผู้รับสาร ให้ตระหนักถึงสิทธิที่จะรู้ของตน (Right
to know / Right to be inform) และนอกจากนั้น สิทธินี้ยังขยายไปถึงสิทธิที่
จะบอกเล่าข้อมูลข่าวสารของตนต่อสาธารณะด้วย (Right to inform)
- (ข) จะต้องสร้างหลักประกันในการมีส่วนร่วมของผู้รับสาร ทั้งในช่วงขาเข้า
(input) และช่วงขาออก (output) เช่น ในช่วงนำเข้าข้อมูล จะต้องมีการ
การสำรวจว่ามีช่องทางข่าวสารอะไรบ้างสำหรับชุมชน โอกาสในการเข้าถึง
เป็นอย่างไร เนื้อหาของข่าวสารนั้นเกี่ยวข้องกับชุมชนหรือเปล่า และมี
รูปแบบการนำเสนอในลักษณะอย่างไร (ตามเกณฑ์ของการสื่อสารชุมชนที่
ได้กล่าวข้างต้น) ในช่วงของการส่งข้อมูลออกจากชุมชนก็เช่นกัน
- (ค) ปัจจัยสำคัญของการมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสารก็คือ ช่องทางข่าวสาร
(channel) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบางช่วงเวลาที่เป็นช่วงระยะเวลาสำคัญ

ของชุมชนตัวอย่างเช่น เมื่อมีกรณีรัฐมนตรีสัญญาหรือการทำประชาพิจารณ์ ในต่างจังหวัดและมีการถ่ายทอดรายการดังกล่าว ผ่านสื่อมวลชน จะต้องมีการสำรวจว่า มีช่องทางอะไรบ้างที่ประชาชนในบริเวณดังกล่าว จะได้รับ-ส่งข่าวสารอย่างทั่วถึง ในกรณีเช่นนี้ มาตรการเพิ่มช่องทางการสื่อสาร (Addition of Channel) เป็นสิ่งที่จำเป็น

(2) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง / ผู้ผลิต / ผู้ร่วมผลิต / ผู้ร่วมแสดง

เป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้นมาและจำเป็นต้องสร้างเงื่อนไขใหม่ ๆ เพิ่มเติมหรือต้องมีการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเก่า ๆ ที่มีอยู่ การเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิตหรือผู้ร่วมผลิตนั้น ยังแบ่งออกได้เป็นหลายขั้นตอนตามหลักแนวคิดของการผลิตสื่อ คือ

- (ก) ขั้นตอนการผลิต (Pre-Production Stage) อันได้แก่ขั้นตอนการเตรียมการก่อนการผลิตสื่อ กิจกรรมในขั้นตอนนี้จะประกอบด้วย การเลือกประเด็นหัวข้อ การเลือกแง่มุมที่จะนำเสนอ การรวบรวมข้อเท็จจริงที่จะนำมาใช้เป็นวัตถุดิบ การเขียนบทแบบต่าง ๆ การคัดเลือกฉาก และตัวแสดง ฯลฯ
- (ข) ขั้นตอนการผลิต (Production Stage) ได้แก่ ขั้นตอนของการลงมือผลิต เช่น การเข้าห้องจัดรายการในการกรณีของวิทยุ การลงมือถ่ายทำในกรณีของวิดีโอ โทรทัศน์/ภาพยนตร์ ฯลฯ
- (ค) ขั้นตอนหลังการผลิต (Post-production Stage) ได้แก่ ขั้นตอนหลังการถ่ายทำเสร็จแล้ว ก็ต้องมีการตัดต่อ การอัดเสียงประกอบ การเพิ่มเติมด้านเทคนิคต่าง ๆ ฯลฯ

ชุมชนอาจจะเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ซึ่งแต่ละขั้นตอนอาจจะต้องมีการสร้างเงื่อนไขใหม่ ๆ เช่น หากต้องการให้ชาวบ้านเข้ามา มีส่วนร่วมในขั้นตอนการผลิต ก็จำเป็นต้องมีการอบรมให้ชาวบ้านเรียนรู้การใช้อุปกรณ์เสียก่อน อยางไรก็ตาม จะเป็นการดีอย่างยิ่งที่จะเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด ในลักษณะการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการระหว่างนักสื่อมวลชนกับชุมชน แม้ว่าชาวบ้านอาจจะไม่มีเวลาที่จะมาเรียนรู้การใช้อุปกรณ์เครื่องมือได้อย่างชำนาญจนถึงขั้นการลงมือผลิตได้ด้วยตัวเองก็ตาม อันที่จริงการใช้เครื่องมือ นั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นของการมีส่วนร่วม ซึ่งชาวบ้านอาจจะไม่จำเป็นต้องลงมือใช้เครื่องมือเอง แต่ก็สามารถจะเข้าร่วมได้อย่างเต็มที่ เช่นในขั้นตอนก่อน

การผลิต การให้ชาวบ้านเป็นคนเลือกประเด็น / วิธีการที่จะนำเสนอ เลือกลงสถานที่ที่จะใช้เป็นฉากถ่ายทำ และหลังจากที่ถ่ายทำออกมาแล้ว ก็นำมาฉายให้ชาวบ้านชมก่อน เพื่อแสดงความคิดเห็นพูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนะกัน

สำหรับในขั้นตอนหลังการผลิตนั้น ก็นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการติดต่อเทปเสียงหรือเทปโทรทัศน์นั้นมีความสำคัญในการถ่ายทอดความหมายออกไป ในขั้นตอนนี้ อาจจะใช้รูปแบบการทำงานติดต่อร่วมกันระหว่างนักสื่อสารมวลชนกับชาวบ้าน หรือหลังจากที่นักสื่อสารมวลชนติดต่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็นำไปให้ชาวบ้านดูเพื่อรับฟังความคิดเห็นแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

นอกเหนือจากความจำเป็นในการสร้างเงื่อนไขใหม่ ๆ เช่น การฝึกอบรมด้านการใช้เครื่องมือการผลิตแก่ชาวบ้านแล้ว การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับการผลิตนี้ยังต้องมีการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปเงื่อนไขเก่า ๆ บางประการอีกด้วย เช่น การปฏิรูปองค์กรสื่อสารมวลชนและวิธีการทำงานของนักสื่อสารมวลชน

Berrigan (1979) (อ้างในกาญจนา แก้วเทพ, 2543:60) ตั้งข้อสังเกตว่าโครงสร้างและวิธีการทำงานขององค์กรสื่อสารมวลชนนั้นจะมีลักษณะเป็นลำดับชั้น (hierarchical) คนที่อยู่ข้างบนมีอำนาจตัดสินใจ ในขณะที่คนระดับกลางและระดับล่างผู้เป็นคนลงมือทำงานจะต้องคอยฟังคำสั่งตัดสินใจจากข้างบน โครงสร้างและวิธีการทำงานเช่นนี้ขัดแย้งโดยสิ้นเชิงกับรูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่กล่าวมาและหากจะมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง และวิธีการทำงานพวกที่อยู่ข้างบนก็คงไม่ค่อยพอใจอย่างแน่นอน เพราะเท่ากับเป็นการบั่นทอนอำนาจของตนไปโดยปริยาย นอกจากนั้น แม้แต่ในหมู่ระดับคนทำงานเองก็อาจจะมีผลประโยชน์ส่วนตัวบางประการแอบแฝงซ่อนอยู่ เช่น การทำข่าวบันเทิง หรือการเขียนคอลัมน์วิจารณ์ภาพยนตร์ อาจจะมีผลประโยชน์ตอบแทนบางประการ ดังนั้น การปรับเปลี่ยนสื่อให้หันกลับมาตอบสนองความต้องการของชุมชน อาจขัดแย้งกับผลประโยชน์ที่เคยมี เคยได้ของกลุ่มผู้ทำงาน

นอกเหนือจากประเด็นความขัดแย้งเรื่องอำนาจและผลประโยชน์แล้ว อาจเกิดความขัดแย้งในเรื่องเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาชีพ ตามปกตินักสื่อสารมวลชนมักจะทำงานอย่างมีเสรีภาพและใช้หลักสุนทรียะเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงาน และโดยส่วนใหญ่แล้วมักจะมีภาคภูมิใจในความเป็นอิสระ รวมทั้งไม่ค่อยจะเป็นกลาง และตามปกติชาวบ้านมักจะสนใจเรื่องเนื้อหาสาระมากกว่ารูปแบบการนำเสนอหรือเทคโนโลยี ซึ่งตรงกันข้ามกับมาตรฐานของนักสื่อสารมวลชน ปัญหาทั้งหมดนี้ เรียกร้องให้นักสื่อสารมวลชนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตนเองให้มีวิธีการทำงานแบบใหม่ โดยการปล่อยวางความเคยชินทางวิชาชีพ เช่นการที่เคยใช้วิธีการสื่อสารเพื่อเป้า

หมายการโน้มน้าวชักชวน (Persuasion) มาเป็นการเปิดรับคำปฏิกริยาป้อนกลับหรือกระตุ้นให้มีการพูดคุยกันต่อไปอย่างไม่ปิดประเด็นง่าย ๆ

(3) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบายนั้น ถือว่าเป็นรูปแบบสูงสุดของการมีส่วนร่วม และดังที่ได้สังเกตเห็นว่า ยิ่งระดับของการมีส่วนร่วมสูงขึ้นมากเท่าใด สัดส่วนของชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมได้ก็จะเล็กลง กล่าวคือ ในระดับของผู้รับสาร คนในชุมชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ แต่เมื่อขึ้นมาถึงขั้นตอนสุดท้ายคือ ระดับการวางแผนและนโยบายนี้ ก็ยังมีตัวแทนบางคนที่ห่างจากชุมชนที่จะเข้ามาดำเนินกิจกรรมในระดับนี้

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผน และกำหนดนโยบายการใช้สื่อของชุมชนนั้น หมายถึงการวางแผนและนโยบายดำเนินการใช้สื่อที่รวมเอาชุมชนเข้ามาอยู่ในโครงสร้างการสื่อสารของชุมชน กล่าวในระดับกว้างอาจจะหมายถึงการวางแผนและกำหนดนโยบายของการสื่อสารทุกประเภทที่มีอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นสื่อประเภทใด เช่น สื่อมวลชน (วิทยุ หนังสือพิมพ์หมู่บ้าน) สื่อเฉพาะกิจ (วิดีโอ โปสเตอร์ หอกระจายข่าว เสียงตามสาย) สื่อประเพณี รวมทั้งสื่อบุคคล การวางแผนนั้นจะเป็นการสร้างเชื่อมโยงระหว่างสื่อแต่ละประเภทเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการใช้ ตัวอย่างเช่น เมื่อมีการพิจารณาวิทยุที่เสนอสารคดีเรื่องการปรับปรุงดินด้วยวิธีการแบบชีวภาพ หน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการสื่อสารของชุมชน ก็อาจจะติดต่อขอเทปดังกล่าวมาออกอากาศซ้ำผ่านหอกระจายข่าว เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงให้แก่ชาวบ้าน หรืออาจจะส่งต่อให้โรงเรียนจัดทำออกมาเป็นโปสเตอร์เพื่อให้เป็นสื่อที่คงทนถาวร เหมาะสำหรับการศึกษามากขึ้น เป็นต้น

ส่วนในระดับที่แคบลงมาอาจจะหมายถึง การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนและนโยบายของสื่อบางประเภทที่จะเข้ามาในชุมชน ตัวอย่างที่กำลังจะเกิดขึ้นในสังคมไทย คือ การทำวิทยุชุมชนที่ในโครงสร้างของการดำเนินงานจะมีตัวแทนชาวบ้านเข้าไปอยู่ในทุกขั้นตอน คือ ทั้งระดับคณะกรรมการบริหารวิทยุ ทั้งระดับการผลิต กล่าวคือเป็นการรับผิดชอบร่วมกัน ชุมชนเองก็ต้องรับผิดชอบ การดำเนินงานของสื่อ ซึ่งรวมทั้งด้านงบประมาณ อุปกรณ์ บุคลากร ฯลฯ ส่วนสื่อนั้นก็ต้องตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน

3.2.5 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เกิดจาก “ความตั้งใจ” (intent) เป็นหลัก เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ (involvement) และเป็นการวิจัยแห่งอิสรภาพ ไม่ใช่การวิจัยกับประชาชนเท่านั้น แต่เป็นการวิจัยของประชาชนเอง (Simbulan, 1985: อ้างใน Servaes et al. with Arnst, 1996:10)

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงทำให้เกิดความรู้ (inquiry) ที่ให้ประโยชน์อย่างตรงจุดแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำลายความเชื่อเดิมที่ยึดถือกันมาว่า นักวิจัยมีอาชีพเท่านั้นที่สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้สำหรับสร้างสรรคสังคมได้ (Anyanwu, 1988 อ้างใน Servaes et al. with Arnst, 1996:15) แต่ในความเป็นจริง ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม (participants) ต่างหากที่มีความสามารถทางด้านนี้มากกว่า เนื่องจากนักวิจัยมีอาชีพมีบริบททางสังคม และมุมมองที่ค่อนข้างเป็นนามธรรม ซึ่งเกิดจากวิธีคิดวิเคราะห์ที่ยึดกันเป็นแบบแผนเดียวกันหมด บทสรุปของการวิจัยจึงออกมาในกรอบของวิธีการวิจัยที่กำหนดไว้ตามแบบฉบับของ “มีอาชีพ” ในทางตรงกันข้าม การวิจัยแบบมีส่วนร่วมพยายามทำความเข้าใจโลก การวิจัยจึงมุ่งเน้นไปที่สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ศึกษาสภาพเหล่านั้นพร้อมกับวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นด้วย

Simbulan (1985) และ White (1984) (อ้างถึงใน Servaes et al with Arnst, 1996) แสดงความคิดเห็นว่าแนวคิดนี้เกิดขึ้นเพราะประชาชนต้องการตัดสินใจเอง (self-determination) มากกว่าคอยให้นโยบายต่าง ๆ จากชนชั้นสูง หรือจากข้าราชการ ชั้นสูงมาควบคุม

โดยความหมายของคำศัพท์ “ผู้เชี่ยวชาญ” (expert) และ “ผู้ยอมรับ” (adopter) หรือ “แหล่งข้อมูล” (source) และ “ผู้รับสาร” (receiver) มีความแตกต่างกันแน่นอน แต่ในการวิจัยแบบมีส่วนร่วมนั้น บทบาทของ “ผู้ให้การศึกษา” (educator) กับ “ผู้รับการศึกษา” (educated) นั้นมีความกลมกลืนกันมาก การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันก่อให้เกิดบรรยากาศการร่วมกันสอน และร่วมกันเรียนรู้ระหว่างผู้เข้ามีส่วนร่วมทั้งหมด ความตื่นตัว (awareness) ความมั่นใจ (confidence) และความสามัคคี (cohesiveness) ก็เกิดขึ้นตามมา ไม่เพียงเฉพาะในบรรดาประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้น แต่รวมไปถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนต่างหมู่บ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมด้วย (Chantana and Wun Gaeo, 1985 อ้างใน Servaes et al with Arnst, 1996:41)

เนื่องด้วย “การมีส่วนร่วม” มีกรอบแนวคิดที่กว้างมาก จึงยังไม่สามารถสร้างแบบแผน กลยุทธ์ เทคนิควิธี และแบบจำลองที่ตายตัว สำหรับการท่วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้ เพราะธรรมชาติของการวิจัยแบบนี้ เป็นการวิจัยที่ขึ้นอยู่กับบริบท (context) เฉพาะของแต่ละการวิจัย

Kronenburg (1986) กล่าวว่าการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีหลักการพื้นฐาน ดังต่อไปนี้ (Servaes et al., 1996)

- (1) ผู้วิจัยต้องศรัทธาในความสามารถของมนุษย์ คือ ต้องเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถด้านการสร้างสรรค์ความรู้มาตั้งแต่เกิด ดังนั้นการสร้างความรู้จึงไม่ควรผูกขาดอยู่ที่นักวิชาการมืออาชีพเท่านั้น
- (2) ผู้มีส่วนร่วมทุกคนอยู่ในฐานะผู้วิจัย (participants as researchers)
- (3) เป็นการวิจัยที่จะก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้วิจัยทุกคน
- (4) เป็นการวิจัยที่ชี้ให้เห็นถึงความต้องการ (needs) ของชุมชน และมองเห็นอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถบรรลุความต้องการนั้นได้
- (5) เป็นการวิจัยที่ผู้มีส่วนร่วมจะร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุ และแนวทางการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนของตน
- (6) เป็นกลไกกระตุ้นให้เกิดการลงมือแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุดโดยแท้จริง

นอกจากนี้ Tandon (1985) กล่าวถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ 4 ประเด็น ได้แก่ (Servaes et al. with Tandon, 1996)

(1) แบบแผนการวิจัย

เนื่องจาก “ความเป็นจริง” (reality) ถูกรับรู้แตกต่างกันไปตามการรับรู้ของแต่ละคน จึงไม่มีอะไรอยู่ในสภาวะวัตถุวิสัย (objective) อย่างแท้จริง แต่ละชุมชนจึงควรจะได้ดำเนินไปตามการวางแผน (plan) และวิจารณ์ญาณของคนในชุมชนนั้น ๆ เอง การวิจัยแบบนี้จึงไม่มีแบบแผนที่ตายตัว อย่างไรก็ตาม การวิจัยก็มีลักษณะสามัญ 2 ประการ ได้แก่

- (ก) เป็นการวิจัยที่ประกอบไปด้วยการสนทนาอย่างต่อเนื่อง (continuous dialogue) และการถกเถียง (discussion) กันระหว่างผู้เข้ามีส่วนร่วมในงานวิจัยในทุก ๆ ขั้นตอน
- (ข) ผลการวิจัยจะเป็นความรู้ที่เกิดจากการสร้างสถานการณ์ และการร่วมมือกันของชุมชน ซึ่งส่งผลประโยชน์ยังชุมชนเองอย่างต่อเนื่อง

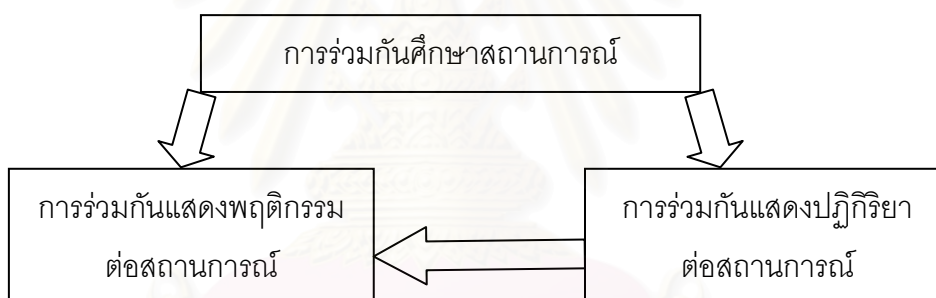
(2) กระบวนการศึกษาวิจัย

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ว่าธรรมชาติของมันเป็นอย่างไรมากกว่าที่จะเป็นความเข้าใจที่นำสู่การจัดการสิ่งเหล่านั้นอย่างมั่นใจและเข้มแข็ง Horton & Zacharakis-Jutz (1987) (อ้างใน Servaes et al. with Arnst, 1996) เสนอเพิ่มเติมเกี่ยวกับ กิจกรรมของการวิจัยแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า “...เป็นกระบวนการศึกษาที่เกี่ยวกับ 3 ขั้นตอนนี้ได้แก่

- (ก) การร่วมมือกันจำกัดความและสืบเสาะหรือกำหนดประเด็นปัญหาของชุมชนโดยกลุ่มคนที่ประสบกับปัญหานั้น ๆ
- (ข) การร่วมมือกันวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหานั้น และ
- (ค) การร่วมกันหาหนทางแก้ไขปัญหานั้น ”

ขั้นตอนทั้งสามนี้ นำสู่รูปแบบการวิจัยที่พอจะเขียนเป็นแบบจำลองง่าย ๆ ได้ ดังภาพที่ 3 นี้

ภาพที่ 3 แบบจำลองกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กระบวนการของการวิจัยลักษณะนี้ (Ramirez, 1986:190 อ้างใน Servaes et al., 1996) เป็น วัฏจักร (cyclical) ที่ต่อเนื่อง (continuous) ซึ่งมีลักษณะเฉพาะของชุมชน (local) และเข้าถึงปัญหาของท้องถิ่นอย่างแท้จริง (accessible)

(3) ความแม่นยำของการวิจัย (Validity)

เนื่องจากการวิจัยแบบมีส่วนร่วมนั้น ตั้งใจที่จะส่งประโยชน์ให้กับชนชั้นกลางและชั้นล่างมากกว่าสถาบันการวิจัยหรือชนชั้นสูงในสังคม และเป็นการศึกษาที่สนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์มากกว่าการพยายามเป็นกลางเพื่อผลการวิจัยที่แม่นยำ การวิจัยนี้จึงอาจถูกมองว่าเป็นการวิจัยที่ไม่เป็นมืออาชีพ แต่จากการที่มีการถกเถียงกันมากเรื่องมาตรฐานทางวิทยาศาสตร์ (scientific standards) ว่าเป็นการสร้างงานวิจัยและเป็นการผลิตองค์ความรู้ด้วยวิธีที่ผูกขาด แนวคิดการวิจัยแบบมีส่วนร่วมจึงเริ่มได้รับการยอมรับ

Tandon (1985:22-24 อ้างใน Servaes et al.,1996) แสดงความคิดเห็นในอีกแง่มุมหนึ่งว่า การวิจัยแบบมีส่วนร่วมมีความแม่นยำ (validity) อย่างแท้จริง เนื่องจากเป็นงานวิจัยที่ให้สามัญชนเป็นผู้ระบุปัญหาในการวิจัยซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตัวเองจริง ๆ อันจะนำสู่ผลการวิจัยที่มุ่งแก้ปัญหาที่เฉพาะ ผลการวิจัยนี้จึงมีความแม่นยำแน่นอน

ประเด็นสำคัญของการวิจัยแบบมีส่วนร่วม คือ มุมมองของคนที่ประสบปัญหาย่อมมีความสมเหตุสมผลเสมอ Shiva & Bandyopadhyay (1981:114 อ้างใน Servaes et al.,1996) ระบุว่า "...ประสบการณ์จากการฝึกปฏิบัติ ทำให้เกิดการสั่งสมความรู้สืบทอดกันมานานนับศตวรรษ ซึ่งได้สั่งสมความน่าเชื่อถือ (reliability) และความแม่นยำ (validity) ในตัวของมันเองด้วย" ความรู้ (knowledge) แต่ละเรื่องเกิดจากการสังเคราะห์จากคนในชุมชนหนึ่ง ๆ เพื่อประโยชน์ของชุมชนนั้นเท่านั้น สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ได้ทำให้ความรู้เปลี่ยนตามไปด้วย แต่จะเกิดความรู้ใหม่ที่ใช้เพื่อประโยชน์ของสภาพแวดล้อมแบบนั้นเท่านั้น ดังนั้นความรู้แต่ละเรื่องก็จะมีประโยชน์ใด ๆ ถ้าถูกนำไปปรับเปลี่ยนใช้กับสภาวะแวดล้อมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สภาวะแวดล้อมเดิมที่ความรู้นั้นเกิดขึ้น ถึงแม้จะเป็นสภาวะที่คล้ายกันมากก็ตาม

(4) ประโยชน์ของการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ว่า "การศึกษา (study) สถานการณ์ → การแสดงปฏิกิริยา (reflection) ต่อสถานการณ์ → การกระทำ (action) ต่อสถานการณ์" เป็นกระบวนการที่เป็นวัฏจักรมุ่งให้เกิดประโยชน์กับผู้เข้ามีส่วนร่วมทุกคนมากกว่าการทดสอบประสิทธิภาพของสิ่งเร้า (stimulus) ใด ๆ จากภายนอกชุมชน เช่น ทดสอบกลยุทธ์ทางการตลาด, กลยุทธ์ทางการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

ในงานวิจัยชิ้นนี้จะนำแนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีวิจัย ซึ่งจะใช้การมีส่วนร่วมประเภท "การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง" (genuine participation) คือ ให้เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด ร่วมมือกันดำเนินการผลิตรายการวิทยุขึ้น 1 รายการ นับตั้งแต่การวางแผน การเลือกประเด็นนำเสนอ การเขียนบท การเลือกผู้ดำเนินรายการ การกำหนดรูปแบบ/เทคนิคการนำเสนอ และเนื้อหาทั้งหมดของรายการ หรือหากแบ่งประเภทของการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยที่ใช้การมีส่วนร่วมประเภท "การมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้" (open participation) คือ ผู้วิจัยมีใจองค์กร / หน่วยงาน ที่เป็นองค์กรผู้แทนของประชาชน แต่เป็นผู้มาเปิดโอกาสการทดลองให้เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด ออกมาแสดงความคิดเห็นในประเด็นยาเสพติดผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง ด้วยการเป็นผู้สื่อสารเอง

สำหรับระดับการมีส่วนร่วมนั้น งานวิจัยนี้ใช้การมีส่วนร่วมระดับปฏิบัติการ (action) หรือระดับสอง (ตามการแบ่งระดับ ของ กาญจนา แก้วเทพ และคณะ,2543) คือ การให้มีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง / ผู้ผลิต / ผู้ร่วมผลิต และผู้ร่วมแสดง ใน 2 ขั้นตอน ดังนี้

- (1) ขั้นตอนการผลิต : งานวิจัยนี้จะให้อิสระกับเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดเต็มที่ ในการวางแผนการผลิต ทั้งการเลือกแง่มุมที่จะนำเสนอ การรวบรวมข้อเท็จจริงที่จะนำมาใช้จัดรายการ และการเขียนบท ตลอดจนการแบ่งหน้าที่ในการดำเนินการ
- (2) ขั้นการผลิต : งานวิจัยนี้เปิดโอกาสให้เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด ลงมือจัดรายการวิทยุในประเด็นยาเสพติด ที่วางแผนไว้ด้วยตนเอง 1 รายการ ซึ่งหลังจากการผลิตแล้วจะนำมาประเมินผลร่วมกัน

นอกจากนี้ ในกระบวนการศึกษาวิจัย จะนำขั้นตอนหรือแบบจำลองการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของ Ramirez (1986) (อ้างใน Servaes et al.,1996) มาเป็นกรอบในการกำหนดขั้นตอนในการวิจัยต่อไป ได้แก่

<u>ขั้นตอนที่ 1</u>	คือ ร่วมกันศึกษาสถานการณ์(study)
<u>ขั้นตอนที่ 2</u>	คือ ร่วมกันแสดงปฏิกิริยาต่อสถานการณ์ (reflection)
<u>ขั้นตอนที่ 3</u>	คือ ร่วมกันแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์ (action)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

- 4.1 งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับ สื่อมวลชนและประเด็นยาเสพติด
- 4.2 งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

4.1 งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับ สื่อมวลชนและประเด็นยาเสพติด

งานวิจัยที่ผ่านมามีกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันอยู่ 4 ลักษณะ ได้แก่ (1) ประชาชนทั่วไป (2) เยาวชน (3) กลุ่มเสี่ยงต่อการติดยาเสพติด และ (4) กลุ่มบุคคลที่เคยติดยาเสพติด ดังรายการในตารางที่ 5 นี้

ตารางที่ 5
รายการงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับสื่อมวลชน และประเด็นยาเสพติด

งานวิจัยที่มีกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนทั่วไป		
ปี	ผู้วิจัย	ชื่อเรื่องในการวิจัย
2527	เสาวลักษณ์ โทพิพัฒน์	การศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารด้านการป้องกันยาเสพติดทางสื่อวิทยุของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร
2527	สุนทรีย์ อยู่ทอง	การศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารด้านการป้องกันยาเสพติดทางสื่อโทรทัศน์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร
2528	ศิริชัย ศิริกายะ	การใช้สื่อมวลชนเพื่อการป้องกันการใช้ยาเสพติด : การประเมินผลรวมภายหลังการปฏิบัติการ
งานวิจัยที่มีกลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชน		
ปี	ผู้วิจัย	ชื่อเรื่องในการวิจัย
2537	สุชาดา เมธิคุณภรณ์	การศึกษาการรับข่าวสารการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ของเยาวชน : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกชมรมเยาวชนปลอดสสาร มุลินธิหมอชาวบ้าน
2527	ศรีสมบัติ บุญเมือง	การรับข้อมูลเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีผลต่อการติดยาเสพติดของวัยรุ่น
2534	แววตา ธนบัตร	ผลของการสื่อสารรณรงค์ต่อต้านการเสพยาบ้าที่มีต่อเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร
2538	วิศร่า วราลักษณ์	การเปิดรับข่าวสารความรู้เรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2539	ขวัญใจ ผลิเจริญสุข	การสื่อสารในครอบครัว กับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 5 (ต่อ)รายการงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับสื่อมวลชน และประเด็นยาเสพติด

ปี	ผู้วิจัย	ชื่อเรื่องในการวิจัย
2540	ประภาวดี ธานีรณานนท์	การเปิดรับข่าวสาร การจดจำสาร และการเลียนแบบพฤติกรรมต่อต้านยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการป้องกันยาเสพติดจังหวัดชัยภูมิ
2541	ชลลดา สมุทรพงษ์	อิทธิพลของการสื่อสารในการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร
2541	อารีภักดิ์ เงินบำรุง	ทัศนคติและการยอมรับของวัยรุ่นต่อการนำเสนอข่าวสารด้านการป้องกันยาเสพติดผ่านนักร้อง-นักแสดง
งานวิจัยที่มีกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการติดยาเสพติด		
ปี	ผู้วิจัย	ชื่อเรื่องในการวิจัย
2526	อรสา ปานขาว	พฤติกรรมการยอมรับสารด้านการป้องกันยาเสพติดทางวิทยุและโทรทัศน์ของประชาชนในเขตชุมชนแออัดคลองเตย
2534	วิริยา ชูวสิน	การรับข่าวสารเกี่ยวกับยาฆ่าแมลงจากสื่อมวลชนของพนักงานขับรถ บริษัทขนส่งจำกัด (บ.ข.ส.)
2538	ธนวดี บุญลือ	การสื่อสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดในสถานประกอบการอุตสาหกรรม
2538	ศรเทพ เจริญุทธนาชีวิน	การสื่อสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ในโรงงานอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2540	ถนอมนุช พิทักษ์โกศล	ปัจจัยทางสังคม พฤติกรรม การเปิดรับสื่อเกี่ยวกับความรู้ และทัศนคติที่มีต่อการป้องกันการใช้ยาบ้า ของผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการ
2541	เกตุร ชิวหากาญจน์	การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ

ตารางที่ 5 (ต่อ)รายการงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับสื่อมวลชน และประเด็นยาเสพติด

งานวิจัยที่มีกลุ่มตัวอย่างเป็นบุคคลที่เคยติดยาเสพติด		
ปี	ผู้วิจัย	ชื่อเรื่องในการวิจัย
2534	ศักดินา บุญเปี่ยม	ทัศนคติของผู้ป่วยยาเสพติดที่มีต่อการเปิดรับข่าวสารในเรื่องการบำบัดรักษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลธัญญารักษ์ กระทรวงสาธารณสุข
2541	รุ่งทิพ สุนทรโททก	ปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อการตัดสินใจเลิกเสพยาบ้าของเยาวชนในสถานศึกษา

จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา นั้น พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยทางด้าน "การเปิดรับสื่อ" (media exposure) และ ผลทางทัศนคติและระดับความรู้ที่เกิดจากการเปิดรับสื่อได้แก่

งานวิจัยของอรสา เมื่อ พ.ศ.2526 พบว่า อายุและสถานภาพครอบครัวมีผลต่อการเปิดรับสารด้านการป้องกันยาเสพติดของประชาชนในชุมชนแออัดคลองเตย ส่วนศรีสมบัติ (2527) นั้นพบว่า วัยรุ่นส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดจากสื่อทุกประเภท ทั้งสื่อมวลชน และสื่อบุคคล โดยเฉพาะการเปิดรับข้อมูลเกี่ยวกับเฮโรอีนจากเพื่อนนั้น มีผลต่อการเสพเฮโรอีนมากที่สุด

เสาวลักษณ์ (2527) และสุนทรี (2527) ศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับสารของโครงการป้องกันยาเสพติด 4 ชุด ที่ออกอากาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ตามลำดับ พบว่า ประชาชนไม่สามารถจำคำขวัญของทั้ง 4 ชุดได้ แต่กลับจำคำขวัญของโฆษณาชุดอื่น ๆ ได้ โดยที่ประชาชนเปิดรับสื่อวิทยุกระจายเสียงมากที่สุดเป็นอันดับแรก

ศิริชัย (2528) พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ คิดว่าปัญหายาเสพติดเป็นเรื่องไกลตัว และสื่อที่เผยแพร่ความรู้ด้านยาเสพติดได้แพร่หลายที่สุด คือ โทรทัศน์ วิทยุ โปสเตอร์ และหนังสือพิมพ์รายวัน ตามลำดับ แต่ 16 ปีต่อมา หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับวันที่ 14 มกราคม 2544 ได้รายงานผลการวิจัยของศูนย์วิจัยกสิกรไทยว่า ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่เยาวชนต้องการให้รัฐบาลเร่งแก้ไขมากที่สุด

ธนวดี (2538) ศึกษากลุ่มผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรม พบว่าสื่อโทรทัศน์ยังคงเป็นสื่อที่ถูกเปิดรับมากที่สุด รองจาก หนังสือพิมพ์ และวิทยุ

ขวัญใจ (2539) พบว่า รูปแบบครอบครัวมีผลกับการเปิดรับสื่อวิทยุ ซึ่งสื่อวิทยุมีผลกับเยาวชน คือทำให้เยาวชนเกิดความเกรงกลัวอันตรายจากยาเสพติด ในขณะที่สื่อ โทรทัศน์ทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงในการทดลองเสพ และหนังสือพิมพ์ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ย้ำให้เห็นว่า สื่อมวลชนยังคงเป็นสื่อที่มีพลังต่อทัศนคติ และพฤติกรรมของเยาวชน

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยส่วนหนึ่งที่พบว่า การเปิดรับสื่อ ไม่ส่งผลใด ๆ ต่อกลุ่มตัวอย่าง ทั้งทางด้านระดับความรู้ และทัศนคติ ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะเปิดรับสื่อในปริมาณที่ค่อนข้างมากก็ตาม ได้แก่ งานวิจัยของสุชาติดา (2537) พบว่า ความถี่ในการเปิดรับข่าวสารรณรงค์ต่อต้านบุหรี่ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเพิ่มหรือลดระดับความรู้เกี่ยวกับบุหรี่เลย และอารีภักดี (2541) ก็พบว่า การใช้นักรณรงค์ นักแสดง เป็นผู้เสนอข่าวสารป้องกันยาเสพติดนั้น ไม่มีผลกับทัศนคติและการยอมรับสาร เช่นเดียวกับวริยา (2534) ถนอมนุช (2540) และเกยูร (2541) ที่พบว่า ปริมาณการเปิดรับสารเกี่ยวกับยาเสพติดของพนักงาน บ.ช.ส. และผู้ใช้แรงงานนั้น ไม่ทำให้มีความรู้เพิ่มหรือลดลง ยกเว้นสื่อหนังสือพิมพ์ที่ถนอมนุชและเกยูร พบว่า หนังสือพิมพ์ช่วยให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เพิ่มขึ้น

ในขณะที่งานวิจัยชิ้นอื่น ๆ พบว่าการเปิดรับสารนั้นมีผลเชิงบวกต่อกลุ่มตัวอย่าง ทั้งทางด้าน การเพิ่มระดับความรู้ และสร้างทัศนคติ ได้แก่ งานวิจัยของวริศรา (2538) แหวตา (2534) ประภาวดี (2540) ชลลดา (2541) และศรเทพ (2538) พบว่าปริมาณการเปิดรับสารมีผลในการเพิ่มระดับความรู้ และสร้างทัศนคติในการป้องกันยาเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง และแหวตาค้นพบเพิ่มเติมอีกว่า แม้แหล่งข่าวสารจะมีความน่าเชื่อถือต่างกัน ก็ไม่มีผลในการเพิ่มหรือลดระดับความรู้เกี่ยวกับการต่อต้านยาบ้า

สำหรับงานวิจัยที่ศึกษากลุ่มตัวอย่างผู้ซึ่งเคยติดยาเสพติดมาก่อนนั้น ศักดินา (2534) พบว่าผู้ป่วยมีทัศนคติต่อการเปิดรับข่าวสารแตกต่างกัน เนื่องจากมีทัศนคติต่อเนื้อหา และแหล่งสารที่แตกต่างกัน และยังมีความถี่ในการเปิดรับกับการนำข่าวสารไปใช้ประโยชน์แตกต่างกันอีกด้วย

รุ่งทิพ (2541) พบว่า ขั้นตอนการตัดสินใจเลิกเสพยาบ้าของเยาวชนมี 4 ขั้นตอน คือ การรับรู้ การสำนึก การสารภาพ และการดำเนินการยุติการเสพยาบ้า โดยสื่อมวลชน มีบทบาท

เป็นเพียงตัวกระตุ้นชั่วคราวเท่านั้น แต่สื่อบุคคลจะมีผลต่อการตัดสินใจให้เลิกเสพได้มากที่สุด โดยเฉพาะบิดา และมารดา

จากการทบทวนงานวิจัยในส่วนนี้ พอจะแสดงให้เห็นแล้วว่า กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยที่ผ่านมายังคงอยู่ในฐานะ "ผู้รับสาร" (audience / receiver) แม้จะเริ่มมีการหยิบยกผู้เคยติดยาเสพติดมาเป็นกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย เช่นเดียวกับที่งานวิจัยชิ้นนี้จะทำก็ตาม กลุ่มตัวอย่างก็ยังคงอยู่ในฐานะที่ไม่เปลี่ยนแปลงไป งานวิจัยชิ้นนี้จึงน่าจะเป็นการริเริ่มการศึกษาสื่อมวลชนกับประเด็นยาเสพติด ในแนวคิดที่ค่อนข้างใหม่ คือ แนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยชิ้นนี้จะอยู่ในฐานะ "ผู้สื่อสาร" (communicator / sender) ผู้ซึ่งเคยมีประสบการณ์ตรงในการติดยาเสพติด อันผู้วิจัยหวังว่า ผลการวิจัยนี้จะเกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นได้ไม่มากนักน้อย

4.2 งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

4.2.1 งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็นการพัฒนาสังคม

ปิยะนุช สังข์ช่วย (2534) ได้ศึกษาบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของสื่อมวลชนในการส่งเสริมการปฏิบัติงาน และการเผยแพร่ภาพพจน์ของนักสังคมสงเคราะห์ในทัศนะของนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ พบว่า จุดมุ่งหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือ การให้ประชาชนรับทราบ เข้าใจ และสำนึกว่างานสวัสดิการสังคม ไม่ใช่งานของรัฐบาลฝ่ายเดียว รัฐบาลเพียงแต่เข้ามาช่วยในการดำเนินงานเท่านั้น ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกลวิธีในการพัฒนาคน และสามารถกระทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ

- (1) การมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participation) ได้แก่ การร่วมมือกันโดยตรงระหว่างผู้ที่มีอำนาจในสังคม ให้อำนาจในการตัดสินใจกับประชาชนที่จะได้รับผลจากการตัดสินใจนั่นเอง
- (2) การมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม (Indirect Participation) ได้แก่ ประชาชนแสดงความคิดเห็นผ่านไปยังผู้ที่สังคมมอบอำนาจให้ตัดสินใจ เช่น การแสดงประชามติ การแสดงความคิดเห็นผ่านทางสื่อมวลชน

ลดาวัลย์ พอใจ (2536) ได้ศึกษาการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตอำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมใน

ระดับปานกลาง และพฤติกรรมกรรมการเปิดรับสื่อสามารถอธิบายการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตอำเภอพิบูลย์ได้

บุษบา ภูสกุล (2536) ได้ศึกษาพฤติกรรมกรรมการเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอวัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ และพฤติกรรมกรรมการเปิดรับสื่อและทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สามารถอธิบายการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในหมู่บ้านป่าไม้ได้ โดยทัศนคติมีอิทธิพลในทางลบ แต่พฤติกรรมกรรมการเปิดรับสื่อมีอิทธิพลในทางบวก

จินดา คุ่มกิตติชัย (2532) ศึกษาพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารกับความร่วมมือของประชาชนในการปลูกต้นไม้ในที่ดินสาธารณประโยชน์ ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในเขตจังหวัดฉะเชิงเทราพบว่า ประชาชนในเขตเกษตรกรรมก้าวหน้า รับฟังเรื่องการปลูกต้นไม้ในที่ดินสาธารณประโยชน์จากวิทยุ และเสียงตามสาย น้อยกว่าประชาชนในเขตเกษตรกรรมล้าหลัง แต่มีความรู้เรื่องการปลูกต้นไม้ในที่ดินสาธารณประโยชน์มากกว่าประชาชนในเขตเกษตรกรรมล้าหลัง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์ทางลบกับการให้ความร่วมมือในการปลูกต้นไม้ และอิทธิพลของสื่อต่อความเข้าใจ และต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ มีความสัมพันธ์ทางลบกับการให้ความร่วมมือในการปลูกต้นไม้ในที่ดินสาธารณประโยชน์

ลาวัณย์ อินทรารักษ์ (2533) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความศรัทธาที่มีต่อพระสงฆ์ทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของชาวบ้านแม่สอย ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความศรัทธาในคำสอนของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ แต่ความศรัทธาในเพศบรรพชิตและความศรัทธาในพิธีกรรมมีความสัมพันธ์ทางลบกับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวบ้านแม่สอย ความศรัทธาที่มีต่อพระสงฆ์ในด้านความศรัทธาในคำสอน ความศรัทธาในเพศบรรพชิต และความศรัทธาในพิธีกรรม ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวบ้านแม่สอย ความศรัทธาในคำสอนของพระสงฆ์เป็นตัวแปร ที่อธิบายทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวบ้านแม่สอยได้มากกว่าความศรัทธาในเพศบรรพชิต และความศรัทธาในพิธีกรรม

พิสิฐฐ์ บุญไชย (อ้างในอุษณีย์ ศิริสุนทรไพบุลย์, 2538) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของกรมการสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศึกษาเฉพาะกรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตกลงพบว่า ระดับความสนใจข่าว การได้รับทราบเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ทางสื่อมวลชน และความสนใจต่อโครงการอนุรักษ์ป่าไม้ มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ คือกลุ่มที่ได้รับทราบเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ทางสื่อมวลชนมากจะมีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้มากกว่ากลุ่มที่ได้รับน้อยกว่า

สุวารีย์ วงศ์วัฒนา (2535) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารกับความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนชาวแพ จังหวัดพิษณุโลก พบว่าพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้ในการอนุรักษ์แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ความตระหนักจะเป็นตัวแปรเดียวที่สามารถอธิบายการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

4.2.2 งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็น การเมือง

เสนห์ นนทะโชติ (2526) ศึกษาการสื่อสารการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนชนบทไทย ที่บ้านวังคล้า อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้มีระดับการสื่อสารทางการเมืองสูง มีแนวโน้มระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างสูงกว่าผู้มีระดับการสื่อสารทางการเมืองต่ำ ผู้ที่เปิดรับสื่อมวลชนในการรับข่าวสารทางการเมืองมีแนวโน้มที่จะมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ใช้ช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล นอกจากนี้ผู้มีระดับการสื่อสารทางการเมืองสูง จะมีแนวโน้มที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยสำนึกของตนเอง ขณะที่ผู้มีระดับการสื่อสารทางการเมืองค่อนข้างต่ำ มักจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการชักจูงระดมพลังจากผู้อื่น

มัทธนา มาศมาลัย (2533) ศึกษาบทบาทสื่อมวลชนและสื่อบุคคลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าการเปิดรับสื่อมวลชนและสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับความรู้ทางด้านข่าวสารการเมือง แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี

ต้องฤดี ปุณณกันต์ (2533) ศึกษาการเปิดรับการสื่อสารกับการพัฒนาความรู้ ทักษะคิดและพฤติกรรมของประชาชน ตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าความรู้มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อโครงการขยายฐาน

ประชาธิปไตยสุปวงชน ส่วนทัศนคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการไป หรือไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

จากการทบทวนงานวิจัยในส่วนนี้พบว่า งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้กระบวนการที่สนับสนุนหรือขัดขวางการมีส่วนร่วม มีอยู่หลายชิ้นพอสมควร โดยมากมักจะมุ่งไปในประเด็น การพัฒนาสังคม (เช่น การพัฒนาสิ่งแวดล้อม) และประเด็นทางการเมือง นับว่ากระบวนการนี้ได้รับการยอมรับกันมาก เพราะผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงข้อดีของการมีส่วนร่วมทั้งสิ้น แต่ทว่ายังไม่เคยมีใครนำกระบวนการนี้ไปใช้ศึกษาวิจัยในประเด็นยาเสพติดเลย งานวิจัยชิ้นนี้จึงจะริเริ่มทำ โดยหวังว่าจะเกิดผลดีต่อประเด็นยาเสพติดในสังคมไทยได้บ้าง ไม่น้อยก็น้อย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ในเบื้องต้นก่อนงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น โดยในเดือนสิงหาคม 2542 ได้เก็บข้อมูลเรื่อง "ทัศนคติของผู้บำบัดยาเสพติดต่อการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดทางสื่อโทรทัศน์" โดยใช้วิธีวิจัยแบบโฟกัส กรุ๊ป (focus group) ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการ (conductor) โฟกัส กรุ๊ปด้วยตัวเอง และกลุ่มตัวอย่าง คือผู้บำบัดยาเสพติดในสถานพยาบาลวังทองหลาง จำนวน 7 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกคนเคยรับชม รับฟัง การรณรงค์ป้องกันยาเสพติดทางสื่อโทรทัศน์ที่แพร่ภาพในปี พ.ศ.2542 ทั้งสิ้น โดยมีทัศนคติต่อเนื้อหา และดารา นักแสดง (presenter) ที่ใช้ในการรณรงค์ดังนี้

1. ทัศนคติต่อเนื้อหาการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดทางสื่อโทรทัศน์

1.1 การรณรงค์ส่วนใหญ่มีเนื้อหาที่บอกแต่เพียงว่า ห้ามไปเสพยาเสพติด นาน ๆ จึงจะให้เห็นการรณรงค์ ที่แสดงทั้งเหตุและผล สักครั้งหนึ่ง

1.2 การรณรงค์ที่ผ่านมา ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ซึ่งผลดีคือ ช่วยป้องกันให้กลุ่มคนที่ไม่จัดว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงหันไปเสพยาเสพติดได้ สำหรับผลเสียคือ ไม่สามารถป้องกันมิให้กลุ่มเสี่ยงหันไปเสพยาเสพติดได้แต่อย่างใด

2. ทัศนคติต่อดารา นักแสดง (presenter) : กลุ่มตัวอย่างทั้ง 7 คนเห็นว่า การใช้ดารา นักร้องที่มีชื่อเสียงมาเป็นนักแสดงในการรณรงค์นั้น ไม่เหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสาเหตุ 2 ประการ ดังนี้

2.1 ดารา หรือนักร้องนั้น ไม่ใช่บุคคลที่เขาชื่นชอบ

2.2 ดารา หรือนักร้องนั้น เป็นบุคคลที่เขาเห็นว่า เชื่อถือไม่ได้ เพราะมีข่าวปรากฏทางสื่อมวลชนมากมายที่แสดงให้เห็นว่า ดาราหรือนักร้องนั้น ต่างก็ติดยาเสพติดเช่นกัน

นอกจากนี้ก็ยังพบว่ารูปแบบการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดที่กลุ่มตัวอย่างคิดว่าเหมาะสม และน่าจะช่วยบรรเทาปัญหาเสพยาเสพติดได้ คือการรณรงค์ที่มีรูปแบบดังนี้

1. รูปแบบของเนื้อหาควรเป็นแบบที่แสดงทั้งสาเหตุ และผลกระทบของการเสพยาเสพติด โดยเฉพาะส่วนที่เป็นผลกระทบ สื่อโทรทัศน์ควรจะเน้นให้เห็นความเลวร้าย และรุนแรงของโทษของยาเสพติดให้ชัดเจนที่สุด

2. การเลือกใช้พรีเซนเตอร์ (presenter) ควรจะเป็นพรีเซนเตอร์ที่น่าเชื่อถือ เช่น แพทย์ และกลุ่มตัวอย่างยืนยันตรงกันว่า หากจะให้ได้ดีที่สุด ควรจะใช้ พรีเซนเตอร์ที่เคยติดยาเสพติดมาก่อน
3. การระบุกลุ่มเป้าหมายของการรณรงค์ : กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการใช้สื่อโทรทัศน์เป็นเครื่องมือในการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดให้ได้ผลนั้นควรจะมีกลุ่มเป้าหมายไปที่บุคคลต่อไปนี้ด้วย ได้แก่

3.1 ผู้ปกครองของกลุ่มเสี่ยง โดยเฉพาะเรื่องของการอบรมดูแลบุตร สื่อโทรทัศน์ น่าจะทำหน้าที่คล้ายกับสิ่งสอนให้ผู้ปกครองเลี้ยงดูบุตรให้ดีและรอบคอบมากที่สุด เนื่องจากสาเหตุส่วนใหญ่ที่กลุ่มเสี่ยง ตัดสินใจเสพยาเสพติด เพราะมีปัญหาครอบครัว

3.2 ประชาชนทุกคน โดยเฉพาะเรื่องการให้โอกาสในการประกอบอาชีพ และโอกาสในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นปกติสุข กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 คน เคยติดยาเสพติดและเข้ารับการบำบัดยาเสพติดมากกว่า 1 ครั้ง แสดงความคิดเห็นว่า เมื่อบำบัดยาเสพติดจนสามารถเลิกได้เด็ดขาดแล้ว กลับเข้าสู่สังคมคนทั่วไปก็โดนเหยียดหยัน ทำให้ต้องกลับมาเสพยาเสพติดอีก ดังนั้นสื่อมวลชนควรทำหน้าที่สอนให้คนทุกคนในสังคมรู้จักให้โอกาสกับคนที่เคยติดยาเสพติดให้มากที่สุด

ผลของการศึกษาในเบื้องต้นนี้ ได้เพิ่มความมั่นใจให้กับผู้วิจัยมากขึ้นว่า หากเปิดโอกาสให้ผู้ที่เคยติดยาเสพติดอยู่ในฐานะ "ผู้สื่อสาร" ประเด็นยาเสพติดด้วยตนเอง เราจะได้พบการสื่อสารที่แตกต่างไปจากเดิม ทั้งเนื้อหา วิธีการนำเสนอ และกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสาร โดยผู้วิจัยหวังว่า การสื่อสารรูปแบบใหม่นี้จะส่งผลดีกับประเด็นปัญหาเสพติดในอีกแง่มุมหนึ่งที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน

งานวิจัยชิ้นนี้จึงเกิดขึ้นต่อเนื่องมาจากการศึกษานำร่องข้างต้น ซึ่งจะศึกษาเรื่อง "การสื่อสารประเด็นยาเสพติดผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง โดยผู้สื่อสารที่เป็นเยาวชน ผู้เคยติดยาเสพติด" นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยแนวคิดหลักเรื่อง "การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม" เป็นกรอบในการดำเนินการวิจัย ซึ่งนับเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดได้ถ่ายทอดความคิดเห็นในประเด็นยาเสพติดผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง ด้วยการเป็นผู้สื่อสารเองอย่างเต็มตัว ในบทนี้เป็นการอธิบายรูปแบบการวิจัย ขั้นตอนการวิจัย และระยะเวลาในการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. การค้นหา และรับสมัครผู้ร่วมวิจัย

การดำเนินงานวิจัยเริ่มต้นจากการค้นหา และรับสมัครผู้ร่วมวิจัยที่โรงพยาบาล วิทยาลัยราชภัฏ จังหวัดปทุมธานี โดยได้ดำเนินงานไป 3 ระยะ ได้แก่

1.1 เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล และผู้วิจัยร่วมกันกำหนดลักษณะ (identify) กลุ่มตัวอย่าง

หลังจากได้รับอนุญาตให้ดำเนินการวิจัยอย่างเป็นทางการแล้ว ฝ่ายวิชาการของ โรงพยาบาลวิทยาลัยราชภัฏได้นัดหมายให้ผู้วิจัยเข้าไปอธิบายถึงรูปแบบ และขั้นตอนการวิจัยอย่างละเอียด พร้อมกันนั้นผู้วิจัยได้สนทนา ชักถามถึงรูปแบบการบำบัดยาเสพติดของชุมชนบำบัด วิทยาลัยราชภัฏอีกด้วย นับเป็นการทำความเข้าใจซึ่งกันและกันในเรื่องแรก เพื่อจะได้ร่วมมือกันค้นหา ผู้ร่วมวิจัยที่เหมาะสมกับการวิจัยมากที่สุดต่อไป

สำหรับคุณสมบัติของผู้ร่วมวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในแผนการวิจัย อันเป็น คุณสมบัติเบื้องต้น ดังนี้

- (ก) เยาวชนอายุ 15-25 ปี ผู้เคยติดยาบ้า
- (ข) เยาวชนอายุผู้เคยติดยาบ้าในช่วงปี พ.ศ.2540 - 2542
- (ค) เป็นเยาวชนที่ผ่านพ้นการบำบัดด้วยยาแล้ว กำลังอยู่ในช่วงบำบัดทางจิตหรือ ชุมชนบำบัด ซึ่งจะมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ
- (ง) เข้าร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้ด้วยความสมัครใจ

ในการนี้เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลฝ่ายวิชาการได้ปรึกษากับฝ่ายงานจิตบำบัด และมีความเห็นว่าผู้ป่วยที่สามารถเป็นผู้ร่วมวิจัยโครงการนี้ได้ นอกจากต้องมีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้แล้ว ควรจะมีลักษณะสำคัญอีก 3 ประการ ได้แก่

- (จ) เป็นผู้ป่วยที่มีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ ไม่มีอาการประสาทหลอน ว่างซึม บ้าคลั่ง หรือมีเมามา อันเป็นผลจากการใช้สารเสพติด
- (ฉ) เป็นผู้ป่วยที่เข้ารับการบำบัดแบบผู้ป่วยใน ซึ่งต้องอยู่รับการบำบัด ในโปรแกรมที่ใช้ระยะเวลานานพอที่จะสามารถอยู่ร่วมวิจัยได้ตั้งแต่ต้นจนจบ
- (ช) เป็นผู้ป่วยที่มีกิจวัตรประจำวันอยู่ในโรงพยาบาลตลอดเวลา ซึ่งจะพอมี เวลาว่างประมาณสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง ให้ผู้วิจัยเข้าไปดำเนินการได้

สุดท้าย ทั้งฝ่ายวิชาการและฝ่ายงานจิตบำบัด ได้แนะนำให้ผู้วิจัยไปดำเนินการวิจัยที่ศูนย์ทองเนื้อเก้า อันเป็นศูนย์ที่อยู่ในชุมชนบำบัด หรือศูนย์ระยะที่ 2 * เนื่องจากผู้วิจัยในศูนย์นี้เป็นผู้วิจัยที่มีคุณสมบัติ และคุณลักษณะสอดคล้องกับงานวิจัยนี้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ยิ่งกว่าศูนย์ในระยะอื่น ๆ

1.2 กลุ่มตัวอย่างและผู้วิจัย เรียนรู้ซึ่งกันและกัน

กลุ่มตัวอย่างกับผู้วิจัยได้เริ่มทำความรู้จักกันและกัน ในวันที่ 10 สิงหาคม 2544 โดยเจ้าหน้าที่ในศูนย์ทองเนื้อเก้าได้แนะนำผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างรู้จักอย่างเป็นทางการ และเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้พูดคุย อธิบาย ตอบข้อสงสัยต่าง ๆ เกี่ยวกับงานวิจัย พร้อมกับได้แจกเอกสารประกอบการอธิบายให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น อีกด้วย

เนื่องจากการวิจัยนี้ต้องการผู้ร่วมวิจัยที่สมัครใจ จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่กลุ่มตัวอย่างควรจะเข้าใจถึงรูปแบบ ขั้นตอน และวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ชัดเจนที่สุด เพื่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมการวิจัยของแต่ละคน จะเป็นการตัดสินใจโดยที่ได้เข้าใจกระบวนการทั้งหมดอย่างแท้จริง ไม่ใช่การตัดสินใจสมัครโดยไม่ทราบรายละเอียดใด ๆ เกี่ยวกับงานวิจัยเลย

หลังจากนั้น ในระหว่างวันที่ 11 - 16 สิงหาคม 2544 ผู้วิจัยได้ไปร่วมกิจกรรมกลุ่มภาคเช้ากับกลุ่มตัวอย่าง เวลา 8.30 - 9.30น. ซึ่งกิจกรรมกลุ่มภาคเช้านี้เป็นกิจกรรมที่สมาชิกศูนย์จะต้องปฏิบัติอย่างพร้อมหน้าพร้อมตากันเป็นกิจวัตร และหลังจากเสร็จกิจกรรม สมาชิกจะแยกย้ายกันไปทำงานตามจุดต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

การสร้างความคุ้นเคยในช่วงนี้ ส่งผลให้ผู้วิจัยเข้าใจ รู้จัก และปรับทัศนคติที่มีต่อกลุ่มตัวอย่างในแง่ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกัน กลุ่มตัวอย่างก็เริ่มคุ้นเคย หยิบยื่นความเป็นกันเอง และยอมรับผู้วิจัยมากขึ้นเช่นกัน

1.3 การรับสมัครกลุ่มตัวอย่างเข้าเป็นผู้ร่วมวิจัย

เมื่อผู้วิจัยกับกลุ่มตัวอย่างมีความคุ้นเคยกันบ้างแล้ว ผู้วิจัยก็เปิดรับสมัครกลุ่มตัวอย่างเข้าเป็นผู้ร่วมวิจัย โดยให้กรอก และยื่น-รับใบสมัครที่ผู้วิจัยโดยตรง ภายในวันที่ 10-16 สิงหาคม 2544 ซึ่งมีผู้สมัครทั้งสิ้น 16 คน โดยมีรายชื่อ อายุ และภูมิลำเนา ดังตารางที่ 6 นี้

* การบำบัดมี 4 ระยะ ได้แก่ (1) ระยะถอนพิษยา (2) ระยะชุมชนบำบัด (3) ระยะกลับสู่สังคม และ (4) ระยะติดตามผล

ตารางที่ 6 รายชื่อ อายุ และภูมิลำเนาของผู้ร่วมวิจัย

ลำดับ	ชื่อ*	อายุ (ปี)	ภูมิลำเนา
1	สนธิ	19	ระยอง
2	ณัฐพล	23	กรุงเทพฯ
3	ศรวิฑู	21	ชัยนาท
4	วิณิษฐ์	25	กำแพงเพชร
5	กวรรณ	20	อยุธยา
6	เอก	20	กรุงเทพฯ
7	แป้น	21	นนทบุรี
8	อ้น	24	กรุงเทพฯ
9	หมีก	17	นนทบุรี
10	ไฉ่	25	กรุงเทพฯ
11	เกรียง	16	สุพรรณบุรี
12	พงษ์	19	ภูเก็ต
13	เทพ	25	กรุงเทพฯ
14	พจน์	18	บุรีรัมย์
15	รัช	19	สระบุรี
16	ดล	22	อยุธยา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* ชื่อของผู้ร่วมวิจัยที่ปรากฏในงานวิจัยชิ้นนี้ เป็นชื่อที่ผู้ร่วมวิจัยแต่ละคน ต้องการให้ใช้เรียกตัวเอง เมื่อจะต้องกล่าวถึงในรายงานการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยขอเคารพความประสงค์ของผู้ร่วมวิจัยเป็นสำคัญ

2. การดำเนินงานตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

เมื่อได้รับสมัครผู้ร่วมวิจัยแล้ว งานวิจัยก็เริ่มเข้าสู่กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Ramirez (1986) ได้แก่ 3 ขั้นตอน ดังนี้ (2.1) การร่วมกันศึกษาสถานการณ์ หรือ Study (2.2) การร่วมกันแสดงปฏิกิริยาต่อสถานการณ์ หรือ Reflection และ (2.3) การร่วมกันแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์ หรือ Action ซึ่งได้ดำเนินงานไปในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ เป็นจำนวนทั้งสิ้น 18 กิจกรรม ภายในระยะเวลาเกือบ 2 เดือน โดยมีรายละเอียดดังในตารางที่ 7, 8 และ 9 ตามลำดับต่อไปนี้

2.1 การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันศึกษาสถานการณ์ (Study)

ตารางที่ 7 การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันศึกษาสถานการณ์ (Study)*

ลำดับ	วัน เวลา และสถานที่	เป้าหมาย	วิธีการ
ศ-1: แนะ นำตัว	17 ส.ค.44 9.30-12.00น. ณ โรงอาหาร ของเนื้อแก้ว โรงพยาบาล ธัญญารักษ์	-เพื่อให้ผู้วิจัยและร่วมวิจัยได้ รู้จักและเรียนรู้กันอย่าง เฉพาะกลุ่มมากขึ้น โดยให้ ทุกคนเริ่มต้นรู้จักกันด้วยการ ค้นหาสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ในตัวของ แต่ละคน นับเป็นการเสริม สร้างสัมพันธภาพ และปรับ ทัศนคติที่มีต่อเพื่อนร่วมโครง การด้วยกัน	1.แนะนำตัวธรรมดา และละลายพฤติกรรมด้วยการร้องเพลงร่วมกัน 2.แจกกระดาษ และดินสอให้คนละชุด 3.จากนั้นจับคู่ ให้แต่ละคู่พูดคุย ชักถามกันตามสบาย โดยมีเงื่อนไขว่า ให้ค้นหาข้อดีของกันและกัน ไม่ว่าจะเป็ข้อดีที่เป็นรูปธรรม หรือข้อดีที่เป็นนามธรรม 4.ให้แต่ละคนวาดภาพของคู่สนทนาตามความรู้สึกที่มีต่อคู่สนทนา "ไม่เน้นฝีมือ (สามารถใช้ลูกศรชี้ และเขียนคำอธิบายประกอบภาพได้) 30 นาที 5.สรุปกิจกรรม:การเริ่มต้น "มิตรภาพ" อาจมาจากการมองเห็นมุมดี ๆ ของแต่ละคน ทุกคนมีข้อดี ทุกคนอยู่อย่างอยู่ที่ใจ

* คู่มือการดำเนินงานในทุกกิจกรรมอย่างละเอียดได้ในภาคผนวก ก

ตารางที่ 7 (ต่อ) การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันศึกษาสถานการณ์ (Study)

ลำดับ	วัน เวลา และสถานที่	เป้าหมาย	วิธีการ
			<p>ถ้าเราตั้งมั่นว่าจะค้นหาสิ่งดี ๆ ของเขา เราก็จะเจอเสมอ ต่อไป เราจะเรียนรู้สิ่งดี ๆ ร่วมกัน ตลอดการวิจัยครั้งนี้</p> <p>6.หลังจากนี้ผู้วิจัยจะนำภาพวาดไปเย็บเล่ม ทำสำเนาแจกให้ทุกคนเก็บไว้ และเมื่อใดที่ค้นพบข้อดีของเพื่อนเพิ่มเติม ก็สามารถวาดเพิ่มลงไปในสมุดภาพนี้ได้</p>
ศ-2: เล่าสู่ กันฟัง	17 ส.ค.44 13-15.00น. ณ โรงอาหาร ของเนื้อเก่า โรงพยาบาล ธัญญารักษ์	<p>-เพื่อให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย รู้จักกันและกันมากขึ้นอีกขั้น หนึ่ง</p> <p>-ฝึกการคิดเชิงวิเคราะห์และ การแสดงออก หรือการ ถ่ายทอด (expression skill)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. สันทนาการ 20 นาที 2. แจกกระดาษและดินสอให้ทุกคน พร้อมกับบอกว่า จะมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน อาจเป็นเรื่องดีหรือไม่ดี ชอบหรือไม่ชอบ คือเรื่องอะไรก็ได้ <u>ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากเล่าให้ผู้อื่นฟัง</u> กระดาษที่ให้ไปนั้นใช้เขียนถึงประสบการณ์ที่จะเล่า ไม่ได้หมายความว่าให้เขียนเล่าเรื่องนั้นเป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นการเขียนประกอบการเล่า คืออาจเขียนเป็นกลอน หรือประโยคสั้น ๆ หรือวาดภาพหรืออะไรก็ได้ที่คุณแล้วจะนึกถึงประสบการณ์อันนั้น ให้เวลาเขียนพร้อมพักไปด้วย 20 นาที 3. เริ่มแบ่งปันประสบการณ์ เริ่มต้นที่ผู้วิจัยหรือใครที่อาสาเริ่ม คนละ 5 นาที ในช่วงนี้เปิดโอกาสให้มีการพูดคุยกันได้ บรรยากาศผ่อนคลาย

ตารางที่ 7 (ต่อ) การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันศึกษาสถานการณ์ (Study)

ลำดับ	วัน เวลา และสถานที่	เป้าหมาย	วิธีการ
			4. ผู้วิจัยสรุปว่า ผู้ร่วมวิจัยเล่าประสบการณ์ทางด้านไหนกันบ้าง (grouping) 10 นาที
ศ-3: มุมมอง ของ การ เล่า เรื่อง	24 ส.ค.44 ณ โรงอาหาร ของ โรงพยาบาล ธัญญารักษ์	-เพื่อจะให้เห็นมุมมองของกัน และกัน โดยคาดว่าจะแสดง ออกผ่านการเล่าเรื่องที่ช่วย กันแต่งขึ้น -ฝึกการคิดเชิงวิเคราะห์และ การแสดงออก หรือการถ่าย ทอด (expression skill)	1. สั้นทนาการ 10 นาที 2. ช่วยกันแต่งเรื่อง โดยเริ่มต้นจากใบไม้ กิ่งหนึ่งที่หล่นอยู่ข้างโรงอาหาร ช่วยกัน เล่าไปคนละ2-3 ประโยค เป็นเรื่อง ต่อเนื่องกันจนจบ เงื่อนงายคือจะต้องทำ ให้ใบไม้กิ่งนั้นเปลี่ยนรูปไปทุกครั้ง ที่เปลี่ยนผู้เล่า 3.สรุปกิจกรรม: เรายักษ์จะเล่าเรื่องด้วย มุมมองของเราเอง เห็นว่า บางครั้งของ สิ่งนั้นกลายเป็น ของไร้ค่า แต่บางครั้ง ของสิ่งนั้นกลับมีค่ามาก ดังนั้นเราจะ เห็นได้ว่า ของทุกอย่างจะมีค่าหรือไม่มี ค่านั้น ขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละคน เมื่อใดที่ของสิ่งนั้นตกอยู่ในมือของคน ที่เห็นว่าเขามีคุณค่า ในใจก็มีความสุข แต่ถ้าไปตกอยู่ในมือของคนที่ไม่เห็น คุณค่า ใจเขาก็จะหมองเศร้า เหมือน ชีวิตคนเรา มีทั้งช่วงหมองเศร้า และมี ความสุขสลับกันไป ไม่มีใครสุข ตลอดเวลา ไม่มีใครเศร้าตลอดเวลา

ตารางที่ 7 (ต่อ) การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันศึกษาสถานการณ์ (Study)

ลำดับ	วัน เวลา และสถานที่	เป้าหมาย	วิธีการ
ศ-4 พลัง ของ สื่อ มวลชน	24 ส.ค 44 10.30-12.00 ณ โรงอาหาร ของ สื่อ มวลชน โรงพยาบาล ธัญญารักษ์	-เพื่อร่วมกันศึกษาสถานการณ์ "อิทธิพลของสื่อมวลชนในสังคม" -เพื่อฝึกการคิดเชิงวิเคราะห์ในระดับซับซ้อนขึ้น	1.จัด 2 ฐานกิจกรรมย่อย ได้แก่ 1.1 ฐานแสดงอิทธิพลของข่าว ด้วยการนำพาดหัวข่าวจากหนังสือพิมพ์ มาติดบอร์ดเรียงกัน จำนวน 4 บอร์ด 1.2 ฐานแสดงอิทธิพลของโฆษณา ด้วยการนำภาพโฆษณาในนิตยสารมาติดบอร์ดเรียงกัน 2 บอร์ด 2.ให้แต่ละคนเวียนกันเข้าไปในแต่ละฐาน โดยจะมีผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยประจำอยู่ฐานละ 1 คน ในฐานมีการพูดคุยระหว่างผู้ร่วมวิจัยกับผู้วิจัยและกับผู้ช่วยวิจัย (แบบหนึ่งต่อหนึ่ง) เกี่ยวกับสิ่งที่เห็นในฐานนั้น ๆ คนละ 5 นาที 2.1 การพูดคุยระหว่างผู้ร่วมวิจัยกับทีมงานประจำฐานที่ 1 (ก) ก่อนเข้าฐานนี้ ผู้วิจัยจะอธิบายให้ผู้ร่วมวิจัยเข้าใจว่าต้องทำอะไรบ้าง ซึ่งได้แก่ "ให้เวลา 1 นาทีสังเกตสิ่งเหล่านี้ในฐานกิจกรรม" - ให้สังเกตดูว่า แต่ละแผ่น กำลังแจ้งข่าวอะไรแก่เราบ้าง - รู้สึกอย่างไรกับสิ่งที่เห็น - เพราะอะไรจึงรู้สึกเช่นนั้น (ข) เมื่อครบ 1 นาที ให้ผู้ร่วมวิจัยหันกลับมาพูดคุยกับผู้วิจัยเกี่ยวกับสิ่งที่เห็น ผู้วิจัยจะพูดคุยตาม 3 ประเด็นที่ตั้งไว้ในข้อ 2

ตารางที่ 7 (ต่อ) การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันศึกษาสถานการณ์ (Study)

ลำดับ	วัน เวลา และสถานที่	เป้าหมาย	วิธีการ
			<p>(ค) สรุปกิจกรรมโดยการซักถามพร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของข่าวที่มีต่อการสร้างทัศนคติของผู้รับสาร</p> <p>2.2 การพูดคุยระหว่างผู้ร่วมวิจัย กับทีมงานประจำฐานที่ 2 (สุดาวีณ์ พัฒนพิสุทธิชัย*)</p> <p>(ก) ก่อนเข้าฐานนี้ ทีมงานจะอธิบายให้น้องเข้าใจว่า น้องต้องทำอะไรบ้าง ซึ่งได้แก่ "ให้เวลา 1 นาที เข้าไปดูสิ่งที่อยู่ในฐานกิจกรรม แล้วออกมาคุยกันว่าเห็นอะไรบ้าง และรู้สึกอย่างไร"</p> <p>(ข) เมื่อครบ 1 นาที ให้ผู้ร่วมวิจัยหันกลับมาพูดคุยกับทีมงานเกี่ยวกับสิ่งที่เห็นและรู้สึก</p> <p>(ค) จากนั้นทีมงานถามว่า "เรียกสิ่งที่คุณเห็นว่าอะไร" และ "สิ่งที่เห็นนั้น ดีพิมพ์ขึ้นเพื่ออะไร" เมื่อได้ฟังความคิดเห็นของผู้วิจัยแล้ว ทีมงานจะสรุปกิจกรรม โดยชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของโฆษณาว่า นอกจากรายการดีพิมพ์ขึ้นเพื่อขายสินค้าแล้วยังมี</p>

* นิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 (ต่อ) การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันศึกษาสถานการณ์ (Study)

ลำดับ	วัน เวลา และสถานที่	เป้าหมาย	วิธีการ
			ผลต่อการสร้างค่านิยม รสนิยม ความเชื่อ ความคิด ของผู้บริโภคและสร้างภาพลักษณ์ของสินค้าอีกด้วย ในจุดนี้ทีมงานจะชี้บางโฆษณาที่อยู่ในฐานพร้อมกับซักถามความคิดเห็นของผู้ร่วมวิจัยว่าโฆษณาชิ้นนั้น นอกจากขายสินค้าแล้ว ยังสร้างอะไรให้ผู้บริโภคอีกบ้าง

2.2 การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันแสดงปฏิกิริยาต่อสถานการณ์ (Reflection)

ตารางที่ 8 การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันแสดงปฏิกิริยาต่อสถานการณ์ (Reflection)*

ลำดับ	วัน เวลา และสถานที่	เป้าหมาย	วิธีการ
ป-1 ผู้มีเสียง กับผู้ไร้เสียง	31 ส.ค.44 10.00-12.00 ณ โรงอาหาร ของเนื้อแก้ว โรงพยาบาล ธัญญารักษ์	เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้เข้าใจความหมายของคำว่า "ผู้มีเสียง" (voice) และ "ผู้ไร้เสียง" (voiceless) พร้อมกับวิเคราะห์ได้ว่า กลุ่มของตนเอง (คือผู้เคยติดยาเสพติด) เข้าข่ายเป็นกลุ่ม "ผู้มีเสียง" หรือ "ผู้ไร้เสียง"	1. เจียบ หลับตา ฟัง แล้วจำไว้ว่าได้ยินเสียงอะไรบ้าง 2 นาที แล้วลืมตา มาคุยกันว่าได้ยินอะไรกันบ้าง 2. ให้ฟังเสียงของบุคคลต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยบันทึกเสียงมาจากรายการวิทยุและรายการโทรทัศน์และระหว่างฟัง ให้หยุดคุยกันเป็นระยะ ๆ ว่า เสียงที่ได้ยินเป็นเสียงของใคร โดยจะเขียนชื่อของบุคคลเหล่านั้นไว้บนกระดาษชาร์ต 3.อภิปรายร่วมกันว่า -คนกลุ่มใด ที่มีโอกาสได้พูดผ่านสื่ออยู่เป็นประจำ -คนกลุ่มใด ที่ไม่เคยได้มีโอกาสได้พูดผ่านสื่อเลย

* คู่มือการดำเนินงานในทุกกิจกรรมอย่างละเอียดได้ในภาคผนวก ข

ตารางที่ 8 การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันแสดงปฏิกิริยาต่อสถานการณ์ (Reflection)

ลำดับ	วัน เวลา และสถานที่	เป้าหมาย	วิธีการ
			4.จบด้วยการอภิปรายร่วมกันว่า ผู้ร่วมวิจัยจัดประเภทตนเองว่าเข้าข่าย อยู่ในกลุ่มผู้มีเสียงหรือผู้ไร้เสียง
ป-2 ผู้ สื่อสาร และ ผู้ รับสาร	1 ก.ย.44 9.30-12.00น. ห้องประชุม ทองเนื้อเก้า โรงพยาบาล ธัญญารักษ์	เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยเข้าใจถึง บทบาทของผู้สื่อสาร ผู้รับ สาร ระดับของการสื่อสาร และปัญหาของการสื่อสาร	1.ดูวิดีโอภาพยนตร์เรื่องแมด ซิตี้ * (Mad City) 2.อาจารย์สุภาพร โปธิ์แก้ว ** นำ อภิปรายร่วมกันถึงภาพยนตร์เรื่องแมด ซิตี ในประเด็นต่อไปนี้ 2.1 ผู้สื่อสาร และผู้รับสาร 2.2 การสื่อสารระดับต่าง ๆ 2.3 ปัญหาของการสื่อสาร
ป-3 ฝึกพูด และ ฝึกสัม- ภาษณ์ ครั้งที่ 1	11 ก.ย.44 โรงอาหาร ทองเนื้อเก้า โรงพยาบาล ธัญญารักษ์	เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความกล้าแสดงออก และ เรียนรู้เรื่องการพูด และการ สัมภาษณ์ทางสื่อวิทยุ นับ เป็นการเตรียมความพร้อมใน การเป็นผู้สื่อสาร	1.ทีมงานวิจัยอธิบายถึงธรรมชาติของ สื่อวิทยุในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูด กับผู้ฟังว่า ผู้พูดมองไม่เห็นผู้ฟัง และ ผู้ฟังก็มองไม่เห็นผู้พูด 2.ให้ผู้ร่วมวิจัยเข้าไปพูดเรื่องอะไรก็ได้ ในห้องจัดรายการวิทยุจำลองที่จัดไว้ให้ คนละ 3 นาที ***

* ดูเรื่องย่อของภาพยนตร์เรื่องแมด ซิตี้ ได้ที่ภาคผนวก ข

** อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ประจำภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*** ห้องจัดรายการวิทยุจำลอง หมายถึง การจัดโต๊ะตั้งขึ้นแล้วล้อมวง เพื่อให้ได้ความรู้สึกเหมือนอยู่ในห้องออกอากาศคนเดียว โดยเน้นการเพิ่มทักษะการพูดในรูปแบบที่ผู้พูดมองไม่เห็นผู้ฟัง มีไมโครโฟน เครื่องขยายเสียง และการบันทึกเสียง

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันแสดงปฏิริยาต่อสถานการณ์ (Reflection)

ลำดับ	วัน เวลา และสถานที่	เป้าหมาย	วิธีการ
			<p>3.เมื่อครบทุกคนแล้ว กลับมาเปิดเทป ผีกพูด ฟังด้วยกัน และให้ผู้พูดประเมินตนเองว่ารู้สึกอย่างไรกับการผีกพูดครั้งนี้ พร้อมกับให้กลุ่มวิจัย ตีชม แนะนำ แก่กันและกันด้วย</p> <p>4.ทีมงานวิจัยอธิบายพื้นฐานการ สัมภาษณ์</p> <p>5.ให้ผู้ร่วมวิจัยจับคู่และผีกสัมภาษณ์ โดยสลับกันถาม-ตอบ และให้ บันทึกเสียงลงเทปคาสเซ็ทไว้ด้วย</p> <p>6.กลับมาเปิดเทปสัมภาษณ์ฟังด้วยกัน พร้อมทั้งให้คำตีชม และแนะนำ แก่กัน และกันด้วย</p>
ป-4 การสื่อสารด้วยเสียงดนตรี และเสียงประกอบ	14 ก.ย.44 9.30-12.00น. โรงอาหาร ทองเนื้อเก้า โรงพยาบาล ธัญญารักษ์	เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้เรียนรู้ถึง การสื่อสารด้วยเสียงอื่น ๆ ที่ ไม่ใช่เสียงพูด ได้แก่ เสียง ดนตรี(music) และเสียง ประกอบ(sound effect)	<p>1.อาจารย์สุภาพร โพธิ์แก้ว ให้ความรู้ แก่ผู้ร่วมวิจัยเรื่อง "ธรรมชาติของสื่อ วิทยุ" ในประเด็นต่อไปนี้</p> <p>1.1 สื่อวิทยุเป็นการสื่อสารด้วยเสียง เท่านั้น</p> <p>1.2 การสื่อสารผ่านวิทยุเป็นการ สื่อสารที่ผู้พูดกับผู้ฟังมองไม่เห็นกัน</p> <p>2. อาจารย์สุภาพร โพธิ์แก้ว ให้ความรู้ แก่ผู้ร่วมวิจัยโดยละเอียดเกี่ยวกับ "การสื่อสารด้วยเสียง" ซึ่งเน้นให้ผู้ร่วม วิจัยเข้าใจว่า เสียงที่ใช้สื่อสารทางวิทยุ โดยทั่วไปมี 3 ประเภท แต่ละประเภท สามารถใช้สื่อความหมายได้ในลักษณะ เฉพาะตัว ได้แก่</p>

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันแสดงปฏิริยาต่อสถานการณ์ (Reflection)

ลำดับ	วัน เวลา และสถานที่	เป้าหมาย	วิธีการ
			<p>-การสื่อสารด้วยเสียงพูด รวมถึงเสียงสนทนาและเสียงสัมผัสภาษาอื่นต่าง ๆ</p> <p>-การสื่อสารด้วยเสียงประกอบ (sound effects)</p> <p>-การสื่อสารด้วยเสียงดนตรี (music)</p> <p>3.ทีมงานวิจัย * เปิดเสียงประกอบให้ฟังทีละเสียง และให้ผู้ร่วมวิจัยตอบว่า ฟังแล้วรู้สึกอย่างไร หรือเห็นภาพอะไร ซึ่งขั้นตอนนี้นับเป็นการให้ความรู้ พร้อมกับยกตัวอย่างให้เข้าใจชัดเจนถึงเรื่องการสื่อสารด้วยเสียงประกอบมากขึ้น</p> <p>4.ทีมงานวิจัยเปิดเสียงดนตรีให้ฟังทีละเสียง และให้ผู้ร่วมวิจัยตอบว่า ฟังแล้วรู้สึกอย่างไร หรือฟังแล้วเห็นภาพอะไร ซึ่งขั้นตอนนี้นับเป็นการให้ความรู้ พร้อมกับยกตัวอย่างให้เข้าใจชัดเจนถึงเรื่องการสื่อสารด้วยเสียงดนตรีมากขึ้น</p>
ป-5 ฝึกพูด และ ฝึกสัมผัส- ภาษา ครั้งที่ 2	18 ก.ย.44 13.00-16.00 โรงอาหาร ทองเนื้อเก้า โรงพยาบาล ธัญญารักษ์	(เหมือนลำดับที่ ป-3)	(เหมือนลำดับที่ ป-3)

* คือนายนันทสิทธิ์ กิตติวารากุล นิสิตปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันแสดงปฏิกิริยาต่อสถานการณ์ (Reflection)

ลำดับ	วัน เวลา และสถานที่	เป้าหมาย	วิธีการ
ป-6 ฝึกทำ ราย การ อย่าง ง่าย ๆ	21 ก.ย.44 9.30-12.00 โรงอาหาร ทองเนื้อเก้า โรงพยาบาล ธัญญารักษ์	เพื่อลองฝึกผลิตรายการ อย่างง่าย ๆ	กิจกรรมนี้จัดโต๊ะเป็นห้องจัดรายการ วิทยุจำลอง เช่นเดียวกับกิจกรรมที่ ป-3 และ ป-5 แต่มีเก้าอี้ 2 ตัว และเครื่อง เล่นเทปคาสเซ็ทมีลำโพงในตัว 1 เครื่อง และให้ผู้ร่วมวิจัยแต่ละคู่ (คู่ที่เคยฝึก สัมภาษณ์ด้วยกันในกิจกรรมที่ ป-5) เข้าไปทดลองจัดรายการอย่างง่าย ๆ ขึ้น คู่ละ 1 รายการ โดยให้ใช้อุปกรณ์ที่มีคือ (1)เทปเพลงที่เลือกไว้คู่ละ 1 เพลง และ (2)เทปสัมภาษณ์ที่เคยฝึกในกิจกรรมที่ ป-3 และ ป-5 ทั้ง 2 ครั้ง
ป-7 เยี่ยม ชม สถานี วิทยุ	27 ก.ย.44 13.00-16.00 องค์การ สื่อสารมวลชน แห่งประเทศไทย (อสมท.)	เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้เห็นภาพ การทำงานทางด้านการผลิต รายการวิทยุที่ออกอากาศ จริงอย่างเป็นรูปธรรม	ผู้ร่วมวิจัย ทีมงานวิจัย และผู้วิจัยเดิน ทางจากศูนย์ทองเนื้อเก้า ไปสถานีวิทยุ ขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ไทย (อสมท.) โดยมีเจ้าหน้าที่ของ อสมท. นำทางดูงาน
ป-8 วาง แผน การ ผลิต ราย การ วิทยุ # 1	25 ก.ย.44 13.00-16.00 โรงอาหาร ทองเนื้อเก้า โรงพยาบาล ธัญญารักษ์	เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้ออกแบบ และวางแผนการผลิตรายการ วิทยุของตนเอง	1. ระดมสมอง "ประเด็น" ที่จะนำเสนอ ในรายการ 2. รวบรวม สรุป และเลือกประเด็นที่ จะนำเสนอในรายการร่วมกัน 3. ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ของ รายการ 4. ร่วมกันกำหนดกลุ่มเป้าหมายของ รายการ

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันแสดงปฏิริยาต่อสถานการณ์ (Reflection)

ลำดับ	วัน เวลา และสถานที่	เป้าหมาย	วิธีการ
ป-9 วาง แผน ผลิต ราย การ วิทย์ # 2	2 ต.ค.44 13.00-16.00 โรงอาหาร ทองเนื้อเก้า โรงพยาบาล ธัญญารักษ์	(เหมือนลำดับที่ ป-8)	1. ร่วมกันกำหนดรูปแบบนำเสนอ 2. เลือกผู้ดำเนินรายการ 3. เลือกเพลงที่จะใช้เปิดในรายการ 4. แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ

2.3 การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์ (Action)

ตารางที่ 9 การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์ (Action)*

ลำดับ	วัน เวลา และสถานที่	เป้าหมาย	วิธีการ
พ-1 ซ้อม ใหญ่	5 ต.ค.44 9.30-12.00น. โรงอาหาร ทองเนื้อเก้า โรงพยาบาล ธัญญารักษ์	เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้ร่วมวิจัยได้ ฝึกซ้อมก่อนไปบันทึกเสียง จริง เพื่อทุกคนจะได้มีความ มั่นใจ และคล่องตัวมากขึ้น	1. ร่วมกันเขียนบท ด้วยการให้ผู้ดำเนิน รายการของทุกช่วง ทดลองดำเนินราย การตามแผนงานที่กำหนดไว้ โดยผู้ร่วม วิจัยคนอื่น ๆ จะคอยฟัง และแสดง ความคิดเห็น เพื่อปรับปรุงบทให้เหมาะ สม สอดคล้องกับความปรารถนาของ ทุกคนต่อไป 2. การจัดทำนาฬิกาขณะของผู้เคยติดยา เสพติด ด้วยการให้ผู้ร่วมวิจัยที่รับผิดชอบ หน้าทีนี้ ออกไปสัมภาษณ์ บันทึก เสียงผู้เคยติดยาเสพติด (ซึ่งอยู่บำบัดใน ศูนย์ทองเนื้อเก้าเช่นกัน) ในประเด็น

* คู่มือการดำเนินงานในทุกกิจกรรมอย่างละเอียดได้ในภาคผนวก ค

ตารางที่ 9 (ต่อ)

การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์ (Action)

ลำดับ	วัน เวลา และสถานที่	เป้าหมาย	วิธีการ
			<p>เกี่ยวกับ "สิ่งที่ต้องการจากสังคม" และ นำเทปมาเปิดฟังอีกครั้ง พร้อมกับเลือก ทักษะที่เห็นว่าเหมาะสมกับการนำเสนอ ในรายการ</p> <p>3. จัดเตรียมน่านาทัศนะของตำรวจ: เนื่องจากระบบและระเบียบของศูนย์ฯ ที่ ห้ามไม่ให้สมาชิกศูนย์ฯ ออกนอกเขต ของศูนย์ฯ ก่อนได้รับอนุญาต ทำให้ผู้ ร่วมวิจัยไม่สามารถออกไปสัมภาษณ์ นานาทัศนะของตำรวจได้ด้วยตัวเอง ที่มงานวิจัยจึงเป็นผู้ไปสัมภาษณ์ให้ (ประเด็น "รู้สึกอย่างไรกับคนติดยาบ้า") เป็นจำนวน 14 ทักษะ มาให้ผู้ร่วมวิจัย เปิดฟัง และคัดเลือกเองว่า ทักษะใด ควรนำไปใช้ในรายการ</p>
พ-2 ผลิต ราย การ วิทยุ	6 ต.ค.44 9.30-16.00น. ณ ห้องปฏิบัติ การวิทยุ กระจายเสียง คณะนิเทศ ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	เพื่อผลิตรายการวิทยุที่ได้วาง แผนไว้ ซึ่งผู้ร่วมวิจัยเป็น "ผู้ สื่อสาร" อย่างเต็มตัว	<ol style="list-style-type: none"> 1. ร่วมกันตั้งชื่อรายการ 2. จัดทำน่านาทัศนะของประชาชนทั่วไป โดยผู้ร่วมวิจัยที่รับผิดชอบหน้าที่นี้ ออกไปสัมภาษณ์ บันทึกเสียงประชาชน เกี่ยวกับ "รู้สึกอย่างไรกับคนติดยาเสพติด" และนำกลับมาฟัง เลือกทักษะที่ เห็นว่าควรนำไปใช้ในรายการ 3. บันทึกเสียงของผู้ร่วมวิจัยที่เป็นผู้ ดำเนินรายการแต่ละช่วง 4. ตัดต่อ ร้อยเรียงรายการ และบันทึก ลงเทปคาสเซ็ท อย่างเสร็จสิ้นสมบูรณ์ (ขั้นตอนนี้ ทีมงานวิจัยเป็นผู้ทำหน้าที่)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์ (Action)

ลำดับ	วัน เวลา และสถานที่	เป้าหมาย	วิธีการ
พ-3 เสวนา ร่วม กัน	12 ต.ค.44 13.00-15.00 ห้องประชุม ทองเนื้อเก้า โรงพยาบาล ธัญญารักษ์	เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึกรู้สึก และทัศนคติที่มี ต่อการได้เข้าร่วมงานวิจัยนี้	จัดการเสวนา โดยผู้ร่วมเสวนาคือผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัยทุกคน เสวนากันใน ประเด็นต่อไปนี้ 1.สาเหตุที่ตัดสินใจเข้าร่วมงานวิจัย 2.การสมัครเป็นผู้ร่วมวิจัย ทำให้เกิด ข้อดี ข้อเสียในเรื่องใดบ้าง
พ-4 ประ เมินผล ราย การที่ ผลิต ขึ้น	ธ.ค.44	-เพื่อทราบมุมมองของผู้ร่วม วิจัยว่า ส่วนใดในรายการที่ ผลิตขึ้นน่าสนใจที่สุด -เพื่อทราบมุมมองของผู้ร่วม วิจัยว่า การผลิตรายการนี้ขึ้น มีข้อดีอย่างไร -เพื่อทราบมุมมองของผู้ร่วม วิจัยว่า รายการที่ผลิตขึ้น เป็นไปตามความคาดหวัง หรือไม่	1.สำหรับผู้ร่วมวิจัยที่อยู่บำบัดครบ โปรแกรม และกลับไปอาศัยอยู่กับ ครอบครัวแล้ว ประเมินผลกลับมายัง ผู้วิจัยในรูปแบบจดหมายทางไปรษณีย์ 2.สำหรับผู้ร่วมวิจัยที่ยังคงอยู่บำบัดใน ศูนย์ทองเนื้อเก้า ประเมินผลกลับมายัง ผู้วิจัยในรูปแบบช่วยกันคิด และเขียน สรุปความส่งให้กับมือ
พ-5 นำราย การไป ออก อา ภาค	18 พ.ย.44 9.10-10.00 รายการจับ จองมอส์ สถานีวิทยุ จุฬาฯ (FM 101.5 MHz)	เพื่อเผยแพร่รายการวิทยุ (ที่ เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด เป็นผู้สื่อสาร) ให้ประชาชน ทั่วไปได้รับฟัง	อาจารย์สุภาพร โพธิ์แก้ว (เป็นผู้ดำเนิน รายการจับจองมอส์) ดำเนินรายการ สลับกับ เปิดเทปแทรกการรู้เท่าทัน ยาเสพติด ซึ่งเป็นรายการวิทยุที่ผู้ร่วม วิจัยผลิตขึ้น

การวิเคราะห์ และการนำเสนอผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ส่วนใหญ่ ๆ ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัย ภายใต้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ในส่วนนี้ แสดงให้เห็นถึงผลของการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในประเด็นยาเสพติดกับเยาวชน (ด้วยการให้เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด ได้เป็นผู้สื่อสารในรายการวิทยุที่ร่วมกันผลิตขึ้น) ว่าทำให้ผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัยเกิดความเข้าใจ เกิดการปรับทัศนคติ การพัฒนาทางความคิด ความสามารถ และเกิดการเรียนรู้สิ่งใดเพิ่มขึ้นบ้าง

2. ประเด็นยาเสพติดในมุมมองของเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด

ในส่วนที่ 2 จะแสดงให้เห็นถึงภูมิหลังของผู้ร่วมวิจัยที่เคยติดยาเสพติดเป็นลำดับแรก จากนั้นจะนำเสนอเรื่องราวประเด็นยาเสพติดในมุมมองของผู้เคยติดยาเสพติด ซึ่งผู้วิจัยรวบรวมได้จากตลอดช่วงเวลาที่ดำเนินงานวิจัย โดยจะเน้นวิเคราะห์ประเด็นที่น่าสังเกต หรือเป็นมุมมองเฉพาะกลุ่ม และอาจเรียกได้ว่าเป็นข้อค้นพบใหม่ เป็นสำคัญ

3. รายการวิทยุที่เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด ร่วมกันผลิตขึ้น

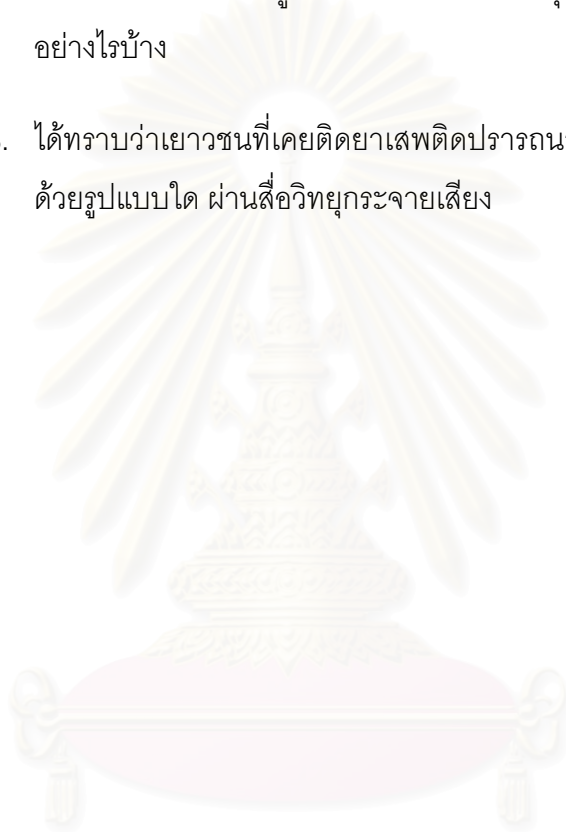
รายการวิทยุที่ร่วมกันผลิตขึ้นนี้ แสดงให้เห็นว่า เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด สื่อสารผ่านสื่อมวลชนด้วยรูปแบบการสื่อสารแบบใด ซึ่งจะวิเคราะห์ให้เห็นว่าผู้สื่อสารปรารถนาจะสื่อสารกับใคร ในประเด็นใด และด้วยวิธีการนำเสนออย่างไร

4. สรุป อภิปรายผล ข้อสังเกต และข้อเสนอแนะ

สุดท้ายจะสรุป และอภิปรายตอบข้อสันนิษฐานของการวิจัย 3 ข้อ(หน้า 15) พร้อมกับรายงานถึงข้อสังเกตที่เกิดขึ้นในงานวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยลักษณะนี้ในอนาคต รวมถึงการนำผลที่ได้จากงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดความเข้าใจว่ากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในประเด็นยาเสพติดกับเยาวชน โดยให้เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดเป็นผู้สื่อสารผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียงนี้ ส่งผลให้ผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัยเกิดความเข้าใจ หรือการเรียนรู้ในเรื่องใด
2. ได้ทราบว่าเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด มีมุมมองต่อประเด็นยาเสพติดอย่างไรบ้าง
3. ได้ทราบว่าเยาวชนที่เคยติดยาเสพติดปรารถนาจะสื่อสารประเด็นยาเสพติดด้วยรูปแบบใด ผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการให้เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด เป็นผู้สื่อสาร

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มาใช้ในประเด็นยาเสพติด โดยการให้ "เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด" เป็น "ผู้ร่วมวิจัย" และเป็น "ผู้สื่อสาร" ด้วยการร่วมกันออกแบบ วางแผน และผลิตรายการวิทยุขึ้น ในบทนี้จะรายงานถึงลักษณะการดำเนินงานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ได้ดำเนินไป และจะรายงานถึงผลที่เกิดจากการใช้กระบวนการ เป็นลำดับต่อมา

1. ลักษณะกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในงานวิจัยชิ้นนี้

เนื่องจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่ไม่มีแบบแผนตายตัว แต่มีขั้นตอนที่พอยึดใช้เป็นแนวในการดำเนินการร่วมกันได้ คือ Study, Reflection และ Action การดำเนินงานด้วยกระบวนการนี้แต่ละครั้ง จึงมีรายละเอียดที่ต่างกันไปตามแต่ประเด็นที่เกี่ยวข้อง สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ ได้นำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการให้เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดเป็นผู้สื่อสารผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง ซึ่งลักษณะของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 กำหนดกิจกรรมเป็นกรอบการดำเนินงาน และเป็นกลไกปรับสภาพการณ์

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในงานวิจัยชิ้นนี้ ดำเนินการไป 3 ระยะ ได้แก่ การร่วมกันศึกษา (Study) แสดงปฏิกริยา (Reflection) และแสดงพฤติกรรม (Action) ต่อสถานการณ์ ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดกิจกรรมขึ้น 18 กิจกรรม ไว้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ส่วนเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด ได้เข้ามามีส่วนร่วมเมื่อเริ่มดำเนินกิจกรรม (ไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดลักษณะกิจกรรม) โดย 4 กิจกรรม เป็นกิจกรรมในช่วงร่วมกันศึกษาสถานการณ์ ส่วน 9 กิจกรรม เป็นกิจกรรมในช่วงร่วมกันแสดงปฏิกริยาต่อสถานการณ์ และ 5 กิจกรรม เป็นกิจกรรมในช่วงร่วมกันแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์ ทั้งนี้เพื่อให้กิจกรรมดังกล่าว ได้เป็นกลไกในการปรับสภาพการณ์สำคัญ 2 ประการ อันช่วยขจัดอุปสรรคที่อาจทำให้ผู้ร่วมวิจัย สื่อสารความคิด ความรู้สึก หรือความปรารถนาได้ไม่เต็มที่นัก ได้แก่

1.1.1 การปรับสภาพและบทบาทของทุกคนให้เท่าเทียมกันหรือ
เหลื่อมล้ำกันน้อยที่สุด

เนื่องจากบุคคลล้วนมีบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกันไปตามแบบของตน บางคนมีลักษณะเป็น “ผู้นำ” และบางคนมีลักษณะเป็น “ผู้ตาม” ซึ่ง “ผู้นำ” มักจะแสดงความคิดเห็นและริเริ่มแผนงานต่าง ๆ อยู่เสมอ ในขณะที่ “ผู้ตาม” มักจะคอยปฏิบัติตามที่ผู้นำวางแผนไว้โดยไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ ทำให้แผนงานออกมาในรูปแบบที่ผู้นำคิดริเริ่มขึ้นเพียงกลุ่มเดียว และปราศจากซึ่งความคิดเห็นของกลุ่มผู้ตาม

ผู้วิจัยเกรงว่าสภาวะเหลื่อมล้ำกันในเรื่อง ผู้นำ-ผู้ตาม ภายในกลุ่มผู้ร่วมวิจัยนี้อาจทำให้รายการวิทยุที่จะร่วมกันออกแบบและผลิตขึ้นนั้น ปราศจากซึ่งความคิดเห็นของกลุ่มผู้ตามก็เป็นได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดกิจกรรมขึ้น เพื่อเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยปรับสภาพและบทบาทของทุกคนให้เท่าเทียมกัน หรือเหลื่อมล้ำกันน้อยที่สุด อันจะทำให้กลุ่ม “ผู้ตาม” กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองมากขึ้น และ “ผู้นำ” จะเห็นความสำคัญของความคิดเห็นจากกลุ่มผู้ตามมากขึ้น สุดท้าย แผนงานผลิตรายการวิทยุจะได้ออกมาจากความคิดเห็น และความคิดริเริ่มของทุกคน

1.1.2 การลบบทในใจเกี่ยวกับรูปแบบ และเนื้อหารายการวิทยุที่เคยรับฟังมาให้หมดไป หรือให้เหลือน้อยที่สุด

เนื่องจากผู้วิจัยเกรงว่า รูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุที่ผู้ร่วมวิจัยเคยรับฟังมาและชื่นชอบมาก่อนนี้ จะกลายเป็นรูปแบบที่ผู้ร่วมวิจัยยึดมั่นว่าเหมาะสม หรือเห็นควรว่าน่าจะดำเนินตามแบบอย่าง อันอาจทำให้รายการวิทยุที่ผู้ร่วมวิจัยจะผลิตขึ้น มีรูปแบบและเนื้อหาไปในแนวทางเดียวกับรายการที่ชื่นชอบ ซึ่งอาจจะเป็นกรอบที่ทำให้ผู้ร่วมวิจัยได้ถ่ายทอดความรู้สึก หรือเรื่องราวที่ต้องการได้ไม่เต็มที่นัก ดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการขึ้น เพื่อเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยลบบทในใจของทุกคนเกี่ยวกับเนื้อหาและรูปแบบของรายการวิทยุที่เคยรับฟังมาให้หมดไป หรือให้เหลือน้อยที่สุด อันจะทำให้แผนงานผลิตรายการวิทยุมีเนื้อหา และรูปแบบที่สอดคล้องกับเรื่องราวที่ผู้ร่วมวิจัยต้องการถ่ายทอดได้เป็นอย่างดี ตรงตามความต้องการ โดยไม่มีกรอบใด ๆ มาบังคับ

1.2 สร้างสัมพันธภาพฉันท์มิตร เพื่อความร่วมมืออย่างเต็มที่

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยไม่ได้ใช้วิธีการฝังตัว เพื่อก่อให้เกิดการยอมรับ แต่ผู้วิจัยก็ไม่ได้ละเลยความสำคัญของการสร้าง "ความยอมรับ" นี้ไป โดยได้พยายามสร้างบรรยากาศความเป็นเพื่อน หรือความเป็นกันเองให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดความสนิทสนมคุ้นเคย เกิดเป็นสัมพันธภาพฉันท์มิตร อันจะส่งผลให้ผู้ร่วมวิจัยยอมรับ

ว่าผู้วิจัย คือ "เพื่อน" หรือ "คนคุ้นเคย" ที่อยู่ในฐานะไม่เหลื่อมล้ำต่ำสูงกว่าผู้ร่วมวิจัยมากนัก อันจะทำให้ผู้ร่วมวิจัยกล้าเปิดเผยความในใจ หรือข้อมูลระดับลึก มากกว่าสัมพันธ์ภาพในรูปแบบอื่น

ผู้วิจัยพยายามสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง ด้วย 2 วิธีการ คือ

(1) การใช้สรรพนามเรียกตัวเองว่า "พี่" และเรียกผู้ร่วมวิจัยว่า "น้อง"

การสนทนาระหว่างผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัย ด้วยสรรพนาม "พี่-น้อง" นี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากบุคลิกส่วนตัวของผู้วิจัยเอง ที่คุ้นเคยกับการใช้สรรพนามดังกล่าว อีกส่วนหนึ่งเกิดจากผู้ร่วมวิจัย ที่เรียกผู้วิจัยว่า "พี่" ตั้งแต่ครั้งแรกที่ได้รู้จักกัน จากนั้นจึงใช้สรรพนาม "พี่-น้อง" เรื่อยมา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นสรรพนามที่เหมาะสม ใช้เรียกกันได้อย่างเป็นธรรมชาติ และเป็นการวางตัวที่เหมาะสมระหว่างกันและกัน คือไม่มีฝ่ายใดวางตัวเหนือกว่าอีกฝ่ายหนึ่งมากเกินไป ซึ่งช่วยเสริมสร้างบรรยากาศของความเป็นกันเอง หรือสัมพันธ์ภาพอันดีมิตรได้ดียิ่งขึ้น

(2) ผู้วิจัยวางตัวเป็น "ผู้ฟัง" และพร้อมเปิดเผยเรื่องส่วนตัว

การพบปะ และการสนทนาระหว่างผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัยแต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้วางตัวเป็น "ผู้ฟัง" มากกว่า "ผู้พูด" เสมอ โดยเฉพาะในช่วงแรกที่ได้รู้จักกัน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้รู้สึกว่าคุณวิจัยเป็นเพื่อนที่พร้อมรับฟังทุก ๆ เรื่อง และไม่ใช่ผู้ที่คอยกะเกณฑ์ หรือบงการให้ดำเนินงานต่าง ๆ เพียงผู้เดียว แต่เป็นผู้ที่พร้อมรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากผู้ร่วมวิจัยในการปรับปรุง หาแนวทางดำเนินงานวิจัยให้สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพการดำรงชีวิตของทุกคนมากที่สุด

ความเป็นกันเองที่เกิดขึ้น แสดงให้เห็นมากขึ้นทีละน้อย ตั้งแต่เริ่มกระบวนการ ที่ผู้ร่วมวิจัยพูดคุย เล่าถึงประสบการณ์ส่วนตัวในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้เปิดเผยเรื่องส่วนตัวบางเรื่องด้วยเช่นกัน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์แก่กัน เช่น เรื่องการเรียน เรื่องความรัก และพูด (เชิงปน) ถึงความเหนื่อยหน่ายกับภาวะเบียบที่เคร่งครัดของศูนย์ เป็นต้น

พี่ก็อวย แเค้ห้ามหนูมัดผมสองข้างนะ เนี่ย ต้องมัดอันเดียว ไม่ชอบเลย (น้องสนธิ, 14 ส.ค.44)

ผ้าก็ห้ามเกิน 5 ชั้น ถุงเท้า 1 ข้างก็นับ 1 ชั้น วันหนึ่ง เสื้อ กางเกง ถุงเท้า 2 ข้าง กางเกงใน ก็ 5 ชั้นแล้ว เลยต้องซักทุกวัน งานก็ต้องทำ จะไปเอาเวลาที่ไหนมาซักกัน (น้องพจน, 14 ส.ค.44)

เรียนปริญญาโทยากไหมพี่ หนูก็อยากเรียนต่ออะ อยากเรียนถึง
ดอกเตอร์เลย (น้องสนธิ, 15 ส.ค.44)

เมื่อดำเนินงานวิจัยได้ระยะหนึ่ง ผู้ร่วมวิจัยได้เปิดเผยความในใจที่เป็นเรื่องส่วนตัวมากยิ่งขึ้น เช่น น้องณัฐพลเล่าถึงชีวิตช่วงที่ติดยาบ้าว่า เคยทำไม่ได้ถึงขั้นโกหกคุณแม่ และโกหกแฟน น้องกรรณเล่าว่า เคยแต่งงาน แต่ชีวิตแต่งงานล้มเหลวเพราะติดยาบ้า น้องสนธิเล่าว่ากำลังมีความรักกับเพื่อนที่เป็นสมาชิกศูนย์เดียวกัน น้องแป้นเล่าให้ฟังว่า ยาบ้าหาซื้อได้ที่ไหนบ้าง น้องอัน (และเพื่อน ๆ) นิินทาเจ้าหน้าที่ศูนย์คนหนึ่งว่า เป็นเจ้าหน้าที่ที่ผู้ป่วยในศูนย์ส่วนใหญ่ไม่ชื่นชอบ เป็นต้น และสุดท้ายในช่วงเสวนาร่วมกันถึงสาเหตุที่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการนี้ ผู้ร่วมวิจัยหลายคนได้ยอมรับว่า ตัดสินใจสมัครเข้าเป็นผู้ร่วมวิจัยเพียงเพราะต้องการหลีกเลี่ยงจากกิจกรรมที่จำเจในศูนย์เท่านั้น ซึ่งเรื่องที่เล่า และการยอมรับดังที่กล่าวมานี้ ต่างแสดงให้เห็นถึง สัมพันธภาพฉันท์เพื่อนที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ร่วมวิจัยและผู้วิจัย อันชี้ให้เห็นว่า ผู้ร่วมวิจัยได้ยอมรับผู้วิจัยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนของเขาแล้วในระดับหนึ่ง เพราะธรรมชาติของมนุษย์มักจะเปิดเผยเรื่องส่วนตัวหรือความความในใจให้กับผู้ที่ตนยอมรับ ทราบเท่านั้น

สำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สัมพันธภาพฉันท์มิตรนี้สำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเมื่อผู้ร่วมวิจัยยอมรับว่าผู้วิจัย คือ "เพื่อน" หรือ "คนคุ้นเคย" ที่อยู่ในฐานะไม่เหลื่อมล้ำต่ำสูงกว่าผู้ร่วมวิจัยมากนัก ก็จะทำให้ผู้ร่วมวิจัยกล้าเปิดเผยความในใจ หรือข้อมูลระดับลึก มากกว่าสัมพันธภาพในรูปแบบอื่น และจะทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานวิจัยอย่างเต็มที่ และเต็มที่ต่อไป

1.3 ใช้กิจกรรมช่วยสร้างความเชื่อมั่น

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่มุ่งเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ร่วมวิจัยในเรื่อง "ความสามารถในการเป็นผู้สื่อสารผ่านสื่อวิทยุ" โดยแต่ละกิจกรรมจะกระตุ้นให้ทุกคนได้คิด วิเคราะห์ พุด และแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึกภายในใจ ออกมาในรูปแบบของการพูดผ่านสื่อวิทยุ ทั้งนี้ทั้งนั้น กิจกรรมต่าง ๆ **ไม่ได้เน้น**ให้ผู้ร่วมวิจัยมีทักษะทางการจัดรายการวิทยุตามแบบฉบับของนักสื่อสารมวลชนมืออาชีพ แต่เน้นให้ผู้ร่วมวิจัยเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง เชื่อว่าตนสามารถทำได้ และเห็นว่าการเป็นผู้สื่อสารไม่ใช่เรื่องยาก เพราะเป็นการสื่อสารเรื่องราวที่เป็นบริบท เป็นประสบการณ์ของตนเองทั้งสิ้น

สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการเป็นผู้สื่อสาร นับว่าเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจาก หากผู้ร่วมวิจัยไม่มีความเชื่อมั่นนี้ อาจส่งผลให้ไม่กล้าคิด ไม่กล้าแสดงออก จนกระทั่งไม่ได้สื่อสารในประเด็นที่ปรารถนา รายการวิทยุที่ร่วมกันผลิตขึ้นก็จะไม่ได้ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกในใจของผู้เคยติดยาเสพติดได้อย่างเต็มที่นัก

1.4 การลดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิด และการแสดงออกของผู้ร่วมวิจัย

1.4.1 ปัจจัยด้านตัวผู้วิจัย

การวางตัวของผู้วิจัยในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมชิ้นนี้ เน้นที่การไม่แสดงความคิดเห็น อธิบายคำชี้แจง นำอภิปรายหรือสนทนาในเชิงที่อาจมีอิทธิพล (influence) ต่อความคิด และการแสดงออกของผู้ร่วมวิจัย เนื่องจากเกรงว่า หากผู้วิจัยมีอิทธิพลดังกล่าว ความคิดของผู้ร่วมวิจัยจะถูกสกัดกั้น และทำให้รายการวิทยุที่จะผลิตขึ้น ไม่ได้เป็นรายการที่ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกในใจของผู้เคยติดยาเสพติดได้อย่างเต็มที่นัก เช่น ในการร่วมกันออกแบบ วางแผนผลิตรายการนั้น ผู้วิจัยเป็นเพียงผู้นำให้เกิดการระดมความคิด โดยบอกผู้ร่วมวิจัยว่า "อยากให้มีประเด็นใดในรายการที่จะผลิตขึ้นบ้าง" เท่านั้น ไม่ได้ชี้แนะ หรือแสดงความคิดเห็นว่าประเด็นใดควรจะมีหรือไม่มี) จากนั้นรอคำตอบ และเป็นผู้จัดบันทึกผลการระดมสมองเอาไว้ และกล่าวนำสู่การร่วมกันคัดเลือกประเด็นที่ได้มา ว่า "ประเด็นใดที่จะเลือกใช้ และประเด็นใดที่จะตัดออก" โดยให้ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้คัดเลือก และตัดออกด้วยตัวเอง ผู้วิจัยเป็นเพียงผู้จัดบันทึกและไม่ได้ชี้แนะ หรือแสดงความคิดเห็นใด ๆ เช่นกัน เป็นต้น

1.4.2 ปัจจัยด้านบุคคลภายนอก (outsider) ที่มาเข้าร่วมงานวิจัย

บุคคลภายนอกที่มาเข้าร่วมงานวิจัยนี้มีสองแบบ แบบแรกคือ "วิทยากร" และแบบที่สองคือ "ทีมงานวิจัย" วิทยากรจะทำหน้าที่นำอภิปรายตามหัวข้อที่กำหนดไว้ในแต่ละกิจกรรม และทีมงานวิจัยมีหน้าที่ให้การเสริมสร้างความมั่นใจในการแสดงออกให้กับผู้ร่วมวิจัย ทั้งนี้บุคคลภายนอกทั้งสองกลุ่มจะต้องไม่แสดงความคิดเห็น อธิบายคำชี้แจง นำอภิปรายหรือสนทนาในเชิงที่อาจมีอิทธิพล (influence) ต่อความคิด เช่นเดียวกับผู้วิจัย เช่น ในกิจกรรมที่ 1-4 ที่ให้ผู้ร่วมวิจัยดูภาพยนตร์เรื่องแมด ซิตี หลังจากนั้นให้ "วิทยากร" (อาจารย์สุภาพร โพธิ์แก้ว) นำอภิปรายถึงประเด็นต่าง ๆ ด้วยการเน้นให้ผู้ร่วมวิจัยได้อภิปรายถึงประเด็นที่ตั้งไว้ (เช่น ทำไมแสมถึงถือปืนเข้าไปในพิพิธภัณฑน์) ร่วมกัน จากนั้นวิทยากรก็สรุปความจากความคิดเห็นที่ผู้ร่วมวิจัยอภิปรายไว้ เพื่อชี้ให้เห็นใจถึงประเด็นต่าง ๆ ชัดเจนยิ่งขึ้น (เช่น อิทธิพลของผู้ส่งสาร ผู้รับสาร ระดับของการสื่อสาร เป็นต้น) จะเห็นได้ว่า ในกิจกรรมลักษณะนี้ วิทยากรจะเน้นให้ทุกคนได้อภิปรายแสดงความคิดเห็น มากกว่าการมาบรรยายให้ความรู้เพียงอย่างเดียว หรือในกิจกรรมที่ 1-3 และ

ป-5 ช่วงฝึกพูด และฝึกสัมภาษณ์ เมื่อผู้ร่วมวิจัยได้ฝึกพูด กับสัมภาษณ์เสร็จแล้ว นำเทปการฝึก มาเปิดฟังอีกครั้ง "ที่ทีมงานวิจัย" จะตั้งใจฟังจนจบ จากนั้นจะช่วยกันชมว่าผู้ร่วมวิจัยทำได้ดีแล้ว โดยชี้ให้เห็นถึงข้อดีของการพูด กับการสัมภาษณ์ของแต่ละคน เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้ผู้ร่วม วิจัยกล้าแสดงออกมากขึ้น

2. ผลของการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2.1 บุคลิกของผู้นำ-ผู้ตามถูกปรับให้เท่าเทียมกัน หรือเหลื่อมล้ำกันน้อยที่สุด

การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นกลไกที่ช่วยปรับบุคลิก หรือบทบาทในการเป็น ผู้นำ-ผู้ตามของผู้ร่วมวิจัยให้เท่าเทียมกัน หรือเหลื่อมล้ำกันน้อยที่สุด ได้ดีพอสมควร โดยการเน้น ให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคน ได้แสดงความคิดเห็น หรือได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเท่า ๆ กัน

การปรับนี้ แสดงให้เห็นชัดเจนในบุคลิกของผู้ร่วมวิจัยที่เป็นคนพูดน้อยโดยนิตย เช่น น้องศราวุฒิ ผู้ที่เพื่อน ๆ มักจะมองเป็นคนเงียบ (แต่ไม่เคร่งขรึม) และเป็นผู้ที่มีบุคลิกเป็น ผู้ตาม เพราะมักพูดเสมอว่า ถ้าเพื่อนให้ทำอะไร ก็ทำได้ทั้งนั้น แต่ก็มีหลายครั้งที่ศราวุฒิพูด แล้ว ทำให้เพื่อนแปลกใจขึ้นมาทันที เพราะคาดไม่ถึงว่าเขาจะทราบในสิ่งที่คนอื่นไม่ทราบ เช่น ในกิจ กรรมที่ให้ฟังเสียงของบุคคลสำคัญจากเทศบาล แล้วทายว่าเป็นเสียงของใครนั้น ศราวุฒิเป็น คนเดียวที่จำเสียงของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ และตอบได้ถูกต้อง และในกิจกรรมที่ ป-5 ช่วงฝึกพูด น้องศราวุฒิฝึกพูดครั้งที่ 1 อย่างตะกุกตะกัก และพูดไม่จบ แต่ใน ครั้งที่ 2 เขาพูดได้คล่องแคล่ว และราบรื่นตั้งแต่ต้นจนจบ สุดท้ายผู้ที่พูดน้อยคนนี้ได้รับการคัดเลือกให้เป็น "ผู้ให้สัมภาษณ์" ในช่วงที่ 2 ของรายการวิทยุที่ผลิตขึ้น เพราะเพื่อนผู้ร่วมวิจัยเห็นว่า เขามีประสบการณ์น่าสนใจและน่าหยิบยกมาเป็นบทเรียนให้ผู้ฟัง กรณีนี้ แสดงให้เห็นว่า กิจกรรม ของการวิจัยเป็น กลไกกระตุ้นให้ผู้ตามอย่างศราวุฒิ ได้แสดงออกทีละน้อย จนกระทั่งผู้ร่วมวิจัย คนอื่น ๆ ได้รับรู้ เรื่องราวของเขา (ซึ่งไม่มีใครเคยทราบมาก่อน) และคัดเลือกให้เขาเป็นผู้ให้ สัมภาษณ์ นับว่าใน รายการวิทยุที่ร่วมกันผลิตขึ้นนั้น ได้ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกของผู้ร่วม วิจัยที่มีบุคลิกเป็นผู้ตามได้ส่วนหนึ่ง

"น้องแบ่น" เป็นผู้ที่มีบุคลิกเป็นผู้ตามอีกคนหนึ่ง น้องแบ่นมักจะไม่กล้าพูด หรือ แสดงความคิดเห็นในวงอภิปรายด้วยตัวเอง (มักจะกระซิบบอกเพื่อนที่นั่งข้าง ๆ และให้เพื่อนข้าง ๆ พูดแทน) แต่เมื่อร่วมกิจกรรมได้ระยะหนึ่ง ในกิจกรรมที่ ป-3 ช่วงฝึกสัมภาษณ์ น้องแบ่นได้แสดงให้เห็นว่าเขาสามารถเป็นทั้งผู้สัมภาษณ์ และผู้ให้สัมภาษณ์ได้ดีพอสมควร ต่อมาในกิจกรรมที่ ป-5 ช่วงฝึกพูด แม้ครั้งแรก เขาจะตื่นเต็นจนพูดไม่จบ แต่ในครั้งที่สอง เขาสามารถพูดได้ดีจนจบ ซึ่ง

หลังจากนั้นมา น้องแป้นสามารถพูด แสดงความคิดเห็น ในวงอภิปรายได้ด้วยตัวเอง (ไม่ต้องอาศัย การกระซิบผ่านเพื่อนข้าง ๆ อีกต่อไป) และความคิดเห็นประการหนึ่งของน้องแป้นที่ปรากฏในการ ผลิตรายการวิทยุร่วมกันครั้งนี้ก็คือ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายของรายการที่เขามีความเห็น ว่า "เยาวชน" ที่อายุใกล้เคียงกับเขา น่าจะได้ฟังรายการ เพราะคนวัยใกล้เคียงกัน จะรับฟัง และเชื่อ กัน มากกว่าคนต่างวัย นับว่ากิจกรรมของการวิจัย เป็นกลไกกระตุ้นให้ผู้ตามอย่างน้องแป้น ได้แสดง ออกมากขึ้นทีละน้อย จนมีความเชื่อมั่นในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น สุดท้ายผู้ร่วมวิจัยจึง ได้รับรู้ความคิดเห็นของน้องแป้น ซึ่งน่าสนใจและยอมรับไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนการผลิตรายการ

2.2 ภาพในใจเกี่ยวกับรูปแบบ และเนื้อหาของรายการวิทยุที่เคยฟัง และชื่นชอบ มาก่อนถูกลบให้หมดไป หรือเหลือน้อยที่สุด

ตลอดเวลาที่ดำเนินกิจกรรม ทั้งวิทยากร ทีมงานวิจัย และผู้วิจัยจะให้ความสำคัญ กับการที่ผู้ร่วมวิจัยได้ดำเนินการต่าง ๆ อย่างเป็นตัวของตัวเองมากที่สุด เช่น การฝึกพูดใน กิจกรรมที่ ป-3 และ ป-5 ที่เน้นให้ผู้ร่วมวิจัยได้ฝึกรวบรวมความคิดและเลือกประเด็นนำเสนอ มากกว่าการฝึกใช้น้ำเสียงหรือการใช้รูปแบบการนำเสนอที่หวือหวา ทั้งนี้เพื่อเป็นการบอกให้ผู้ร่วม วิจัยได้ทราบว่า รายการวิทยุที่จะร่วมกันผลิตขึ้นในโครงการนี้ ไม่ได้เน้นให้ผู้ดำเนินรายการต้องมี น้ำเสียงไพเราะ รั้าใจ หรือต้องมีรูปแบบการนำเสนอที่หวือหวา หากแต่ต้องการให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคน ได้รวบรวมความคิด และเลือกเนื้อหาที่น่าสนใจของผู้ฟังได้ตรงตามความต้องการของผู้สื่อสารให้ มากที่สุด ความวิตกกังวลที่ว่า กลัวจะผลิตรายการได้ไม่ดีเท่ากับรายการที่เคยฟังมา จึงลดลง และ ภาพในใจเกี่ยวกับรูปแบบ และเนื้อหาของรายการวิทยุที่ผู้ร่วมวิจัยเคยรับฟัง หรือชื่นชอบมาก่อน ก็มี อิทธิพลน้อยลงตามไปด้วย

สุดท้ายจะเห็นได้ว่าในแผนงานผลิต รวมถึงรายการวิทยุที่ร่วมกันผลิตขึ้นนั้น ล้วน ประกอบไปด้วยเนื้อหาที่ผู้ร่วมวิจัยต้องการสื่อสาร หรือถ่ายทอดอย่างเป็นตัวของตัวเองพอสมควร เช่น ในช่วงระดมสมองเกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการนำเสนอในรายการ ผู้ร่วมวิจัยต่างเสนอประเด็นที่ เป็นความในใจของตนเป็นลำดับแรก (สื่อสารเพื่อตัวเอง) ได้แก่ การร้องขอการยอมรับจากครอบครัว และการทำความเข้าใจกับคนในสังคม ให้ทราบว่า ผู้ติดยาบ้าไม่ได้เลวร้ายอย่างที่คิด เป็นต้น ในช่วงการเลือกเพลงประกอบรายการ ยิ่งเห็นได้ชัดว่า ผู้ร่วมวิจัยมีความเป็นตัวของตัวเองในการ สื่อสารครั้งนี้สูงมาก เนื่องจากผู้ร่วมวิจัยไม่ได้เลือกเพลงที่ความทันสมัย หรือกำลังเป็นที่นิยม แต่ กลับเลือกเพลงที่มีเนื้อหา และจังหวะดนตรีสอดคล้องกับความรู้สึก และสภาพชีวิตของตนเป็น หลัก ซึ่งเพลงที่เลือกใช้ ได้แก่ เพลงฤดูร้อน (ศิลปินพาราออกซ์, อัลบั้มซัมเมอร์) เพลงฝนตกที่หน้า ต่าง (ศิลปินโลโซ, อัลบั้มปกแดง) เพลงฤดูที่แตกต่าง (ศิลปิน นภ พรชำนิ, อัลบั้มเดอะบิกินีนิง)

และเพลงจุดหมายเคยไผ่ฝัน (ศิลปิน ปฐมพร ปฐมพร, อัลบั้มพราย) (ในการเลือกเพลงผู้วิจัยได้ให้อิสระในการคัดเลือกอย่างเต็มที่ เมื่อได้เพลงที่ต้องการแล้ว ผู้วิจัยจึงไปจัดหาเทปเพลงนั้น ๆ มาให้ในวันบันทึกเสียง)

2.3 ผู้ร่วมวิจัยได้พัฒนาความคิดเชิงวิเคราะห์

กิจกรรมประกอบการวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ เป็นกลไกที่ทำให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดการพัฒนาความคิดในเชิงวิเคราะห์มากขึ้นทีละน้อย นับตั้งแต่ระดับเบื้องต้น จนถึงระดับที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

การดำเนินกิจกรรมในช่วงร่วมกันศึกษาสถานการณ์ เช่น กิจกรรมที่ ศ-2 : เล่าสู่กันฟังนั้น เป็นการได้ฝึกคิดเชิงวิเคราะห์พื้นฐานที่สุด เพราะเป็นการวิเคราะห์ทบทวนถึงประสบการณ์ของตนเอง และคัดเลือกมาเล่าให้ผู้อื่นฟัง จัดเป็นการวิเคราะห์ในเรื่องที่ตนรู้ข้อมูลโดยละเอียดอยู่แล้ว และไม่ต้องไปเสาะหาข้อมูลเพิ่มเติม จนกระทั่งกิจกรรมที่ ศ-4 : พลังของสื่อมวลชน ผู้ร่วมวิจัยได้ฝึกการคิดเชิงวิเคราะห์ในระดับที่ซับซ้อนขึ้น เพราะเป็นการได้วิเคราะห์ทั้งเรื่องปัจจัยภายนอกที่มีผลกับทัศนคติของตนเอง และเรื่องความสัมพันธ์ของปัจจัยภายนอกกับภายในที่มีผลกับทัศนคติของตนเอง ได้แก่

(1) การฝึกวิเคราะห์ในเรื่องปัจจัยภายนอกที่มีผลกับทัศนคติของตนเอง

ปัจจัยภายนอกในที่นี้ หมายถึงการนำเสนอข่าวและโฆษณาทางสื่อมวลชนซึ่งผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่ ยอมรับว่าไม่เคยรู้จักนักการเมือง ข้าราชการทหาร-ตำรวจ หรืออาชญากรคนใดเป็นการส่วนตัวเลย แต่ต่างก็มีทัศนคติในแง่ลบต่อบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ทั้งสิ้น จึงตระหนักว่าการนำเสนอข่าวมีผลกับทัศนคติของตน

*...ลบครับ ไม่ชอบนักการเมืองมานานแล้วครับ เคยได้ยินข่าวว่าเค้า
เกี่ยวข้องกับการค้ายาด้วยครับ... (น้องณัฐพล, 24 ส.ค.44)*

*...มีสี มีอิทธิพล ทำผิดไม่ยอมรับ พอฟ้องได้สักพักก็ยกฟ้อง ไม่มี
ใครกล้าเป็นพยาน (น้องดล, 24 ส.ค.44)*

*ไม่น่าเกิดเรื่องโหดร้ายอย่างนี้เลยครับ นำเอาไปลงโทษประหาร
(น้องโอ้, 24 ส.ค.44)*

สำหรับการนำเสนอโฆษณานั้นผู้ร่วมวิจัยล้วนเข้าใจดีว่า โฆษณาคือการบอกให้ทราบถึงสรรพคุณของสินค้า และต้องการให้เกิดการซื้อสินค้านั้น ๆ มาบริโภค

โฆษณาคือการบอกยี่ห้อ ชนิดของสินค้า ต้องการให้คนที่เห็นสนใจ
ซื้อ (น้องณัฐพล, 24 ส.ค.44)

โฆษณาคือการบอกให้ทราบ ให้อยากซื้อสินค้า
(น้องเอก, 24ส.ค.44)

โฆษณาคือสื่ออย่างหนึ่ง ชวนเชื่อ ดึงดูดความสนใจ เพื่อขายของ
(น้องพงษ์, 24 ส.ค.44)

โฆษณาคือสื่อกลางให้เห็นถึงคุณภาพ รสชาติ และประโยชน์ของ
สินค้า (น้องโอ้, 24 ส.ค.44)

โฆษณาคือสื่อที่มากกระตุ้นผู้บริโภคได้นึกถึง อยากรู้ (น้องสนธิ, 24
ส.ค.44)

ผู้ร่วมวิจัยหลายคนยอมรับ และตระหนักว่าโฆษณาแฝงมาด้วยการสร้างค่านิยม
รสนิยม และความเชื่ออื่นด้วย

ไปปลาร้าพาเพลิน เป็นโฆษณาน้ำหอมที่ใช้ดึงดูดผู้หญิง ผู้หญิงจะ
ชอบด้วยครับ (น้องณัฐพล, 24 ส.ค.44)

โฆษณาน้ำหอมบอกว่าใช้แล้วเท่ ใช้แล้วเป็นแมน (น้องพงษ์,
24 ส.ค.44)

รถนี้ก็ขายความหรูหราด้วยครับ ใช้สีให้เห็นความเงางาม หู สวย
(น้องพงษ์, 24 ส.ค.44)

โทรศัพท์มือถือนี้ ขายวัยรุ่นเลยครับ แถวบ้านผม แถวเซ็นทรัล
ปิ่นเกล้า ใครไม่มี เซยครับ (น้องโอ้, 24 ส.ค.44)

เห็นโฆษณาไฮเนเก้นแล้ว กลับบ้านไป ทำให้เราอยากใส่ชุดแบบนี้
บ้าง (น้องสนธิ, 24 ส.ค.44)

(2) การฝึกวิเคราะห์ในเรื่องปัจจัยภายนอกกับภายในที่มีผลกับทัศนคติของตนเอง

"ปัจจัยภายนอก" หมายถึงการนำเสนอข่าวทางสื่อมวลชน และ "ปัจจัยภายใน"
หมายถึง ประสบการณ์ส่วนตัวของผู้รับข่าวสาร ในการนี้ ผู้วิจัยให้ดูบอร์ดพาดหัวข่าวเกี่ยวกับ
ยาเสพติดในฐานกิจกรรมที่ 1 และผู้ร่วมวิจัยต่างยอมรับว่า ไม่ได้มีทัศนคติไปในทางบวกหรือลบ
ตามเนื้อความในข่าวเสียทีเดียว หากแต่มีความรู้สึกที่เข้าใจเหตุการณ์จริงมากกว่าเหตุการณ์ที่

รายงานในข่าว ผู้ร่วมวิจัยจึงตระหนักว่า ปัจจัยภายนอกมีความสัมพันธ์กับปัจจัยภายใน และมีผลกับทัศนคติของตน

เห็นข่าวแล้วหดหู่ครับ จริง ๆ แล้วก็หักหลังกันไป หักหลังกันมา...

(น้องเอก, 24 ส.ค.44)

...เห็นแล้วก็รู้ครับว่ามีการจับกุม ลงโทษ จับกันทีละเยอะ ๆ แต่มันเป็นเรื่องของบุคคลมากกว่า แล้วก็รู้สึกไม่ดีที่คนมียศมาเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้...(น้องพงษ์, 24 ส.ค.44)

...ดูแล้วประเทศไทยเถื่อนจัง แต่จริง ๆ เพื่อเงินตัวเดียว ตำรวจก็มาทำ (น้องโอ้, 24 ส.ค.44)

...ประเทศไทยก็รุนแรงกันเยอะนะครับ แต่ก็ยังทำกันอยู่นั่นแหละ คิดว่ายังไม่หมดไปหรอกครับ... (น้องรัช, 24 ส.ค.44)

...ข่าวดูลูกกลมครับ เพราะเมื่อก่อนเป็นข่าวเล็ก ๆ เอง ยิ่งยิ่งจับก็ยิ่งมากขึ้นเรื่อย ๆ ละครับ (น้องดล, 24 ส.ค.44)

...เขารู้จริงหรือเปล่าถึงเอามาเขียน เขียนโอเวอร์เกินไป...

(น้องพจน์, 24 ส.ค.44)

...อ่านแล้วเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง จากประสบการณ์ มันไม่ใช่ที่เราเป็น... (น้องสนธิ, 24 ส.ค.44)

ต่อมาในการดำเนินการกิจกรรมในช่วงร่วมกันแสดงปฏิบัติการต่อสถานการณ์ ผู้ร่วมวิจัยได้พัฒนาความคิดเชิงวิเคราะห์เพิ่มขึ้นอีก อาทิ ในกิจกรรมที่ 1-1 (ผู้มีเสียงกับผู้ไร้เสียง) เมื่อได้เข้าใจความหมายของคำว่า "ผู้มีเสียง" และ "ผู้ไร้เสียง" แล้ว ผู้ร่วมวิจัยสามารถยกตัวอย่างวิเคราะห์ และจัดประเภทกลุ่มคนอาชีพต่าง ๆ เข้าเป็นกลุ่มผู้มีเสียง และผู้ไร้เสียงได้อย่างเหมาะสม โดยพิจารณาจากประสบการณ์ที่เคยพบเห็นทางสื่อมวลชน เช่น การวิเคราะห์ว่า นักเทศน์ และนักแสดงตกเป็นผู้มีเสียงอย่างไร้สาระ แต่ผู้เคยติดยาเสพติดเช่นเดียวกับตน เป็นผู้มีเสียงแบบถูกกำหนดครอบ เป็นต้น

นักเทศน์เนอะ...นักเทศน์ก็อิสระเนอะ ก็หยิบเรื่องมาสอน เทศน์เราไง ไม่ใช่เราเอาเรื่องไปให้ท่านสอน (น้องจุ่ม, 31 ส.ค.44)

ตลกก็ปล่อยมุขเองนะ น่าจะอิสระ เพราะคิดมุขเอง แล้วก็เล่นไป (น้องวิศิษฐ์, 31 ส.ค.44)

ส่วนเราถูกตีกรอบนะ ผมว่า ไม่เห็นได้พูดเองเลย สัมภาษณ์ตลอด
(น้องกรรณ, 31 ส.ค.44)

ใช่ ๆ ผมก็ว่าคนติดยา ถูกกำหนดกรอบครับ ถูกสัมภาษณ์ทุกทีเลย
ที่เคยเห็นอย่างอื่นใหม่ละ (น้องณัฐพล, 31 ส.ค.44)

ในกิจกรรมที่ ป-2 ผู้สื่อสารกับผู้รับสาร ระดับของการสื่อสาร และปัญหาทางการสื่อสาร ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับภาพยนตร์เรื่องแมด ซิตี้ (Mad City) ที่ได้รับชมกันไป ยิ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้ร่วมวิจัยมีความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์เป็นอย่างดี เช่น จากการอภิปรายในประเด็น "คิดว่าคนที่แชนได้ออกโทรทัศน์ มีผล เสียอย่างไร" แสดงให้เห็นว่าผู้ร่วมวิจัยมีความเข้าใจในเรื่องอิทธิพลของผู้สื่อสารทางสื่อมวลชนพอสมควร

ตอนแรก ๆ ก็ดี พอมาหลัง ๆ สื่อมวลชนทำตัวเหมือนกระหายข่าว
มุ่งแต่จะทำข่าวทำให้แชนเสียหาย และยำแยะครับ
(น้องวิณิชย์, 1 ก.ย.44)

มันแล้วแต่สื่อว่าจะทำให้สถานการณ์เป็นอย่างไร อยากเปลี่ยนหน้า
มือเป็นหลังมือ สื่อมวลชนก็ทำได้ (น้องจุ่ม, 1 ก.ย.44)

ใช่ครับ.. (น้องกรรณและน้องสนธิ, 1 ก.ย.44)

ข่าวกับสังคมจริง ๆ มันไม่ตรงกัน จึงเกิดเรื่องความเข้าใจผิด ๆ ขึ้น
เยอะแยะ (น้องเทพ, 1 ก.ย.44)

หลังจากนั้น ในกิจกรรมที่ ป-3 และ ป-5 : ฝึกพูดและฝึกสัมภาษณ์ ผู้ร่วมวิจัยได้วิเคราะห์ประสบการณ์ของตนเอง และเลือกหยิบเอาบางแง่มุมของชีวิตมาถ่ายทอดเป็นอุทาหรณ์ได้เป็นอย่างดี เช่น น้องเอกเล่าถึงประสบการณ์ที่รถมอเตอร์ไซด์คู่ชีพของเขาหายไป เนื่องจากขี่ไปซื้อยาบ้า พร้อมกับชี้ให้เห็นว่า การติดยาเสพติดทำให้สูญเสียความรักของหวงไป น้องแป้นได้เล่าให้ฟังว่า การติดยาเสพติดทำให้สูญเสียความรัก ความไว้วางใจจากคนในครอบครัว และน้องวิณิชย์เล่าถึงการเริ่มสูบบุหรี่ของตนเองว่า เกิดจากความอยากเลียนแบบพ่อ จึงชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมของผู้ปกครองมีผลกับบุตรหลาน ดังนั้น ผู้ปกครองควรจะมีมาตรการระวังเรื่องการประพฤติตนด้วย เป็นต้น

เมื่อถึงช่วงร่วมกันวางแผน และออกแบบรายการ ในกิจกรรมที่ ป-8 และ ป-9 ผู้ร่วมวิจัยได้ออกแบบ และวางแผนการผลิตแต่ละขั้นตอนอย่างมีเหตุผล แสดงให้เห็นว่า ผ่านการพิจารณาและวิเคราะห์ร่วมกันแล้ว เช่น การเลือกประเด็นนำเสนอ ประเด็นหนึ่งคือ การทำความเข้าใจกับคนในสังคม ให้รับรู้ว่าคุณติดยาบ้าไม่เลวร้ายอย่างที่คิด เนื่องจากร่วมกันวิเคราะห์สถาน

การณ์ในสังคมแล้วตระหนักว่า ชาวสารมักนำเสนอให้ผู้ติดยาบ้าเป็นผู้ร้ายของเหตุการณ์ คนส่วนใหญ่ในสังคมจึงมองผู้ติดยาเสพติดในแง่ลบ เป็นต้น

สุดท้าย หลังจากผลิตรายการเสร็จสิ้นแล้ว ผู้ร่วมวิจัย ได้ร่วมกันเสวนาและประเมินผลถึงข้อดี ข้อเสีย ที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมการวิจัย และชี้ให้เห็นถึงส่วนที่น่าสนใจในรายการที่ผลิตขึ้นอีกด้วย นับว่าเป็นการพัฒนาความคิดเชิงวิเคราะห์ตามหลักพื้นฐานของการดำเนินงานทั่วไปครบถ้วนคือ การวิเคราะห์เชิงประเมินผลในลำดับสุดท้ายของการดำเนินงาน

2.4 ผู้ร่วมวิจัยเกิดความมั่นใจในการแสดงออก

ความมั่นใจในการแสดงออกนี้ หมายถึง การกล้าแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก หรือทัศนคติ ด้วยคำพูด หรือท่าทางอย่างมั่นใจ ซึ่งกิจกรรมประกอบการวิจัยได้เสริมสร้างความมั่นใจนี้ให้แก่ผู้ร่วมวิจัยทีละน้อย เน้นให้ผู้ร่วมวิจัยเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง เชื่อว่าตนสามารถทำได้ และเห็นว่าการเป็นผู้สื่อสารไม่ใช่เรื่องยาก เพราะเป็นการสื่อสารเรื่องราวที่เป็นบริบท เป็นประสบการณ์ของตนเองทั้งสิ้น

ในกิจกรรมที่ ป-3 ฝึกพูดและฝึกสัมภาษณ์ ก่อนเริ่มกิจกรรม ผู้ร่วมวิจัยบางคนแสดงความไม่มั่นใจในความสามารถของตนเอง จนเกิดเป็นความกลัวว่าจะทำไม่ได้ หรือทำได้ไม่ดี และไม่กล้าทำ ไม่กล้าพูด

หา! ที่จะให้เข้าไปพูดเดี๋ยวนี้เลยหรือครับ ไม่มีสคริปท์ให้ หรือครับ
จริง ๆ แล้วพีน่าจะมีสคริปท์มาให้พวกผมฝึกพูดให้คล่อง ให้เป็น
ธรรมชาติ ให้นำฟังก่อน แล้วค่อยให้ผมคิดเรื่องไปพูดเอง นี่วันแรก
ให้ผมคิดไปพูดเลยนี้ มันยากนะครับ (น้องณัฐพล, 11ก.ย.44)

เข้าไปพูดในนี้คนเดียวหรือพี่ พูดออกไมค์ด้วยเนี่ยนะ (น้องหมึก,
11 ก.ย.44)

ผมเล่าเรื่องไม่ค่อยสนุก จะได้หรือพี่ (น้องอ้น, 11 ก.ย.44)

หลังจากที่ทีมงานวิจัยให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการพูดและสัมภาษณ์สำหรับสื่อวิทยุ และผู้ร่วมวิจัยซักถามจนเข้าใจแล้ว ทุกคนได้ฝึกพูดและสัมภาษณ์ตามที่รายงานไปข้างต้น สุดท้าย หลายคนแสดงความชื่นชอบกิจกรรมนี้มากเป็นพิเศษ โดยเฉพาะผู้ร่วมวิจัยคนที่เคยแสดงความไม่มั่นใจให้เห็นก่อนเริ่มกิจกรรม เช่น ในขณะที่น้องตรี (สมาชิกคนหนึ่งของศูนย์ทอเงือก) บ่นจรรยาของเวรประจำวันผ่านมาทางกลุ่มวิจัย มีเสียงตะโกนทักทายไปว่า

เสียดายวะ วันนี้ ดีมากเลย (น้องวิณิชย์, 11 ก.ย. 44)

วันนี้ได้ดีมาเลยตรี ดีดีกว่าทุก ๆ วันที่ผ่านมาเลย (น้องณัฐพล, 11 ก.ย. 44)

ใช่ ใช่ ได้พูดด้วย..อัดเสียงด้วย (น้องหมึก, 11 ก.ย. 44)

ในการนี้ จึงทราบได้ว่า การฝึกพูดและฝึกสัมภาษณ์ครั้งนี้ ได้สร้างเสริมความมั่นใจในการแสดงออกทางความคิดและคำพูดให้กับผู้ร่วมวิจัยได้มากขึ้นพอสมควร เนื่องจากความไม่มั่นใจ หรือความกลัวในตอนต้นได้หายไป กลายเป็นความชื่นชอบและความกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรม (ที่ ป-5) ลักษณะเดียวกันนี้อีกครั้งหนึ่ง

2.5 คู่กันเคยกันเพิ่มขึ้น เปิดเผยความในใจมากขึ้น

หลังจากที่ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย และทีมงานวิจัย ร่วมกิจกรรมการวิจัยตั้งแต่ช่วงร่วมกันศึกษาสถานการณ์ ผู้ร่วมวิจัยได้เปิดเผยเรื่องราวส่วนตัวให้ผู้วิจัยทราบที่ละเล็กละน้อย เช่น เรื่องความรัก การเรียน และความเหนื่อยหน่ายที่มีต่อระเบียบที่เคร่งครัดของศูนย์บำบัด เป็นต้น

จนกระทั่งในช่วงร่วมกันแสดงปฏิริยาต่อสถานการณ์ ผู้วิจัยได้ทราบความในใจ ซึ่งเป็นเรื่องส่วนตัวในระดับที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ได้แก่ ประสบการณ์ของณัฐพลที่เคยโกหกคนแปลกหน้าเพื่อขอเงิน การแอบฝ่าฝืนกฎระเบียบของศูนย์บำบัดของหลาย ๆ คน และการยอมรับว่าตัดสินใจเข้าร่วมงานนี้เพียงเพื่อหลีกเลี่ยงจากกักขังที่จำเจในศูนย์บำบัดเท่านั้น เป็นต้น

ตอนที่ผมเล่นยานะพี แล้วเงินหมด ไม่มีเงินใช้อย่างเงี้ยะ โห...คิดแล้วไม่น่าทำได้เหมือนนะพี ผมว่าผมทำได้เหมือนมากเลย ทั้งน้ำเสียง ทั้งท่าทางนะพีนะ จนแม่เชื่อผมทุกทีแหละ...มีอีกทีหนึ่งพี ผมไปเล่นยา เงินหมด ไม่มีค่ารถกลับบ้าน แคร์รถเมล์สองต่อ 7 บางเองนะ ผมไม่มีเลย เกลี้ยง เอาสิ ทำยังไงดี ผมก็มองที่ป้ายรถเมล์ เห็นนักศึกษา 2 คน ท่าทางใจดีนะ ผมก็เดินเข้าไปถามว่า ขอโทษครับ พอมีเงินเหรียญสัก 7 บาทไหมครับ แคร์ก็ตกใจสินะ แคร์บอกไม่มี ไม่ให้ อ๊ะ ไม่ได้ ผมก็ไม่เข้าขึ้นนะพี ผมก็บอก ไม่มีก็ไม่มี เป็นไรครับ แล้วก็ถอยออกไปยืนห่าง ๆ สักพักหนึ่ง ผมก็เดินเข้าไปใหม่ บอกนักศึกษาคุณเดิมนั้นแหละว่า เมื่อกี้ขอโทษนะครับ พอดีผมเพิ่งทำกระเป๋าตั้งค์หาย ไม่รู้จะทำยังไง เมื่อกี้ที่ผมมาถามคุณคงตก

ใจ ขอโทษด้วยแล้วกัน ประมาณนี้นะพี่..เป็นอย่างเนี่ยะ มาตอนนี้
นึกแล้วละอายวะ..(น้องณัฐพล, 18 ก.ย.44)

ตอนแรกก็ไม่ได้คิดอะไรเลยครับ ก็เห็นพี่ถามว่าใครอยู่ถึงเดือนตุลา
บ้าง ก็ให้สมัครได้ ผมก็สมัคร ตอนแรกก็ไม่ได้คิดอะไร ก็สมัครไป
เรื่อย ๆ นึกว่าจะมีแบบ กิจกรรมอะไรทำใหม่ ๆ อย่างปกติมันจำเจ
ซ้ำซากซะ ก็เลยสมัคร อยู่ศูนย์มันน่าเบื่อ (สิ่งที่คาดหวัง) ก็ไม่รู้เกี่ยวกับ
กับเรื่องพวกนี้เลย เป็นครั้งแรกที่ได้เห็น ได้ทำ ที่ได้มีส่วนร่วมกับการงาน
ตรงนี้ งานแบบนี้ ประเภทนี้ไม่เคยไปมีส่วนร่วมที่ไหนเลย...(น้อง
หมึก, 12 ต.ค.44)

ที่แรกก็ไม่ได้คิดอะไรครับ...ก็เห็นเกี่ยวกับว่าการจัดรายการวิทยุ
และก็เห็นว่าได้ออกไปดูงานข้างนอก คิดว่าน่าจะมีอะไรดี ๆ บ้าง ก็
เลยสมัครมา...(น้องศราวุฒิ, 12 ต.ค.44)

มันเป็นสิ่งแปลกใหม่ ก็ส่วนมากมีอะไรเข้ามาเยอะ และก็เห็นเพื่อน
สมัคร ก็เลยสมัครบ้าง อีกร้อยไม่ต้องทำงานบ้าบอด้วย..(น้องเอก,
12 ต.ค.44)

ก็..ลอง..ก็เห็นมันแปลกใหม่ดีครับ ผมก็เลยสมัครดู ที่นี้มันไม่มีอะไร
เลยอะ ครับ ไม่ได้คิดอะไรไปล่วงหน้า ทดลองดูเท่านั้นเอง...(น้อง
แป้น, 12 ต.ค.44)

2.6 ผู้ร่วมวิจัยเกิดความรู้สึกในความสามารถของตนเองมากขึ้น

กิจกรรมในช่วงแรก จนถึงกิจกรรมสุดท้ายเป็นกลไกที่ทำให้ผู้ร่วมวิจัยได้พัฒนา
ศักยภาพในการเป็นผู้สื่อสาร ได้แก่ ฝึกการคิดเชิงวิเคราะห์ ฝึกแสดงออกทางความคิด และคำพูด
ซึ่งผู้ร่วมวิจัยได้ฝึกฝนทีละเล็ก ทีละน้อย จากพื้นฐานไปสู่ความซับซ้อน จากเรื่องภายในตัวเองไป
เป็นเรื่องภายนอก หรือจากเรื่องง่ายไปเป็นเรื่องยาก ได้แก่

ในการดำเนินงาน ช่วงร่วมกันศึกษาสถานการณ์ ผู้ร่วมวิจัยได้ฝึกแสดงออก และ
ฝึกการถ่ายทอดเรื่องราวหรือความรู้สึก หรือความคิดเห็น โดยเริ่มจากการได้ถ่ายทอดความในใจ
ผ่านบทเพลง การแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกัน การแบ่งปันจินตนาการ จนกระทั่งการแสดง
ทัศนคติที่มีต่อสถานการณ์ในสังคม

สำหรับการดำเนินงานในช่วง ร่วมกันแสดงปฏิกิริยาต่อสถานการณ์ ผู้ร่วมวิจัยได้เพิ่มพูนศักยภาพในการเป็นผู้สื่อสารมากยิ่งขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่ การฝึกพูดและฝึกสัมภาษณ์สำหรับสื่อวิทยุ การฝึกสื่อสารด้วยเสียงดนตรี และเสียงประกอบ การฝึกรวบรวมความคิดและการเลือกประเด็นนำเสนอ ตลอดจนการฝึกเรียบเรียงและเชื่อมโยงเนื้อหา

นับว่ากระบวนการวิจัยนี้ ทำให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดการเติบโต หรือเกิดการพัฒนาศักยภาพในการเป็นผู้สื่อสารได้มากขึ้นพอสมควร และยังได้เสริมสร้างความมั่นใจในศักยภาพนี้ให้กับผู้ร่วมวิจัยอีกด้วย สังเกตได้ชัดจาก ก่อนเริ่มกิจกรรมการฝึกพูด และฝึกสัมภาษณ์ ผู้ร่วมวิจัยหลายคนแสดงความไม่มั่นใจ หรือความไม่กล้าแสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจน ทั้งท่าทางและคำพูด แต่เมื่อดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว ความไม่มั่นใจเหล่านั้นได้หายไป กลายเป็นความชื่นชอบความกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมลักษณะนี้อีกครั้งหนึ่ง และจากการเสวนากับการประมวลผลร่วมกัน ผู้ร่วมวิจัยหลายคนกล่าวว่า กระบวนการวิจัยนี้ทำให้ ตนได้ทำ ในสิ่งที่คิดว่าทำไม่ได้ จนประสบความสำเร็จในที่สุด ซึ่งทำให้ได้เรียนรู้ว่า ความตั้งใจจริง และความพยายามช่วยให้ประสบความสำเร็จได้

เออ คือว่า ไม่เคยที่จะว่า มา เฮ้ย บ้า มานั่งเขียนอะไรอย่างเนี่ยะ ใช่มั้ย เคยทำแต่อะไรที่หยาบ ๆ นะ แต่พอมาตั้งใจจริง ๆ...เคย.. ข้างนอกก็เคยคิดทำอะไรละเอียด ๆ เหมือนกัน แต่บางทีมันก็แบบ อาย..อายตัวเองใช่มั้ย ก็เลยทำอะไรที่แบบ หยาบ ๆ ไปดีกว่า ตั้งแต่สมัยเรียนแล้วละ และนี่พอมาได้ทำอันนี้ ถ้าเกิดเรามาทำแต่ตามใจตัวเองเนี่ยะ มันก็จะทำให้งานของคนอื่นไม่เสร็จ มันก็ได้อะไรหลาย ๆ อย่าง...(น้องณัฐพล, 12 ต.ค.44)

ความมั่นใจในศักยภาพของตนเองที่เกิดขึ้นนี้ ส่งผลให้ผู้ร่วมวิจัย "เกิดความศรัทธาในตนเองมากขึ้น" ซึ่งนำไปสู่ความรู้สึกว่าตนเองมีค่า หรือไม่ไร้ค่าอย่างที่ผู้อื่นมอง อันเป็นความรู้สึกที่มีพลัง ก่อให้เกิดกำลังใจ และความเข้มแข็งในการใช้ชีวิตต่อไปในสังคม

2.7 ผู้วิจัยเกิดการปรับทัศนคติที่มีต่อผู้เคยติดยาเสพติด

2.7.1 ความหวาดกลัวผู้เคยติดยาเสพติด ที่อยู่ในใจผู้วิจัยหายไป

ผู้วิจัยยอมรับว่าข่าวสารเกี่ยวกับผู้เสพยาบ้าที่ปรากฏทางสื่อมวลชนนั้น มีผลให้ผู้วิจัยหวาดกลัวผู้เสพยาบ้า อันเป็นผลต่อเนื้อเรื่องทำให้หวาดกลัวผู้ที่เคยเสพยาบ้า (แม้จะเลิกเสพได้

แล้ว) ไปด้วย แม้ผู้วิจัยจะเคยทำการศึกษาในเบื้องต้น (Pilot Study)* ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เคยเสพยาเสพติด ทำให้รู้สึกคุ้นเคย เข้าใจ และความหวาดกลัวได้ลดลงไปได้มากแล้วก็ตาม แต่ยังไม่ทั้งหมด อาจเป็นเพราะผู้วิจัยกับกลุ่มตัวอย่างได้พูดคุยกันเพียง 1 วันเท่านั้น สำหรับการวิจัยนี้ผู้วิจัยกับกลุ่มตัวอย่างได้พูดคุย ทักทายกันในระยะทำความรู้จัก และสร้างความคุ้นเคยนานนับสัปดาห์ จึงทำให้ผู้วิจัยรู้จักกลุ่มตัวอย่างผู้เคยติดยาบ้ามากขึ้น อันส่งผลให้ความหวาดกลัวที่เคยมีอยู่ในใจผู้วิจัย หายไปอย่างสิ้นเชิง

การที่ความหวาดกลัวหายไปนี้ เนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าผู้เคยติดยาเสพติดมีความรู้สึก และความพึงพอใจ ที่ไม่แตกต่างไปจากธรรมชาติของมนุษย์ทั่วไป เช่น ชอบทานขนม ไม่ชอบถูกบังคับให้อยู่ในกฎเกณฑ์ และความกระตือรือร้นที่จะได้ทำสิ่งใหม่ ๆ ตามประสาวัยรุ่น

2.7.2 ทักษะคติบางประการถูกปรับในแง่ดีขึ้น

หลังจากดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจนเสร็จสิ้นแล้ว ความสนิทสนมคุ้นเคยที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้วิจัยเกิดการปรับทัศนคติ 3 ประการ ที่มีต่อผู้เคยติดยาเสพติด ในแง่ดีขึ้น ได้แก่ (1) ทัศนคติด้านความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์ (2) ทัศนคติด้านการพัฒนาความสามารถ และ (3) ทัศนคติด้านการเปิดตัวต่อบุคคลอื่น และสิ่งอื่น

ก่อนหน้านี้ผู้วิจัยเคยเชื่อว่า ผู้ที่เพิ่งเลิกเสพยาบ้าได้ไม่นาน แม้จะผ่านพ้นช่วงการถอนพิษยา และบำบัดด้วยยามาแล้วก็ตาม น่าจะมี "ความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์" ที่เรียกว่า "ค่อนข้างสมบูรณ์" เท่านั้น เพราะสมองที่เคยอยู่ในภาวะ "สมองติดยา" น่าจะต้องใช้เวลาฟื้นฟูมากกว่าการรักษาทางร่างกาย นอกจากนี้ ผู้วิจัยคิดไปเองว่า ผู้ติดยาบ้าคงจะเคยพึงพอใจเคยรู้สึกสนุกสนานกับการได้คลุกคลีกับเพื่อน และแวดวงการเสพยาด้วยกัน จนไม่อยากจะปรับปรุง เปลี่ยนแปลงสภาวะการณ์เหล่านั้นอยู่ยาวนาน ทำให้ไม่มีความคิดที่จะพัฒนาทักษะอื่นใดของตัวเอง เมื่อไม่เคยได้พัฒนาทักษะใด ๆ มานาน ผู้วิจัยจึงตัดสินใจเองว่า "การพัฒนาความสามารถ" น่าจะทำได้ยาก นอกจากนี้ การที่ได้เคยรู้สึกสนุกสนานกับการได้คลุกคลีกับเพื่อน ๆ อาจทำให้ไม่อยากจะปรับปรุง เปลี่ยนแปลงสภาวะการณ์เหล่านั้น อันอาจเป็นเหตุให้ผู้เคยติดยาบ้ามีพฤติกรรมปิดตัวเอง ไม่เปิดรับผู้อื่น รวมถึงไม่เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ เข้าสู่ชีวิตอีกด้วย

* ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในบทที่ 3

อย่างไรก็ตาม การดำเนินกิจกรรมตลอดช่วงการวิจัย ได้ทำให้ผู้วิจัยเกิดการปรับทัศนคติในสามเรื่องนี้ เนื่องจากผู้ร่วมวิจัยได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ทุกคนมีความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์ที่เรียกได้ว่า "สมบูรณ์" อย่างแท้จริง และ ผู้ร่วมวิจัยสามารถพัฒนาความสามารถด้านต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วอีกด้วย สำหรับในเรื่องของการเปิดตัว และการเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ ผู้ร่วมวิจัยได้แสดงความเป็นกันเอง ความเป็นมิตรอย่างสนิทใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งนับได้ว่าผู้ร่วมวิจัยยอมเปิดรับผู้อื่นเป็นอย่างดี ประกอบกับความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมอย่างเต็มที่นั้น ก็นับว่าผู้ร่วมวิจัยยอมเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ เข้าสู่ชีวิตพอสมควร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

ภูมิหลัง และมุมมองของเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด ในประเด็นยาเสพติด

เนื่องจากงานวิจัยนี้ได้นำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในประเด็นยาเสพติดกับเยาวชน และสื่อมวลชน ซึ่งมีเยาวชนที่เคยติดยาบ้า จำนวน 16 คน เป็น "ผู้ร่วมวิจัย" โดย 7 คนไม่สามารถอยู่ร่วมงานวิจัยได้ตั้งแต่ต้นจนจบ และ 9 คนอยู่ร่วมงานวิจัยได้ตั้งแต่ต้นจนจบ และ 9 คนนี้ได้เป็น "ผู้สื่อสาร" ในรายการวิทยุอย่างเต็มตัว นับตั้งแต่การเลือกประเด็นนำเสนอ การเลือกผู้ดำเนินรายการ การเขียนบท การกำหนดเทคนิคหรือ รูปแบบนำเสนอ ไปจนถึงการบันทึกเสียงเพื่อผลิตรายการ ดังนั้นในบทนี้ จึงจะรายงานถึงภูมิหลังของเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด ที่สมัครใจมาเป็นผู้ร่วมวิจัย ทั้งที่สามารถ และไม่สามารถอยู่ร่วมงานได้ตั้งแต่ต้นจนจบ พร้อมกับรายงานถึงเรื่องราวประเด็นยาเสพติด ในมุมมองของผู้เคยติดยาเสพติด ซึ่งผู้วิจัยรวบรวมได้จากการสังเกตการณ์ตลอดช่วงเวลาที่ดำเนินงานวิจัย

1. ภูมิหลังของผู้ร่วมวิจัยที่ร่วมงานวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบ

1.1 ภูมิหลังของน้องสนธิ

สนธิอายุ 19 ปี ภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดระยอง บิดาและมารดาหย่าร้างกันตั้งแต่สนธิยังเด็ก โดยสนธิเติบโตและได้รับการเลี้ยงดูจากมารดา แม้สนธิจะเป็นคนที่สังคมเรียกว่าเพศที่สาม ครอบครัวก็อบอุ่น มีความรัก ความเข้าใจให้กับสนธิมาโดยตลอด ซึ่งสนธิก็รักและมีความสุขกับครอบครัวมาก ทุกคนในครอบครัวสนิทสนมกันเหมือนเพื่อน มักจะพูดคุย หยอกล้อ ให้คำปรึกษาแก่กันและกันเสมอ

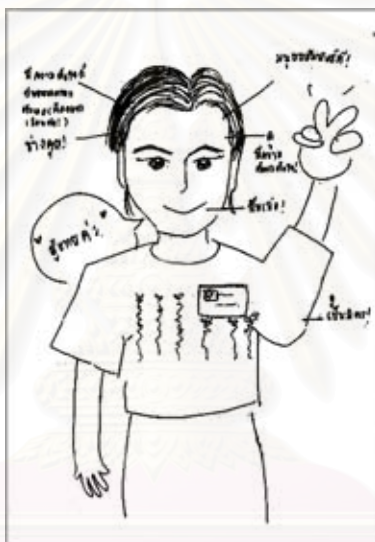
เมื่อจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สนธิได้ไปศึกษาต่อระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ซึ่งขณะนั้น เพื่อนชายที่คบกันในฐานะคู่อภิเษกมานานถึง 8 ปี ก็เริ่มหันไปคบเพื่อนหญิงหลายคน สนธิเสียใจมาก จึงหันไปเสพยาบ้า ด้วยอารมณ์ประชดชีวิต และคิดว่ายาบ้าช่วยให้ลืมปัญหาได้ เสพยาบ้าต่อเนื่องกันนานเกือบปี สนธิเริ่มคิดได้ว่า ชีวิตของเพศที่สามนี้ ไม่ควรวาดฝันเรื่องความรักมากนัก และตระหนักว่า ยังมีครอบครัวที่รัก และเป็นห่วงเขาเสมอมา สนธิจึงตัดสินใจสารภาพกับครอบครัวว่าติดยาบ้า ซึ่งครอบครัวก็ไม่ได้รังเกียจ หรือซ้ำเติม แม้แต่น้อย กลับยอมรับและให้กำลังใจเป็นอย่างดี พร้อมกับส่งสนธิให้เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์

สนธิสมัครเป็นผู้ร่วมวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากคาดหวังว่าจะได้เรียนรู้ประสบการณ์ดี ๆ เพิ่มเติม

มันต้องได้ความรู้เกี่ยวกับ...เนอะ...จริง ๆ นะ ไม่งั้นจะเข้าไปเพื่ออะไรละ สนุกอย่างเดียวมันไม่พอหรอก ทำอะไรสักอย่าง มันต้องได้ประสบการณ์กลับมา ก็ได้เจออะไรดี ๆ นะพี่ ถึงได้เข้าใจ (สนธิ, 12 ต.ค.44)

หลังจากบำบัดครบโปรแกรมแล้ว สนธิตั้งใจจะกลับไปศึกษาต่อระดับปริญญาตรี และจะพยายามศึกษาต่อไปจนจบปริญญาเอก จากนั้นจะทำงาน เก็บเงินไว้ลงทุน เปิดธุรกิจของตนเอง ซึ่งที่ปรารถนาก็คือ การเปิดบริษัทท่องเที่ยว

ภาพที่ 4 ภาพวาดน้องสนธิ วาดโดยพี่ตู่ (ทีมงานวิจัย)* ในกิจกรรมที่ ศ-1: แนะนำตัว

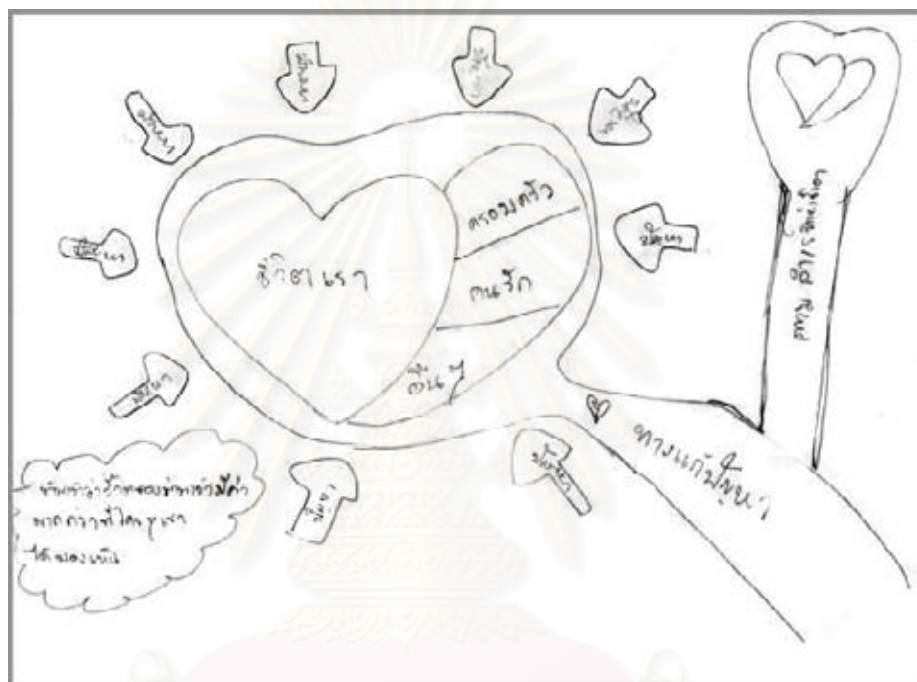
สนธิมีบุคลิกเป็นผู้นำพอสมควร เนื่องจากเป็นคนที่มีความมั่นใจในตัวเองสูง กล้าคิด กล้าซักถาม และกล้าแสดงออก ซึ่งเพื่อน ๆ มักจะเลือกให้สนธิเป็นตัวแทนไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์บำบัดเสมอ และในงานวิจัยนี้ สนธิได้รับเลือกให้เป็น "ผู้ดำเนินรายการหลัก" ของรายการวิทยุที่ร่วมกันผลิตขึ้น เนื่องจากเพื่อนผู้ร่วมวิจัยเห็นว่า สนธิมีน้ำเสียงนุ่มนวล น่าฟังอย่างเป็นธรรมชาติ

ในกิจกรรมที่ ศ-2: เล่าสู่กันฟัง (ในช่วงร่วมกันศึกษาสถานการณ์) สนธิได้วาดภาพประกอบการเล่าเรื่อง ซึ่งภาพวาดนั้นเป็นภาพเชิงสัญลักษณ์ และอธิบายว่า ด้านซ้ายเป็นรูปหัวใจ แทนความหมายถึงชีวิตตนเองว่ามีปัญหาเรื้อรังเรื้อรอบด้าน ทั้งปัญหาในครอบครัว คนรัก ฯลฯ ซึ่งใน

* นางสาวสุคันธนาฏ มุสิกกะนูเคราะห์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขณะนี้ชีวิตกำลังเดินทางมาตามเส้นทางแก้ปัญหา อันหมายถึงช่วงเวลาที่กำลังบำบัดอยู่ที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์ และในอนาคตกำลังจะเดินทางไปยังอีกเส้นทางหนึ่งซึ่งเป็นหนทางสู่ชีวิตที่ประสบความสำเร็จ มุ่งสู่รูปหัวใจที่อยู่ด้านขวาของหน้ากระดาษ เป็นหัวใจที่ไม่มีปัญหาใด ๆ มารุมเร้าอีกต่อไป

ภาพที่ 5 ภาพวาดผลงานของน้องสนธิ ในกิจกรรมที่ ศ-2: เล่าสู่กันฟัง

นอกจากนี้ในกิจกรรมที่ ศ-3: มุมมองของการเล่าเรื่อง สนธิได้ถ่ายทอดจินตนาการ ซึ่งแสดงให้เห็นความในใจของเขาที่ว่า "อิสระในการดำเนินชีวิต ทำให้ชีวิตมีความสุข" แม้จะไม่ว่างวันข้างหน้าจะเกิดอะไรขึ้น ก็ยังมีความสุขอยู่กับอิสระภาพนั้นได้

น้องพอส สาวน้อยผู้สูงศักดิ์ (นิ้วชี้ที่ไปไม่ไปเล็กที่สุด ซึ่งอยู่บนยอดสุดของกิ่ง) หฐเว็ด อลังการ ที่เพิ่งออกมาเมื่อไม่กี่วัน เธอกำลังเบิกบาน และยิ้มแย้มแจ่มใส เธอไม่ได้คิดอะไรมาก แต่เธอรู้สึกว่า เธอได้ออกมาจากกลุ่มเพื่อน เธอก็ได้โบยบิน เธอได้โบยบินออกไปไกล ๆ เธอนี้แหละ คนเดียว ที่มีความสุขที่สุด แต่เธอยังไม่รู้ว่ วันข้างหน้าจะเกิดอะไรขึ้นกับเธอ เธอจึงยิ้ม (วาดหน้ายิ้มลงบนใบไม้) แล้วเธอก็หนีเพื่อนไปก่อน (เดินไปไม้นั้นออกจากกิ่ง) (สนธิ, 24 ส.ค.44)

1.2 ภูมิหลังของณัฐพล

ณัฐพลอายุ 23 ปี ภูมิลำเนาอยู่ที่กรุงเทพฯ ครอบครัวฐานะปานกลางค่อนข้างต่ำ เมื่อศึกษาในระดับปริญญาวิชาชีพ (ปวช.) ด้านการวาดภาพ ณัฐพลต้องทำงานพิเศษพร้อม ๆ กันไปด้วย จึงมีเวลาทำการบ้านเฉพาะตอนกลางคืนเท่านั้น ทั้งนี้ณัฐพลต้องใช้เวลาทำการบ้านนานกว่าเพื่อนคนอื่น เพราะไม่มีพื้นฐานทางการวาดภาพมาก่อนเลย ณัฐพลจึงพยายามทุกวิถีทางที่จะช่วยให้ตนไม่่วง การบ้านจะได้เสร็จ โดยเริ่มต้นจากการดื่มกาแฟ ดื่มเครื่องดื่มบำรุงกำลัง สูดทำยาก็เริ่มใช้ยาบ้า ต่อมาค่าขนมจากทางบ้าน และรายได้จากงานพิเศษ ไม่เพียงพอที่จะซื้อยาบ้ามาเสพ ณัฐพลจึงเริ่มขโมยของในบ้านไปขายที่ละชิ้น ในกรณีนี้ณัฐพลเชื่อว่า เป็นเพราะความตั้งใจที่มากเกินไปของตน (คืออยากเรียนจบ อยากมีวุฒิไปฝากพ่อแม่) ทำให้ตนพลาดพลั้งไปใช้ยาบ้า และได้เผชิญกับชีวิตที่ย่ำแย่

มารดาของณัฐพลไม่เคยดุว่า ชำเติม และยังมีความเข้าใจ ให้กำลังใจแก่เขาเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นคนชวนขวยพาเขามาบำบัดรักษาที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์อีกด้วย ณัฐพลเข้ารับการบำบัดครั้งนี้เป็นครั้งที่สอง โดยครั้งแรกเข้ารับการบำบัดในโปรแกรม 21 วัน ซึ่งเขาเห็นว่าเป็นระยะเวลาที่น้อยเกินไป ทำให้เขาไม่สามารถเลิกเสพยาบ้าได้อย่างเด็ดขาด ในครั้งที่สองนี้ เขาจึงตั้งใจว่าจะอยู่บำบัดในโปรแกรมที่นานที่สุดเท่าที่จะทำได้

ณัฐพลสมัครเป็นผู้ร่วมวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากคาดหวังว่าจะได้ทำกิจกรรมใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากกิจวัตรในศูนย์

วันนั้นเลย คิดว่า วันนั้นผมรู้ว่าผมต้องอยู่ที่นี้ 4 เดือน ไซ้มา..ผมก็นับไป เอ้า ถึงเดือนนั้นเดือนนี้ ผมเคยเข้าศูนย์มาแล้ว ไซ้ปะ ถ้าไม่มีกิจกรรมทำ มันจะเซ็ง ก็เลยเข้า เข้าไปดีกว่า เผื่อจะมีอะไรดี ๆ คิดแค่นี้เอง ก็ไม่ได้คาดหวังอะไรจากกิจกรรมมาก คาดหวังแต่ว่า เอ..มาเมื่อไรน้อ..มาแล้วจะได้ไม่ต้องทำงาน...พอเข้าร่วมแล้ว มันก็ไม่อยากเลิกนะ มันก็ยังมันส์อยู่...ข้อควรปรับปรุงคือควรจะมีต่อนะ...(ณัฐพล, 12 ต.ค.44)

หลังจากบำบัดครบโปรแกรมแล้ว ณัฐพลตั้งใจจะหางานทำ เพื่อจะมีรายได้เลี้ยงตัวเองไปเรื่อย ๆ ยังไม่ได้ตั้งเป้าหมายว่าอยากประกอบอาชีพอะไร แต่เป้าหมายแรกที่ต้องการทำให้สำเร็จก่อนก็คือ การเลิกจากยาบ้าให้ได้อย่างเด็ดขาด

ภาพที่ 6 ภาพวาดน้องณัฐพล วาดโดยน้องอ้น ในกิจกรรมที่ ศ-1: แนะนำตัว

ณัฐพลมีบุคลิกเป็นผู้นำพอสมควร อาจเป็นเพราะพื้นฐานเป็นผู้ที่ตั้งใจเรียน ทำให้ณัฐพลมีความตั้งใจในการร่วมงานวิจัยนี้สูงมากอย่างชัดเจน สืบเนื่องจากการที่ณัฐพลมักเป็นผู้เตือน หรือกระตุ้นเพื่อน ๆ ผู้ร่วมวิจัย ไม่ให้พูดคุยออกนอกเรื่อง หรือออกนอกประเด็นที่กำลังอภิปรายกันอยู่ นอกจากนี้ณัฐพลยังได้รับคัดเลือกให้เป็น "ผู้สัมภาษณ์" ในช่วงที่ 2 ของรายการวิทยุที่ผลิตขึ้น เนื่องจากผู้ร่วมวิจัยเห็นว่า ณัฐพลสามารถตั้งคำถามได้ดี คล่องแคล่ว และมีน้ำเสียงน่าเชื่อถือ

ในกิจกรรมที่ ศ-3: มุมมองของการเล่าเรื่อง ณัฐพลได้ถ่ายทอดจินตนาการ ซึ่งแสดงให้เห็นความรู้สึกของเขาที่ว่าเหงา และโดดเดี่ยว แต่ยังไม่สิ้นหวัง โดยเชื่อว่าวันหนึ่งจะได้พบกับความสุข

หลังจากนั้นนะ ใจก็งี้ที่มันหล่นลงมานะ ที่แรกมันก็คิดว่า เออ เรา
 ไม่เหมือนกับเพื่อนที่ยังอยู่บนดิน มันก็คิดน้อยใจ แต่มันอยู่บน
 พื้นดินได้สักพัก ก็มี สาวน้อยร่างงามมาเดินเก็บมันไป

(ณัฐพล, 22 ส.ค. 44)

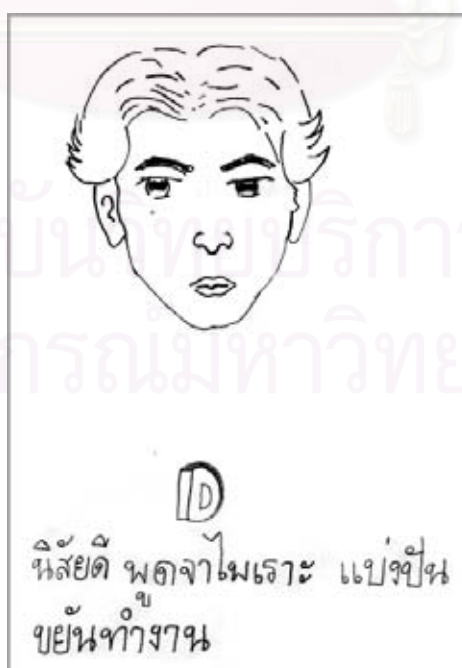
1.3. ภูมิหลังของคราวุฒิ

คราวุฒิอายุ 21 ปี ภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดชัยนาท เริ่มใช้ยาบ้าเมื่ออายุ 15 ปี เนื่องจากเพื่อนชักชวน และความอยากลอง ครอบครัวมีฐานะปานกลาง และมีความรัก ความเข้าใจ ความอบอุ่นแก่กันและกันดี แต่บิดาค่อนข้างเข้มงวด คราวุฒิเข้ารับการบำบัดครั้งนี้เป็นครั้งที่สอง โดยครั้งแรกบิดาพาไปบำบัดที่อื่น ซึ่งไม่ใช่ที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์ ในครั้งนั้นคราวุฒิอยู่บำบัดจนครบโปรแกรม และเข้าใจผิด คิดว่า การบำบัดทำให้มีภูมิต้านทานเพิ่มขึ้น เขาจึงหันไปเสพยาซ้ำอีก (โดยเชื่อว่าจะไม่ติด เพราะมีภูมิต้านทานแล้ว) เมื่อบิดาทราบว่า เขาหวนกลับไปเสพยาซ้ำอีก (โดยเชื่อว่าจะไม่ติด เพราะมีภูมิต้านทานแล้ว) เมื่อบิดาทราบว่า เขาหวนกลับไปเสพยาซ้ำอีก บิดาโกรธมาก ถึงกับล่ำมโซ่ข้อเท้า ชังเขาไว้ในห้อง นานถึง 3 เดือน จากนั้นบิดาก็พามาบำบัดที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์

คราวุฒิสมัครเป็นผู้ร่วมวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากคาดหวังว่าจะได้ทำกิจกรรมใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากกิจวัตรในศูนย์

ที่แรกก็ไม่ได้คิดอะไรครับ...ก็เห็นเกี่ยวกับว่าการจัดรายการวิทยุ
และก็เห็นว่าได้ออกไปดูงานข้างนอก คิดว่าน่าจะมีอะไรดี ๆ บ้าง ก็
เลยสมัครมา...(คราวุฒิ, 12 ต.ค.44)

ภาพที่ 7 ภาพวาดน้องคราวุฒิ วาดโดยน้องเอก ในกิจกรรมที่ ศ-1: แนะนำตัว

ผู้ร่วมวิจัยคนอื่น ๆ มักพูดถึงคราวุฒิว่า เป็นคนเงียบ ๆ ไม่ค่อยพูด และไม่เคยมีใครทราบถึงเรื่องราวส่วนตัว หรือประสบการณ์ของเขามาก่อน แต่เขาก็เป็นเพื่อนที่ดี มีน้ำใจ และขยันทำงานเป็นอย่างดี จนกระทั่งได้มาร่วมงานวิจัยนี้ คราวุฒิ จึงได้เปิดเผยเรื่องส่วนตัวเป็นครั้งแรก ซึ่งเรื่องของสัมพันธภาพในครอบครัวของเขา เป็นที่น่าสนใจ และได้รับการหยิบยกมาเป็นบทเรียนให้ผู้อื่นได้ฟัง เขาจึงได้รับเลือกให้เป็น "ผู้ให้สัมภาษณ์" ในช่วงที่ 2 ของรายการวิทยุที่ร่วมกันผลิตขึ้น หลายครั้งที่คราวุฒิพูด หรือแสดงความคิดเห็น ได้ทำให้ผู้ร่วมวิจัยแปลกใจพอสมควร เพราะแทบไม่อยากจะเชื่อว่าคราวุฒิจะทราบในสิ่งที่หลายคนไม่ทราบ เช่น ในกิจกรรมที่ ป-1: ผู้มีเสียงกับผู้ไร้เสียง เขาเป็นผู้เดียวที่จำเสียงของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (สมคิด จาตุศรีพิทักษ์) และตอบได้ถูกต้อง เป็นต้น

1.4 ภูมิหลังของวิณิชย์

วิณิชย์อายุ 25 ปี ภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดกำแพงเพชร ยาศุภพิพัฒน์ที่ใช้ครั้งแรก เมื่ออายุ 13 ปี คือบุนหรี เนื่องจากเห็นบิดาสูบ จึงอยากทำตาม ประกอบกับเพื่อนที่โรงเรียนก็สูบ จึงไม่อยากจะแตกต่างจากเพื่อน จากนั้นก็เสพยาบ้าตามคำชักชวนของเพื่อน เสพต่อเนื่องกันนานนับปี จนกระทั่งอายุ 18 ปี ผู้ปกครองจึงจับได้ว่า เขาติดยาบ้า ไม่มีใครตำหนิ หรือซ้ำเติมเขา ทุกคนในครอบครัวต่างก็เข้าใจ ให้กำลังใจ และปรึกษาหาทางให้เขาได้เลิกยาเสพติด สุดท้ายครอบครัวของวิณิชย์ตัดสินใจให้เขาย้ายไปศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ที่เชียงใหม่ โดยอาศัยกับพี่สาวที่กำลังศึกษาอยู่ที่เชียงใหม่ก่อนแล้ว ซึ่งเขาเองก็สมัครใจ และตั้งใจว่าจะเลิกเสพยาบ้าให้ได้ แต่เมื่อเวลาผ่านไป 1 เทอม วิณิชย์ไม่สามารถเอาชนะใจตัวเองได้ เขาเริ่มชวนขวายหายาบ้ามาเสพ ด้วยการสืบถามจากเพื่อนร่วมสถาบัน ในระยะแรกเขาได้กัญชามาเสพ แต่ไม่ชอบจึงเลิกไป ต่อมาหาเฮโรอีนได้ จึงเสพยาบ้าต่อเนื่องมานาน 4-5 ปี ในที่สุดวิณิชย์และเพื่อน ๆ โดนตำรวจจับข้อหาเสพยาเสพติด จึงถูกคุมขังอยู่ที่เรือนจำ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นระยะเวลา 3 เดือน

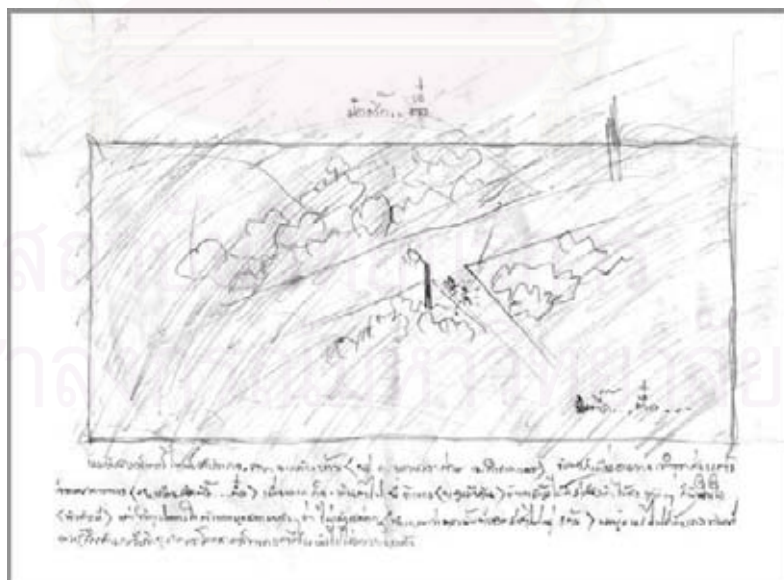
จากนั้นวิณิชย์ได้เข้ารับการบำบัดที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์เป็นครั้งแรก ด้วยความสมัครใจ และเขาได้สมัครเข้าเป็นผู้ร่วมวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากคาดหวังว่าจะได้ทำกิจกรรมใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากกิจวัตรในศูนย์

ตัดสินใจจาก อิม..ก็..เอาง่าย ๆ ก่อนเลย คืออยู่ที่นั่นก็ เเท่าที่ดู
ตารางแล้ว ก็ได้ออกมาข้างนอก ได้ออกมาข้างนอกก็ดีเหมือนกัน
ก็เลยตัดสินใจ แล้วก็...(วิณิชย์, 12 ต.ค.44)

วิศิษฐ์เป็นอีกผู้หนึ่งที่มีบุคลิกเป็นผู้นำสูง เป็นสมาชิกศูนย์บำบัดระดับหัวหน้างาน ผู้ร่วมวิจัยเลือกให้เขาเป็นผู้ดำเนินรายการในช่วงนำเสนอหน้าทัศนะของประชาชนและตำรวจ (ช่วงที่ 1 ของรายการ) เพราะความคล่องแคล่ว และน้ำเสียงที่หนักแน่น นอกจากนี้ เขายังเป็นอีกคนหนึ่งที่เคยกระตุ้นเตือนไม่ให้เพื่อนพูดคุยนอกเรื่อง หรือนอกประเด็นที่กำลังอภิปรายกันอยู่อีกด้วย

ในกิจกรรมที่ ศ-2: เล่าสู่กันฟัง วิศิษฐ์ได้เล่าถึงช่วงชีวิตที่ติดยาเสพติด ตั้งแต่เริ่มใช้ครั้งแรก จนกระทั่งมาบำบัดที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์นี้ แต่ภาพวาดประกอบการเล่าเรื่อง เป็นเรื่องประสบการณ์การเจอผี โดยเขาวาดภาพตนเองกำลังขี่มอเตอร์ไซค์ในเวลากลางคืน พร้อมกับมีคำบรรยายประกอบภาพว่า "ผมขับรถมอเตอร์ไซค์กลับบ้าน (อยู่อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร) ขับมาก็เมื่อยอยากทำธุระส่วนตัว ก็จอดกลางทาง(คืนเดือนมืด ตีด..ตือ) เมื่อจอดรถก็จะเดินลงไปซื้อข้างทาง(จะสูบมั่วด้วย) ข้างทางมีพุ่มไม้ก็มีเสียงกิ่งไม้ดังแกร๊ก ๆ ก็นึกในใจ (นึกกลัวผี) แต่ก็ต้องปลอบใจตัวเอง พุดออกมาดัง ๆ ว่า ไม่กลัวหลอก (ลืมบอก ว่าตรงนั้นที่จอด มีเสาไฟอยู่ 1 ต้น) พอพุดจบไฟก็ดับลงทันที ผม รู้สึกกลัวมาก รีบวิ่งจูงรถ กระโดดสตาร์ทรถแล้วรีบขับไปไม่มองข้างหลัง"

ภาพที่ 8 ภาพวาดผลงานของน้องวิศิษฐ์ ในกิจกรรมที่ ศ-2: เล่าสู่กันฟัง

หลังจากบำบัดครบโปรแกรมแล้ว ทัศนียตั้งใจจะบวช 1 พรรษา แล้วจึงจะหางานทำ แต่เขาไม่ทันได้บวชตามความตั้งใจ เพราะหลังจากบำบัดครบโปรแกรมไปได้เพียง 1 สัปดาห์ เขาประสบอุบัติเหตุรถคว่ำ เสียชีวิต

1.5 ภูมิหลังของภรรณ

ภรรณอายุ 20 ปี ภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดอยุธยา ครอบครัวนับถือศาสนาอิสลาม บิดาและมารดาให้ความรัก ความอบอุ่นแก่ภรรณเป็นอย่างดี เข้ารับการศึกษานในโรงเรียน ในจังหวัดอยุธยา จนกระทั่งมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีเพื่อนชักชวนให้เสพยาบ้า ประกอบกับความอยากรู้อยากลอง ภรรณจึงทดลองเสพทันทีที่เพื่อนชวนในครั้งแรก จากนั้นเสพต่อเนื่องมาเรื่อย ๆ เมื่อครอบครัวจับได้ ก็มีการปรึกษาหารือกัน และพาเขาไปบำบัดตามสถานบำบัดต่าง ๆ พร้อมทั้งย้ายโรงเรียนอีกหลายครั้ง เพื่อไม่ให้เขากลับไปเจอสภาพแวดล้อมเดิม ๆ และหวนกลับไปเสพยา

ภรรณเข้ารับการบำบัดครั้งนี้เป็นครั้งที่ 9 โดยการกลับไปเสพยาแต่ละครั้งนั้น ภรรณเชื่อว่าเกิดจากการบำบัดในบางครั้ง ใช้ระยะเวลาสั้นเกินไป จึงยังไม่สามารถเลิกได้เด็ดขาด นอกจากนี้การที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงหนีจากสภาพแวดล้อมเดิมได้ โดยเด็ดขาดนั้น ก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เขาหันกลับไปเสพยาอีก สำหรับผู้ปกครองของภรรณยังคงพูดคุยกับภรรณอย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งให้กำลังใจแก่เขาทุกครั้งที่เข้ารับการบำบัด ภรรณยังคงตั้งใจและมุ่งมั่นจะเลิกจากยาเสพติดให้ได้โดยเด็ดขาด เนื่องจากตระหนักแล้วว่า การติดยาเสพติด ไม่ได้ทำให้ชีวิตดีขึ้น และยังทำให้ผู้ปกครองเสียใจอีกด้วย

ภรรณมีบุคลิกเป็นผู้นำพอสมควร มีอารมณ์ขัน มักทำให้เพื่อน ๆ หัวเราะเสมอ เขาสมัครเข้าร่วมวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากคาดหวังว่าจะได้ทำในสิ่งที่มีประโยชน์

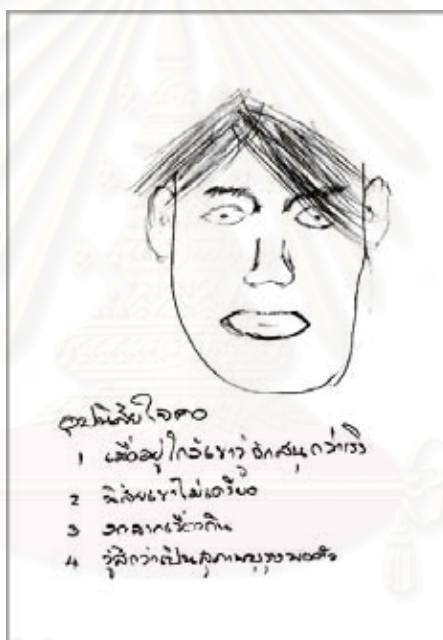
อยู่ที่นี่ก็อยากจะทำให้มันมีประโยชน์บ้าง กับตัวเอง ก็เลยตัดสินใจเข้า

มาอะ ในการทำ... (ภรรณ, 12 ต.ค.44)

ในกิจกรรมที่ ศ-3: มุมมองของการเล่าเรื่อง ภรรณได้ถ่ายทอดจินตนาการซึ่งแสดงให้เห็นความรู้สึกที่ว่า "รู้สึกเป็นส่วนเกินของสังคม" แต่ยังมีความหวังว่าวันหนึ่งจะสามารถทำประโยชน์ให้สังคมได้

ต้นไม้..กิ่งไม้ กิ่งนี้ นะครับ เดิมที นะครับ เคยอยู่กับตัวแม่ครับ ซึ่ง
เป็นต้นไม้ นะครับ และวันหนึ่งครับ เขาก็ได้ถูกตัดลงมาครับ เพราะเป็น
กิ่งที่เกินมาครับ ทำให้ไม่สวยงาม เขาก็รู้สึกเสียใจมากครับ กับตัว
เขาครับที่ต้องเป็นส่วนเกินที่ทำให้ตัวเองนั้นต้องออกมาจากต้นไม้
ครับ เขาคิดว่าตัวเขาไร้ค่า ไม่มีประโยชน์ ทันใดนั้นครับก็มีผู้หญิง
คนหนึ่งครับ ซึ่งกำลังจะทำโทษถูก ซึ่งเขาก็นึกขึ้นมาได้ครับว่า ตัวเขา
อย่างน้อย นะครับ ถึงโดนตัดลงมาจกกิ่งก้านสาขาของเขา นะครับ
เขาก็ยังมีประโยชน์ครับ โดยการที่ครับ ให้หญิงคนนั้นครับ ทำเป็น
ไม้เรียว (ว่าแล้วก็หลุดไปออกจากกิ่งทั้งหมด) (กันต์, 22 ส.ค.44)

ภาพที่ 9 ภาพวาดน้องกรรม วาดโดยน้องโอ้ ในกิจกรรมที่ ศ-1 : แนะนำตัว

1.6 ภูมิหลังของเอก

เอกอายุ 20 ปี ภูมิลำเนาอยู่ที่กรุงเทพฯ ครอบครัวมีฐานะปานกลาง และมีความรัก ความเอาใจใส่แก่กันและกันดีพอสมควร จนกระทั่ง เอกเข้าเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ได้เริ่มเสพยาบ้า ด้วยความอยากรู้ อยากรลอง จากนั้นก็เสพติดเรื่อย ๆ พร้อมกับกลัวคนในครอบครัว จะทราบว่าจะเสพยาบ้า จึงหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า การพูดคุย และห่างเหินกับครอบครัวมากขึ้น

เมื่อติดยาบ้าได้ระยะหนึ่ง เอกได้ขโมยของในบ้านไปจำหน่าย เพื่อนำเงินไปซื้อยาบ้ามาเสพ ทำอย่างนี้ติดต่อกันถึง 3 ปี วันหนึ่งตำรวจขอค้นตัว เจอยาบ้า 12 เม็ด จึงโดนจับข้อหา

"ครอบครองเพื่อชาย" แต่ญาติช่วยเหลือให้คดีกลายเป็นข้อหา "ครอบครองเพื่อเสพ" เอกถูกคุมขังอยู่ 3-4 วัน จากนั้นเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์ รอการพิจารณาคดีต่อไป

เอกตัดสินใจเข้าร่วมงานวิจัยนี้ เนื่องจากคาดหวังว่าจะได้ทำกิจกรรมใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากกิจวัตรในศูนย์

มันเป็นสิ่งแปลกใหม่ ก็ส่วนมากมีอะไรเข้ามาเยอะ และก็เห็นเพื่อน
สมัคร ก็เลยสมัครบ้าง อีกร่างไม่ต้องทำงานบำบัดด้วย
(เอก, 12 ต.ค.44)

ภาพที่ 10 ภาพวาดน้องเอก วาดโดยน้องศราวดี ในกิจกรรมที่ ศ-1 : แนะนำตัว

ในกิจกรรมที่ ศ-2: เล่าสู่กันฟัง น้องเอกเล่าถึงช่วงชีวิตที่ติดยาเสพติด พร้อมกับวาดภาพประกอบการเล่าเรื่อง เป็นภาพนก กับข้อความว่า "อยากให้ทุกคนเป็นอิสระเหมือนนก บินไปได้ทุกที่ หลุดพ้นจากบ่วงกรรมที่เคยทำมา" และอธิบายว่าหลังจากบำบัดที่ธัญญารักษ์แล้ว หวังว่าตนจะมีอิสระเหมือนนกตัวนี้

ภาพที่ 11 ภาพวาดผลงานของน้องเอก ในกิจกรรมที่ ศ-2: เล่าสู่กันฟัง

1.7 ภูมิหลังของแป้น

แป้นอายุ 21 ปี ภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดนนทบุรี เมื่ออายุได้ 16 ปี เพื่อนชวนให้ลองใช้ยาบ้า ซึ่งแป้นไม่ได้เสพทันทีที่เพื่อนชวนในครั้งแรก เพราะรู้ว่าเป็นสิ่งไม่ดี แต่เมื่อเพื่อนชวนหลาย ๆ ครั้ง ทำให้รู้สึกอยากลอง และตัดสินใจลองเสพดู จึงติดและเสพยาบ้าเรื่อยมา เมื่อทางบ้านทราบว่า เขาติดยาบ้า ต่างก็พากันหมดความเชื่อถือ ความไว้วางใจในตัวเขา ประกอบกับทางโรงเรียนจับได้ว่าเสพยาบ้า ทำให้แป้นต้องย้ายโรงเรียนถึง 3 ครั้ง เขาจึงตระหนักว่า การติดยาบ้าไม่ได้ทำให้ชีวิตดีขึ้นแม้แต่น้อย เขาเริ่มเลิกยาบ้าด้วยตัวเอง หรือที่เรียกว่า "หักดิบ" ก่อนเป็นวิธีแรกแต่ไม่สำเร็จ จึงปรึกษากับทางครอบครัว และตกลงกันว่าให้มาบำบัดที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์นี้

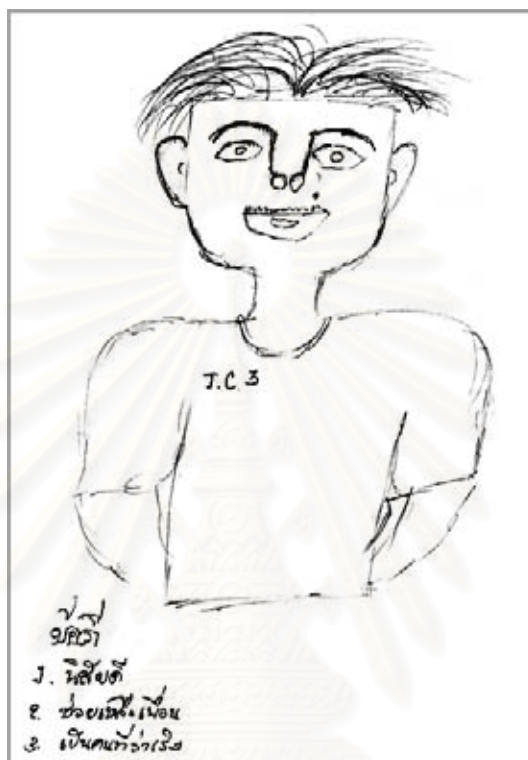
แป้นตัดสินใจเข้าร่วมงานวิจัยนี้ เนื่องจากคาดหวังว่าจะได้ทำกิจกรรมใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากกิจวัตรในศูนย์

ก็..ลอง..ก็เห็นมันแปลกใหม่ดีครับ ผมก็เลยสมัครดู ที่นี้มันไม่มีอะไร
เลยอะ ครับ ไม่ได้คิดอะไรไปล่วงหน้า ทดลองดูเท่านั้นเอง
(แป้น, 12 ต.ค.44)

แป้นเป็นคนที่พูดน้อยมาก ขี้อาย และขี้มั่งาย ในกิจกรรมที่ ศ-2 : เล่าสู่กันฟัง แป้นขอไม่เล่าเรื่องใด ๆ ด้วยเหตุผลที่ว่า คิดไม่ออกและเล่าไม่เป็น แต่ในกิจกรรมที่ ป-3 และ ป-5 ช่วงฝึกสัมภาษณ์นั้น แป้นสามารถตอบได้ค่อนข้างแคล่วคล่องดี และยินดีเปิดเผยทุกเรื่องที่ถูกถาม

นอกจากนี้ ในแต่ละครั้งที่แป้นแสดงความคิดเห็น มีน้อยครั้งที่เขาจะพูดเอง เพราะเขามักกระซิบบอกเพื่อนข้าง ๆ (โดยมากเป็นกรรม) และเพื่อนข้าง ๆ จึงจะพูดแทนเขา

ภาพที่ 12 ภาพวาดน้องแป้น วาดโดยน้องเกรียง ในกิจกรรมที่ ศ-1 : แนะนำตัว

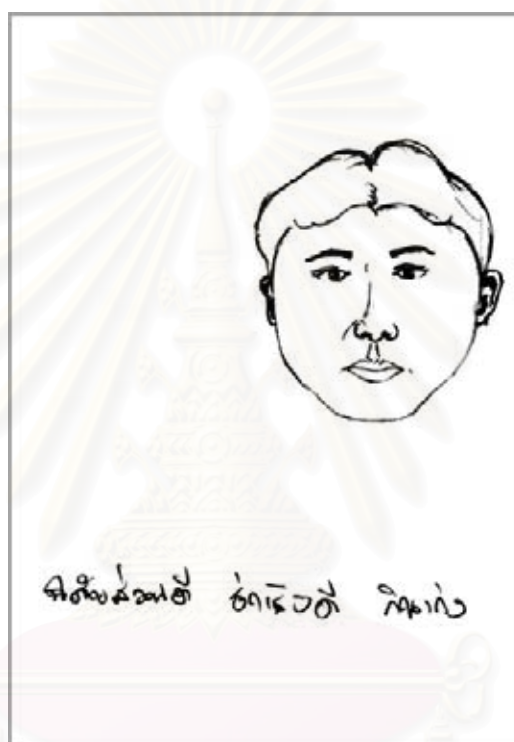
1.8 ภูมิหลังของอัน

อันอายุ 24 ปี ภูมิลำเนาอยู่ที่กรุงเทพฯ ครอบครัวประกอบอาชีพค้าขาย (ขายข้าว รัตแกง) อาศัยอยู่ร่วมกัน 4 คน ได้แก่ มารดา ภรรยา บุตรชาย และตัวเขาเอง อันรักครอบครัวมาก และมักเล่าให้ฟังเสมอว่า ความรัก ความผูกพันในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต อันเป็นอาสาสมัครของมูลนิธิเพื่อสังคมแห่งหนึ่ง ซึ่งลักษณะของงานคือ ขับรถรับ-ส่งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานของมูลนิธิในเวลากลางคืน เพื่อนร่วมงานของเขาที่นี้ ชักชวนให้อันเสพยาบ้า และเขาเองก็อยากรู้ อยากลอง จึงเสพและติดยาบ้าตั้งแต่นั้นมา เมื่อทางครอบครัวทราบว่า เขาติดยาบ้า ก็ปรึกษาหารือกัน และตัดสินใจให้อันเข้ารับการรักษาบำบัดที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์

อันตัดสินใจเข้าร่วมงานวิจัยนี้ เนื่องจากอยากรู้ว่างานวิจัยเป็นอย่างไร และต้องการทำตามเพื่อน จึงสมัครเข้าร่วมโครงการ

ก็เห็นเพื่อนเค้าสมัครกัน และก็อยากรู้ด้วยว่ากิจกรรมนี้มันเป็นอย่างไ
 ก็เลยสมัครดู (เท่าที่รู้ ตอนนั้น) ก็คือว่า เป็นการสัมภาษณ์ออกทาง
 สื่อวิทยุนะครับ แต่ก็ยังไม่แน่ใจ แต่ก็สมัครดู สมัครเผื่อ สมัครทิ้ง
 ไว้...ได้อะไร...ได้...ยังไม่ได้คิดว่ามันจะดีหรือไม่ดีก็ไม่รู้ เห็นเพื่อน
 สมัครก็สมัครเท่านั้นเอง (อ้น, 12 ต.ค.44)

ภาพที่ 13 ภาพวาดน้องอ้น วาดโดยน้องณัฐพล ในกิจกรรมที่ ศ-1: แนะนำตัว

อ้นเป็นคนพูดน้อย ในกิจกรรมที่ ศ-2: เล่าสู่กันฟัง อ้นขอไม่เล่าเรื่องใด ๆ แต่
 กิจกรรมที่ ป-3 และ ป-5 ในช่วงฝึกพูด อ้นสามารถพูดได้ดี อย่างเป็นธรรมชาติ และในกิจกรรมที่
 ศ-3: มุมมองของการเล่าเรื่อง อ้นได้ถ่ายทอดจินตนาการ ซึ่งแสดงให้เห็นความรู้สึก เศร้า โดดเดี่ยว
 อย่างหมดหวัง

แต่มีบางใบรู้สึกไม่ดีนะครับ เริ่มเหี่ยวแล้วครับ เริ่มเหี่ยวไปตามกาล
 เวลา แล้วมันก็แห้งเหี่ยวไป (อ้น, 22 ส.ค.44)

1.9 ภูมิหลังของหมึก

หมึกอายุ 17 ปี ภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดนนทบุรี ครอบครัวเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ หมึกชอบแมว และเลี้ยงแมวไว้ที่บ้าน งานอดิเรกคือ เล่นกับแมว และให้อาหารแมว ด้วยความอยากรู้ อยากรอง หมึกเริ่มดื่มสุราตั้งแต่ศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (อายุประมาณ 12-14 ปี) จากนั้นก็เริ่มสูบบุหรี่ ตามด้วยยาบ้า และกัญชา ตามลำดับ เมื่อครอบครัวทราบว่าเขาดิดยาบ้า ต่างก็พากันหมดความเชื่อถือ ความไว้วางใจในตัวเขา และพาเข้ารับการบำบัดที่โรงพยาบาล ัญญารักษ์ ซึ่งหมึกเองก็พยายามจะเลิกยาเสพติดให้ได้อย่างเด็ดขาด แต่ยังคงไม่มั่นใจว่าอนาคตอาจมีบางสถานการณ์เกิดขึ้น และทำให้เขาหวนกลับไปเสพซ้ำอีกก็เป็นได้ หมึกตัดสินใจเข้าร่วมงานวิจัยนี้ เนื่องจากคาดหวังว่าจะได้ทำกิจกรรมใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากกิจวัตรในศูนย์

ตอนแรกก็ไม่ได้คิดอะไรเลยครับ ก็เห็นที่ถามว่าใครอยู่ถึงเดือนตุลา บ้าง ก็ให้สมัครได้ ผมก็สมัคร ตอนแรกก็ไม่ได้คิดอะไร ก็สมัครไปเรื่อย ๆ นึกว่าจะมีแบบ กิจกรรมอะไรทำใหม่ ๆ อย่างปกติมันจำเจ ซ้ำซากซะ ก็เลยสมัคร อยู่ศูนย์มันน่าเบื่อ (สิ่งที่คาดหวัง) ก็ไม่รู้เกี่ยวกับเรื่องพวกนี้เลย เป็นครั้งแรกที่ได้เห็น ได้ทำ ที่ได้มีส่วนร่วม กับงานตรงนี้ งานแบบนี้ ประเภทนี้ไม่เคยไปมีส่วนร่วม ที่ไหนเลย (หมึก, 12 ต.ค.44)

หมึกอายุน้อยที่สุดในบรรดาผู้ร่วมวิจัยทั้งหมด เป็นคนอารมณ์ดี แสดงออกอย่างตรงไปตรงมาเหมาะสมกับวัย เช่น เมื่อตื่นเต้น หรือดีใจก็แสดงออกทางท่าทางให้เห็นอย่างชัดเจน เป็นต้น หมึกเป็นผู้ทำหน้าที่ "ผู้สัมภาษณ์นานาชาติคนะ" ของประชาชน และของผู้เคยติดยาเสพติด ซึ่งเขาทำหน้าที่นี้ได้เป็นอย่างดี ไม่มีผู้ร่วมวิจัยคนใดตำหนิ

2. ภูมิหลังของผู้ร่วมวิจัยที่ไม่สามารถร่วมงานวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบ

2.1 ภูมิหลังของไอ้

ไอ้ อายุ 25 ปี ภูมิลำเนาอยู่ที่กรุงเทพฯ ไอ้เป็นลูกคนเดียว บิดามารดาจึงรักและตามใจไอ้มาตลอดตั้งแต่เด็ก ครอบครัวมีฐานะปานกลางค่อนข้างสูง เมื่ออายุได้ 14-15 ปี ผู้ปกครองซื้อรถมอเตอร์ไซด์ให้ตามความปรารถนา ไอ้ก็เริ่มเข้าแก๊งค์มอเตอร์ไซด์วัยรุ่น แข่งขันเป็นประจำเรื่อยมา ด้วยความคะนอง ไอ้จึงเสพยาบ้า โดยผลที่ได้ในครั้งแรกคือ กล้าซิ่งรถผาดโผนมากขึ้น ไอ้จึงติดใจและเสพติดต่อเนื่องมาเรื่อย ๆ นานถึง 5-6 ปี ช่วงที่ติดยาบ้านี้ ไอ้เล่าว่า ตนไม่ค่อยได้กลับบ้าน และผู้ปกครองเสียใจมาก จนกระทั่งวันหนึ่ง ไอ้ได้ตระหนักว่า การซิ่งแข่งเช่นนี้ เสี่ยง

ต่อการประสบอุบัติเหตุ ถึงขั้นเสียชีวิตได้ง่าย ๆ ประกอบกับการได้เห็นเพื่อนร่วมแกงค์เสียชีวิตไปทีละคน โอิจึงตัดสินใจออกจากแกงค์ และเลิกเสพยาบ้า

โออิเข้ารับการรักษาบำบัดตามสถานบำบัดต่าง ๆ มาหลายแห่ง จนกระทั่งที่โรงพยาบาล ัญญารักษ์แห่งนี้ นับเป็นครั้งที่ 5 ซึ่ง 4 ครั้งที่ผ่านมา โอิเชื่อว่า เป็นเพราะเขาไม่สามารถปรับตัวเข้ากับระบบการบำบัดนั้น ๆ ได้ เขาจึงอยู่ไม่ครบโปรแกรม และไม่สามารถเลิกจากยาเสพติดได้ สำหรับครั้งนี้ โอิบอกว่าจะต้องเลิกให้ได้อย่างเด็ดขาด เพราะตั้งใจมากกว่าครั้งที่ผ่านมา และสัญญากับผู้ปกครองเอาไว้ แต่สุดท้าย โอิก็เข้ารับการรักษาบำบัดไม่ครบโปรแกรมเช่นเคย โอิยังคงปรับตัวไม่ได้ และออกจากศูนย์ไป ทั้ง ๆ ที่อยู่บำบัดได้เพียงเดือนเศษ (โปรแกรม 4 เดือน) และเขาเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยได้เพียง 4 ครั้งแรกเท่านั้น ซึ่งแต่ละครั้ง โอิให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และพูดเสมอว่า ดีใจที่มีงานวิจัยลักษณะนี้เกิดขึ้น

ภาพที่ 14 ภาพวาดน้องโออิ วาดโดยน้องกรรม ในกิจกรรมที่ ศ-1 : แนะนำตัว

ในกิจกรรมที่ ศ-3 : มุมมองในการเล่าเรื่อง โอิได้ถ่ายทอดจินตนาการ ซึ่งแสดงถึงความรู้สึกผูกพันกับเพื่อน ชอบอยู่กับเพื่อน

และหลังจากนั้นมา คำก็ได้เจอเพื่อนคำ (ซีไปไม้ใบหนึ่งกลางกิ่ง)
ที่ได้สนิท คำก็เลยรู้สึกสดชื่น เหมือนกับอันบนนั้น (ซีไปไม้อีกใบ)
เหมือนกัน คำรู้สึกดีใจที่ได้เจอเพื่อนใหม่ (โออิ, 22 ส.ค.44)

ภาพที่ 16 ภาพวาดน้องเกรียง วาดโดยน้องแป้น ในกิจกรรมที่ ศ-1 : แนะนำตัว

2.3 ภูมิหลังของพงษ์

พงษ์อายุ 19 ปี ภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดภูเก็ต เต็มโตและเข้ารับการการศึกษาที่ภูเก็ตมาโดยตลอด เมื่อศึกษาอยู่ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พงษ์เล่าว่าตนเป็นวัยรุ่นใจร้อน ชอบหาเรื่องชกต่อย หรือทะเลาะวิวาทอยู่เสมอ ประกอบกับความคิดคะนอง จึงอยากรู้ อยากลองใช้ยาบ้า ซึ่งเสพและติดเรื่อยมา 2-3 ปี จนกระทั่งวันหนึ่ง พงษ์ถูกมีดแทงเข้าที่ท้อง ทำให้ตระหนักถึงสุขภาพที่ดีว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" อย่างลึกซึ้ง เพราะทราบดีว่า การที่ตนถูกแทงนี้ เกิดขึ้นจากการที่ไปทำร้ายผู้อื่นก่อนนั่นเอง จากนั้นมา พงษ์ได้ปรับปรุงตัวเอง เปลี่ยนเป็นคนละคน ใจเย็นลงมาก ร่าเริงขึ้นเยอะ และมาเข้ารับการบำบัดที่โรงพยาบาลจิตเวชราชธานี

ภาพที่ 17 ภาพวาดน้องพงษ์ วาดโดยน้องพจน์ ในกิจกรรมที่ ศ-1 : แนะนำตัว

พงษ์เข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยได้เพียง 4 ครั้ง ก็ออกจากศูนย์ไป เนื่องจากเขาอยู่บำบัดครบโปรแกรมแล้ว ซึ่งแต่ละครั้ง พงษ์ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และว่าเรียงแจ่มใสอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ พงษ์ยังมีความถนัดทางดนตรี คือกีตาร์ มากเป็นพิเศษอีกด้วย

2.4 ภูมิหลังของเทพ

เทพอายุ 20 ปี ภูมิลำเนาอยู่ที่กรุงเทพฯ ครอบครัวมีฐานะค่อนข้างดี ประกอบธุรกิจรถเช่า เทพเริ่มใช้ยาเสพติดตั้งแต่เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยสูบบุหรี่ และดมกาว เมื่อขึ้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก็เริ่มซื้อกาวมาดมอย่างจริงจัง สุดท้ายเรียนไม่จบเพราะมักจะหนีไปดมกาว ไปเที่ยว ไปดูหนังอยู่เป็นประจำ ย้าย โรงเรียนอยู่บ่อยครั้งเพราะก่อเรื่องอยู่เรื่อย ต่อมาเริ่มใช้กัญชากับผงขาว และเริ่มใช้ยาบ้าเมื่ออายุ 20 ปี คือเริ่มเข้าอยู่ในค่ายทหาร พอออกจากค่ายมาก็คิดว่าเลิกได้ แต่ก็ทำไม่ได้ เพราะถ้ามีเงินก็เสพอยู่ดี

ชีวิตเริ่มทำงานครั้งแรกที่โรงแรมในกรุงเทพฯ รายได้ค่อนข้างดี จึงเป็นทุนซื้อยาบ้ามาเสพอยู่ตลอดเวลา มีเงินเท่าไรก็ซื้อเสพมากเท่านั้น ระยะเวลาหนึ่งก็ลาออกจากงาน กลับไปอยู่ที่บ้านกลายเป็นอันธพาล คุณยายพามาบำบัดที่ธัญญารักษ์นี้ ตัดสินใจมาเพราะใจอยากจะลองดู หลังจากที่เคยลองเลิกด้วยตัวเองแล้วไม่สำเร็จมาหลายครั้ง การบำบัดที่ธัญญารักษ์นี้ เทพคิดว่าการให้คนที่เคยติดยาเสพติดเหมือนกันมาอยู่ร่วมกันอย่างนี้ เป็นวิธีที่ดีที่สุด เพราะอยู่ตัวคนเดียวไม่สามารถหักห้ามใจได้

ในกิจกรรมที่ ศ-2: เล่าสู่กันฟัง เทพเล่าถึงช่วงชีวิตที่ติดยาเสพติด ประกอบภาพวาด 2 ภาพ โดยอธิบายว่าตนเองเหมือนนกที่เพิ่งเดินออกมาจากบึงน้ำดำซึ่งตนวนเวียนอาศัยอยู่มานาน กำลังจะเดินทางไปยังเมืองใหญ่ แต่เมืองนั้นจะมีรั้วหนามกั้นโดยรอบ อย่างไรก็ตามตนจะต้องเดินไปให้ถึงให้ได้ ส่วนหน้าที่สอง เทพอธิบายว่ามาถึงวันนี้ ตนรู้สึกเหมือนเป็นนกในกะลา เพิ่งจะออกจากกะลาครอบมาได้ไม่นาน ได้เห็นโลกกว้าง และได้เห็นว่าสังคมที่ไม่ข้องเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นน่าอยู่มากเพียงใด

ภาพที่ 18 ภาพวาดผลงาน (หน้าแรก) ของน้องเทพ ในกิจกรรมที่ ศ-2: เล่าสู่กันฟัง

ภาพที่ 19 ภาพวาดผลงาน (หน้าที่สอง) ของน้องเทพ ในกิจกรรมที่ ศ-2 :เล่าสู่กันฟัง

เทพเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยนี้เพียง 6 ครั้งก็ขอถอนตัวไป เนื่องจากมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบหลายอย่างในศูนย์ (เทพเป็นสมาชิกศูนย์ระดับหัวหน้างาน) และเขาอยากใช้เวลาทำหน้าที่เหล่านั้น มากกว่ามาเข้าร่วมงานวิจัย ตลอดเวลาที่เทพเข้าร่วมกิจกรรม เขาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และมักพูดเสมอว่า คำพูดที่ว่า "กลับตัว กลับใจ สังคมยังให้อภัย" นั้นไม่เป็นความจริง เพราะคนอื่น ๆ ยังคงมองพวกตนว่าน่ารังเกียจเหมือนเคย อยากให้คนในสังคมมองคนที่เคยติดยาเสพติดเสียใหม่ว่า จริง ๆ แล้ว คนที่เคยติดยาฯ เป็นคนอารมณ์ดีอย่างที่กลุ่มผู้วิจัยได้รู้จักที่ วิทยาลัยราชันนี้

2.5 ภูมิหลังของพจน์

พจน์อายุ 18 ปี ภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อก่อนอาศัยอยู่ที่พัทยา กับพี่ชาย และลูกพี่ลูกน้อง รวมเป็น 3 คน เรียนศึกษาผู้ใหญ่ และรู้สึกว่ามีเวลาว่างเยอะ ไม่รู้จะทำอะไร จึงเริ่มนำยาบ้ามาขาย ขายได้กำไรดี มีเงินไปเที่ยว ใช้จ่ายตามใจชอบ ขายอยู่ได้นานประมาณ 6 เดือน ลูกพี่ใหญ่ถูกตำรวจจับจึงต้องเลิกขาย มีบ้างที่ซื้อเสฟเอง แต่ก็ซื้อเสฟได้ไม่นานเพราะไม่มีเงินซื้อ ต่อมาคุณแม่จับได้ จึงพาเขากลับมาอยู่บุงบ่อ

เมื่อกลับมาอยู่บุงบ่อ พจน์ก็ยังขายยาบ้าอีก เคยโดนจับไปอยู่บ้านกรุดนา 2 สัปดาห์ คุณแม่ประกันตัวออกมาสู้คดี แม่จะโดนควบคุมความประพฤติ ก็ยังหาโอกาสเสพยาบ้าอยู่เรื่อย ๆ ศาลจึงให้มาบำบัดที่วิทยาลัยราชันนี้ ตอนแรกไม่ยอมมาเพราะกลัวว่าจะโดนขังเหมือนอยู่ในคุก แต่พอมาแล้วรู้สึกดี ไม่อยากกลับ อยากอยู่ให้ครบโปรแกรม

ภาพที่ 20 ภาพวาดน้องพจน์ วาดโดยน้องพงษ์ ในกิจกรรมที่ ศ-1: แนะนำตัว

ในกิจกรรมที่ ศ-2 : เล่าสู่กันฟัง น้องพจน์เล่าถึงชีวิตช่วงที่ติดยาเสพติด และวาดภาพประกอบการเล่าเรื่อง ดังภาพที่ 21 นี้

ภาพที่ 21 ภาพวาดผลงานของน้องพจน์ ในกิจกรรมที่ ศ-2 : เล่าสู่กันฟัง

พจน์เข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยนี้ 6 ครั้ง ก็ออกจากศูนย์ไป เนื่องจากอยู่บำบัดครบโปรแกรมแล้ว ตลอดเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรม แม้จะไม่ค่อยพูด แต่ก็ยิ้มแย้มแจ่มใส และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

2.6 ภูมิหลังของรัช

รัชอายุ 19 ปี ภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดสระบุรี เป็นลูกคนที่สองที่คุณพ่อคุณแม่ตามใจมากมาตลอด แต่รัชเรียนไม่เก่ง แม้ทางโรงเรียนยอมให้จับด้วยเกรด 0.40 เขาก็ไม่สามารถไปเรียนต่อที่ไหนได้เลย ช่วงนั้นเริ่มรู้สึกว่าคุณพ่อคุณแม่รักพี่ชายมากกว่า จึงเริ่มเสพยาเสพติดมาเรื่อย ๆ

ภาพที่ 22 ภาพวาดน้องรัช วาดโดยน้องไฉ่ ในกิจกรรมที่ ศ-1 : แนะนำตัว

รัชเสพยาบ้าต่อเนื่องมาประมาณ 8 ปี ก็มีภรรยา ตอนแรกภรรยาไม่ทราบ จนกระทั่งตั้งครรภ์ เขาจึงสารภาพและขอตัวมาบำบัดยาเสพติด เมื่อเลิกยาบ้าได้ครั้งแรก ลูกชายอายุราว 2 เดือน เขาก็กลับไปเสพยาบ้าอีก ในที่สุดตั้งใจมาบำบัดที่ธัญญารักษานี้ ตั้งใจว่าต้องเลิกให้ได้ โดยเด็ดขาด และขณะนี้คิดได้แล้วว่า พ่อแม่ไม่ได้รักพี่ชายมากกว่า แต่การที่ทานดูดำ ตักเตือนนั้น หมายความว่าทานรักและห่วงใยเรา เมื่อเลิกยาเสพติดได้แล้ว อยากกลับไปอยู่กับลูกกับภรรยา เป็นครอบครัวอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา

ในกิจกรรมที่ ศ-2 : เล่าสู่กันฟัง รัชเล่าถึงชีวิตที่ผ่านมาพร้อมกับวาดภาพเต็มหน้ากระดาษประกอบการเล่าเรื่อง โดยแบ่งภาพออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนบน และส่วนล่าง ส่วนบน เป็นภาพครอบครัว โดยอธิบายว่าเป็นครอบครัวของตนเอง มีวิรัชเป็นพ่อ กับภรรยาคนปัจจุบัน กำลังจูงลูกชายคนแรกอย่างมีความสุข ช่าง ๆ ภาพส่วนบนนี้ มีเครื่องหมายถูกขนาดใหญ่กำกับอยู่ด้วย ซึ่งน้องรัชบอกว่า การทำให้ครอบครัวมีความสุขเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับชีวิต สำหรับภาพส่วนล่าง รัชวาดเม็ดยาบ้าขนาดใหญ่ ทำให้ชัดขึ้นด้วยการเขียน WY เอาไว้ด้วย ช่าง ๆ ภาพยานี้ มีเครื่องหมายผิดขนาดใหญ่กำกับไว้ด้วย โดยน้องรัชอธิบายว่า การหันไปเสพยาบานั้นเป็นหนทางที่ผิด ไม่ควรทำ

ภาพที่ 23 ภาพวาดผลงานของน้องรัช ในกิจกรรมที่ ศ-2: เล่าสู่กันฟัง

รัชเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัย 4 ครั้ง ก็ออกจากศูนย์ไป เนื่องจากอยู่บำบัดครบโปรแกรมแล้ว ตลอดเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรม รัชมักพูดเสมอว่า ชีวิตที่ติดยาเสพติดนั้น ทำให้ล้มเหลวในทุก ๆ เรื่อง และตอนนี้ เป็นห่วงลูกมากที่สุด กลัวว่าลูกจะติดยาเสพติดเหมือนตัวเขา

2.7 ภูมิหลังของดล

ดลอายุ 22 ปี ภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดอยุธยา ติดยาเสพติดมาตั้งแต่อายุ 14-15 ปีก่อนหน้านั้นคิดอยู่เสมอว่ายาศพติดเป็นสิ่งไม่ดี และไม่เคยมคิดอยากลองเลยแม้แต่น้อย แต่เพื่อนรอบตัวกลับเสพกันหมด จึงเริ่มรู้สึกว่าเป็นแกะดำ และคุยกับเพื่อนไม่รู้เรื่อง สุดท้ายจึงลองเสพและรู้สึกได้ทันทีว่า คุยกับเพื่อนรู้เรื่องมากขึ้น สนทนสนมกันยิ่งขึ้น จึงเสพยาบ้าต่อเนื่องมาเรื่อย ๆ

ครอบครัวมีพ่อเลี้ยง ซึ่งเขาไม่เคยทำร้ายดลเลย แต่ดลรู้สึกน้อยใจบางอย่าง จึงออกจากบ้าน หางานทำและส่งตัวเองเรียน ตั้งแต่เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เมื่อตอนเรียนเกิดเรื่องใหญ่คือ ดลไปยิงนักเรียนโรงเรียนคู่อริ และซ่อนปืนไว้ ตำรวจจับไม่ได้ แต่ก็อยู่โรงเรียนนั้นต่อไปไม่ได้เช่นกัน สุดท้ายจึงขอร้องให้แม่ช่วยไปลาออกจากโรงเรียนให้ตนด้วย

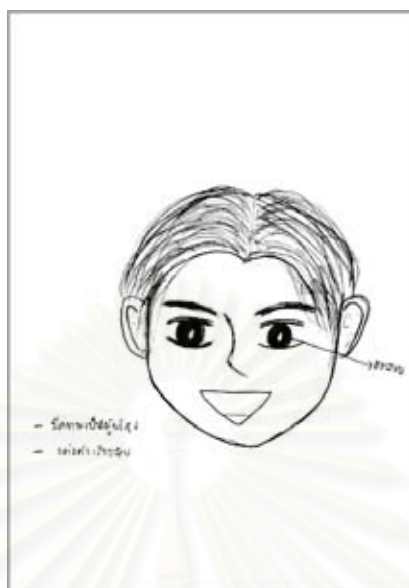
จากนั้นไปทำงานที่ห้างสรรพสินค้า ดลยังขายยาบ้าอยู่เช่นเคย จนอายุ 18 ปีก็แต่งงาน ย้ายไปอยู่ชลบุรีกับภรรยา ภรรยาเริ่มสังเกตเห็นว่า เขามีเงินจับจ่ายมากผิดปกติ จึงได้รู้ว่าเขาขายยาเสพติด ภรรยาไม่ต่อว่าอะไร แต่แม่ยายรับไม่ได้ จึงพากันย้ายกลับเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ อีกครั้ง ตอนนั้นอายุได้ 20 ปี

กลับเข้ากรุงเทพฯ มาทำงานห้างสรรพสินค้าอีกครั้ง ทำได้ไม่นานก็ทราบว่ภรรยา นอกใจ จึงได้เลิกร้างกันไป คุณแม่พาไปบวช ช่วงที่เป็นพระนั้น ดลจัดเป็นพระที่เทศน์เก่งมาก ชีวิตทางธรรมะ ค่อนข้างไปได้ดีแต่คุณแม่ขอให้สึก ด้วยเหตุผลที่ว่า ไม่ได้ตั้งใจจะเอาดีทางนี้ ขอให้สึกไปเรียนต่อ หางานทำ และสร้างครอบครัวที่ดี เขาจึงยอมสึกออกมา

หลังจากสึกออกมา ดลมีปัญหาเกี่ยวกับพ่อเลี้ยงที่หวาดระแวงอยู่ตลอดเวลาว่า ดลจะกลับไปติดยาเสพติดอีก และไม่ว่าดลจะทำอะไรก็ผิดไปหมดทุกอย่าง ของในบ้านหาย ก็กล่าวหาว่าดลเป็นขโมย ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้ขโมย ตอนนี่จึงเชื่อได้เลยว่า คำพูดที่ว่า "กลับตัว กลับใจ สังคมยังให้อภัย" นั้น ไม่เป็นความจริงแน่นอน เมื่อทนพ่อเลี้ยงไม่ได้ ดลจึงออกจากบ้านอีกครั้ง ไปค้ายาเสพติดอยู่แถวประตูน้ำ เมื่อประตูน้ำถูกกวาดล้าง ก็ย้ายไปค้าแถวคลองเตย คลุกคลีอยู่กับ แวดวงยาเสพติดที่คลองเตยถึงขั้นช่วยรุ่นพี่คุมแท่นบิ๊มยาบ้า อยู่คลองเตยไม่เคยกลัวโดนจับ เพราะมีผู้สนับสนุนดี

การที่ดลมารับการบำบัดที่ธัญญารักษานั้น มีเหตุผลเดียวคือรู้สึกว่าคุณรัก (ซึ่งเคยเป็นเพื่อนกันมาตั้งแต่สมัยเรียน) จะอายุเพื่อน ที่เดินควบกับคนติดยาเสพติด ถึงแม้ว่าคุณจะไม่เคยพูด ต่อว่า หรือขอร้องอะไรก็ตาม ดลก็รู้สึกอยากเลิกให้ได้ เพราะซึ่งในความคิดของเขา เขาดีกับดลมาตลอด ไม่ว่าจะทำอะไรผิด ก็ไม่เคยทิ้งไปไหน และให้อภัยได้เสมอ

ภาพที่ 24 ภาพวาดน้องดล วาดโดยผู้วิจัย จากกิจกรรมที่ ศ-1 : แนะนำตัว

ในกิจกรรมที่ ศ-2 : เล่าสู่กันฟัง ดลวาดภาพประกอบการเล่าถึงช่วงชีวิตที่พั่วพั่นกับยาเสพติด โดยวาดภาพต้นไม้แห้งเฉา ไม่มีใบ ในทะเลทราย มีดวงอาทิตย์ส่องแสงแดง ให้ความรู้สึกร้อนระอุ และอธิบายว่าภาพนี้เหมือนชีวิตของตนเองที่แห้งเฉา ไม่มีอะไรดี และไม่มีอะไรเหลือ

ภาพที่ 25 ภาพวาดผลงานของน้องดล ในกิจกรรมที่ ศ-2: เล่าสู่กันฟัง

ดลเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยนี้ 4 ครั้ง ก็ออกจากศูนย์ไป เนื่องจากบำบัดครบโปรแกรมแล้ว ตลอดเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรม ดลให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และมักพูดเสมอว่าอยากให้อสังคมนตรีต้อนรับผู้ที่เคยติดยาเสพติด เพื่อเขาจะได้กลับเข้าไปอาศัยอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และไม่มีแรงกดดันให้หันไปเสพยาอีก

3. ประเด็นยาเสพติด ในมุมมองของเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด

3.1 ชีวิตที่ติดยาเสพติด ทำให้ผู้เสพยาเกิดความสูญเสีย

3.1.1 ทำให้สูญเสียของรัก

ยาเสพติดทำให้ผู้เสพยาสูญเสียของรักไปได้ จากเนื้อความในการฝึกพูดของน้องเอก ที่ยกเอาประสบการณ์ที่เคยทำรถมอเตอร์ไซด์คันโปรดหายไป เพราะขี่ไปซื้อยาบ้า มาเป็นอุทาหรณ์แก่ผู้ฟัง

...อยู่มาวันหนึ่งผมต้องเสีารถคันนี้ไปเพราะผมขับมันไปซื้อยาบ้าบ้านเพื่อน เพียงแค่เม็ดเดียวเท่านั้น ผมกลับมาดูก็พบว่ารถคันนี้ได้หายไปแล้ว ผมรู้สึกว่เสียใจมาก ครบสุดท้ายนี้ครับ ผมก็อยากบอกกับเพื่อน ๆ ว่า เพียงแค่เราติดยาเสพติดนั้น มันก็อาจจะทำให้รถ เอ้ย..ขอโทษครับ มันก็อาจจะทำให้เราสูญเสียของที่เรารักเหมือนอย่างตัวผมที่กล่าวมา ครับ สำหรับวันนี้เวลาของเราทั้งหมดลงแล้วนะครับ มาพบกันใหม่คราวหน้าครับ (น้องเอก, 11 ก.ย.44)

3.1.2 ทำให้สูญเสียความรัก ความไว้วางใจจากคนในครอบครัว

เนื้อความในการฝึกสัมภาษณ์ ซึ่งน้องหมึกเป็นผู้ถาม น้องเอกเป็นผู้ตอบ และการฝึกสัมภาษณ์ที่น้องกรรณเป็นผู้ถาม น้องแป้นเป็นผู้ตอบนั้น แสดงให้เห็นถึงมุมมองที่ว่า ชีวิตช่วงที่ติดยาเสพติดนั้น ทำให้สูญเสียความรัก ความไว้วางใจจากคนในครอบครัว ทำให้ชีวิตครอบครัวไม่มีความสุข

ครับ แล้วคุณมีความสุขกับครอบครัว ขณะที่คุณติดยาเสพติดใหม่ครับ (น้องหมึก, 11 ก.ย.44)

ครับ ก็สำหรับ การอยู่กับครอบครัวครับ เวลาผมเสพยาแล้วมาอยู่กับครอบครัวครับ ทำให้รู้สึกว่าผม ตัวผมเองรู้สึกผิดครับ รู้สึกไม่ดีครับ เวลาอยู่กับบ้านนะครับ ก็รู้สึกแบบว่า ระแวงนะครับ ไม่ค่อย

พูดกับคนในครอบครัวครับ ทำให้ชีวิตผมในครอบครัวไม่ค่อยมีความสุขเท่าไรครับ (น้องเอก, 11 ก.ย.44)

ครับแล้ว ตั้งแต่คุณติดยาเสพติดมา ชีวิตคุณเปลี่ยนแปลงไปยังไงบ้างครับ (น้องกรรณ, 11 ก.ย.44)

ครับ จาก แต่ก่อนอะ ก่อนที่ติดยาก็ดีครับกับชีวิต พ่อแม่เชื่อถือและก็ให้ความไว้วางใจ พอเริ่ม เคารู้ว่าเริ่มเสพยา ก็แบบ ชีวิตมันก็เริ่มเปลี่ยนไป คำก็หมดความเชื่อถือจากตัวเรา และคำก็เสียใจ (น้องแป้น, 11 ก.ย.44)

ครับแล้วตั้งแต่คุณแป้นเลิกใช้ยาเสพติดมา ชีวิตคุณเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีไหมครับ (น้องกรรณ, 11 ก.ย.44)

ก็ดีขึ้นนะ เกี่ยวกับเรื่องจิตใจและก็ ทางครอบครัวก็เริ่มดีขึ้นนะไว้วางใจอะ แล้วก็ ครับ (น้องแป้น, 11 ก.ย.44)

3.1.3 ทำให้เสียการเรียน และเสียอนาคต

เนื้อความในการฝึกสัมภาษณ์ ซึ่งน้องแป้นเป็นผู้ถาม น้องกรรณเป็นผู้ตอบนั้น แสดงให้เห็นถึงมุมมองที่ว่า ชีวิตที่ติดยาเสพติดนั้น ทำให้การเรียนล้มเหลว และเรื่องอื่น ๆ ก็ไม่เคยประสบความสำเร็จเลยสักครั้งเดียว

แล้วหลังจากที่คุณใช้ยาเสพติดแล้วชีวิตคุณเป็นยังไงบ้างอะ (น้องแป้น, 11 ก.ย.44)

ก็ ทุกอย่างก็ดูเหมือนจะพังลง เรื่องอนาคต เรื่องการเรียนก็ เรียนไม่จบ หลาย ๆ ที่ หลาย ๆ สถานศึกษา ผมก็ได้เข้าเรียนมาทุกที่ เกือบจะทุกสถาบัน หลาย ๆ สถาบันที่ผมเข้าเรียนมาก็ไม่ ไม่มีที่ไหนเลยที่ว่าจะจบครับ ก็เรียน ปีละครึ่งเทอม ปีละเทอม สุดท้ายชีวิตผมก็ล้มเหลวครับ ไม่ประสบความสำเร็จอะไรเลยในชีวิตครับ จากการที่ ใช้ยาเสพติดครับ เพราะว่าเวลาเรียนหรือเวลาอะไรก็แล้วแต่ผมจะมัวมัวอยู่กับยาเสพติดทำให้ผมไม่ได้ไปเรียนครับ (น้องกรรณ, 11 ก.ย.44)

3.1.4 ชีวิตที่ติดยาเสพติด เหมือนชีวิตที่ไม่มีความหวัง

มุมมองนี้ แสดงให้เห็นชัดเจนจากเนื้อความในการฝึกพูดของน้องณัฐพลที่ว่า

...ครับชีวิตหลังจากการติดยาของผมครับ ก็ไม่มีอะไรดีขึ้นมาเลย ครับ ก็เป็นชีวิตที่เหมือนจะมีหวังนะครับ แต่จริง ๆ แล้วมันก็ไม่มีหวังอะไรนะครับ เพราะว่าเราติดยาไปนะครับ มีเงินเท่าไรก็หมดนะ ครับ แต่ก็มาพบกับแสงสว่างครับ เมื่อตอนที่คุณแม่ครับ เอ้อ ได้คุย กับผมครับ ตกลงกันไว้ว่า เราจะเลิกยังไงดี (น้องณัฐพล, 18 ก.ย.44)

3.2 "ครอบครัว" คือพลังสำคัญในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติด

เนื้อความในการฝึกพูดของน้องหมึก ยกเอาประสบการณ์ที่ตนเคยเลิกติดยาเสพติดแล้ว แต่ทางบ้านไม่เชื่อ ไม่ไว้ใจ ทำให้ตนหนีไปเสพยาอีกครั้งแล้วครั้งเล่า มาเป็น อุทาหรณ์แก่ผู้ฟัง

...ก็อยากจะบอกกับทาง ครอบครัวครับ ทุกครอบครัวครับ และ ท่านผู้ฟังทุกท่านครับ ก็ ไม่อยาก ถ้าอยากจะให้บุตรหลาน หรือว่า ญาติ ๆ ของท่านนะครับ ก็ อยากจะให้เลิกยา ก็ไม่ควร ควรที่จะไว้ใจเค้านะครับ เชื่อมั่น เชื่อใจในตัวเขานะครับ ว่า เค้าต้องการกำลังใจมากนะครับ กับการเลิกยาเสพติดตรงนี้นะครับ เพราะว่า ถ้า..เขามีกำลังใจ ก็คือว่าไม่มีสิ่งใดยากเกินไปนะครับ จบครับ (น้องหมึก, 11 ก.ย.44)

นอกจากนี้เนื้อความในการฝึกพูดของน้องอ้น ก็เล่าถึงเรื่องของความรัก ความเอาใจใส่กันและกันในครอบครัวของตน เป็นส่วนสำคัญให้ตนอยากเลิกยาเสพติด

...งานของผมก็คืองาน มูลนิธิกู้ภัยนะครับ คือ เวลาผมทำครับ ก็ ต้องทำกลางคืนครับ มันก็ต้องใช้ยาครับ พียงยา ก็ทำให้ทางครอบครัวผมเสียใจมาก ก็เลยมีความคิดกันว่า สมควรจะมาบำบัดรักษา ตัวครับ ให้หายขาดจากยาเสพติดครับ สำหรับวันนี้ครับ เวลาของเราทั้งหมดลงแล้วนะครับ ก็อยากจะฝากบอกทุกคนไว้ครับ ครอบครัว ทุกครอบครัวครับ ต้องมีการเอาใจใส่ซึ่งกันและกันนะครับ ด้าน ปัญหาเสพติดก็คงจะไม่เกิดขึ้นครับ (น้องอ้น, 11 ก.ย.44)

3.3 การเลิกเสพยาเสพติด ต้องใช้ความพยายาม และต้องการกำลังใจอย่างมาก

การดำเนินกิจกรรมที่ ป-5: ฝึกพูดและฝึกสัมภาษณ์ ครั้งที่ 2 ผู้วิจัยได้เรียนรู้จากผู้ร่วมวิจัย 2 คนที่สลับกันถาม-ตอบ ในช่วงฝึกสัมภาษณ์ว่า การเลิกจากยาเสพติดอย่างเด็ดขาดนั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย โดยมีตัวอย่างของผู้ร่วมวิจัย 1 คน ที่เล่าว่า ตนได้พยายามบำบัดมาแล้ว 8 ครั้ง แต่ยังไม่สามารถเลิกได้เด็ดขาดสักที และการบำบัดครั้งนี้ นับว่าเป็นครั้งที่ 9 แล้ว

จากเนื้อหาในบทสัมภาษณ์ของน้องกรรณ กับน้องแป้น แสดงให้เห็นถึงมุมมองหรือความรู้สึกนี้ อย่างชัดเจน ได้แก่

กรรณ : เป็นคนที่ติดยาแล้ว...ตัวคุณคิดยังไงครับ ถึง..คิดว่าการติดยานั้น ในเมื่อคุณรู้ว่าไม่ดีแล้ว ในระหว่างที่คุณติดยา คุณคิดใหม่ครับว่าคุณจะเป็น จะปฏิบัติตัวให้ปกติ เหมือนกับคนอื่นที่ไม่ได้ติดยา คุณเคยคิดใหม่ครับ

แป้น : เคยคิดอะ แต่ถ้า...เคยคิดอะ เคยคิดหลายครั้งครับ แต่ลองทำดูแล้วมันทำไม่ได้อะ

กรรณ : แล้วคุณ ลองทำแล้ว ลองทำไม่ได้ ที่บอกว่าลองทำแล้ว ลองทำยังไงครับ

แป้น : คือว่า หักดิบเองครับ

กรรณ : คือว่าหักดิบนี่คือ การอดยาโดยไม่ใช้ยาอะไรช่วยใช่ไหมครับ

แป้น : ครับ ใช่ครับ

กรรณ : การหักดิบของคุณก็ไม่มีผล คือคุณทนไม่ไหวใช่ไหมครับ

แป้น : ครับ ทนไม่ไหวอะ

กรรณ : แล้ว คุณได้หันไปคุยกับทางครอบครัวบ้างไหมครับ กับพ่อแม่ อะไรอย่างนี้

แป้น : ก็ หันไปคุยกับทางครอบครัวอะ ก็ ให้ตกลงกันนะอะ ว่าผมจะ ตัดสินใจเลิกยา ก็คือ คำให้ คำพามาสถานบำบัด

(น้องกรรณ กับน้องแป้น, 18 ก.ย.44)

แป้น : แต่ก่อนที่คุณจะเข้ามาสถานแห่งนี้ ทางบ้านคุณพูดคุยว่า ยังไงบ้างครับ

กรรณ : ผมก็เป็นฝ่ายร้องขอไปครับ ว่า อยากจะมาเลิกครับ เพราะผมคิดว่า อยากจะลองสักครั้งนึงครับ มีชีวิตธรรมดาที่เหมือนคน

ที่ไม่ติดยาเสพติด ครับ ก็อยากจะ...เป็นคนดีอยู่ ก็เลย..ปรึกษาพ่อ
กับแม่ครับ ก็เลยพากันมาที่สถานบำบัดครับ เป็นครั้งแรกเลยครับ

แป้น : ครับ สำหรับครั้งนี้ก็คือ

กรรณ : เป็นครั้งที่ 9 ครับสำหรับการบำบัดครับ

แป้น : ครั้งที่ 9 ครับ ครั้งแรกคุณไปบำบัดที่ไหนครับ

กรรณ : ครั้งแรกนี่ ผมไปบำบัด ก็ ที่สถานพยาบาลปัญญาพิทย
ครับ กับการบำบัด คอร์สหนึ่ง 12 วันครับ สำหรับคนมา สำหรับผู้ที่
ติดยา ครับ ครับ ตอนนั้นเราคิดว่า เราเลิกได้แล้วครับ แป้นเดียวเรา
ก็เลิกได้แล้วครับ ระยะเวลา คือ ยังไงก็แล้วแต่ ผมอยากกลับบ้าน
มากครับ ผมไม่มีการอยู่คอร์ส 2 คอร์ส 3 ครับ ผมขอแม่ ให้รับผม
กลับ แป้น : แล้วยังมีครั้งที่ 3 ที่ 4 เนี่ยะ แล้วทำไมคุณถึงกลับไป
เสพอีกล่ะครับ

กรรณ : ที่ผมกลับไปเสพครับ เพราะสาเหตุที่ติดครับ แต่ละรอบมัน
ไม่เหมือนกันครับ ผมคิดว่าระยะเวลามันไม่มากครับ ไม่กี่วัน ผม
กลับไปก็เจอเพื่อนเก่า ๆ เพื่อนชวน สำหรับเหตุผลก็คือ ผมอยาก
เที่ยว พอผมไปเที่ยว ผมก็เจอเพื่อน ๆ เจอกับสภาพแวดล้อมเก่า ๆ
ครับ (น้องกรรณ กับน้องแป้น, 18 ส.ค.44)

นอกจากนี้ ผู้ร่วมวิจัยอีกคนหนึ่งเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า เขาตระหนักถึงการได้อยู่กับ
ครอบครัวว่าความสุขยิ่งกว่าการไปเสพยาเสพติด ดังนั้นเขาจึงมีความมุ่งมั่นที่จะเลิกยาเสพติด
ให้ได้ แต่เมื่อการบำบัดผ่านไปประมาณ 1 สัปดาห์ ผู้ร่วมวิจัยคนเดียวขณะนี้ กลับลึกลับบ่นายาบ้า
เข้ามาในศูนย์บำบัด จนโดนให้ออกจากศูนย์ไป ในการนี้ ผู้วิจัยจึงเชื่อว่า การได้ตระหนัก และ
ยอมรับว่ามีช่วงชีวิตที่มีความสุขกว่าการติดยาเสพติด หรือการรับรู้ชีวิตที่ติดยาเสพติด เป็นชีวิต
ที่ย่ำแย่ นั้น ไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้ติดยาเสพติดสามารถเลิกเสพยาเสพติดได้โดยเด็ดขาด สำหรับ
กรณีเช่นนี้ ยิ่งชี้ให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นว่า การเลิกเสพยาเสพติดนั้น ต้องใช้ความพยายาม และ
ต้องการกำลังใจอย่างมาก

3.4 การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับยาเสพติดที่ผ่านมา ทำให้ผู้เคยติดยาเสพติดรู้สึก ขมขื่น สิ้นหวัง

หลายครั้งที่ผ่านมา ข่าวสารจำนวนมาก ถูกนำเสนอจากมุมมองของผู้สื่อสารที่
ไม่เคยมีประสบการณ์ตรงด้านการติดยาเสพติด ผู้ติดยาเสพติดหรือเคยติดยาเสพติดจึงตกเป็น
ผู้ร้ายในข่าวอยู่เรื่อยไป ซึ่งผู้ร่วมวิจัยได้แสดงความคิดเห็น และความรู้สึกว่า ข่าวสารเหล่านั้นล้วน

ทำให้เกิดความขมขื่น และสิ้นหวัง เนื่องจากผู้รับสารย่อมจะเกิดความรู้สึก "รังเกียจ" หรือ "สะพรึงกลัว" ผู้ร้ายในเรื่องที่ได้รับฟังหรือรับชมไป ส่งผลให้ผู้ติดยาบ้า รวมถึงผู้ที่เคยติดหรือเลิกเสพยาแล้ว ตกเป็นที่น่าสนใจ และถูกปิดกั้นโอกาสทางสังคม ในหลาย ๆ ด้านไปโดยปริยาย

ทำข่าวก็ทำไป ใช้คำพูดให้สะใจ แต่เค้าไม่รู้หรือกว่าพวกผมจะถูกมองยังไงต่อไป และที่ว่างกลับตัวกลับใจ สังคมยังให้อภัยนะ ไม่จริงหรอกครับ...พอมผมออกไปนะ ดูลิ ไม่ค่อยมีใครรับทำงานหรอกครับ...(น้องดล, 10 ส.ค.44)

จริง ๆ แล้วพวกผมก็เหมือนคนนั้นแหละครับ เป็นคนธรรมดาเนี่ยแหละ มีอารมณ์ขัน สนุกเฮฮาอย่างที่คุณก้อยเห็นนี่แหละครับ ดูลิครับ ถ้าผมไม่บอกจะดูออกไหมว่าพวกผมเล่นยา อย่างไฉนมันจะตายไป ไม่ค่อยกล้าพูดกับใครนักหรอกครับ แล้วจะมีเธอที่หน้าอย่างพวกผมจะบ้าจับใครเป็นตัวประกัน แต่ข่าวก็ลงไปว่าไป...(น้องจุ่ม, 10 ส.ค.44)

ความคิดเห็น ความรู้สึกประเด็นนี้ นับเป็นแง่มุมใหม่ที่ไม่ค่อยได้รับการพูดถึงนัก ผู้ร่วมวิจัยได้ชี้ให้เห็นเป็นนัยว่า การสื่อสารประเด็นยาเสพติดที่ผ่านมานั้น เป็นการสื่อสารที่ช่วยบรรเทาปัญหาเสพติดได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น แต่ในระดับที่จะทำให้ผู้ติดยาเสพติด เลิกเสพยาเสพติด หรือให้ผู้เคยติดยาเสพติด ไม่หวนไปเสพยาอีกโดยเด็ดขาดนั้น ทำได้ยาก เพราะข่าวสารที่นำเสนอไป ได้สร้างภาพให้ผู้ติดยาเสพติดในเชิงลบ สังคมจึงขาดความเอื้ออาทรแก่บุคคลที่ติดและเคยติดยาเสพติด ดังนั้น ผู้ที่ติดยาเสพติดก็ไม่มี "กำลังใจ" ที่จะเลิกเสพยาเสพติด และผู้ที่เลิกเสพยาเสพติดได้แล้ว ก็มักจะถูกปิดกั้น "โอกาส" หลายด้าน เช่น การเรียน การประกอบอาชีพ เป็นต้น ทำให้ ท้อแท้ จนหันไปใช้ยาเสพติดซ้ำแล้วซ้ำอีก

3.5 "กีฬาก็อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้หันไปเสพยาเสพติด"

ในการนี้มีผู้ร่วมวิจัย 1 คน ได้เล่าถึงสาเหตุที่ทำให้ตนหันไปใช้ยาเสพติดว่า "ตอนนั้นเป็นนักกีฬาฟุตบอลของโรงเรียน เพื่อนในทีมฟุตบอลชวนให้ลองใช้ยาบ้า และเมื่อใช้แล้ว รู้สึกมีพลังกำลังมากขึ้น จึงใช้ต่อเนื่องมาเรื่อย ๆ" แสดงให้เห็นว่า ในบางกรณี "กีฬา" ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เยาวชนหันไปใช้ยาเสพติด ทั้งนี้ทั้งนั้น ผู้วิจัยก็ไม่สามารถตัดสิน หรือสรุปได้ว่า การแนะนำให้เยาวชนเล่นกีฬานั้น คือการแนะนำที่ไม่ถูกต้อง หากจะขอสรุปว่า "กิจกรรมกีฬา" ยังคงเป็นกิจกรรมที่ทำให้คนเรามีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ทั้งกายและใจ แต่ไม่ใช่กิจกรรมที่ช่วยให้เยาวชน ห่างไกลจากยาเสพติดได้เสมอไป

3.6 บางครั้งผู้ที่ "ตั้งใจเรียน" ก็หันไปติดยาเสพติดได้

จากการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ร่วมวิจัย คนหนึ่งที่ต้องทำงาน พร้อม ๆ กับเรียนหนังสือ ทำให้มีเวลาทำการบ้านในตอนกลางคืนเท่านั้น ด้วยความตั้งใจจะเรียนให้จบ จึงหาทางทำให้ตนเองไม่มึนงง นับตั้งแต่ดื่มกาแฟ เครื่องดื่มบำรุงกำลัง และสุดท้ายก็หันไปใช้ยาบ้า เพื่อจะได้ไม่มึนงง และทำการบ้านเสร็จ ส่งอาจารย์ได้ทันเวลา

..เดิมทีเรามีความตั้งใจที่จะเรียนให้จบอยู่แล้วนะครับ แต่ บังเอิญว่า ประมาณว่า การเรียนนั้นแบบว่า มันเรียนลำบากไปนิดนึงนะครับ ก็ เรียนด้วย ทำงานด้วยนะครับ ก็..เลยต้องหันไป...พึ่งยาซะ ตรงนี้ซะ สาเหตุที่ไปพึ่งยา ที่แรกเลย คือว่า เราตั้งใจที่จะเรียนให้จบนะซะ กับตรงนี้ครับ ความตั้งใจมากไปของตัวเองนะครับ ที่อยากจะเรียน ให้จบ เพื่อที่จะเอาวุฒิปวช.ไปฝากพ่อ ฝากแม่ครับ กลับกลายเป็น ผิดเสียกับเรานะครับ (ณัฐพล, 11 ก.ย.44)

ข้อมูลประเด็นนี้ทำให้เราทราบว่า บางครั้งผู้ที่มีพฤติกรรมดี เช่น ผู้ร่วมวิจัยที่ตั้งใจเรียนคนนี้ ก็หันไปติดยาเสพติดได้ ไม่ใช่เฉพาะวัยรุ่นที่ถูกมองว่าเกเร ชอบก่อเรื่องทะเลาะเบาะแว้ง ขาดเรียนเป็นประจำ และชอบท่องเที่ยวยามราตรีอยู่เสมอเท่านั้น

3.7 ยาบ้า ออกฤทธิ์ "ดีด" ไม่ใช่ "คลั่ง"

อาการ "บ้า" หรือ "คลั่ง" เป็นอาการที่หลายคนเข้าใจว่าเกิดจากฤทธิ์ของ "ยาบ้า" อาจเป็นเพราะคำสองคำนี้ มักปรากฏอยู่ใน "พาดหัวข่าว" หรือ "หัวข้อข่าว" อยู่เสมอ แต่จากคำบอกเล่าของผู้ร่วมวิจัย ผู้ซึ่งเคยติดยาบ้าจนถึงขั้น "สมองติดยา" มาก่อนนั้น ล้วนเป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ ยาบ้าออกฤทธิ์ "ดีด" (หมายถึง เมื่อเสพเข้าไปแล้ว จะเกิดอาการตาค้าง ตื่นตัว จนไม่อาจอยู่นิ่งเฉยได้) ไม่ใช่ "บ้า" หรือ "คลั่ง" ส่วนข่าวเกี่ยวกับคนเมายาบ้าจับตัวประกัน คนเสพยาบ้า คลั่ง อาละวาด หรือก่อคดีอื่น ๆ ที่พบเห็นอยู่บ่อย ๆ ในสื่อมวลชนนั้น ผู้ร่วมวิจัยเห็นว่าจะมีสาเหตุอื่น นอกเหนือไปจากการเสพยาบ้า

ใครบอกว่าเล่นยาแล้วเมา ผมบอกได้เลยว่าไม่เม่าอย่างนั้นหรอก มีแต่ดีด (น้องเทพ, 17 ส.ค.44)

ถ้าเม่าแล้วบ้าขนาดนั้น แสดงว่าเค้าต้องเล่นอย่างอื่นด้วย ไม่ใช่เม่าอย่างเดียวหรอก (น้องกรรณ, 17 ส.ค.44)

แล้วผมว่าคนที่ทำอย่างนั้นได้เค้าต้องมีอะไรสัก ๗ ในใจจริง ๗ นะ
ไม่ใช่คนที่เล่นยาจะทำอย่างนั้นได้ทุกคน (น้องโอ๊ะ, 17 ส.ค.44)

ข้อมูลประเด็นนี้ เป็นความรู้สำคัญที่สื่อมวลชนพากันละเลย หรือมองข้ามไป ตลอดเวลาที่ผ่านมา การนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับผู้ติดยาบ้า ได้ทำให้สังคมเกิดความสับสนในสิ่งที่เรียกว่า "สาเหตุ" และ "ผลลัพธ์" ผู้รับสารหลายคนอาจพากันเข้าใจผิดคิดว่า "สาเหตุหนึ่งและสาเหตุเดียว" คือ "ยาบ้า" และ "ผลลัพธ์" คือ "คนคลั่ง ก่อคดี" ความเข้าใจนี้ นำสู่วิธีการแก้ปัญหาที่เชื่อว่า ถ้ายาบ้าหมดไป คนคลั่งจะลดลง การปฏิบัติการแก้ปัญหา จึงมุ่งไปที่การจับ ทำลาย และ ทุกวิถีทางที่จะทำให้จำนวนยาบ้าลดน้อยลง ผู้วิจัยไม่สามารถตอบได้ว่าวิธีการนี้ ช่วยแก้ปัญหาได้ ดีหรือไม่ แต่ขอชี้ให้เห็นว่า ในเมื่อผู้เสพยาบ้าทุกคน ไม่ได้ลุกขึ้นมาอาละวาด ก่อคดี น่าจะพอ ยืนยันให้เชื่อได้ว่า "ยาบ้า" ไม่ใช่สาเหตุเดียวของ "อาการคลั่ง" ประกอบกับคำบอกเล่าของผู้ร่วม วิจัย ผู้วิจัยจึงขอเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่ "สาเหตุต้นตอ" นั่นคือการค้นหา สืบเสาะปัจจัยอื่น ๆ ที่มา ผสมกับยาบ้า ทำให้เกิดอาการคลั่ง อาละวาด ซึ่งเมื่อสืบเสาะพบแล้ว จะได้หาวิธีแก้ปัญหาดตรง จุดปัจจัยนั้น ๆ อย่างตรงประเด็น ผู้วิจัยหวังว่า หากคนทำหน้าที่สื่อมวลชนได้ตระหนักถึงประเด็นนี้ การสื่อสารประเด็นยาเสพติดในอนาคต น่าจะนำไปสู่การค้นหาสาเหตุต้นตอของปัญหา (แทนที่จะ เอาแต่นำเสนอว่า ยาบ้าคือสาเหตุ) ต้นตอเหล่านั้นจะได้รับการหยิบยกมาเยียวยา และปัญหา ยาเสพติดในสังคมน่าจะทุเลาลง นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังจะได้แสดงบทบาท "ผู้เตือนภัย" อันเป็น บทบาทสำคัญของสื่อมวลชน ให้กับสังคมอย่างแท้จริงอีกด้วย

3.8 "กำลังใจ" และ "โอกาส" คือสิ่งที่ช่วยบรรเทาปัญหาเสพติดได้

การร้องขอ "กำลังใจ" และ "โอกาส" ดังที่ปรากฏให้เห็นในช่วงที่ 3 ของรายการ วิทยุ "รู้เท่าทันยาเสพติด" ที่ได้ร่วมกันผลิตขึ้น อันเป็นผลิตผลที่ได้จากกระบวนการวิจัยนั้น ยืนยัน ให้เห็นมุมมองของผู้เคยติดยาเสพติดที่พยายามจะบอกว่า กำลังใจและโอกาสจากคนทุกคนใน สังคม คือสิ่งที่ช่วยให้พวกเขาเข้มแข็ง มีพลังที่จะต่อต้านยาเสพติด ซึ่งนับเป็นการบรรเทาปัญหา ยาเสพติดได้เป็นอย่างดี

ประกอบกับข้อมูลระดับลึกในข้อ 3.2 ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า หากการสื่อสาร ประเด็นยาเสพติด มีเนื้อหาสารที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดและผู้เคยติดยาเสพติด ตกเป็น "ผู้ร้าย" ที่ "น่า สะพรั่งกลัว" ลดน้อยลง และเนื้อหาที่ช่วยร้องขอ "กำลังใจ" และ "โอกาส" ให้กับบุคคลกลุ่มนี้มี มากขึ้น สุดท้ายสังคมอาจจะหยิบยื่นความเอื้ออาทรให้กับบุคคลกลุ่มนี้มากยิ่งขึ้น ทำให้เขา สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และไม่คิดจะหวนกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำอีก จน ปัญหา ยาเสพติดอาจทุเลาลงได้อีกระดับหนึ่ง

4. ข้อค้นพบเกี่ยวกับสาเหตุของการติดยาเสพติด

จากภูมิหลังและการสนทนาระหว่างผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัยในขณะดำเนินงานวิจัย แสดงให้เห็นถึงสาเหตุของการติดยาเสพติดว่า มีสาเหตุที่หลากหลาย ซึ่งซับซ้อนมากน้อย แตกต่างกันได้แก่

4.1 ความอยากรู้้อยากลอง กับคำชักชวนของเพื่อน

สาเหตุที่ทำให้ผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่ติดยาเสพติดคือ "ความอยากรู้้อยากลอง" กับ "คำชักชวนของเพื่อน" ในการนี้มีข้อนำสังเกต 3 ประการ ประการแรกได้แก่ ผู้ร่วมวิจัยจำนวน 7 คน (วิศิษฐ์, กรรณ, เอก, หมึก, พงษ์, เทพ และโอ) ยอมรับว่าเริ่มเสพยาบ้าเพราะความอยากรู้้อยากลอง แต่ไม่มีคนใดออกเสาะแสวงหายาบ้า เพื่อสนองความอยากรู้้อยากลองนั้นแม้แต่คนเดียว แสดงให้เห็นว่า ความอยากรู้้อยากลองเพียงอย่างเดียว นั้นไม่ทำให้เกิดพฤติกรรมการเสพยาได้ หากต้องประกอบกับคำชักชวนของเพื่อน จึงจะเกิดพฤติกรรมการเสพยาขึ้น

ประการที่สอง หากมองอีกแง่หนึ่ง ก็อาจวิเคราะห์ได้ว่า ยาบ้าเป็นของที่หาซื้อได้ไม่ยากนัก เพียงแค่อยากรู้้อยากลอง ไม่ต้องเสาะแสวงหา ก็สามารถซื้อมาได้ โดยเฉพาะผู้ร่วมวิจัยทั้ง 16 คน ล้วนซื้อยาบ้ามาจากเพื่อน หรือญาติที่ใกล้ชิดทั้งสิ้น ประการสุดท้าย ผู้ร่วมวิจัยจำนวน 4 คน (ศธาวุฒิ, แป้น, อ้น, และดล) เล่าว่า ไม่เคยมีความอยากรู้้อยากลองมาก่อน แต่เมื่อมีคำชักชวนของเพื่อน ทำให้เริ่มรู้สึกอยากรอง ประกอบกับความต้องการการยอมรับจากเพื่อน อยากเข้ากับเพื่อนได้ จึงตัดสินใจเสพยาบ้า และได้พบว่า เมื่อเสพแล้ว สามารถพูดคุยกับเพื่อนได้อย่างรู้ใจกันมากขึ้น จึงเสพต่อเนื่องเรื่อยมา ในการนี้แสดงให้เห็นว่า บางครั้ง เพียงคำชักชวนของเพื่อน ก็เป็นสาเหตุให้เกิดพฤติกรรมการเสพยาได้ ส่วนความอยากรู้้อยากลองนั้น อาจเกิดขึ้นหลังจากได้รับชักชวนก็เป็นได้

4.2 การเริ่มเสพยาบ้า เพราะเจตนาดี

จากประสบการณ์ของณัฐพลที่เริ่มเสพยาบ้าเพราะอยากทำการบ้านให้เสร็จ โดยไม่่วง จะได้เรียนจบ นำวุฒิไปฝากคุณพ่อ คุณแม่ และประสบการณ์ของน้องเกรียง นักกีฬาฟุตบอลของโรงเรียนที่เสพยาบ้าก่อนลงแข่ง เพื่อหวังจะมีพลังกำลัง และชนะการแข่งขันนั้น ล้วนเป็นสาเหตุที่เรียกได้ว่าเป็นเจตนาดี ซึ่งนับเป็นความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ที่หวังว่า การเสพยาบ้าจะช่วยให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการ แต่สุดท้ายกลับส่งผลร้ายอย่างไม่คาดคิด คือน้องทั้งสองถูกให้ออกจากโรงเรียน

4.3 การหันไปเสพยาเสพติด เพื่อหลีกเลี่ยงจากความเศร้าโศก

จากประสบการณ์ของน้องสนธิที่อกหัก และน้องรัชที่เข้าใจผิดคิดว่า พ่อแม่ไม่รัก นั้น นับเป็นความรู้สึกสูญเสียความรัก ทั้งจากพ่อแม่ และจากคนรัก ซึ่งน้องทั้งสองเล่าว่าเศร้าเสียใจมาก จึงหันไปเสพยาบ้า เพื่อจะได้ลืมความทุกข์โศกนั้น ๆ เรียกได้ว่าขณะนั้น เห็นยาบ้าเป็นหนทางของการแก้ปัญหา แต่สุดท้ายก็ตระหนักได้ว่า ยาบ้าไม่ได้ทำให้ชีวิตดีขึ้น น้องสนธิจึงพยายามทำใจยอมรับกับความสูญเสีย ส่วนน้องรัชได้กลับไปทำความเข้าใจกับครอบครัว และพบว่าพ่อแม่รักตนไม่น้อยกว่าที่รักพี่ชายเลย

4.4 ทศนคติที่ว่า ยาบ้าเป็นของธรรมดา เป็นปกติทั่วไปของสังคม

กรณีของน้องพจน์ที่มีเวลาว่าง (จากการเรียน) มาก จนไม่รู้จะทำอะไร จึงขายยาบ้า และเสพเองด้วยนั้น แสดงให้เห็นถึงทศนคติที่ว่า "ยาบ้า" เป็นของธรรมดา สามารถซื้อ ขาย เสพ ได้อย่างเป็นปกติทั่วไปในสังคม น้องพจน์จึงซื้อ ขาย และเสพ เป็นงานอดิเรก ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ว่า อาจส่งผลร้ายตามมาได้

ข้อค้นพบเกี่ยวกับสาเหตุของการติดยาเสพติดดังกล่าวมานี้ ได้แยกแยะออกเป็นข้อ ๆ เพื่อนำเสนอให้เห็นชัดเจนมากขึ้นเท่านั้น หากเมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้ง จะพบว่าสาเหตุของการติดยาเสพติด ไม่สามารถระบุเป็นข้อ ๆ ได้ตายตัว เนื่องจากแต่ละคนมีความแตกต่างกันในระดับปัจเจกบุคคล ทั้งวิถีชีวิต สังคมแวดล้อม และการอบรมเลี้ยงดู อาทิ ผู้ร่วมวิจัย 11 คนเล่าว่า "ความอยากรู้ อยากลอง" คือสาเหตุของการเสพยา แต่ใน 11 คนนี้ มีต้นตอที่เป็นเหตุให้เกิดความอยากรู้ อยากลองแตกต่างกัน เช่น บางคนมีสังคมแวดล้อมที่เห็นยาบ้าเป็นสิ่งคุ่นชิน จึงเกิดความอยากรู้ อยากลอง บางคนมีผู้ปกครองที่เข้มงวด ทำให้คิดอยากทำอะไรนอกกรอบที่เข้มงวดนั้น จึงอยากรู้ อยากลองเสพยาบ้า เป็นต้น

นอกจากนี้สาเหตุของการติดยาเสพติดที่ค้นพบจากผู้ร่วมวิจัยในครั้งนี้ ยังแสดงให้เห็นว่า สาเหตุเหล่านี้ ไม่ใช่ "สาเหตุเชิงเดียว" ที่เกิดขึ้นแล้ว จะส่งผลให้ติดยาเสพติดโดยไม่มีปัจจัยอื่นมาเป็นสาเหตุเกี่ยวข้อง หากแต่เป็น "สาเหตุเชิงซ้อน" ซึ่งเกี่ยวข้องกับหลาย ๆ ปัจจัย เช่น น้องสนธิเสพยา เพื่อหลีกเลี่ยงจากความเศร้าโศก (ที่ผิดหวังจากความรัก) นั้น ไม่ใช่เพียงเพราะความเศร้าโศกอย่างเดียว แต่ยังประกอบกับจังหวะเวลาที่มีเพื่อนใกล้ชิด เข้ามาชักชวนให้ลองเสพพอดี น้องสนธิจึงหันไปเสพยา ในกรณีนี้จึงเห็นได้ว่า น้องสนธิเสพยา เพราะสาเหตุเชิงซ้อน อย่างน้อย 2 ประการ คือ ความผิดหวัง ผนวกกับเพื่อนชักชวน (ซึ่งน้องสนธิอาจจะไม่เสพยาก็ได้ ถ้าไม่มีเพื่อนเข้ามาชักชวน) เป็นต้น

บทที่ 6

รายการวิทยุ "รู้เท่าทันยาเสพติด"

ในบทนี้จะรายงานถึงการดำเนินงานตั้งแต่ร่วมกันออกแบบ และวางแผนผลิต รายการวิทยุ ในช่วงร่วมกันแสดงปฏิกริยาต่อสถานการณ์ ซึ่งจะชี้ให้เห็นว่า มีข้อน่าสังเกตประการใดเกิดขึ้นบ้าง จนกระทั่งผลิตรายการเสร็จสิ้นสมบูรณ์ในช่วงร่วมกันแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์ โดยจะวิเคราะห์ให้เห็นว่า รายการวิทยุ "รู้เท่าทันยาเสพติด" ที่ร่วมกันผลิตขึ้นนี้ มีรูปแบบที่แสดงถึงความเข้าใจ ความปรารถนา ทศนคติ หรือความคิดเห็นของผู้ร่วมวิจัยหรือผู้สื่อสารในเรื่องอะไรบ้าง ตลอดจนการเสวนาร่วมกันในช่วงสุดท้ายที่ช่วยกันประเมินผลการดำเนินงาน

1. การวางแผน และการเตรียมการผลิตรายการวิทยุ

1.1 ระดมสมอง ได้ประเด็นหลากหลาย ในเวลาอันสั้น

ลำดับแรกของการวางแผนการผลิตรายการวิทยุ คือการระดมสมอง (Brain Storming) ว่าต้องการนำเสนอประเด็นใดในรายการบ้าง ซึ่งในเวลาเพียง 10-15 นาที ผู้ร่วมวิจัยได้แสดงความคิดเห็นไว้อย่างหลากหลาย

ชีวิตก่อนติด หลังติด นี่ก็คือ เราพูดนี่ก็คือว่า คล้าย ๆ ว่า เราต่อต้านยาเสพติด อะไรอย่างนั้นนะ...พูดในด้านลบของยา แบบว่า คนติดยาพูดเอง..อยากพูดครับ สำหรับคนที่กำลังจะคิด จะได้ไม่ต้องคิด (กรรณ, 25 ก.ย.44)

คือสิ่งที่ผู้ติดยาเสพติดต้องการ...หลังจากที่บำบัดแล้ว เลิกแล้ว...ความรัก กำลังใจ ความเข้าใจจากคนในครอบครัว...จากบุคคลภายนอก (ณัฐพล, 25 ก.ย.44)

ก็อยากจะทำเค้าคิดยังไงกับเรา ความคิดเห็นของประชาชนโดยทั่วไปนะ ว่าคิด ยังไงกับผู้ติดยาเสพติด (สนธิ, 25 ก.ย.44)

ให้ตำรวจมาสัมภาษณ์ว่า..ประเด็นความรู้สึกส่วนตัวที่เค้าทำหน้าที่ยังไงแล้ว เกี่ยวกับเด็กพวกนี้แล้ว เค้ารู้สึกยังไงกับเด็กติดยา...ว่าเค้าเลวร้ายไหม (วิศิษฐ์, 25 ก.ย.44)

เค้า(ตำรวจ) คิดจะหาประโยชน์จากเราหรือเปล่า...แบบไม่มีใครเคยคิดจะทำ (ณัฐพล, 25 ก.ย.44)

ดังนี้

สำหรับความคิดเห็นที่ได้จากการระดมสมอง รวบรวมได้ 10 ประเด็น ตามลำดับ

1. การยอมรับจากครอบครัว
2. สังคมรับรู้เรื่องราวของผู้ติดยาบ้าไม่เลวร้ายอย่างที่คิด
3. ชีวิตก่อนติด และหลังติดยาบ้าว่าผกผันมาก
4. ด้านลบของยาเสพติด
5. สิ่งที่คุณที่เคยติดยาเสพติดต้องการ หลังจากบำบัดแล้ว คือ กำลังใจ ความรัก และความเข้าใจ
6. คนเมายาบ้าไม่เลวร้ายขนาดที่เป็นข่าว
7. ความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปว่า คิดอย่างไรกับผู้เคยติดยาเสพติด และถ้าผ่านการบำบัด เลิกได้แล้ว ออกไปจะยอมรับได้ไหม
8. สัมภาษณ์ตำรวจว่า มีความคิดเห็นอย่างไรต่อเด็กติดยาเสพติด
9. สัมภาษณ์ตำรวจว่า ต้องการหาประโยชน์จากการจับกุมตัวหรือไม่
10. บอกพ่อแม่ถึงแนวทางดูแลลูกว่าทำอย่างไรให้ลูกไม่ใช้ยาเสพติด

การระดมสมองนี้ ไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้เป็นข้อจำกัด แต่ผู้ร่วมวิจัยใช้เวลาไม่นานนัก ก็ได้ประเด็นครบถ้วน และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ร่วมวิจัยทุกคน แสดงให้เห็นว่าผู้ร่วมวิจัยต่างมีเรื่องราวมากมาย พร้อมจะสื่อสารทางสื่อมวลชนได้ทันทีที่มีโอกาส ประกอบกับการที่ผู้ร่วมวิจัย ได้ตระหนักว่า โอกาสที่จะเป็นผู้สื่อสารนั้นมีไม่มากนัก ทำให้ผู้ร่วมวิจัยเลือกนำเสนอหลายประเด็น เท่าที่จะมากได้ เพื่อการเป็นผู้สื่อสารครั้งนี้ จะได้ครอบคลุมความต้องการของเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดอย่างครบถ้วนที่สุด

1.2 ประเด็นที่มีเนื้อหาในเชิงป้องกันปัญหายาเสพติด ได้รับการพูดถึงไม่มากนัก

ประเด็นที่ผู้ร่วมวิจัยช่วยกันระดมความคิดเห็นไว้ในข้อ 1.1 นั้น แสดงให้เห็นว่า ผู้ร่วมวิจัยปรารถนาจะสื่อสารประเด็นที่เน้นไปในเรื่องการกลับสู่สังคมของผู้เคยติดยาเสพติด ซึ่งเลิกเสพแล้ว มากกว่าประเด็นด้านการป้องกันปัญหายาเสพติด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์ในเรื่องการถูกปิดกั้นโอกาสทางการศึกษา การประกอบอาชีพ และการตกเป็นที่น่าสนใจซะพริ้งกลัว จนไม่ได้รับความไว้วางใจจากคนในสังคมมาก่อน ประกอบกับการที่ผู้ร่วมวิจัยอยู่ในชุมชนบำบัดระยะที่กำลังจะได้กลับสู่สังคม ผู้ร่วมวิจัยจึงมีความวิตกกังวลในเรื่องการกลับสู่สังคมมากกว่าเรื่องอื่น ๆ

นอกจากนี้ เมื่อสังเกตจากลำดับของประเด็นที่ผู้ร่วมวิจัยช่วยกันระดมความคิด เอาไว้นั้น ยิ่งแสดงให้เห็นชัดเจนมากขึ้นว่า ผู้ร่วมวิจัยปรารถนาจะสื่อสารเพื่อร้องขอความเข้าใจ ความไว้วางใจ และกำลังใจจากสังคมก่อนอื่นใด ได้แก่ ประเด็นที่ร้องขอการยอมรับจากครอบครัว และคนในสังคม ร้องขอให้สังคมเข้าใจว่า ผู้ติดยาบ้าไม่ได้เลวร้ายอย่างที่คิด และคนเมายาบ้าไม่ได้เลวร้ายอย่างที่ปรากฏในข่าวทางสื่อมวลชนเช่นนั้นทุกคน

อันแรกนี่ครอบครัวครับพี่ อยากให้ครอบครัว...การยอมรับจาก
ครอบครัว (กรรณ, 25 ก.ย.44)

พอกลับไป ก็อยากให้เค้า (ครอบครัว) ใ้ใจเราเหมือนเดิม ไม่ใช่
อะไรก็ลงที่ผม (หมึก, 25 ก.ย.44)

ถ้าครอบครัวเข้าใจก็ดีนะครับ ดีเยอะเลย (แป้น, 25 ก.ย.44)

แล้วก็ข่าว อะไรนะ ที่เคยพูดกันนะ ที่ไม่จริงนะ เอ่อ...ให้สังคม
ยอมรับว่าคนติดยาบ้าไม่เลวร้ายอย่างที่คิด (วิญชัย, 25 ก.ย.44)

กำลังใจอีกนะพี่ คือ ไม่ต้องการการดูถูกอะไรซ้ำเติม
(กรรณ, 25 ก.ย.44)

ประเด็นที่ได้รับความสำคัญรองลงมาก็คือ ประเด็นที่มีเนื้อหาในเชิงการสำนึกตัว ว่า ชีวิตที่ติดยาเสพติดนั้น เป็นชีวิตที่ผิดพลาด และทราบดีว่าสังคมมักจะมองเขาในแง่ลบเสมอ ได้แก่ (1) ประเด็นเกี่ยวกับชีวิตก่อนและหลังติดยาเสพติด (2) ผลร้ายของยาเสพติด และ (3) ความคิดเห็นของประชาชนและตำรวจ ว่ารู้สึกอย่างไรกับผู้เคยติดยาเสพติด แม้ประเด็นที่ (1) และ (2) อาจมีความหมายไปในทางการสื่อสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดก็ตาม การพูดคุยกันในช่วงระดมสมอง ก็ยังชี้ให้เห็นว่า ประเด็นทั้งสองนี้ มีเนื้อหาค่อนข้างไปทางด้านการสำนึกผิดมากกว่า

ให้คนติดยาพูดเองไงพี่ เนอะ แบบเรารู้แล้วว่ามันไม่ดียังไง ก็เอ
มาเล่าให้ฟัง เราผิด เราพลาดไปแล้ว เอามาเล่าให้ฟัง ยังจะได้ทำ
ประโยชน์ขึ้นมาบ้าง (ณัฐพล, 25 ก.ย.44)

เรามาบอกให้คนอื่นรู้บ้างก็ดีครับ แบบเรารู้แล้วว่าไม่ดีครับ
(ศธาวุฒิ, 25 ก.ย.44)

แล้วให้มีการสัมภาษณ์ใหม่พี่ ให้คนข้างนอกเค้าพูดว่าคิดยังไง คน
ฟังจะได้รู้ว่า ถ้าติดยาแล้วจะถูกมองอย่างไรอะ (เอก, 25 ก.ย.44)

สำหรับประเด็นที่มีเนื้อหาในเชิงป้องกันปัญหายาเสพติดนั้น มีเพียงประเด็นเดียวที่ชัดเจน และเป็นประเด็นลำดับสุดท้ายที่ผู้ร่วมวิจัยกล่าวถึง คือ "การบอกพ่อแม่ถึงแนวทางดูแลลูกว่า ทำอย่างไรให้ลูกไม่หันไปใช้ยาเสพติด"

1.3 ประเด็นสำรวจกับการแสวงหาผลประโยชน์ ถูกตัดออก เพราะไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้

เมื่อได้ประเด็นจากการระดมความคิดมาแล้ว ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันรวบรวม สรุป และเลือกประเด็นที่เห็นว่าควรมีในรายการ และคัดประเด็นที่ไม่ควรมีออกไป ผลก็คือ 6 คน ใน 9 คนลงความเห็นว่าเป็นเรื่อง "สำรวจต้องการหาประโยชน์จากการจับกุมตัวหรือไม่" นั้น ไม่ควรมีในรายการ เนื่องจากคิดว่าแหล่งข้อมูลหายาก

ก็เอาสำรวจ สน.จุฬา สน.ประตุน้ำใจ (กรรณ, 25 ก.ย.44)

ยาก ยากจริง ๆ...สำรวจที่ไหนเค้าจะบอกวะ (ณัฐพล, 25 ก.ย.44)

ถามแค่ว่าสิก็ยุ่งกับคนติดยา ก็น่าจะพอนะ (วิณิชย์, 25 ก.ย.44)

หนูว่าถามความคิดเห็นนิด ๆ หน่อย ๆ ก็พอนะพี่ (สนธิ, 25 ก.ย.44)

1.4 ผู้ร่วมวิจัยเชื่อว่าการเลี้ยงดูลูก ไม่ใช่สาเหตุหลักของการติดยาเสพติด จึงตัดประเด็นนี้ออก

ผู้ร่วมวิจัย 8 คนใน 9 คน ลงความเห็นว่าเป็นเรื่อง "บอกพ่อแม่ถึงแนวทางดูแลลูกว่า ทำอย่างไรให้ลูกไม่ใช้ยาเสพติด" ไม่ควรมีในรายการ เนื่องจากเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าการเลี้ยงดูลูก ไม่ใช่สาเหตุหลักของการติดยาเสพติด

ประเด็นนี้มันบอกไม่ได้นะพี่ จะพูดอะไร จะทำยังไง (ณัฐพล, 25 ก.ย.44)

หนูว่าอันนี้มันแล้วแต่คนนะ มันขึ้นอยู่กับคน บางทีครอบครัวอบอุ่นจะตาย อย่างครอบครัวหนูไง ก็ยังติดนะ ยังติดได้เลย มันเป็นเพราะอย่างอื่น (สนธิ, 25 ก.ย.44)

มันไม่ใช่เพราะพ่อแม่เลี้ยงไม่ดีหรอก แต่เป็นเพราะเราไม่ดีเองต่างหาก...ไปติดเองอย่างเงี้ยะ (กรรณ, 25 ก.ย.44)

1.5 แบ่งประเด็นออกเป็น 3 กลุ่ม กลายเป็น 3 ช่วงของรายการ พร้อมกับกำหนด วัตถุประสงค์อย่างสอดคล้อง

เมื่อได้ประเด็นที่ต้องการแล้ว ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันนำประเด็นดังกล่าวมารวบรวม
แบ่งเป็น ข้อ ๆ (grouping) ได้ผลดังนี้

- (1) ผลกระทบก่อน และหลังใช้ยาเสพติด
- (2) สิ่งที่ต้องการจากสังคม และครอบครัว (เน้นถึงความเข้าใจ)
- (3) ความคิดเห็นของประชาชน และตำรวจ

ก็ให้เป็นเรื่องชีวิตผู้ติดยา ก็ให้เป็นแบบชีวิตไปเลย มันโหดร้าย มัน
ทารุณ ยิ่งไง (วิญชัย, 25 ก.ย.44)

ประเด็นแรก ประเด็นสองนะพี่ ต้องพูด อันนี้อายากพูด ก็เป็นเรื่อง
สิ่งที่พวกเราต้องการ... (สนธิ, 25 ก.ย.44)

อันที่สามก็คือความเห็นของประชาชนกับตำรวจ..รวมทั้งหมด 3
เรื่อง ก็ใช้ 3 เพลงพอดีเลยพี่ (กรรณ, 25 ก.ย.44)

จากนั้นได้ร่วมกันวางเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของการนำเสนอรายการ
ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นทั้งสามข้างต้น ได้ผลดังนี้

- (1) เพื่อให้เยาวชนได้รับรู้ถึงพิษภัยยาเสพติด
- (2) เพื่อให้สังคมยอมรับและเข้าใจผู้ที่เคยเสพยาเสพติด
- (3) เพื่อให้รู้มุมมองของสังคมที่มีต่อผู้ติดยาเสพติด
- (4) เพื่อให้ผู้เคยติดยาเสพติดได้สื่อสารผ่านสื่อวิทยุโดยตรง

1.6 กำหนดกลุ่มเป้าหมาย หลากหลาย อย่างมีเหตุผล

ในการร่วมกันกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ผู้ร่วมวิจัยได้พูดถึงกลุ่มคนที่หลากหลายด้วย
เหตุผลที่แตกต่างกันไป ซึ่งได้แก่บุคคล 4 กลุ่มต่อไปนี้

1.6.1 ครอบครัว เพื่อน และคนใกล้ชิด

ผู้ร่วมวิจัยเห็นว่า บุคคลแวดล้อมที่จัดเป็นคนใกล้ชิด ได้แก่ คนในครอบครัว ญาติ
พี่น้อง และเพื่อน น่าจะได้รับฟังรายการที่จะผลิตขึ้น เพื่อจะได้ทราบว่า ผู้ที่เคยติดยาเสพติด ซึ่งเป็น
คนใกล้ชิดของเขานั้น ต้องการความเข้าใจ และกำลังใจจากญาติมิตรเป็นอย่างไร ซึ่งถ้าเกิดผล

ทางพฤติกรรมจริง ก็จะทำให้ผู้เคยติดยาเสพติด สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมกับญาติมิตรได้อย่างปกติสุข และไม่หวนกลับไปเสพซ้ำอีก

*ครอบครัว ทุกคน เพราะทุกคนต้องมีส่วนร่วมด้วย ทั้งวงศ์ญาติ
ญาติ (สนธิ, 25 ก.ย.44)*

*(เพื่อนและคนใกล้ชิด) ก็จะได้รู้ว่าเราอยากได้กำลังใจ มันเป็นเรื่องที่
ขาดหายไปนะ เนอะ (กรรณ, 25 ก.ย.44)*

*ความไว้วางใจด้วยครับ ไม่ใช่อะไร ๆ ก็โทษเรา เพราะเราเคยติดยา
มาก่อนเงี้ยะ (หมึก, 25 ก.ย.44)*

1.6.2 ผู้ที่คิดจะใช้ และกำลังใช้ยาเสพติด

*อันนี้หนึ่งก็คือ เป็นการบอกว่ามันไม่ดีนะ พี่พวกเราพลาดกันมา
กลุ่มนี้มาแรงที่สุดนะ แบบว่าต้องบอก ไม่บอกไม่ได้ เนอะ (กรรณ,
25 ก.ย.44)*

ในการนี้ชี้ให้เห็นมุมมองของผู้ร่วมวิจัยที่มีประสบการณ์ตรงด้านการติดยาเสพติด ว่า "กลุ่มคนที่คิดจะใช้" และ "กำลังใช้" ยาเสพติด เป็นกลุ่มคนที่น่าจะได้ฟังรายการเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากชีวิตในจังหวัดที่ "คิดจะใช้" ยาเสพติดนั้น เป็นจังหวัดที่กำลังสับสน และมีแนวโน้มจะตัดสินใจใช้ยาเสพติด หากได้รับฟังคำบอกเล่า (เกี่ยวกับผลร้ายของยาเสพติด) จากผู้ที่เคยติดยาเสพติดมาก่อน อาจจะช่วยทำให้ไม่หันไปใช้ยาเสพติดได้ สำหรับชีวิตในจังหวัดที่ "กำลังใช้" ยาเสพติดนั้น เป็นจังหวัดที่กำลังหลง มึนเมา และมีความสุข เคลิบเคลิ้มตามการออกฤทธิ์ของยาที่เสพไป หากได้รับฟังคำบอกกล่าว (เกี่ยวกับการถูกคนในสังคมมองในแง่ร้าย) จากผู้ที่เคยติดยาเสพติดมาก่อน อาจจะทำให้ฉุกคิดได้ ให้ฉุกคิดหนักขึ้น หรือถอนตัวออกจากยาเสพติดก็เป็นได้

1.6.3 เยาวชน

ผู้ร่วมวิจัยให้ความสำคัญกับเยาวชน หรือวัยรุ่น โดยให้เหตุผลว่า วัยรุ่นเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ มีความอยากรู้อยากลองสูง อาจหันไปเสพยาเสพติดได้ จึงน่าเป็นห่วง เช่นเดียวกับที่หลาย ๆ โครงการรณรงค์เป็นห่วง และให้ความสำคัญ

*ก็วัยรุ่น อยากรู้อยากลองไงดี ใคร ๆ ก็เป็นห่วง ถ้าได้ฟังก็ดี (หมึก,
25 ก.ย.44)*

*เยาวชนก็คือวัยรุ่นทั่ว ๆ ไป แต่กลุ่มแรกนี่คือ คนที่จะเสพ หรือเสพ
อยู่ (วิศิษฐ์, 25 ก.ย.44)*

นอกจากนี้ผู้ร่วมวิจัย ยังเชื่อว่า กลุ่มเยาวชนน่าจะได้ฟังรายการ เพราะคนวัยเดียวกัน น่าจะเชื่อ และเข้าใจกันมากกว่าไปฟังคนอื่นที่ต่างวัยกัน

ผมว่านะ แบบ..เป็นคนรุ่นเดียวกันเงี้ยะ ฟังแล้วมันน่าจะเชื่อกันมากกว่าให้ผู้ใหญ่พูดนะ (แป้น, 25 ก.ย.44)

1.6.4 สื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป

ผู้ร่วมวิจัยเห็นว่า หากประชาชนทั่วประเทศได้รับฟังรายการ น่าจะเกิดผลดี คือสังคมอาจจะเกิดความเข้าใจ และหยิบยื่นความเอื้ออาทรแก่ผู้เคยติดยาเสพติดมากขึ้น อันจะทำให้ผู้เคยติดยาเสพติดได้กลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่มีแรงกดดันให้กลับไปเสพซ้ำอีกก็เป็นได้ ซึ่งการที่ประชาชนทั่วประเทศจะได้ฟังรายการนี้ ก็ต้องร้องขอความร่วมมือจากสื่อมวลชนต่าง ๆ ให้ช่วยเผยแพร่ด้วย

และอยากให้สื่อมวลชนต่าง ๆ ได้ฟังด้วย...จริงไหมละ ก็พวกเราสื่อตรงเองนะ (สนธิ, 25 ก.ย.44)

ถ้าสื่อมวลชนได้ฟัง คนอื่น ๆ ก็จะได้ฟังด้วย ทั้ง ๆ กัน ทั่วประเทศเลยนะ (อิน, 25 ก.ย.44)

1.7 นานาทัศนะ และการสัมภาษณ์ รูปแบบที่ได้นำเสนอว่าเสียงของเจ้าตัว

"นานาทัศนะ" เป็นรูปแบบที่ผู้ร่วมวิจัย เลือกใช้นำเสนอช่วงแรก และช่วงสุดท้ายของรายการ ได้แก่ นานาทัศนะของประชาชนและตำรวจ ในประเด็น "รู้สึกอย่างไรกับคนติดยาเสพติด" และนานาทัศนะของผู้เคยติดยาเสพติด ในประเด็น "สิ่งที่อยากได้จากสังคม" ตามลำดับ

รูปแบบการสัมภาษณ์นานาทัศนะนี้ เป็นรูปแบบเดียวที่ผู้ร่วมวิจัยเห็นว่า สมควรให้นำเสนอสองประเด็นนี้เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากต้องการทราบความคิดเห็นของประชาชน ตำรวจเพียงสั้น ๆ ในประเด็นที่ว่า "รู้สึกอย่างไรกับคนติดยาเสพติด" เท่านั้น ซึ่งไม่ต้องการนำเสนอความคิดเห็นที่ลึกเกินกว่าคำถามนี้ และเห็นว่า การได้นำเสนอให้ผู้ฟังได้ฟังเสียงของหลาย ๆ คนนั้น ทำให้เนื้อหาดูน่าเชื่อถือ และทำให้ผู้ที่เคยติดยาเสพติดหลาย ๆ คน ได้พูดด้วยตนเองว่า ต้องการอะไรจากสังคมบ้าง ผู้ร่วมวิจัยเชื่อว่าผู้ฟังจะเกิดความหนักแน่น และอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้มากกว่าการให้ผู้ดำเนินรายการร้องขอเพียงคนเดียว

สำหรับในช่วงที่สองของรายการ ผู้ร่วมวิจัยเลือกใช้รูปแบบ "การสัมภาษณ์" โดยผู้ร่วมวิจัย 1 คนเป็นผู้ถาม หรือผู้สัมภาษณ์ และผู้ร่วมวิจัย 2 คนเป็นผู้ถูกสัมภาษณ์ หรือผู้ตอบใน

เรื่องเกี่ยวกับชีวิตก่อนและหลังติดยาเสพติด เนื่องจากผู้ร่วมวิจัยเห็นว่า หากใช้จำนวนคนมากกว่า 3 คน อาจเกิดความสับสนวุ่นวาย แย่งกันพูด และคุมประเด็นไม่ได้ แต่หากใช้เพียงผู้ถาม 1 คน ผู้ตอบ 1 คน ก็รู้สึกว่าเป็นการให้ข้อมูลที่น้อยเกินไป

สัมภาษณ์เป็นกลุ่มเลยไหม มันจะได้แน่นกว่า นะอะ

(เอก, 2 ต.ค.44)

มันอาจจะช่วยกันตอบได้ดีกว่าคนเดียวอะ...ถาม 1 ตอบ 2 ก็ดีนี่...

กำลังพอดีเลย (วิศิษฐ์, 2 ต.ค.44)

เอาสองคนนะ ไม่ต้องเอาเป็นกลุ่มหรอก ถ้าเป็นกลุ่มนะที่...มั่ว สอง

คนแหละกำลังดี...ถ้าคนแรกตอบไม่ละเอียดนะ คนที่สองก็ช่วย

ตอบ เจะให้ละเอียดได้อีก (กรรณ, 2 ต.ค.44)

การเลือกใช้รูปแบบนานาชาติและการสัมภาษณ์ในรายการวิทยุนี้ ชี้ให้เห็นว่าผู้ร่วมวิจัยเลือกใช้รูปแบบที่ได้นำเสนอข้อดีของเจ้าตัว หรือของเจ้าของทัศนคติเอง นับตั้งแต่ นานาชาติของประชาชน ตำรวจ และผู้เคยติดยาเสพติด ไปจนถึงการสัมภาษณ์ผู้เคยติดยาเสพติด ด้วยการตั้งคำถามของผู้สัมภาษณ์ที่เคยติดยาเสพติดเช่นกัน

1.8 การเลือกผู้ดำเนินรายการที่มีน้ำเสียงเหมาะสมกับเนื้อหา

1.8.1 ผู้ดำเนินรายการหลัก : น้ำเสียงนุ่มนวล น่าฟังอย่างเป็นธรรมชาติ

ผู้ร่วมวิจัยได้ช่วยกันเลือกผู้ดำเนินรายการหลัก โดยในครั้งแรก มีการเสนอชื่อขึ้นมา 3 คน ได้แก่ (1) น้องสนธิ (2) น้องณัฐพล และ (3) น้องวิศิษฐ์

สนธิเค้าก็ดีครับ พูดเก่ง และก็เป็นที่ธรรมชาติดี แล้วก็น้ำเสียงเค้า ฟัง

แล้วไม่เครียดเกินไปด้วยครับ.. (อัน, 2 ต.ค.44)

ณัฐพลก็พูดคล่องนะครับ เสียงเค้าก็น่าเชื่อถือด้วย ฟังแล้วดีนะ..

(เอก, 2 ต.ค.44)

พี่วิศิษฐ์ก็น่าเสียงดีนะ ฟังแล้วแบบ...แบบจริงจังนะ เป็นเรื่องเป็น

ราวดีออก ถ้าเป็นน้ำเสียงนุ่มมันจะออกเป็นเล่นเกินไปรีเปล่าละ

(สนธิ, 2 ต.ค.44)

สุดท้ายผู้ร่วมวิจัยได้เลือก "สนธิ" เป็นผู้ดำเนินรายการหลักของรายการ ด้วยเหตุผลสำคัญคือ สนธิมีน้ำเสียงนุ่มนวล เหมาะสม ไม่แข็งกร้าว และสามารถพูดได้คล่องแคล่วอย่างเป็นธรรมชาติ น่าฟัง

1.8.2 ช่วงนันททัศนะประชาชนและตำรวจ : น้ำเสียงหนักแน่น

ผู้ร่วมวิจัยเลือกวิณิชย์เป็นผู้ดำเนินรายการในช่วงนี้ เนื่องจากเห็นว่า วิณิชย์เป็นผู้ที่สามารถพูดได้คล่องแคล่ว และน้ำเสียงก็หนักแน่น เหมาะกับเนื้อหาของรายการ

ให้พี่วิณิชย์ดีแล้วละ ตรงนี้ ทุกคนว่ายังไง น้ำเสียงหนักแน่นดี
เหมาะกับเรื่องออก (สนธิ, 2 ต.ค.44)

โอเคนะ พูดดี ใช้ได้เลยละ (กรรณ, 2 ต.ค.44)

ก็โอเคครับ เสียงเค้าเหมาะกับเรื่องดี (อัน, 2 ต.ค.44)

1.8.3 ช่วงนันททัศนะผู้เคยติดยาเสพติด : น้ำเสียงอดอ้อน

ผู้ร่วมวิจัยเลือกสนธิเป็นผู้ดำเนินรายการในช่วงนี้ เนื่องจากเห็นว่าน้ำเสียงของสนธิ สื่อความรู้สึกเรียกร้องความเห็นใจได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาประเด็นนี้

สนธิ ก็ดีครับ น้ำเสียงเค้าลงตัวดี... (เอก, 2 ต.ค.44)

เสียงสนธิเค้าแบบว่า เป็นการอ้อนนิด ๆ ขอความเห็นใจจากสังคม
อะไรอย่างเนี่ยะ เสียงกรรณกับวิณิชย์ เค้าจะแข็งไป... (ณัฐพล,
2 ต.ค.44)

สนธิก็ดีครับ น้ำเสียงเค้าเหมาะสมดี... (อัน, 2 ต.ค.44)

น้ำเสียงอ้อน ๆ ของสนธิดีแล้วครับ ผมเห็นด้วยเลย
(หมึก, 2 ต.ค.44)

1.8.4 ผู้สัมภาษณ์ในช่วงสัมภาษณ์ : น้ำเสียงน่าเชื่อถือ และคล่องแคล่ว

ผู้ร่วมวิจัยเลือกณัฐพล เป็นผู้สัมภาษณ์ในช่วงการสัมภาษณ์ เนื่องจากพิจารณาจากกิจกรรมการฝึกพูด และฝึกสัมภาษณ์ที่ผ่านมา ณัฐพลสามารถสัมภาษณ์ได้คล่องแคล่วพอสมควร และน้ำเสียงก็น่าเชื่อถือ เหมาะสมกับรายการ

ตอนเขาสัมภาษณ์สนธินะ ก็ดีนะ ถามดี สนุกดี (เอก, 2 ต.ค.44)

เสียงก็ดีนะพี่ เรื่อย ๆ แต่ก็ได้นะ ดี ดูไม่ตื่นเต้น ไม่เป็นเล่น ๆ นะ
(อิน, 2 ต.ค.44)

1.9 การเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งมีประสบการณ์ที่น่านำมาเป็นบทเรียนให้ผู้ฟังได้ เป็นอย่างดี

สำหรับการคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ใช้เวลาค่อนข้างนาน (ประมาณ 20-30 นาที) เนื่องจากผู้ร่วมวิจัยใช้เวลาในการพิจารณาถกเถียงกันถึงคุณสมบัติและประสบการณ์ของแต่ละคนอย่างถี่ถ้วนก่อน จึงได้ตัดสินใจเลือกว่า น้องกรรณกับน้องศราวุฒิควรเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ เพราะประสบการณ์ของทั้งสองคนน่าจะเป็นบทเรียนให้กับผู้ฟังได้เป็นอย่างดี โดยประสบการณ์ของน้องกรรณเป็นบทเรียนด้านการศึกษาเล่าเรียน และประสบการณ์ของน้องศราวุฒิเป็นบทเรียนด้านครอบครัว

เออ ใช่ ดีพี่ เพราะพี่(กรรณ)เป็นผู้ถูกถามนะ ดีที่สุดแล้วพี่นะ"
(สนธิ, 2 ต.ค.44)

ผมว่าให้ณัฐพลถาม พี่กรรณตอบดีกว่า เพราะว่าพี่กรรณมีเรื่อง
เยอะพอสมควร...เค้ามี shot เด็ดเยอะ...(หมึก, 2 ต.ค.44)

อย่างโรงเรียนก็เปลี่ยนมา...5 โรงเรียนแล้วนะ เป็นแนวทางที่ดีนะ
ให้เห็นนะ ว่าล้มเหลว... (วิณิชย์, 2 ต.ค.44)

ศราวุฒิ ก็น่าสนใจนะพี่ เรื่องราวแบบครอบครัวนะ..ค่าน่าสนใจ..
น่าจะให้รู้ว่าเป็นยังไงบ้าง... (ณัฐพล, 2 ต.ค.44)

1.10 การเลือกเพลงที่มีใจความสอดคล้องกับชีวิต และยังคงกลมกลืนกับเนื้อหา รายการ

การเลือกเพลงประกอบรายการทั้งสี่เพลง ผู้ร่วมวิจัยต่างเสนอและเลือกใช้เพลงที่ชื่นชอบ จากนั้นผู้วิจัยจึงไปจัดหาเทปเพลงที่ผู้ร่วมวิจัยต้องการใช้ มาให้ในวันบันทึกเสียง ซึ่งแต่ละเพลงแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกภายในใจของผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ ความรู้สึกเหงา เศร้า โดดเดี่ยวในเพลงฤดูร้อน และเพลงฝนตกที่หน้าต่าง ความรู้สึกสิ้นหวัง ทนทุกข์และต้องการเติมกำลังใจให้ตนเอง ด้วยเพลงฤดูที่แตกต่าง และเพลงจุดหมายเคยไผ่ฝัน

1.10.1 เพลงฤดูร้อน : โดดเดี่ยว สับสน ไร้ใจ

เพลงนี้ผู้ร่วมวิจัยเลือกใช้เป็นเพลงเปิดรายการ เพราะเป็นเพลงที่มีเนื้อหาเป็นที่ชื่นชอบของทุกคน คือความรู้สึกเหงา เศร้า โดดเดี่ยว และสับสน แต่ก็เชื่อว่าเพลงนี้ทำให้การเปิดรายการสนุกสนานเพราะจังหวะดนตรีที่ค่อนข้างเร็ว และไร้ใจ

เนื้อเพลงฤดูร้อน (ศิลปิน: พาราดอกซ์, อัลบั้ม: ชัมเมอร์)

ท่อนที่ 1 : บ่อยครั้งที่ใจ เดินออกไป ไม่มองข้างทาง
หยุดน้ำตา อยู่กับการไม่มีค่า

ท่อนที่ 2 : ฉันเดินหลงทางอยู่กลางผู้คน สับสนวุ่นวาย
หันไปหาเธอ ไม่เจอผู้ใด เมื่อเธอมาจากฉันไป

สร้อย : ยืนมองท้องฟ้าไม่เป็นเช่นเคย ฤดูร้อนไม่มีเธอ
เหมือนก่อน เหมือนเก่า ขาดเธอ

ท่อนที่ 3 : หยุดทั้งหัวใจ เดินออกไป ไม่มีแสงดาว
โอบกอดน้ำตา โอบกอดหัวใจกับความเศร้า
(ซ้ำท่อนที่ 2, สร้อย)

ท่อนที่ 4 : บ่อยครั้งที่ใจ เปิดออกไปไม่ลืมเรื่องราว
จากเก่าย้อนมา เดินผ่านไป ไม่เป็นเดิม
(ซ้ำท่อนที่ 2, สร้อย)

1.10.2 เพลงฝนตกที่หน้าต่าง : เหงา แต่ฟังสบาย

เพลงนี้ใช้เปิดหลังจากจบการสัมภาษณ์ของน้องณัฐพล น้องกรรณ และน้องศราวุฒิ เนื่องจากเป็นเพลงที่ฟังแล้วเหงา ๆ เศร้า ๆ พอเหมาะกับเนื้อหารายการ และยังเป็นเพลงที่มีทำนองเย็น ๆ ไม่หนักเกินไป เหมาะกับการผ่อนคลายหลังจากฟังการสัมภาษณ์ที่ค่อนข้างเครียดจบลง

เนื้อเพลงฝนตกที่หน้าต่าง (ศิลปิน: โลโซ, อัลบั้ม: ปกแดง)

ท่อนที่ 1 : วันที่ฝนตก ไหลลงที่หน้าต่าง เธอคิดถึงฉันบ้าง ไหมหนอเธอ
เมื่อวันจันทร์ที่แล้ว สองเรายังได้เจอ เธอส่งยิ้มมา

ท่อนที่ 2 : นั่งอยู่คนเดียว เหลียวมองที่หน้าต่าง หากมีเธอข้าง ๆ ก็คงจะสุขใจ
เธอคงไม่รู้ว่าฉันเองยังไม่มีใคร หากเป็นเธอ ก็คงเข้าที่

สร้อย : เธออาจจะมีใครคนหนึ่งที่แสนดี ส่วนฉันคนนี้ก็คงจะเศร้าใจ
เธออาจจะมีแฟนแล้วก็เป็นได้ ก็ยังสงสัย ยังอยากจะรู้

ท่อนที่ 3 : หวังแค่เพียงเธอ มีใจให้ซักหน่อย ฝ่าแต่รอคอย เพียงเธอบอกรักมา
สุขใจยิ่งนัก ที่ฉันได้เพียงแค่มองตากับเธอ ก็สุขสุดหัวใจ
(ซ้ำท่อนสร้อย และท่อนที่ 3)

1.10.3 เพลงฤดูที่แตกต่าง : เพิ่มพูนกำลังใจ อย่าสิ้นหวัง

เพลงนี้ใช้เปิดหลังจากนำเสนอานาทัศนะของผู้เคยติดยาเสพติดจบลง เพราะเป็นเพลงที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับชีวิตของผู้เคยติดยาเสพติดที่ผกผัน ขึ้น ๆ ลง ๆ เหมือนฤดูกาล และยังสอดคล้องกับเพลง 2 เพลงที่เลือกไป คือเป็นเพลงที่เกี่ยวกับฤดูกาลเช่นกัน โดยเชื่อว่าจะช่วยให้รายการกลมกลืนกันยิ่งขึ้นด้วย

เนื้อเพลงฤดูที่แตกต่าง (ศิลปิน: นภ พรชำนิ, อัลบั้ม: เดอะบิกนิง)

สร้อย 1 : อดทนเวลาที่ฝนพำ อย่างน้อยก็ทำให้เราได้เห็นถึงความแตกต่างเมื่อวันเวลาที่
ที่ฝนจาง ฟ้าก็คงสว่างและทำให้เราได้เข้าใจ ว่ามันคุ้มค่าแค่ไหนที่ฝากรอ

ท่อนที่ 1 : หากเปรียบกับชีวิตของคน เมื่อยามสุขสันต์จนใจมันยังไม่อยู่
ก็คงเปรียบได้กับฤดู คงเป็นฤดูที่แสนสดใส

สร้อย 2 : และถ้าวันหนึ่งวันไหน ที่ใจเจ็บจนทุกข์ ดังพายุที่โหมเข้าใส่
บอกกับตัวเองเอาไว้ ความเจ็บต้องมีวันหาย
ไม่ต่างอะไรที่เราต้องเจอทุกฤดู (ซ้ำ สร้อย 1)

ท่อนที่ 2 : เมื่อวันที่ต้องเจ็บซ้ำใจ จากความผิดหวังจนใจมันรับไม่ทัน
เป็นธรรมดาที่เราต้องไหวหวั่น กับวันที่อะไรมันเปลี่ยนไป
(ซ้ำ สร้อย 2, สร้อย 1)

ท่อนที่ 3 : อย่าไปกลัวเวลาที่ฟ้าไม่เป็นใจ อย่าไปคิดว่ามันเป็นวันสุดท้าย
น้ำตาที่ไหลย้อมมีวันจางหาย หากไม่รู้จักเจ็บปวด ก็คงไม่ซึ่งถึงความสุขใจ
(ซ้ำสร้อย 1)

1.10.4 เพลง(จุดหมายเคยไฝ่ฝัน) * : กำลังใจจากมิตรภาพ

เพลงนี้ใช้เป็นเพลงปิดรายการ เพราะเนื้อหาสอดคล้องกับอารมณ์ ความรู้สึก และสื่อได้ถึงความคิด ความปรารถนาของผู้ร่วมวิจัยที่พร้อมเป็นกำลังใจให้ผู้ที่เคยผิดพลาดในชีวิตเช่นเดียวกับเขาได้ทราบว่า ชีวิตย่อมมีจุดหมาย และแม้จะทำผิดพลาดไป ไม่ถึงจุดหมาย ก็ขอให้อย่าท้อแท้

เพลง(จุดหมายเคยไฝ่ฝัน) (ศิลปิน: ปฐมพร ปฐมพร, อัลบั้ม: พราย)

- ท่อนที่ 1: จุดหมายเคยไฝ่ฝัน จะบุกบันไปให้ได้ ด้วยแรงที่มีทั้งกาย ท่วมให้หมดทั้งใจ
เมื่อความหวังได้น้อยกว่าสิ่งที่ตั้งใจเอาไว้ หากเธอยอมมั่นคงฟัง
เพราะเธอหวังและตั้งใจ
- ท่อนที่ 2: บนทางเล็กล้อมมีเหตุผล ไซ้ทุกคนจะเข้าใจ วันที่ดูสดใส อาจถูกทำร้าย
ด้วยพายุแรง เหมือนความหวังที่มีค่า ถูกใคร ๆ ต่อว่าทำร้าย หากเธอยอม
มั่นคงฟัง หากเธอหวังต้องการใคร
- สร้อย: ห่างไกลแสนไกล เหนื่อยหนักยากเท่าใด มีคำปลอบโยน ไว้คอย หากถึง
วันเลวร้าย ท้อแท้ปวดร้าวใจ อย่าลืมที่จะหันกลับมา เวลาจะผ่านไป
สูญเสียใจแค่ไหน ถึงสูญเสียทุกอย่างไป แต่จำไว้ ยังมีเพื่อนรัก
- ท่อนที่ 3: ฝ้ามองวันเปลี่ยนผัน ด้วยสายตาที่มั่นใจ ว่าสักวันเธอต้องทำได้ อย่งที่ใจ
เธอต้องการ มีหนทางไปข้างหน้า แต่ก็มีทางกลับหัน เดิมกำลังใจให้กัน
ให้ไฟหนุ่มสาวลุกขึ้นมา
(ซ้ำ สร้อย 3 ครั้ง)

1.11 การสัมภาษณ์นานาทัศนะ อย่างขมขื่น

1.11.1 การสัมภาษณ์นานาทัศนะของผู้เคยติดยาเสพติด

น้องหมึกเป็นผู้นำหน้าที่นี้ ทีมงานวิจัยจึงอธิบายวิธีการสัมภาษณ์นานาทัศนะ และเตรียมอุปกรณ์ คือเทปคาสเซ็ท และเครื่องบันทึกเสียงให้กับน้องหมึกครบถ้วน น้องหมึกมีท่าทางตื่นเต้นอย่างเห็นได้ชัด พร้อมทั้งถามทีมงานว่า "หา ! ที่จะให้ผมไปคนเดียวหรือครับ " เมื่อ น้องหมึกเห็นว่าทีมงานวิจัยยืนยันให้ไปสัมภาษณ์เพียงคนเดียวแน่นอน น้องก็ยอมไป แม้จะตื่นเต้นมากก็ตาม

* ในอัลบั้ม "พราย" ไม่มีชื่อเพลงเป็นตัวอักษร มีเพียงลำดับที่ของเพลง และใช้เครื่องหมายมหัพภาค เช่น 1....., 2..... เป็นต้น แต่เพื่อความสะดวกในการใช้ จึงเรียกเพลงนี้ว่า "จุดหมายเคยไฝ่ฝัน"

เมื่อน้องหมึกสัมภาษณ์ได้ 1 คน น้องจึงกลับมาหาที่มงานวิจัย ด้วยท่าทางร่าเริง พร้อมกับบอกว่า " ผมถามมาได้แล้วครับ พี่มาฟังดูสิ " ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าน้องหมึก ไม่มีท่าทาง ตื่นเต้นเหลืออยู่เลยแม้แต่น้อย และเมื่อที่มงานฟังเทปแล้ว เห็นว่าถูกต้อง ครบถ้วน จึงให้น้องไป สัมภาษณ์คนอื่น ๆ อีก คราวนี้น้องหมึกถามว่า " จะเอาอีกกี่คนละพี่ " ที่มงานวิจัยตอบไปว่า " ก็คน กี่ก็ได้ เอาให้มากหน่อยแล้วกัน แล้วค่อยมาเลือกกัน " พอได้คำตอบดังนั้น น้องหมึกก็เดินออกไป สัมภาษณ์คนอื่น ๆ ในศูนย์ ใช้เวลาราว 30 นาที น้องก็นำเทปมาคืน พร้อมกับนานาทัศนะของ สมาชิกในศูนย์ 20 คน

หลังจากนั้น น้องหมึกได้นำเทปสัมภาษณ์นานาทัศนะนั้น มาเปิดฟังอีกครั้ง พร้อมกับเลือกเอา 11 ทัศนะ (จากทั้งหมด 20 ทัศนะ) เตรียมไว้ประกอบในรายการที่จะผลิตขึ้น โดยเหตุผลที่น้องหมึกตัด 9 ทัศนะนั้นออกไป เพราะ 9 ทัศนะนั้น มีเนื้อหาซ้ำกับ 11 ทัศนะที่เลือกไว้

1.11.2 การสัมภาษณ์นานาทัศนะของประชาชนทั่วไป

ผู้ทำหน้าที่สัมภาษณ์นานาทัศนะของประชาชนทั่วไปคือ น้องหมึก ซึ่งนับเป็น ครั้งที่ 2 แล้วที่ได้ทำการสัมภาษณ์ลักษณะนี้ สังเกตเห็นได้ชัดว่า น้องหมึกมีความกระตือรือร้น และมีท่าทางตื่นเต้นน้อยกว่าครั้งแรกมาก เมื่อน้องรับทราบหน้าที่ของตนแล้ว ก็ออกไปสัมภาษณ์ ประชาชนบริเวณไม่ไกลจากห้องปฏิบัติการมากนัก โดยมีที่มงานวิจัยตามไปด้วย 1 คน

น้องหมึกใช้เวลาประมาณ 30 นาที ในการสัมภาษณ์นานาทัศนะครั้งนี้ ซึ่งสัมภาษณ์มาได้ ทั้งหมด 11 คน ในตอนที่น้องหมึกกลับมาจากการไปสัมภาษณ์ น้องหมึกกลับมา ด้วยสีหน้าที่ร่าเริงและหัวเราะ ขำขันกับสิ่งที่ตนได้ไปสัมภาษณ์มา พร้อมกับบอกผู้วิจัยว่า " พี่ พี่ มาฟังดูสิ มีคนบอกว่า ทุเรศ สมเพศผมด้วยละ "

จากนั้นน้องหมึกได้นำเทปสัมภาษณ์นั้นมาเปิดฟังอีกครั้ง พร้อมกับเลือกเอา 7 ทัศนะไปใช้ประกอบรายการ โดยน้องหมึกเน้นเลือกนำเสนอทัศนะทั้งในแง่บวก และในแง่ลบ และเป็นทัศนะที่ไม่พูดซ้ำกัน เป็นหลัก

จากการที่น้องหมึกได้ทำหน้าที่สัมภาษณ์นานาทัศนะทั้งสองครั้งนี้ น้องหมึกมีการ เติบโตทางด้านความเชื่อมั่นในตัวเอง คือ จากครั้งแรกที่มีอาการตื่นเต้น และกลัวว่าจะทำหน้าที่นี้ ไม่สำเร็จ จนกระทั่งไปสัมภาษณ์ เห็นผลแล้วว่าตนสามารถทำได้ จึงมีความมั่นใจในตนเองเพิ่มขึ้น อย่างเห็นได้ชัด เกิดเป็นความกระตือรือร้นที่จะทำหน้าที่อีกเป็นครั้งที่สอง

2. รายการ "รู้เท่าทันยาเสพติด" รายการวิทยุที่ร่วมกันผลิตขึ้น

2.1 ถอดเทปรายการวิทยุ "รู้เท่าทันยาเสพติด"

รายการรู้เท่าทันยาเสพติด เป็นรายการวิทยุที่ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันผลิตขึ้น บันทึกลงในเทปคาสเซ็ท มีความยาว 50 นาที และแบ่งออกเป็น 3 ช่วง โดยแต่ละช่วง มีเนื้อความดังนี้

2.1.1 ถอดเทปช่วงที่ 1 : เปิดรายการ และนำเสนอเนื้อหาสาระของประชาชน กับตำรวจ

Music : Intro เพลงฤดูร้อน

สนธิ : สวัสดีท่านผู้ฟังทุกท่าน ผม สนธิ กับรายการรู้เท่าทันยาเสพติด เป็นรายการพิเศษนะครับ รายการนี้เป็นรายการของเรา ผู้ที่เคยใช้ยาเสพติดกันมาก่อน จะได้ออกมาพูด แสดงความคิดเห็นและเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับชีวิตที่เคยติดยาเสพติดมาในอดีตนะครับ เท่าที่ผ่านมาเนี่ย เราจะเห็นได้ว่า ผู้ที่เคยใช้ยาเสพติดมาก่อนนั้น ไม่เคยเลยสักครั้งที่จะได้ออกมาพูดผ่านสื่อมวลชนด้วยตัวเองอย่างอิสระเลย รายการนี้นะครับ จึงเป็นรายการพิเศษที่..พวกผมและเพื่อน ๆ ได้จัดทำรายการนี้ขึ้นมาให้ท่านผู้ฟังทุกท่านได้ฟังกันนะครับ โดยที่พวกเราได้วางแผนและค้นหาเนื้อหาด้วยตัวเองทั้งหมด....จนมีรายการนี้ขึ้นมาได้นะครับ สำหรับในช่วงนี้อยากให้คุณผู้ฟังทุกท่านได้ไปฟังเพลงโปรดของเรา อยากให้ท่าน ผู้ฟังทุกท่านไปฟังกันเลยครับ

Music : เพลงฤดูร้อน

สนธิ : ครับ เพลงที่เราได้ฟังกันไปแล้วนะครับ ก็คือเพลงฤดูร้อนของวงพาราไดซ์กันนะครับ ผมก็หวังว่าท่านผู้ฟังทุกท่านก็คงจะ..ชอบเพลงที่ได้ฟังกันไปนะครับ และส่วนสำหรับในตอนนี้...เพื่อนของผมคนหนึ่ง...คุณวิชัยครับ...ก็จะนำเสนอความคิดเห็นของประชาชนและตำรวจว่า พวกเค้าเนี่ยมีความคิด มีความรู้สึกยังไงกับพวกผู้ที่ใช้ยาเสพติดมาก่อนนะครับ อยากให้คุณผู้ฟังทุกท่าน ไปฟังความคิดเห็นของพวกเค้าว่าพวกเค้ามีความคิดเห็นกันอย่างไร เราก็ไปพบกับคุณวิชัยกันได้เลยนะครับ

วิชัย : ครับ สวัสดีครับผม ผม..วิชัยนะครับ ก็อย่างที่ทราบกันดีอยู่แล้วนะครับว่า ปัญหายาเสพติดนั้น เป็นปัญหาที่สำคัญ เป็นปัญหาที่ใหญ่มากนะครับ สำหรับประเทศชาติของเรา ก็...อย่างที่เป็นข่าวกันอยู่ทุกวันนี้เนี่ยครับ ไม่ว่าจะ...ทางด้านวิทยุ โทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์เนี่ยครับ เราก็ได้ยินได้ฟังกันอยู่ทุกวันแล้ว บางท่านก็อาจจะมีความคิดที่นิ่งหรือคนที่รู้จัก ซึ่งเป็นผู้ที่ใช้ยาเสพติดเนี่ยครับ ผมและเพื่อน ๆ ก็ได้ไปสำรวจความคิดเห็น ของประชาชนทั่วไปนะครับ ว่าพวกเค้าจะมีมุมมองอย่างไรต่อผู้ที่ติดยาเสพติด ก็เชิญไปฟังกันเลยครับ

Insert cassette tape : vox pop ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผู้ที่ติดยาเสพติด

1. ก็..เห็นเห็นตามทางเดินก็เห็นว่า เค้าไม่น่าทำอย่างนั้นนะครับ ถ้า เกิดคนที่เรียนมาสูง ๆ แล้ว ก็ไม่มีเหตุผลที่ต้องทำอย่างนั้น หรือ..ถ้ามีปัญหาก็ค..สามารถหาทางอื่นที่จะแก้ไขได้ โดยไม่ต้องไปพึ่งพายาเสพติดนะครับ

2. ครับ เวลาเจอคนติดยาเสพติดนะครับ ก็คิดว่า เค้าน่าจะมีสติมากกว่านี้ครับ มีสติยังคิดว่า ทำไมเอ๋อ แบบ เค้าไม่รู้จกคิดหรือไง ว่ามันมีผลเสีย มันมีผลได้ หรือมันมีแบบ ยังไงบ้างนะ คือผลเสียมันมีมากกว่านะ คือถ้าเรามีสติ เราก็ไม่น่าจะไปติดนะครับ
3. รู้สึกสงสารเค้าค่ะ รู้สึกว่าเค้ากำลังเดินในทางที่ผิด คงจะมีปัญหาอะไรบางอย่างที่ทำให้เค้าต้องตัดสินใจใช้ยา และก็รู้สึกกลัวด้วยค่ะ เพราะว่าบางทีเค้าก็เมาอยู่ อะไรอย่างนี้ คือท่าทางก็ดูก็ไม่น่าไว้วางใจ
4. ก็ เห็น จะเห็นใจเค้าค่ะ เชื่อว่าคงไม่มีใครหรอกค่ะที่อยากเป็นคนติดยา เค้าคงต้องมีเหตุการณ์หรือมีเรื่องลำบากใจทำให้เค้าต้องเป็นอย่างนั้นนะ ก็อยากให้หลาย ๆ คนนะ อย่า มัวแต่กลัวเค้า คิดลึคะ ว่าแบบ ถ้าเกิดเราเป็นอย่างนี้บ้างละ แล้วคนอื่นเค้าจะ..ถ้า..มีคนอื่นเค้ามาทักเราในเวลาที่เราลำบาก เราจะรู้สึกยังไง อยากให้คิดว่าเราเป็นเค้าบ้างนะค่ะ
5. ก็..รู้สึกเสียตายค่ะ เสียตายชีวิตดี ๆ เสียตายอนาคตของเค้าอะไรอย่างเนี่ยะ แทนที่เค้าจะเอาเวลา ช่วงชีวิตนี้ ไปทำประโยชน์ หรือว่าทำให้ชีวิตเค้าก้าวหน้า มีอนาคต เค้าก็กลับมายุ่งอย่างเนี่ยะ ก็รู้สึกเสียตายและก็เสียใจแทนพ่อแม่หรือคนที่อยู่ใกล้ชิดเค้า
6. เค้าแบบ..เอากันไปไว้สักที่นึง ให้แบบ...บางครั้งประชาชนดี ๆ เนี่ยะเดินมาเจียะ มันก็น่ากลัวนะ คนติดยาแถวนี้มีเยอะเหมือนกัน อยากให้เค้าแบบว่า เอาไปบำบัดหรือว่าอะไร และเก็บไปสักที่นึงเจียะ เพราะว่าประชาชนดี ๆ บางครั้ง นักศึกษาหรือว่าอะไร เดินผ่านไปผ่านมาเจียะ อันตรายยิ่งนักศึกษานักเรียน
7. กลัวและก็ บางทีก็ดูแล้วมันก็สมเพชนะ สงสาร อะไร ๆ เค้าอะไรแบบเนี่ยะ มาเดินบนถนนนะ มันไม่น่าดู คนแขกต่างชาตินะ ก็เห็นแล้วก็สมเพช เราสมเพช เราก็ไม่รู้จะช่วยยังไง จะทำยังไง เราก็ไม่อยากเห็นนะ ไม่อยากพบปะ

วิถิษย์ : ครับ...เราก็ได้ฟังความคิดเห็นของประชาชนเหล่านั้นดูแล้วนะครับว่า...พวกเค้ารู้สึกอย่างไรกันบ้าง ก็ลองมาฟังความรู้สึกของอีกแ่งมุมหนึ่ง ของผู้ที่ทำหน้าที่ทางกฎหมาย หรือผู้ที่ทำหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดโดยตรงนะครับ นั่นก็คือ ตำรวจ ว่า พวกเค้าจะมีมุมมองอย่างไร รู้สึกอย่างไร เหมือนหรือแตกต่างจากความคิดของประชาชนทั่วไป เหล่านั้นอย่างไร เชิญไปฟังกันดูเลยครับ

Insert cassette tape : vox pop ความคิดเห็นของตำรวจที่มีต่อผู้ที่ติดยาเสพติด

1. สงสาร ทุกวันนี้คนไทยนะ ประชาชนคนไทยนะ ติดยาเสพติดในปริมาณเยอะ และก็เพิ่มขึ้นเยอะด้วย ก็คือ ถ้าเป็นญาติพี่น้องนะ ก็ไม่ดี
2. รู้สึกสงสารและเห็นใจเค้ามากกว่า คือไม่อยากจะโทษเค้าว่า ทำไมต้องใช้ยาเสพติดตัวนี้ ไม่อยากจะโทษว่า ทำไม คุณเป็นคนขี้ใจหรือเป็นคนขี้ขาดความรู้สึกนึกคิดในการที่จะต้องใช้ แต่เมื่อเห็นปัจจุบันก็คือว่า มันเป็นความสงสารมากกว่าที่เห็นเค้าใช้ยาเสพติด ที่ทำให้ คนเรา แย่ลง
3. คืออยากให้เยาวชนหรืออะไรให้เลิก บางทีก็สงสารพ่อแม่เค้านะ ที่เลี้ยงดูมา สงสารพ่อแม่ว่า เธอถูกไปติดยา ไปอะไรมาเจียะคือคนไม่รู้จกเนี่ยะ เค้าไม่รู้ คือฝ่ายพ่อแม่ต้องคอย รักษา คอยอะไรอย่างเจียะ

4. ถ้าครอบครัวนั้น ๆ ไม่ดูแล ไม่เอาใจใส่ ไม่..ให้ความเป็นห่วงเป็นใยเค้า เค้าก็จะหันไปตามเพื่อน หรือแก้ปัญหาโดยส่วนตัว เค้าจะใช้วิธีนี้ ถ้าพ่อแม่ หรือว่าผู้ปกครองไม่ให้ความดูแล เอาใจใส่เค้า อย่างจริงจังและจริงใจ
5. ในความรู้สึกของตำรวจก็แบบ ก็ธรรมดา มัน..เดี๋ยวนี้มันติดกันเยอะ ถ้าใหม่ ๆ ก็ความรู้สึกท้อแท้ อะไรอย่างเนี่ยะ เราเป็นตำรวจนะ รู้สึกไม่ดีถ้าเจอเด็กติดยาเจียะ ไซ้ไม้
6. พี่ว่าเด็กเนี่ยะ ความรู้น้อยลง เราควรจะปรับปรุงในส่วนของคุณวุฒิ และก็ส่วนของครอบครัว
7. จะรู้สึกยังไง ทุกวันนี้สังคมเราก็แย่เพราะตัวนี้อยู่แล้วนะ ตำรวจก็ พยายาม ผมว่าทุกคนก็ พยายามช่วยกันแก้ไขอยู่แล้วนะ
8. เอ่อ..เจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่มองว่า เด็กนั้นเป็นผู้ต้องหาครับ เราจะเน้นว่า เด็กคนนั้นคือผู้ป่วย คนหนึ่งที่จะต้องได้รับการบำบัดรักษา
9. ถ้าเราเอาใจของเราเป็นกลางนะ เหมือนกับว่าเป็น พ่อแม่ หรือว่าเป็นพี่ของคน ๆ นั้นนะ เราก็จะ รู้สึกว่า มันเป็นความเจ็บปวด และก็พี่เคย..เคย..นำแม่ของเด็กที่ติดยาเสพติดนะมาคุย แกบอก ว่าแกมีความทุกข์ร้อน กระวนกระวายมาก เจ็บปวดมาก พาไปบำบัด บำบัดที่หนึ่ง ปากฎว่าพอ กลับมา แกก็ดีใจ ดีใจถึงขนาดว่าโทรมา โทรมาที่นั้นนะ โทรมาชวนไปกินข้าวเลยนะ แต่ สัก พักหนึ่ง แกก็โทรมา อีกละ บอกว่าลูกไม่หาย บำบัดเนี่ยะ มันไม่ค่อยได้ผล ทุกวันนี้แกก็ยัง พยายามนำลูกไปบำบัดอยู่ ใ้ตรงนั้นคือ ทำให้สูญเสียทั้งเวลา สูญเสียเงินทอง เวลาไปบำบัด ต้องเสียเงินทอง เสียเวลาพาลูกไป และก็สูญเสียสุขภาพจิต กรณี บางคืนนะ ลูกชาย ต้องการที่จะเสพยา ก็แบบเกิดอาการคลุ้มคลั่งกระวนกระวาย บางครั้งถึงกับแบบทุบตี ทำร้ายแม่ตัวเอง ก็ เลยคิดว่า ถ้าเป็นไปได้เนี่ยะ อยากจะให้หน่วยงาน หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่รับผิดชอบ เกี่ยวกับการฟื้นฟูโดยตรงเลย

วิดิชย์ : ครับ ฟังแล้วก็น่าเป็นห่วงนะครับ ไม่ใช่ปัญหาเล็ก ๆ เลยสำหรับปัญหายาเสพติดนั้นะครับ เป็นปัญหา ที่ ทุก ๆ คนจะต้องร่วมมือกันแก้ไขทุก ๆ ฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นทางครอบครัวก็ดี โรงเรียน ภาครัฐ หรือ เอกชนก็ในะครับก็ดีนะครับ ควรที่จะร่วมมือร่วมใจกัน ต่อต้านยาเสพติดนี้ และในฐานะที่ผมเองเป็น ผู้ที่ช้ยาเสพติด ก็..รู้สึกเป็นห่วงนะครับกับ..บุคคลที่...น้อง ๆ ที่...คิดจะช้ยาเสพติดนี้...หรือผู้ที่ กำลังติดยาเสพติด..อยู่ในขณะนั้นะครับ ก็อยากจะบอกว่า..ยาเสพติดนั้นไม่ได้ช่วยอะไรให้มันดีขึ้นมา เลยนะครับ เกี่ยวกับการช้ยาเสพติด ครับ ซึ่งทางรายการก็ยังมีรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ที่เคยช้ ยาเสพติด มาให้ฟังกันอีกนะครับ ก็ขอเชิญกลับไปที่คุณสนธิเลยครับ

สนธิ : ขอขอบคุณคุณวิดิชย์นะครับ ที่ได้นำความคิดเห็นของประชาชนและตำรวจมาให้ผู้ที่เคยช้ยาเสพติด หรือผู้ที่กำลังจะช้ยาเสพติดได้ฟังว่าพวกเค้ามีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับพวกเรบ้างนะครับ ความรู้สึกที่ดีหรือความรู้สึกที่ไม่ดีอย่างไรต่อผู้ที่เคยช้ยาเสพติดมาก่อน ความรู้สึกที่ดี..พวกเรา ก็ขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วยนะครับ..ส่วนความรู้สึกที่ไม่ดี...ก็อยากที่จะให้ท่านผู้ฟังทุกท่าน ..ได้เปลี่ยน ความรู้สึกเสียใหม่ะครับว่า ผู้ที่เคยช้ยาเสพติดทั่วไป ไม่ได้เลวร้ายอย่างที่ทุก ๆ ท่านคิด ในช่วงต่อไป ในช่วงสัมภาษณ์ ในช่วงนี้ ได้เชิญเพื่อนที่เคยช้ยาเสพติดมาก่อน 2 คนนะครับ ได้เข้ามาคุยกับ เราใน studio นี้ ก็ขอเชิญคุณณัฐพลเลยครับ

2.1.2 ถอดเทปช่วงที่ 2 : สัมภาษณ์ถึงชีวิตก่อน-หลังติดยาเสพติด

- ณัฐพล: สวัสดีครับท่านผู้ฟังครับ ก็มาเข้าสู่ช่วงของผมเลยนะครับ สำหรับเรื่องราวที่ผมจะเสนอในวันนี้ ก็คงจะเป็นเรื่องราวที่สอดคล้องกับช่วงแรกของรายการนะครับ ผมก็จะขอยุติถึงผลกระทบจากยาเสพติดนะครับทั้งก่อนเสพและหลังจากที่เสพยามันเป็นอย่างไรนะครับ ครับ วันนี้เราก็ได้เชิญผู้ที่เคยล้มเหลวในชีวิตเพราะติดยาเสพติดจนทำลายอนาคต จนเกือบที่จะสายเกินไปกว่าที่เค้าเหล่านั้นจะคิดหาทางออกจากยาเสพติดนั้นได้นะครับ ชีวิตของเค้าจะมีอะไรเล่าร้ายขนาดไหน ก็มาฟังจากปากเค้าตัวเองเลยนะครับ ครับสวัสดีครับคุณภรณ์ไม่ทราบว่าตอนนี้คุณภรณ์อายุเท่าไรแล้วครับ
- ภรณ์: ครับ อายุ 20 ปีครับ
- ณัฐพล: แล้วส่วนของคุณคราวุฒิละครับ
- คราวุฒิ: 21 ปีครับ
- ณัฐพล: แล้วเริ่มใช้ยาเสพติดครั้งแรกเมื่อไหร่ครับคุณภรณ์
- ภรณ์: ครับ ผมเริ่มใช้มาก็เมื่อประมาณ อายุ 15 ปีครับ
- ณัฐพล: 15 ปีนะฮะ แล้วส่วนของคุณคราวุฒิละครับ
- คราวุฒิ: อายุ 15 ปีเหมือนกันฮะ
- ณัฐพล: 15 ปีนะฮะ แล้วยาเสพติดประเภทแรกที่ใช้กันละครับ ไม่ทราบว่าใช้ประเภทอะไรครับคุณภรณ์
- ภรณ์: สำหรับผมนะครับ ก็จะมีเริ่มตั้งแต่บุหรี่ก่อนครับ พอบุหรี่ไปชักพิกหนึ่งก็จะเริ่มเป็นยาบ้าครับ
- ณัฐพล: อืม...แล้วมาเปลี่ยนเป็นยาบ้าได้ยังไงครับ
- ภรณ์: ก็คือเริ่มจากผมสูบบุหรี่ในโรงเรียน เนื่องจากช่วงนั้นต้องแอบทางบ้านสูบ เมื่อผมสูบบุหรี่ ผมก็ต้องไปที่ห้องน้ำ หลังจากไปที่ห้องน้ำ ผมก็ เพื่อนที่เสพยาด้วยกันก็จะเข้าห้องน้ำเหมือนกัน ก็ทำให้เจอกัน และคลุกคลีกันอยู่ ว่าเพื่อนติดยากับเรา ก็เราสูบบุหรี่ เราก็คือคลุกคลีกันไปคลุกคลีกันมา ก็จนทำให้ผมเกิดอาการที่อยากจะลองยาเสพติด แล้วผมก็ได้เริ่มลอง
- ณัฐพล: อ่านแล้วส่วนของคุณคราวุฒิละครับ ไม่ทราบว่ายาเสพติดประเภทแรกที่คุณใช้เป็นประเภทอะไรครับ
- คราวุฒิ: ครับ ผมก็ใช้บุหรี่ก่อน แล้วก็มาใช้สารระเหย แล้วก็มาเริ่มติดยาบ้า
- ณัฐพล: ก็ คงจะเหมือนกันนะครับ คือมาเปลี่ยนเป็นยาบ้าได้อย่างไรครับ มีสาเหตุอะไรเป็นแรงจูงใจไหมครับ
- คราวุฒิ: ก็คงเพราะติดเพื่อนครับ
- ณัฐพล: ติดเพื่อนนะครับ ก็เพื่อนที่ไหนครับ เพื่อนที่โรงเรียนรึเปล่า
- คราวุฒิ: ก็เป็นเพื่อน แถว ๆ บ้านครับ ก็หลังจากที่จบเรียนด้วยกันมาก็คือ ไม่ได้ทำอะไร ก็ชวนกันไปเที่ยว แล้วพวกเขาก็เป็นกลุ่มที่ใช้ยาเสพติดครับ ผมตามเขาไป ก็เลย ใช้ยาเสพติดไปด้วย
- ณัฐพล: ครับ แล้ว คุณคราวุฒิ มีปัญหาอะไรจากทางบ้านรึเปล่าครับ ที่ทำให้คุณต้องมาใช้ยาเสพติดครับ
- คราวุฒิ: ครับ ทางบ้านไม่มีครับ อบอุณดีครับ
- ณัฐพล: คือ ที่ใช้นี้่อยากลองใช้ไหมครับ
- คราวุฒิ: ครับ ก็อยากลอง บวกกับความที่ว่า อยาก เพื่อนชวนด้วยครับ ติดเพื่อน
- ณัฐพล: ครับ แล้วส่วนของคุณภรณ์ละครับ มีสาเหตุอะไรไหมครับที่ทำให้คุณใช้ยาเสพติดในครั้งแรกครับ

ภรรยา: ครั้นก็เป็นอย่างที่บอกไปนะครับว่า สู้บุญหรือ เจอเพื่อนเห็นเพื่อนก็เลยเกิดการที่อยากจะลองขึ้นมา ครั้น เกิดจากความอยากรู้อยากเห็นของตัวเอง ก็เลยลองเล่น เสพติดครับ เพราะในช่วงแรกผม คิดว่า มันไม่ติดครับ ก็เลยกะว่าจะเล่นสนุก ๆ ครับ แต่พอนาน ๆ ไปเข้า เล่นแล้วมันก็คุ้มตัวเองไม่ได้ ครับ จนทำให้ผมเป็นคนติดครับ

ภรรยา: อ่า คือขาดความมั่นใจ หรือว่าขาดความเป็นตัวของตัวเองไปครับคุณภรรยา

ภรรยา: ...ก็ มันก็ไม่ใช่ขนาดนั้นนะครับ คือมันจะขาดความเป็นตัวของตัวเองไป ที่ใช้นะครับ จะทำให้นิสัย ผมเปลี่ยนไป จากเป็นคนดีอารมณ์ร่าเริง ผมก็จะเป็นคนที่ หงุดหงิด ไม่ชอบพูดคุยกับใคร ชอบ ขวาง ๆ หรือจะเป็นคนที่น้อยใจ อะไร ใจน้อยง่าย ใช้จ่ายเสพติดไปแล้ว มันก็ทำให้ผมแบบ พอ หลัง ๆ นี้ผมใช้ไปก็อดนอน ไม่กินข้าว จนทำให้ผม หมดเรื่อยหมดแรง พอวันไหนไม่ได้ใช้ไป ผมก็ จะไม่มีแรงที่จะทำอะไรเลยครับ นอกจากจะได้ใช้ยาก่อน แล้วถึงจะได้มีแรงกระป๋องกระเป๋ารักษาขึ้นมาที่ จะทำอะไรได้

ภรรยา: แล้วกับทางครอบครัวของคุณภรรยาละครับ มีปฏิกริยาอย่างไรบ้างครับ เมื่อ คุณใช้จ่ายเสพติดนะครับ

ภรรยา: ครับ ก็ช่วงแรก ๆ ที่เขาฐานะครับ ก็ไม่มีอะไรมาครับ เขาก็เรียกไปถามถึงเหตุผลว่าทำไมต้องใช้ยา ครับ พ่อผมเอง แม่ผมเองครับ บุญหรือก็ไม่สู้ เหล้าก็ไม่กินครับ เขาก็ถามว่า แล้วไปเอาแบบอย่างมา จากไหน พ่อแม่ผมถามครับ โดยมากจะเป็นการคิดหาเหตุผลครับ และก็คิดหาทางแก้ครับ ชักชวนผม ให้ไปเลิกยา ถามว่าผมพร้อมมั้ยที่จะไปเลิกยา จะคุยกันด้วยเหตุผลมากกว่าครับ จะไม่มีการดูหรือ ซ้ำเติมครับ กับเรื่องติดยาของผม คือทางบ้านให้ออกาสอยู่ครับ

ภรรยา: ครับ ก็โชคดีครับที่ทางบ้านยังให้ออกาสอยู่ครับ เค้าทราบไปแล้วว่าคุณติดยาเสพติดลงไป เค้ามี ปฏิกริยาอย่างไรบ้างครับ

ภรรยา: ครับ ที่แรกเค้าก็ ยังไม่เชื่อนะครับ ว่าผมติดยานะครับ คือ เค้ापบยาในกระเป๋าสีของผมนะครับ ก็ มาถามผมนะครับ ผมก็ไม่ได้โกหกครับ ผมก็รับไป ผมก็บอก ผมใช้ครับ พ่อก็บอกให้เลิกครับ หาทาง แก้ไขแล้ว เออ ทำตามใจเราครับ เพราะว่า ไม่อยากให้เราติดครับ

ภรรยา: อืม..โชคดีเหมือนกันทั้งคู่ครับ ที่ทางครอบครัวเนี่ยะ มีส่วนร่วมในการเลิกยานะครับ คือ...เปิดอก นะครับ ครับแล้ว คุณมีความรู้สึกอย่างไรครับ เมื่อคุณเสพยาเข้าไปแล้ว ครั้งแรกนะครับ คุณภรรยา

ภรรยา: ก็ เสพเข้าไปแล้วก็ รู้สึกแปลก ๆ ครับ รู้สึกว่าเรจ แล้วก็กระป๋องกระเป๋ารักษา

ภรรยา: ให้อุ้สึกแปลก ๆ นี้ รู้สึกยังไงครับ

ภรรยา: รู้สึกเหมือนมันมีสารอะไรเข้าไปในร่างกาย แล้วทำให้..แบบ..ใจเราเต้นเร็วครับ มันก็ทำให้เรารู้สึกว่า เราเป็นส่วนหนึ่งของเพื่อน ๆ ได้ครับ

ภรรยา: คุณจะขาดมันได้ไหมครับ เมื่อ เวลาคุณได้เสพมันเข้าไปแล้วเนี่ยะ

ภรรยา: ตอนนี้ใช่ไหมครับ ตอนนี้นี้คือ ขาดไปแล้วก็เหมือนขาดอะไรไปอย่างนะ แล้วก็คือ..ต้องใช้ช้ตลอด แล้วก็ เพิ่มปริมาณขึ้นมากขึ้นเรื่อย ๆ ครับ

ภรรยา: แล้ว เออ วันต่อวันนะครับ ช่วงที่คุณติดยาอยู่เนี่ยะ คุณใช้ยาวันละเท่าไรครับ

ภรรยา: ก็วันละ 2 เม็ดได้

ภรรยา: วันละ 2 เม็ด ก็ตีเป็นเงินได้สักเท่าไรครับ

ภรรยา: 200 ครับ

- ณัฐพล: ก็ตกวันละ 200 นะฮะ ไม่ทราบว่าคุณหาเงินจากที่ไหนมาเสพครับ
- ศรุต: ผมก็ถ้าไม่มีก็ ผมจะไปขอ ขอพ่อแม่ ถ้าไม่ได้ผมก็จะโวยวายครับ หาทางทำทุกอย่างให้ได้มาครับ บางทีก็ลักขโมยด้วยครับ
- ณัฐพล: ก็..ก็ย้อนมาถามคุณภรรยาครับ คุณภรรยาคิดว่ายาเสพติดมีอิทธิพลต่อคุณภรรยาอย่างไรบ้างครับ
- ภรรยา: ครับ มีอิทธิพลต่อตัวผมยังไง กับตอนที่เสพไซ้ใหม่ครับ
- ณัฐพล: ครับผม
- ภรรยา: ตอนที่เสพนี้มีมากครับ เพราะเราติดแล้วครับ ในเมื่อเราติดแล้วครับ ยาเสพติดก็คือ ตัวหลักที่จะ ทำให้เราทำโน่นทำนี่ได้ ถ้าเราขาดมันไป เราก็จะทำอะไรไม่ได้ตามที่เราคิด อย่างเช่น การเรียน เราจะไปเรียน เราติด เราไม่มีแรง เราก็ต้องเสพ ถ้าเราไม่เสพ เราก็จะไม่ไปเรียน เราก็จะขี้เกียจเรียน ขี้เกียจทำอะไร จะเกิดอาการปวดเมื่อย ง่วงนอน เพลีย จนไม่สามารถจะทำอะไรได้ มันมีผลอย่างมากกับตัวผมเอง ไม่ว่าจะไปไหนมาไหน หรือทำอะไรก็แล้วแต่ ทุกอย่างคือ ถ้าช่วงนั้นผมติดจริง ๆ ผมจะต้องหาให้ได้ก่อน เสพก่อน คือสิ่งที่สำคัญ ใครจะเป็นยังไงผมไม่สนใจ คือผมจะสนใจแต่ว่า ผมจะต้องเสพก่อนนะ แล้วผมถึงจะไปทำอย่างอื่นได้ ถ้าผมไม่ได้เสพ ผมก็คงจะ ไม่มีแรง หรือ คือ ไขว่คว้าหาแต่ยาก่อนนะ คือไขว่อยู่กับยาก่อน ก่อนที่จะไปสนใจอย่างอื่น
- ณัฐพล: แล้ว มันมีผลกระทบต่อด้านการเรียนของคุณภรรยาบ้างไหมครับ
- ภรรยา: ผลกระทบด้านการเรียน มีมากครับ ช่วงนั้น ที่ผมเล่นนั้น เป็นช่วงที่ผมอยู่ชั้น ม.3 พอได้ ผมเริ่มเล่น ช่วงนั้น ผมอยู่ ม.3 ผมได้เป็นนักฟุตบอลของโรงเรียน แล้วก็ผมก็ต้อง พลาดโอกาสนั้นไป เพราะว่า ผมเสพยา ผมติดยาเสพติด จนผมไม่มีเวลาจะซ้อม ที่จะไปแข่งอะไรได้ อนาคตผมก็ เรื่องกีฬา ผมก็ไม่ได้หมดลงไป เกี่ยวกับเรื่องการเรียนนั้นผมก็คือ ก็อย่างที่บอกไปนะครับ ไขว่หายาก่อนนะครับ ไปเรียนจริง แต่งตัวออกจากบ้าน แต่ไม่ได้ไปเรียนจริงครับ ก็จะเที่ยวเตร่กับเพื่อนที่เสพยาด้วยกัน ไปตั้งวงสูบบุหรี่ตามบ้านเพื่อน นักเรียนด้วยกัน คือโดดเรียนไปเสพยาทุกวัน พอถึงเวลาเย็น ก็กลับบ้าน เป็นอย่างนี้อยู่นาน เวลาเรียนไม่พอแล้วโดนไล่ออกไป อนาคตหลาย ๆ อย่างเกี่ยวกับเรื่องการเรียน ผมก็ไปเรียนมาหลายที่ แต่ทุกที่ก็คือ ผมเสพยาทั้งนั้น ผมก็อยู่ได้ จน เรียนไม่จบสักที่หนึ่งนะครับ เพราะผมเสพยานี้แหละครับ เป็นตัวการใหญ่ ถ้าผมไม่เสพยา ผมก็就不用โดดเรียน ผมก็จะเข้าห้องเรียนปกติ เหมือนเพื่อน ๆ ผมก็คิดว่าผมจะเรียนจบ แต่เมื่อผมเสพยาแล้ว ทุกอย่างก็จะต้องขึ้นอยู่กับยาก ถ้ามียาก ก็มีแรงทำอย่างอื่นได้
- ณัฐพล: ครับ แล้วก็อยากย้อนมาถามคุณภรรยาครับว่า ชีวิตก่อนติดยาของคุณภรรยาเนี่ยะ ก่อนที่จะติดยาเนี่ยะ ชีวิตของคุณ เป็นยังไงบ้างครับ
- ภรรยา: ดีมากเลยครับ
- ณัฐพล: ดีมาก ดียังไงครับ
- ภรรยา: ดียังไง..ก็..เป็นอะไรที่แบบว่า ผมอยู่กับพ่อแม่ผม บ้านผมไม่มีปัญหา พี่น้องผมทุกคนรักใคร่กันดี บ้านผมอบอุ่น ครอบครัวที่อบอุ่นครับ มีปัญหาอะไรพ่อแม่จะไม่ดู ไม่ด่าว่าพวกผมเลย จะใช้เหตุผลเข้าพูดคุยตลอด
- ณัฐพล: คือครอบครัวที่บ้านก็ไม่ได้มีปัญหาอะไรไซ้ใหม่ครับ

กวรรณ: ครับ กับครอบครัวของผมครับ ก็เป็นครอบครัวอบอุ่นครับ พ่อแม่ผมอยู่ด้วยกันครับ และที่พี่น้องผมก็รักใคร่กันดีครับ

ณัฐพล: ก็เป็นว่า คงเป็นตัวของคุณกวรรณเองใช่ไหมครับ ที่อยากจะลองครับ

กวรรณ: ครับ ใช่ครับ เป็นตัวผมเองครับที่เริ่มเอง และก็สรรหามาเสฟเองครับ โดยที่ไม่มีใครสนับสนุนครับ

ณัฐพล: ครับ และถ้าย้อนเวลากลับมาได้ คุณกวรรณอยากจะได้อะไรคืนมาบ้างครับ

กวรรณ: ย้อนเวลาได้หรือครับ ก็..มันก็คงย้อนไม่ได้ครับ แต่สิ่งที่ผมเสียใจ กับการที่ผมติดยานะครับ ก็คือการเรียนของผมครับ เรียนไม่จบครับ ในหลาย ๆ ที่ ทำให้ผมเสียโอกาสตรงนี้ไปนะครับ เกี่ยวกับเรื่องครอบครัวนะครับ ก็ คือ ทำให้ผมไม่สามารถที่จะดูแลใครได้ หรือเป็นผู้નાครอบครัวได้ดีครับ ทำให้ผมต้องสูญเสียทุกอย่างไปเกี่ยวกับเรื่องชีวิตครอบครัวของผม บัจจุบันนี้ก็ ที่จะทำให้ อยากรให้มันกลับคืนมา สิ่งที่ได้ตอนนี้ก็คือเป็นลูกที่ดีของคุณพ่อ คุณแม่ และไม่เสฟยาอีก

ณัฐพล: ครับ ก็ขอขอบคุณครับ คุณกวรรณครับ ก็อยากจะย้อนมาถามคุณคราวุฒินะครับว่าคุณคราวุฒินะคะ มีความคิดเห็นอย่างไรกับสังคมภายนอกครับ

คราวุฒิ: ครับ ก็ ความคิดเห็นของผมนะครับ ก็คือ อยากรจะให้สังคมภายนอกนะครับ เปิดใจยอมรับกับผู้ใช้ยาเสฟติดนะครับ คือว่า เหมือนกับคนคนหนึ่งนะครับ ไม่อยากรให้ไปแบ่งชั้นว่าคนนี้ติดยา ไม่อยากรให้เข้าใกล้อะไรอย่างนี้ครับ เพราะคนที่ติดยาเค้าก็ เค้าผิดไปแล้วครับ อยากรให้ ให้โอกาสเค้า

ณัฐพล: และก็..คือ อยากรจะมีอะไรฝากไว้ให้กับเยาวชนรุ่นต่อ ๆ ไปบ้างไหมครับ คุณคราวุฒิครับ

คราวุฒิ: ก็ ผมอยากรฝากไว้ก็คือ อยากรให้เยาวชนนะครับ อยากรไปลองมันนะครับ ครับ เรื่องยาเสฟติดนะครับ มันไม่ดีนะครับ ทำให้เราเสียทั้งอนาคต และก็การเรียนนะครับ เสียเวลาไปเปล่า ๆ นะครับ มันไม่มีอะไรดีครับ อยากรฝากไว้แค่นี้ครับ

ณัฐพล: แล้วส่วนของคุณกวรรณละครับ มีอะไรอยากรจะฝากถึงเยาวชนรุ่นต่อ ๆ ไปบ้างไหมครับ

กวรรณ: ก็อยากรจะฝากไว้เนะครับ ถึงโทษของยาเสฟติดนะครับ วันแรกคุณอาจจะไม่ติด วันแรกอาจจะเสฟแล้วสนุก แต่วันต่อ ๆ ไป จะมีความทุกข์ และเรื่องเลวร้ายต่าง ๆ ก็จะเข้ามาหาคุณ โดยที่คุณตัวไม่ขึ้นจากยาเสฟติด ทำให้เราติดได้ในที่สุด และในเมื่อเราติด ชีวิตคุณก็จะทำทุกอย่างเพื่อเสฟยา คุณจะไม่สนใจอะไรนอกจากยาเสฟติด และทุกอย่างคุณก็จะพังลงเนื่องจากยาเสฟติด ก็อยากรจะฝากไว้ว่า อยากรไปยุ่ง หรืออยากรแม่แต่คิดที่จะเสฟ หรือจะลองเลยครับ

ณัฐพล: ครับ สุดท้ายนี้ก็ขอขอบคุณมากนะครับ ครับเราก็ได้รู้รายละเอียดเกี่ยวกับยาเสฟติดมาพอสมควรแล้วนะครับ สุดท้ายนี้ผมก็ต้องขอขอบคุณนะครับ เพื่อนทั้ง 2 คนนะครับ ที่ได้มาเป็นตัวอย่างให้กับเยาวชนรุ่นต่อ ๆ ไปเนะครับ เพื่อที่จะให้เค้าเหล่านั้นได้รู้ว่า..ยาเสฟติดนั้น มันเป็นอย่างไรมะครับ..มันเลวร้ายต่อสังคมไทยแค่ไหน และถ้าเสฟเข้าไปนั้น มันจะมีผลกระทบกับตัวเราอย่างไรเนะครับ สำหรับเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผมได้นำเสนอไป อาจทำให้ผู้ฟังเกิดความเครียดบ้างเล็กน้อยนะครับ ผมก็จะพาคคุณผู้ฟังไปฟังเพลงสบาย ๆ ครับ เพื่อคลายเครียดกับช่วงของผมเนะครับ กับเพลงฝนตกที่หน้าต่างของโลโซครับ สวัสดีครับ

Music : ฝนตกที่หน้าต่าง (โลโซ)

2.1.3 ถอดเทปช่วงที่ 3 : นำเสนอนานาทัศนะของผู้เคยติดยาเสพติด

สนธิ : ขอขอบคุณ คุณณัฐพลและเพื่อน ๆ ของเรานะครับที่ออกมาบอกเล่าถึงประสบการณ์ มรสุมอันเลวร้ายที่ครั้งหนึ่งในชีวิตเคยใช้ยาเสพติดมาก่อนนะครับ และก็อยากจะให้ท่านผู้ปกครอง ได้สร้างความเข้าใจและให้เวลากับลูกหลานของท่านบ้างนะครับ เพื่อเป็นเกราะป้องกันให้ลูกหลานของท่านไม่คิดที่จะใช้ยาเสพติดและผู้ที่เคยใช้ยาเสพติด หรือผู้ที่คิดจะใช้ยาเสพติดนะครับ อยากให้ทราบไว้ว่าการที่ใช้ยาเสพติดนั้น มันเลวร้ายมากนะครับ ซึ่งยาเสพติดนั้นไม่สามารถที่จะช่วยอะไรให้ตัวเรานั้นดีขึ้นได้เลยนะครับ ก็อยากจะให้ท่านผู้ฟังทุกท่านได้ฟังไว้เป็นอุทธาหรณ์ และสำหรับช่วงสุดท้ายนี้นะครับก็อยากให้คุณผู้ฟังได้รู้ว่า..สำหรับตัวผมเองนั้น ค่อนข้างที่จะโชคดีเอามาก ๆ ที่ทางครอบครัวให้ความรัก ความเข้าใจ ในช่วงที่ผมติดยาเสพติดนั้นนะครับ ตัวผมเองก็รู้สึกชีวิตแย่่มากนะครับ ไม่มีโอกาสที่จะดำเนินชีวิตในสังคมที่ดี แต่เมื่อผมได้บอกทางครอบครัวว่าผมได้ใช้ยาเสพติดแล้วนะครับ ทางครอบครัวก็พยายามที่จะหาวิธีการ หาแนวทางที่ให้ผมเลิกใช้ยาเสพติดได้ โดยพวกเขาอมรับและไม่ใช้ความรุนแรงกับผมเลย คำพยายามที่จะใช้การพูดจา ความเข้าใจ มากกว่านะครับ จึงทำให้ผมมีความต้องการคิดที่จะเลิกยาเสพติดอย่าง แท้จริง และความรัก ความเข้าใจอันนี้ ที่ทางครอบครัวผมให้มานะครับ จึงทำให้ผมไม่กลับไปใช้ยาเสพติดอีก ผมก็อยากให้คุณผู้ฟังทุกท่าน ได้รับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เคยใช้ยาเสพติดมาก่อนนะครับ ว่าพวกเขาอยากได้อะไรจากสังคมบ้าง เราลองไปฟังความคิดเห็นเขากันเลยดีกว่าครับ

Insert cassette tape : vox pop ผู้ที่เคยติดยาเสพติดอยากได้อะไรจากสังคมบ้าง

1. ผมก็ต้องการความเข้าใจจากสังคม และก็การต้อนรับจากสังคม ที่ตัวผมได้ติดยา ทำผิดพลาดไป และก็มาอยู่ในที่นี่ การกลับไปออกไปสู่สังคมมันก็ คงจะต้องมีความต้องการมากตรงนี้นะครับ ความเข้าใจของสังคม
2. ต้องการการยอมรับจากสังคมนะครับ และก็ อยากให้ทุกคนยอมรับนะครับ เราปรับตัวเป็นคนดีแล้วนะครับ ก็อยากได้โอกาสใหม่ ๆ นะครับ และก็กับครอบครัวนะครับ ก็ อยากให้ครอบครัวเข้าใจตัวเรานะครับ และก็ยอมรับ เปิดใจนะครับ ให้ความเชื่อใจนะครับ เปิดโอกาส ให้ความเชื่อมั่นกับเรานะครับ ก็ทำอะไรขอให้สนับสนุนนะครับ ถ้าเป็นเรื่องดีนะครับ
3. สิ่งที่ผมต้องการจากครอบครัวและสังคมก็คือ การเอาใจใส่ซึ่งกันและกันนะครับ เพราะการเอาใจใส่ซึ่งกันและกันเนี่ยะ ทำให้สภาพครอบครัวและสังคมอยู่ร่วมกันได้ โดยที่คนที่ไม่ต้องไปพึ่งพาสิ่งอื่น คือยาเสพติดนะครับ เพราะยาเสพติดเนี่ยะ ไม่ได้ทำให้คนดีขึ้นเลย แต่สภาพครอบครัวและสังคมส่วนใหญ่เนี่ยะ ไม่มีเวลาให้กับครอบครัวมากนัก ส่วนมากจะให้เวลากับงาน และก็สิ่งที่ ไม่ใช่ความเป็นไปในครอบครัวจริง ๆ
4. ผมอยากได้ ให้สังคมเค้ายอมรับว่า การติดยาเสพติดนั้น มันก็ ไม่ใช่จะสายเกินไป ผมอยากให้เค้ายอมรับสภาพ สิ่งแวดล้อม และอยากให้ครอบครัว เปิดใจ ให้โอกาสกับเราบ้าง ไม่ใช่ว่า ผู้ติดยาเสพติดยังงั้นมันก็คือติดยาเสพติดอยู่เสมอ ไม่ใช่อย่างนั้น คนเราเสียมาแล้ว จะกลับเป็นคนดี มันก็ยอมได้ ไม่ใช่จะเสียแล้วเสียเลยครับ

5. ต้องการความห่วงใยจากครอบครัว สมัยนี้ก็เข้าใจว่า พ่อแม่ทุกคน ไม่ค่อยมีเวลาว่างให้กับลูก ๆ ส่วนใหญ่จะเลี้ยงลูกด้วยเงินมากกว่า เพราะฉะนั้น พ่อแม่ทุกคนก็ควรวางเวลาว่าง เล็ก ๆ น้อย ๆ มาดูแลลูก ๆ บ้าง ลูก ๆ ทุกคน ไม่ต้องการเงินจากพ่อแม่หรอก แต่ต้องการเพียงความรัก ความห่วงใยจากพ่อแม่เท่านั้นเอง
6. สังคม ควรให้สังคมเปิดโอกาสยอมรับ และเห็นใจพวกเรา พวกเราถึงเป็นผู้ติดยาเสพติดก็จริง แต่พวกเราก็ยังมียะไรดี ๆ หลายอย่างที่ทำให้เพื่อสังคมได้
7. คือถ้าเกิดว่าผม อยากให้สังคมนะ ยอมรับ..คนที่เคยติดยามานานะครับ คือเขาก็กลับตัวเป็นคนดีแล้ว ก็เหมือนกับคนทั่วไปที่เขาไม่ติด ต้องการให้คนยอมรับเขาได้ ไม่ใช่ว่ารังเกียจเขาเนาะครับ เรื่องหน้าที่การงานคือ สำหรับพวกที่เคยติดยาเนี่ยะ หน้าที่การงานอาจจะไม่มีเนาะครับ คืออยากให้บริษัทเนี่ยะ ยอมรับเขาได้
8. ก็อยากให้สังคมเปิดให้โอกาสผู้ติดยาเสพติดได้ ได้มีส่วนร่วมในสังคม โดยที่สังคมอำแขน คอยรับพวกที่ติดยาเสพติด ให้เค้ามีโอกาส ได้ช่วยเหลือสังคมบ้าง เพราะผู้ติดยาเสพติดนั้น จะเป็นคนอ่อนไหว น้อยใจ ถ้าเกิดมีอะไรกระทบกระเทือนกระทิง เค้าก็จะหวนไปใช้ยาเสพติดได้อีก กับเรื่องของความอบอุ่นของครอบครัว ก็อยากให้ครอบครัวมี โอกาส ให้เค้าได้มีการแก้ตัว ออย่าไป ดูถูกหรือเหยียดหยามเค้า
9. ต้องการ ความเชื่อถือครับ ความไว้วางใจ เหมือนเมื่อก่อน ตอนที่ ก่อนผมจะเสพยาครับ ถ้าเกิดผมเลิกได้แล้ว ออกไปแล้ว ผมอยากได้ความไว้วางใจกลับคืนมาครับ
10. ก็อยากจะให้สังคมภายนอก หรือว่าครอบครัวเนาะครับ ให้ความไว้วางใจหน่อยเนาะครับผม เพราะคนเราก็มีที่ผิด ผิดแล้วเริ่มต้นใหม่ไม่ได้ กับผู้ที่ว่าผิดแล้วเริ่มต้นใหม่ได้นะครับ ส่วนผมก็เป็นคนหนึ่งเนาะครับ ที่สามารถที่จะเริ่มต้นใหม่ได้ ก็อยากจะให้สังคมภายนอกเนาะครับ ช่วยมองผมแบบเปิดใจหน่อยเนาะครับ ไม่อยากให้มองว่า ยังไงก็เป็นคนติดยาเสพติด ยังไงก็ไม่ไว้วางใจอยู่ดี กลัวว่าเค้าจะไปติดยาเสพติดอีก ก็อยากขอความร่วมมือ แค่นี้ครับ
11. อยากได้ความรัก ความเข้าใจเนาะครับ และก็อยากได้การให้โอกาสเนาะครับ การเปิดใจยอมรับครับ จากสังคมนะครับ ทุก ๆ คนครับ มีค่าทุกคนครับ แม้แต่ผู้ติดยาเสพติดครับ ก็เกิดเป็นคนครับ ไม่อยากจะให้ทำการดูถูก หรือเหยียดหยามเนาะครับ หรือประณามว่าพวกเขาเหล่านั้นเนาะครับ เคยใช้ยาเสพติดมานะครับ ทุกคนมีสิทธิ์ผิดเนาะครับ แต่ผู้ผิดและรู้จักแก้ไขเนาะครับ ผมว่า น่าจะยอมรับกันบ้างเนาะครับ น่าจะเปิดโอกาสให้พวกเขาเหล่านั้น ได้ทำในสิ่งที่พวกเขาต้องการที่จะทำบ้างเนาะครับ ที่แล้วมา ชีวิตของพวกเขาที่เสพยาอย่างพวกผมก็เข้ามาพอสมควรแล้วเนาะครับ ผมก็ต้องการเนาะครับ ความรักความเข้าใจเนาะครับ ซึ่งการดำเนินชีวิตต่อไปเนี่ยะครับ ผมก็จะหวังเพียงแต่ว่าชีวิตที่แล้วมามันล้มเหลวไปแล้วเนาะครับ หลายคนเห็นใจเนาะครับ ผมก็ต้องการความเห็นใจ ความเข้าใจ ความรักจากสังคมโดยทั่วไปว่า เปิดโอกาสให้สักนิดครับ กับการทำความดีของผู้ที่ติดยาอย่างพวกผมเนาะครับว่า ให้เชื่อเขาเหล่านั้นว่า พวกเขาสามารถที่จะทำได้อย่างคนปกติ และให้ลืมอดีตของเขา เหล่านั้นไป ให้มองในปัจจุบันที่เขาเป็นอยู่ครับ

สนธิ: จากที่ท่านผู้ฟังได้รับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เคยใช้ยาเสพติดมาแล้วนั้น ว่าพวกเขาต้องการอะไรจากสังคมบ้างนะครับ ก็อยากจะให้สังคม ไม่มองผู้ที่เคยใช้ยาเสพติด เป็นตัวประหลาด อยากให้สังคมยอมรับและเปิดโอกาสให้พวกเขาบ้าง และครอบครัวนะครับ อยากที่จะให้มีความรัก ความเข้าใจ ไม่ใช้ความรุนแรงกับลูกหลานของท่านนะครับ ซึ่งจุด ๆ นี้ เป็นจุด ๆ แรก ที่สามารถทำให้ลูกหลานของท่าน ตั้งใจที่จะเลิกใช้ยาเสพติดได้ ผมก็มีเพลงเพราะ ๆ มาฝาก คือเพลงฤดูที่แตกต่างนะครับ เราไปฟังกันได้เลยครับ

Music : เพลงฤดูที่แตกต่าง (นภ พรชำนิ)

สนธิ: ก็หลังจากที่เราฟังเพลงกันไปแล้วนะครับ อยากที่จะให้ท่านผู้ฟังทุกท่าน เปิดอ้าแขนยอมรับผู้ที่เคยใช้ยาเสพติดทุก ๆ ท่านมาก่อนนะครับ ว่าพวกเขา เคยก้าวพลาดไปแล้ว พวกเขา ก็สามารถที่จะดำเนินชีวิตต่อไปภายในสังคมได้ สามารถที่จะกระทำตนเป็นคนดี และพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองได้ นะครับ และก็อยากให้ครอบครัวนะครับ มีความรัก ความเข้าใจ และดูแลเอาใจใส่ลูกหลานของท่าน อย่างแท้จริงนะครับ ควรที่จะดูเค้าว่า เค้านั้นต้องการอะไรบ้าง เค้านั้นก้าวพลาดไปแล้ว ก็อยากที่จะให้หาแนวทาง และช่วยเหลือเค้า ไม่ซ้ำเติมพวกเค้านะครับ สุดท้ายนี้ก็อยากจะฝากไว้อีกหนึ่งนะ ครับว่า ผู้ที่ใช้ยาเสพติดนั้น ควรที่จะคิดได้แล้วนะครับว่า ถึงเวลาที่เรามาจะเลิกได้แล้ว และก่อนที่จะจากกันไปในวันนี้ก็ขอขอบคุณโอกาสพิเศษที่ทำให้พวกเรา ผู้ที่เคยใช้ยาเสพติดกันมาก่อนนั้น ได้ออกมาพูดผ่านสื่อรายการวิทยุอย่างอิสระ ในรายการรู้เท่าทันยาเสพติด ขอขอบคุณท่านผู้ฟังทุกท่านครับ สวัสดีครับ

Music : จุดหมายเคยเฝ้ามอง (ปฐมพร ชุตพราย)

2.2 รูปแบบการสื่อสารในรายการ "รู้เท่าทันยาเสพติด"

รายการวิทยุ "รู้เท่าทันยาเสพติด" เป็นรายการที่ผู้ร่วมวิจัย ซึ่งเป็นเยาวชนผู้เคยติด ยาเสพติด ร่วมกันออกแบบ วางแผน และดำเนินรายการเอง นับตั้งแต่การเลือกประเด็นนำเสนอ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของรายการ การเลือกผู้ดำเนินรายการ การเลือกรูปแบบนำเสนอ การเลือกเพลง การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ การเขียนบท และการบันทึกเสียง จึง เรียกว่า "ผู้เคยติดยาเสพติด" ได้อยู่ในฐานะ "ผู้สื่อสาร" อย่างเต็มตัว และจากแผนงาน เนื้อหา กับรูปแบบของรายการนี้เอง ที่ทำให้เราทราบว่า "ผู้สื่อสาร" ปรารถนาจะสื่อสารผ่านสื่อวิทยุ ในรูปแบบใด ซึ่งเป็นคำตอบให้กับปัญหานี้วิจัยได้เป็นอย่างดี

2.2.1 "ผู้สื่อสาร" ปรารถนาจะสื่อสารกับ "กลุ่มคนที่หลากหลาย"

นับตั้งแต่การร่วมกันกำหนดกลุ่มเป้าหมายของรายการครั้งแรก ที่ได้ร่วมกัน ออกแบบ และวางแผนผลิตรายการ ผู้ร่วมวิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายครอบคลุมกลุ่มคนที่ หลากหลาย ได้แก่ ผู้ที่กำลังใช้ และคิดจะใช้ยาเสพติด เยาวชน คนทำงานกลางคืน ผู้ปกครอง เพื่อน คนใกล้ชิด และสื่อมวลชน จนกระทั่งครั้งต่อมา หลังจากผลิตรายการเสร็จสิ้น และผู้ร่วมวิจัย

ได้นำเทปรายการไปเปิดฟังเป็นการส่วนตัวแล้ว มีการพูดคุยถึงเรื่องกลุ่มเป้าหมายนี้อีกสองครั้ง ผู้ร่วมวิจัยยังคงยืนยันที่จะสื่อสารกับกลุ่มคนที่หลากหลายเช่นเดิม ซึ่งนับว่าครอบคลุมกลุ่มคนแทบทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกอาชีพ ตลอดจนทุกสถานภาพ และบทบาท

การที่ผู้สื่อสารปรารถนาจะพูดกับ "กลุ่มคนที่หลากหลาย" นี้ มิใช่ความปรารถนาที่กำหนดขึ้นอย่างเลื่อนลอย เนื่องจากแต่ละครั้งที่ผู้ร่วมวิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายขึ้นนั้น ล้วนมีการพิจารณาอย่างมีเหตุมีผลทุกครั้งว่า ใครควรจะได้อ่านรายการบ้าง ซึ่งเหตุผลส่วนใหญ่คือ เพื่อจะได้ช่วยกันป้องกัน และระงับปัญหาเสพติด ได้แก่ "กลุ่มเยาวชน" ที่อายุใกล้เคียงกับผู้ร่วมวิจัย น่าจะได้ฟังรายการ เพราะคนวัยเดียวกัน น่าจะเชื่อ และเข้าใจกันมากกว่าไปฟังคนอื่นที่ต่างวัยกัน "ผู้ที่จะได้ฟัง จะใช้ยาเสพติด" น่าจะได้ฟัง เพราะจะได้รู้จากปากของคนเคยติดยาเสพติดเองว่า การหันไปใช้ยาเสพติดนั้น ไม่ดีจริง ๆ "ผู้ที่กำลังใช้ยาเสพติด" น่าจะได้ฟัง เพราะจะได้รู้ว่าประชาชนคิด หรือรู้สึกกับเขาในแง่ลบ ซึ่งอาจทำให้คิดเลิกเสพยาเสพติดได้ "ครอบครัว" และ "เพื่อนกับคนใกล้ชิด" น่าจะได้ฟัง เพราะจะได้รู้ว่าผู้เคยติดยาเสพติด ต้องการกำลังใจ และความไว้วางใจจากคนรอบข้างเป็นอย่างยิ่ง "สื่อมวลชน" น่าจะได้ฟัง เพราะจะได้เผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้รับฟัง ซึ่งเมื่อ "ประชาชนทั่วประเทศ" ได้ฟังแล้ว อาจจะได้รับรู้ถึงความรู้สึก ความต้องการของผู้เคยเสพยาเสพติด อันทำให้สังคมมีความเอื้ออาทรต่อคนที่เคยติดยาเสพติดมากขึ้น

ในการนี้ ความปรารถนาจะสื่อสารกับคนหลากหลายกลุ่ม ได้แสดงให้เห็นมุมมองของผู้สื่อสารที่มีประสบการณ์ตรงด้านการติดยาเสพติด ต่อประเด็นยาเสพติดกับเยาวชนว่าเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลากหลายกลุ่ม และเกี่ยวเนื่องกับประชาชนทุกคนทั่วประเทศ คนหลากหลายกลุ่ม จึงน่าจะได้อ่านรายการนี้ ไม่ใช่เพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น เพราะประเด็นยาเสพติดเป็นโยงใยที่ควรแก้ไขไปพร้อม ๆ กันทั้งหมด ไม่ใช่แก้ไขเฉพาะที่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มเดียว

2.2.2 "ประเด็น" ที่ผู้สื่อสาร สื่อสารไปในรายการวิทยุ

เนื้อความในรายการรู้เท่าทันยาเสพติด ที่เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด เป็นผู้สื่อสารนี้ มีใจความสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

(1) ชีวิตผู้ติดยาเสพติด ชีวิตที่ขาดความไว้วางใจ

การนำเสนอช่วงแรกของรายการรู้เท่าทันยาเสพติด ที่นำเสนอเนื้อหาทัศนคติของประชาชนและตำรวจนั้น นอกจากเป็นการนำเสนอให้ผู้ฟังได้ทราบถึงทัศนคติของคนในสังคมที่มีต่อผู้ติดยาเสพติด ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้แล้ว ยังเป็นการนำเสนอให้ทราบว่า ชีวิตของผู้ติดยาเสพติดเป็นชีวิตที่ขาดความไว้วางใจเนื่องจากสังคม ไม่ว่าจะจากประชาชน หรือจากบุคคลที่มี

หน้าที่ทางกฎหมายอย่างตำรวจ แม้ผู้สื่อสารเลือกนำเสนอานานาทัศนะทั้งในแง่บวก และแง่ลบ ครบทั้งสองด้านก็ตาม ทัศนะส่วนใหญ่ ยังคงเป็นทัศนะในแง่ลบ ได้แก่ 5 ใน 7 ทัศนะของประชาชน และ 7 ใน 9 ทัศนะของตำรวจ ล้วนเป็นไปในเชิงลบทั้งสิ้น เช่น ทัศนะที่ว่าคนติดยาเสพติดเป็นคน ไม่มีเหตุผล ไม่มีสติ ใช้เวลาไม่เป็นประโยชน์ ทำให้พ่อแม่เสียใจ นรกกลัว น่าสมเพช และไม่นำมาอยู่อาศัยร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคม เป็นต้น นับว่าผู้สื่อสารได้ชี้ให้เห็นถึงชีวิตของผู้ที่ติดยาเสพติดว่า มักถูกมองในแง่ร้ายเป็นส่วนใหญ่ แม้จะมีคนมองในแง่ดีอยู่บ้าง ก็เป็นเพียงส่วนน้อยชนิดในสังคม เท่านั้น

(2) ชีวิตที่ติดยาเสพติด เป็นชีวิตที่ย่ำแย่

ในช่วงที่สองของรายการรู้เท่าทันยาเสพติด ที่นำเสนอเรื่องราวชีวิตของผู้เคยติดยาเสพติด ด้วยรูปแบบการสัมภาษณ์นั้น เนื้อหาในการสัมภาษณ์ เริ่มจากการเล่าให้เห็นจุดแรกเริ่มของการหันไปใช้ยาเสพติด ซึ่งเกิดจากความอยากรู้ อยากลอง ประกอบกับเพื่อนชักชวน จากนั้นย้อนไปเล่าถึงชีวิตก่อนใช้ยาเสพติดว่า อยู่กับครอบครัวอย่างมีความสุขดี และมักจะไม่ขาดเรียน แต่หลังจากใช้ยาเสพติดแล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองต่างเล่าไปในแนวเดียวกันว่า ยาเสพติดทำให้รู้สึกดี และกระปรี้กระเปร่าเพียงในช่วงแรกเท่านั้น จากนั้นนิสัยจะเปลี่ยนไป ชี้นิ่งหงุดหงิด เก็บตัว ซึมเศร้า ซึ่เกียจเรียน ทำอะไรไม่ได้ตามที่คิด ยิ่งในเวลาที่มืออากรอยากยาเสพติด ยิ่งทำให้ทำอะไรผิดไปมาก เช่น ลักขโมย โกหกพ่อแม่เพื่อเอาเงินไปซื้อยาเสพติด เป็นต้น สุดท้ายผู้ให้สัมภาษณ์ได้ยอมรับว่าการติดยาเสพติด ทำให้ชีวิตย่ำแย่ลงในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะเรื่องการเรียน ทำให้เสียอนาคต และได้ฝากกับผู้ฟังเป็นการทิ้งท้ายไว้ว่า ยาเสพติดไม่ได้ทำให้ชีวิตดีขึ้น พร้อมกับ แนะนำให้ผู้ฟังหลีกเลี่ยง หรืออย่าคิดลองยาเสพติด

การนำเสนอช่วงนี้ทำให้ผู้ฟังได้ทราบถึงชีวิตก่อน และหลังใช้ยาเสพติด ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ยาเสพติดไม่ได้ทำให้ชีวิตดีขึ้น สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ คือ จะนำเสนอช่วงนี้เพื่อให้ผู้ฟังได้รับรู้ถึงพิษภัยยาเสพติดว่า ทำให้ชีวิตย่ำแย่ลงเรื่อย ๆ

(3) "กำลังใจ" และ "โอกาส" สิ่งที่ขาดหาย และปรารถนา

การนำเสนอช่วงที่ 3 ของรายการรู้เท่าทันยาเสพติด เป็นการนำเสนอานานาทัศนะของผู้เคยติดยาเสพติดว่า ต้องการสิ่งใดจากสังคม โดยทัศนะทั้ง 11 ทัศนะที่นำเสนอไป ล้วนร้องขอให้คนในสังคมหยิบยื่นความรู้สึกดี ๆ ให้กับเขา ซึ่งมีทั้ง ความเข้าใจ กำลังใจ การต้อนรับ ความเชื่อมั่น ความเห็นใจ ความห่วงใย และโอกาสที่จะเป็นคนดีของสังคม การร้องขอลักษณะนี้ นับว่าเป็นประเด็นใหม่ที่ไม่ค่อยมีปรากฏให้เห็นในการสื่อสารประเด็นยาเสพติดที่ผ่านมามากนัก

นอกจากนั้น การร้องขอนี้ แสดงให้เห็นว่า แม้สถานบำบัดจะช่วยบำบัดให้เลิกติดยาเสพติดได้ แต่ก็ไม่ได้รับประกันว่าผู้ผ่านการบำบัดจะไม่กลับไปใช้ยาซ้ำอีก เพราะสถานบำบัดเป็นเพียงสถานที่ที่ประกอบสร้างชุมชนขึ้นมาชุมชนหนึ่ง ให้มีภาวะแวดล้อม หรือบรรยากาศที่เข้าใจ เข้าใจ และต้อนรับเขาอย่างยินดี ซึ่งเอื้อต่อการก่อเกิดความรู้สึกอยากเลิกจากยาเสพติด แต่เมื่อผู้บำบัดต้องออกมาใช้ชีวิตในสังคมที่มีแต่ความสะพรึงกลัว และหวาดระแวงในตัวเขา สภาวะแวดล้อมเหล่านี้ อาจกลายเป็นแรงกดดันให้กลับไปติดยาเสพติด ซ้ำอีกก็เป็นได้ ทั้งนี้จึงพอจะสรุปได้ว่า "ภูมิคุ้มกัน" ที่ดีอีกประการหนึ่ง คือ ความเข้าใจ กำลังใจ และการต้อนรับเขากลับสู่สังคม อันจะช่วยให้เขาสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และไม่คิดหนีไปซ่อนแหวะกับยาเสพติดอีกต่อไป

2.2.3 วิธีการนำเสนอที่ใช้ในการสื่อสารแต่ละประเด็น

เมื่อผู้สื่อสารได้ออกแบบเนื้อหารายการครบถ้วนแล้ว ผู้สื่อสารได้ช่วยกันเลือกวิธีการนำเสนอที่จะนำเสนอเนื้อหาเหล่านั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสม นับตั้งแต่การนำเสนอช่วงแรก ที่มุ่งให้ผู้ฟังได้รู้ว่า คนในสังคมคิดหรือรู้สึกอย่างไรกับคนติดยาเสพติด ด้วยการให้ฟังคำพูด และน้ำเสียงของประชาชน กับตำรวจหลาย ๆ คน ในรูปแบบนันทาทัศนะ (vox pop) ซึ่งผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้ไปสัมภาษณ์นันทาทัศนะเหล่านั้น พร้อมกับคัดเลือกนันทาทัศนะบางส่วนที่เห็นว่าน่าจะนำมาใช้ในรายการด้วยตัวเองทั้งสิ้น

สำหรับการนำเสนอในช่วงที่สอง มุ่งให้ผู้ฟังได้เรียนรู้บทเรียนชีวิตของผู้เคยติดยาเสพติดว่าเป็นชีวิตที่ย่ำแย่ และไม่ควรทำตาม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบถาม 1 คน ตอบ 2 คน จึงคัดเลือกเพื่อนผู้ร่วมวิจัยที่มีประสบการณ์ชีวิตที่น่าหยิบยกเป็นบทเรียนให้สังคมได้ รับรู้ มาเป็นผู้ถูกสัมภาษณ์ 2 คน และอีกหนึ่งคนที่มีทักษะในการสัมภาษณ์พอสมควร มาเป็นผู้สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์นี้เน้นว่าเป็นการเล่าประสบการณ์ด้วยตัวเจ้าของประสบการณ์เอง ความน่าเชื่อถือจึงมีสูง ประกอบกับผู้สัมภาษณ์เป็นผู้มีประสบการณ์คล้ายเคียงกับผู้ถูกสัมภาษณ์ การใช้คำถามจึงค่อนข้างน่าสนใจ และนำไปสู่คำตอบที่สามารถหยิบยกมาเป็นบทเรียนให้กับผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

การนำเสนอสองช่วงแรกนี้ เรียกได้ว่าผู้สื่อสาร สื่อสารเพื่อผู้อื่น นั่นคือสื่อสารให้เห็นว่าสังคมมองผู้ติดยาเสพติดในแง่ลบ และชีวิตที่ติดยาเสพติดเป็นชีวิตที่ย่ำแย่ ซึ่งบอกเป็นนัยว่า "ดังนั้น(ผู้ฟัง) อย่าหันมาใช้ยาเสพติดตามแบบเขาเลย" นับเป็นการสื่อสารเพื่อการป้องกันปัญหา ยาเสพติดรูปแบบหนึ่ง ส่วนในช่วงสุดท้ายของรายการจะเห็นได้ว่าผู้สื่อสาร สื่อสารเพื่อตัวเอง ด้วยการนำเสนอ นันทาทัศนะของผู้เคยติดยาเสพติด (ว่าต้องการอะไรจากสังคมบ้าง) นับเป็นการใช้สื่อ

วิทย์ เป็นเวทีสะท้อนเสียงของคนในชุมชน (ผู้เคยติดยาเสพติด) เดียวกัน และโดยเนื้อหา นั้น ยังบอกเป็นนัยอีกด้วยว่า โอกาสและกำลังใจจากสังคม ช่วยให้ผู้ใช้เคยติดยาเสพติด ไม่คิดหนีไป เสพยาซ้ำแล้ว ซ้ำอีก ซึ่งเรียกได้ว่า เป็นการสื่อสารเพื่อการบรรเทาปัญหาเสพติด

ในการนี้จะเห็นได้ว่า แม้ผู้สื่อสารจะสื่อสารออกมาทั้งสองแบบ(คือสื่อสารเพื่อผู้อื่น และสื่อสารเพื่อตัวเอง)การ "สื่อสารเพื่อตัวเอง" ก็ยังมีน้ำหนักมากกว่า สังเกตได้ชัด ตั้งแต่การ ระดมสมองที่ให้ความสำคัญกับประเด็น "การร้องขอโอกาส และกำลังใจให้ผู้ใช้เคยติดยาเสพติด" เป็นลำดับแรก จนกระทั่งเนื้อความในรายการที่ผลิตขึ้น ทั้งในบทพูดของผู้ดำเนินรายการ และเทป แทรกนานาทัศนะของผู้เคยติดยาเสพติด ได้แสดงให้เห็นว่า เนื้อความเน้นไปในทางการสื่อสารเพื่อ ตัวเองมากกว่า การสื่อสารเพื่อผู้อื่น ได้แก่

ในบทพูดช่วงเปิดรายการที่สนธิเป็นผู้ดำเนินรายการ ได้กล่าวนำว่า รายการนี้เป็น รายการที่สื่อสารความคิด ความรู้สึกของผู้เคยติดยาเสพติดอย่างแท้จริง ซึ่งไม่เคยมีปรากฏมาก่อน

...รายการนี้เป็นรายการของพวกเรา ผู้ที่เคยใช้ยาเสพติดกันมาก่อน จะได้ออกมาพูด แสดงความคิดเห็นและเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับ ชีวิตที่เคยติดยาเสพติดมาในอดีตนะครับ เท่าที่ผ่านมาเนะครับ เรา จะเห็นได้ว่าผู้ที่เคยใช้ยาเสพติดมาก่อนนั้น ไม่เคยเลยสักครั้งที่จะได้ออกมาพูดผ่านสื่อมวลชนด้วยตัวเองอย่างอิสระเลย รายการนี้เนะครับ จึงเป็นรายการพิเศษที่..พวกผมและเพื่อน ๆ ได้จัดทำรายการนี้ขึ้นมาให้ท่านผู้ฟังทุกท่านได้ฟังกันนะครับ โดยที่พวกเราได้วางแผนและคิดหาเนื้อหาด้วยตัวเองทั้งหมด....จนมีรายการนี้ขึ้นมาได้ นะครับ...(สนธิ, บทพูดช่วงเปิดรายการ, 6 ต.ค.44)

ในช่วงสัมภาษณ์ หรือช่วงที่สองของรายการ ที่มีเนื้อความค่อนข้างไปในทางสื่อสารเพื่อผู้อื่นนั้น ก็ยังมีเนื้อความบางส่วนที่เป็นการสื่อสารเพื่อตัวเอง เช่น การสนทนาช่วงหนึ่งที่ภรรยากล่าวให้ผู้ฟังทราบว่า เขาได้เสียใจในสิ่งที่ทำไป และอยากกลับตัว (เชิงสำนึกผิด) และอีกช่วงหนึ่ง คราวดีได้ร้องขอให้ผู้ฟังเข้าใจ และไม่รังเกียจผู้ใช้เคยติดยาเสพติด (เชิงอ้อนวอน)

...ย้อนเวลาได้หรือครับ ก็..มันก็คงย้อนไม่ได้ครับ แต่สิ่งที่ผมเสียใจกับการที่ผมติดยานะครับ ก็คือการเรียนของผมครับ เรียนไม่จบครับ ในหลาย ๆ ที่ ทำให้ผมเสียโอกาสตรงนี้ไปนะครับ เกี่ยวกับเรื่องครอบครัวนะครับ ก็ คือ ทำให้ผมไม่สามารถที่จะดูแลใครได้ หรือเป็นผู้นำครอบครัวได้ดีครับ ทำให้ผมต้องสูญเสียทุกอย่างไปเกี่ยว

กับเรื่องชีวิตครอบครัวของผม ปัจจุบันนี้ก็ ที่จะทำให้ได้ อยากให้มัน กลับคืนมา สิ่งที่ทำให้ตอนนี้ก็คือเป็นลูกที่ดีของคุณพ่อ คุณแม่ และ ไม่เสพยาอีก...(กรรณ, ตอนหนึ่งของบทสัมภาษณ์, 6 ต.ค.44)

...ครับ ก็ ความคิดเห็นของผมนะครับ ก็คือ อยากจะให้สังคมภายนอกนะครับ เปิดใจยอมรับกับผู้ใช้ยาเสพติดนะครับ คือว่า เหมือนกับคนคนหนึ่งนะครับ ไม่อยากให้ไปแบ่งชั้นว่าคนนี้ติดยา ไม่อยากให้เข้าใกล้อะไรอย่างนี้ครับ เพราะคนที่ติดยาเค้าก็ เค้าผิดไปแล้วครับ อยากให้ ให้โอกาสเค้า... (ศธาวุฒิ, ตอนหนึ่งของบทสัมภาษณ์, 6 ต.ค.44)

3. การเสวนา และประเมินผลการผลิตรายการวิทยุ

3.1 แต่ละช่วงของรายการ มีส่วนน่าสนใจเฉพาะตัว

3.1.1 ช่วงน่านาทศนะของประชาชนและตำรวจ : ได้ยินชัด ๆ ว่าถูกมองในแง่ลบ

ผู้ร่วมวิจัย 1 คน คือน้องศธาวุฒิ เห็นว่าช่วงที่ 1 ของรายการน่าสนใจที่สุด โดยเฉพาะช่วงที่นำเสนอ นานาทศนะของประชาชนอาชีพต่าง ๆ เพราะทำให้ได้ยินอย่างชัดเจนถึงมุมมองของประชาชนที่มีต่อผู้ใช้ยาเสพติดว่าส่วนใหญ่เป็นไปในแง่ลบ ซึ่งศธาวุฒิหวังว่า ช่วงนี้อาจจะสะกิดใจ ให้ผู้ฟังได้ฉุกคิดหลีกเลี่ยงจากยาเสพติดได้

3.1.2 ช่วงสัมภาษณ์ : ฟังแล้วหวนนึกถึงอดีต

ผู้ร่วมวิจัย 1 คน คือน้องเอก เห็นว่าช่วงสัมภาษณ์ของรายการน่าสนใจที่สุด เพราะฟังแล้วนึกถึงชีวิตที่ผ่านมาว่า เป็นดั่งที่กล่าวถึงในรายการจริง ๆ

ชอบตรงที่ณัฐพลสัมภาษณ์กรรณและศธาวุฒิ เพราะสัมภาษณ์กันได้ดี ฟังกรรณให้สัมภาษณ์แล้วก็รู้สึกว่าเป็นแบบนั้น คนที่จะเสพยาหรือคนเสพยาจะคิดและทำแบบที่กรรณพูดเลย จะเข้าข้างตัวเอง (น้องเอก, จดหมาย, 15 ต.ค.44)

3.1.3 ช่วงน่านาทศนะของผู้เคยติดยาเสพติด : เป็นโอกาสได้ร้องขอ

ผู้ร่วมวิจัย 5 คน คือ น้องสนธิ น้องอ้น น้องกรรณ น้องณัฐพล และน้องหมึก เห็นว่า ช่วงที่ 3 ของรายการน่าสนใจที่สุด คือช่วงที่ผู้เคยติดยาเสพติดได้แสดง นานาทศนะว่า

ต้องการสิ่งใดจากสังคมบ้าง เพราะนับเป็นโอกาสให้ผู้เคยติดยาเสพติด ได้สื่อสารความรู้สึกให้สังคมได้รับทราบ และได้ร้องขอสิ่งที่ปรารถนาจากสังคม

ดีตรงที่พวกเราได้ออกมาพูดเกี่ยวกับเรื่องราวของพวกเราโดยตรง... ผู้ที่จัดทำรายการเป็นผู้ที่เคยใช้ยาเสพติดมาก่อน และความต้องการของผู้ที่เคยใช้ยาเสพติด (น้องสนธิ, จดหมาย, 19 ต.ค.44)

(ช่วงที่ 3 สิ่งกับผู้เคยติดยาฯ อยากรู้ได้จากสังคม) เป็นช่วงที่น่าสนใจมาก เกี่ยวกับการสัมภาษณ์ผู้เคยติดยาหลายคนว่า เขามีความรู้สึกอย่างไร กับการที่เคยเสพยา และการที่เขาอยากให้ครอบครัวเข้าใจพวกเขา และการร้องขออะไรบางอย่างจากสังคม...คืออยากให้สังคมรับรู้และเปิดใจยอมรับกับการกระทำของเขาเหล่านั้น และอยากให้สังคมมองพวกเขาให้เหมือนคนปกติคนหนึ่ง และให้ครอบครัวเข้าใจเขามากขึ้น เพราะมันอาจจะทำให้เขามีกำลังใจในการเปลี่ยนแปลงตนเองขึ้นมาได้ และอาจจะทำให้เขาเหล่านั้น มีชีวิตที่ดี ดำเนินชีวิตแบบปกติต่อไปได้ (น้องอ้น น้องกรรณ น้องณัฐพล และน้องหมึก, บันทึกสัมภาษณ์บุคคล, 12 พ.ย.44)

3.2 ผลงาน เป็นไปตามความคาดหวัง

ผู้ร่วมวิจัยได้ประเมินให้เห็นว่ารายการ "รู้เท่าทันยาเสพติด" ที่ร่วมกันผลิตขึ้น เป็นไปตามความคาดหวังพอสมควร

รายการนี้เป็นตามความฝันอยู่ 80% ทำให้พวกเราได้มีการพัฒนามากขึ้น ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุ อีก 20% คือยังสื่อออกมาไม่ได้เต็มที่ เวลาการเรียนรู้น้อยไป และอยากให้มี ผู้ฟังมากกว่านี้ (น้องสนธิ, จดหมาย, 19 ต.ค.44)

ทำกันได้ดีเลยล่ะพี่ก้อย เพราะไม่คิดว่าจะทำได้ดีขนาดนี้ ไม่ได้แก๊งชมนะครับ การขึ้นต้นและลงท้ายทำได้พริ้วเลย เนื้อหาในเทปก็ดี รู้ว่าคนรอบข้างคิดยังไง และคนที่กลับตัวแล้วอยากได้สิ่งใดจากสังคม (น้องเอก, จดหมาย, 15 ธ.ค.44)

3.3 ข้อดีของการได้ร่วมกันผลิตรายการวิทยุ

จากการเสวนาร่วมกันถึง "ข้อดีที่ได้จากการร่วมงานวิทยุนี้" ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าผู้ร่วมวิจัย มีมุมมองค่อนข้างดีต่อการที่ได้มาเข้าร่วมโครงการวิทยุนี้ ซึ่งได้แก่

3.3.1 การได้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการพูด และการจัดรายการวิทยุ

ก็ได้ความรู้เพิ่มขึ้น ได้ความรู้เกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุ การพูดว่าควรจะทำอย่างไร (น้องสนธิ, 12 ต.ค.44)

ก็พอได้ความรู้บ้างครับว่าทำสื่อมันต้องทำกันยังไง และก็เสียใจที่ไม่ได้ไปงานวันสุดท้ายครับ ไม่มีเสียอะไรเลยครับ ก็ดี ต้อนรับดี พี่ ๆ ก็สนุกสนานดี (น้องเอก, 12 ต.ค.44)

น่าจะได้นะครับ คือแบบไปวางแผนแบบ แนวการพูดนะออกมา ผมก็เป็นคนพูดไม่ค่อยเก่งเหมือนกันนะครับเนี่ยะ (น้องแป้น, 12 ต.ค.44)

ที่ได้เลยก็คือได้เรียนรู้การทำเกี่ยวกับพวก..บันทึกเทป บันทึกเสียง... แล้วก็ คือรู้วิธีการพูด การจัดรายการว่าเป็นยังไง ไม่เคยรู้มาก่อนจากเมื่อก่อนก็เคยเป็นคนฟัง ก็ได้มารู้จักว่า การทำงานนั้นเป็นอย่างไร ก็ดี..(น้องวิญญ์, 12 ต.ค.44)

3.3.2 การได้รู้สึกว่าได้ทำสิ่งที่ดี มีประโยชน์

ก็ได้อะไรเพิ่มขึ้น ก็ได้ ได้หลายอย่าง ได้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง อยู่ข้างนอกไม่เคยทำ ของผมก็คงจะได้..ที่ทำงานที่ถูกต้อง และก็เป็นที่ประโยชน์ด้วย กับตัวเองด้วยและก็กับผู้อื่นด้วย และได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์...(น้องณัฐพล, 12 ต.ค.44)

ได้ทำตัวเป็นประโยชน์ครับ.. ส่วนเสีย..ก็ไม่เสียอะไรเลย..เพอร์เฟกต์ ดี ดีกว่าที่คิดซะ ไม่คิดว่ามันจะออกมาเป็นรูปเป็นร่าง และไม่คิดว่าตัวเองจะพูดได้...(น้องศราวุฒิ, 12 ต.ค.44)

3.3.3 การได้เปิดเผยให้ผู้อื่นได้รู้ความต้องการของผู้ที่เคยติดยาเสพติด ก็...ได้รู้ว่า ได้ประโยชน์หลายอย่าง เกี่ยวกับทำให้คนอื่นเขา รู้ความต้องการของเรา ทำให้เราได้เปิดเผยถึงสิ่งที่เราต้องการหรือว่าความที่เราต้องการอะไร เราก็เปิดเผยในกลุ่มที่ก๊อຍก็คือ ได้สื่อโดยตรงเลย..(น้องกรรณ, 12 ต.ค.44)

3.3.4 การได้รับความสนุกสนาน

ได้..ก็ได้มาสนุกกับพี่ ๆ เวลาเข้ามาในกลุ่ม..ไม่มีเสีย..ก็ไม่มีเสียอะไร (น้องอัน, 12 ต.ค.44)

3.4 ข้อเสียของการได้ร่วมกันผลิตรายการวิทยุ

จากการเสวนาร่วมกันเกี่ยวกับข้อเสียของโครงการวิจัยชิ้นนี้ ผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่เห็นว่า ข้อเสียที่พบ มักเกิดจากข้อจำกัดที่เป็นปัจจัยภายนอก มากกว่าเกิดจากความบกพร่องของตัวงานวิจัย ได้แก่

3.4.1 ข้อเสียที่เกิดจากข้อจำกัดด้านเวลา คือ มีเวลาน้อยไปทีเสีย..ก็เสียตายซะ มันยังมันส์ไม่พอ ไม่เคยเลยพี่ ไม่เคยทำอะไรอย่างเนี่ยะ..(น้องณัฐพล, 12 ต.ค.44)

เวลามันน้อยไปครับ มันไม่ค่อยมีเวลาที่จะทำอะไรทัน (น้องเอก, 12 ต.ค.44)

3.4.2 ข้อเสียที่เกิดจากการสังกัดอยู่ในศูนย์บำบัดฯ มีกฎระเบียบเคร่งครัด ทำให้ดำเนินกิจกรรมได้ไม่เต็มที่

และก็...มีเวลาอย่างเนี่ยะ มันอาจจะเกิน แต่เค้า (เจ้าหน้าที่ศูนย์) ก็ไม่ให้เรา บางทีเราก็อังไม่เข้าใจ...(ตอนเกินเวลา) ก็ขอบแต่มันเกร็งนะ เกรงใจ (เจ้าหน้าที่) เดี่ยวเค้าก็มาอีกแหละ (น้องสนธิ, 12 ต.ค.44)

3.4.3 ข้อเสียที่เกิดจากการจัดกิจกรรมไม่สอดคล้องกับความจำเป็นใน งานวิจัย

สิ่งที่คิดว่าไม่ดีก็คือเวลาไป อสมท. เนี่ยะคิดว่ามันไม่ได้อะไรกลับมา
เลย แต่ได้รู้อะไรนิดหน่อย คิดว่ามันไม่น่าใช่เกี่ยวกับที่เราต้องมาทำ
เหมือนที่พี่ก็รู้...(น้องสนธิ, 12 ต.ค.44)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 7

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการดำเนินงาน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เรื่อง "การสื่อสารประเด็นยาเสพติด ผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง โดยผู้สื่อสารที่เป็นเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด" ขึ้นนี้ ได้ดำเนินการไป 3 ขั้นตอนตามแนวคิดของ Ramirez (1986) ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 คือ ร่วมกันศึกษาสถานการณ์ (study) ขั้นตอนที่ 2 คือ ร่วมกันแสดงปฏิกิริยาต่อสถานการณ์ (reflection) และขั้นตอนที่ 3 คือ ร่วมกันแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์ (action)

ในขั้นตอนที่ 1 ช่วงร่วมกันศึกษาสถานการณ์นั้น ผู้ร่วมวิจัย กับผู้วิจัยได้เรียนรู้ และแบ่งปันประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ทำให้ได้ทำความรู้จัก และเข้าใจกันมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังได้ร่วมกันศึกษาสถานการณ์ในสังคม เรียนรู้ และเข้าใจว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลกับทัศนคติและค่านิยมของผู้รับสารเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการนำเสนอข่าวสารประเด็นยาเสพติดที่ผ่านมา ต่างเห็นว่าเป็นการนำเสนอที่ไม่รอบด้าน ทั้ง ๆ ที่เป็นข่าวใหญ่ และได้รับการพูดถึงอยู่เสมอ ส่งผลให้ผู้ติดยาบ้า รวมถึงผู้เคยติดยาบ้า ถูกจัดเป็นกลุ่มคนที่น่าสะพรึงกลัว คนใกล้ชิดมักหวาดระแวง อันเป็นเหตุให้กลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างไม่ปกติสุข จนเป็นแรงกดดันให้กลับไปติดยาเสพติดซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซึ่งนี่คือสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติด ไม่สามารถเลิกถอนจากยาเสพติดได้อย่างเด็ดขาดถาวร

การดำเนินงานในช่วงขั้นตอนที่ 2 ช่วงร่วมกันแสดงปฏิกิริยาต่อสถานการณ์ เป็น การร่วมกันแสดงปฏิกิริยาต่อสถานการณ์ดังกล่าว ภายใต้กรอบการวิจัยที่ยึดแนวคิดเรื่อง "การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม" เป็นหลัก ผู้ร่วมวิจัยจึงได้ร่วมกันออกแบบ และวางแผนการผลิตรายการวิทยุ พร้อมกับได้เตรียมความพร้อมในการเป็นผู้สื่อสาร จากนั้นเข้าสู่ขั้นตอนที่ 3 ช่วงร่วมกันแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์ ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันผลิตรายการวิทยุขึ้นตามแผนงานที่วางไว้ พร้อมกับประเมินผล และเสวนาถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันจากการเข้าร่วมโครงการนี้อีกด้วย

ผลของการวิจัยมี 3 ส่วน ได้แก่ ผลของการศึกษากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาภูมิหลัง และมุมมองของเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด ในประเด็นยาเสพติด และรูปแบบการสื่อสารที่เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดปรารถนาจะสื่อสารผ่านรายการวิทยุที่ร่วมกันผลิตขึ้น ซึ่งทั้งสามส่วนนี้ได้รายงานไปในบทที่ 4, 5 และ 6 ที่ผ่านมา ตามลำดับ โดยสรุปได้ดังนี้

1. ผลที่เกิดจากการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่ไม่มีแบบแผนตายตัว แต่มีแนวทางที่พอจะยึดใช้ร่วมกันได้คือ การร่วมกันศึกษา ร่วมกันแสดงปฏิกิริยา และร่วมกันแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์ ตามที่ได้กล่าวไปข้างต้น ซึ่งเมื่อนำไปใช้กับประเด็นต่าง ๆ ก็จะมีลักษณะที่แตกต่างกันในรายละเอียด สำหรับลักษณะของกระบวนการในงานวิจัยชิ้นนี้ เป็นดังนี้

- กำหนดกิจกรรมเป็นกรอบการดำเนินงาน และเป็นกลไกปรับสภาวะการณ์
- สร้างสัมพันธภาพฉันท์มิตร เพื่อความร่วมมืออย่างเต็มที่
- ใช้กิจกรรมช่วยสร้างความเชื่อมั่น
- การลดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิด และการแสดงออกของผู้ร่วมวิจัย

ผลของการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ด้วยการให้เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด เป็นผู้สื่อสารผ่านสื่อวิทยุ ในลักษณะดังกล่าวนี้ ได้แก่

- 1.1 บุคลิกของผู้นำ-ผู้ตามถูกปรับให้เท่าเทียมกัน หรือเหลื่อมล้ำกันน้อยที่สุด
- 1.2 ภาพในใจเกี่ยวกับรูปแบบ และเนื้อหาของรายการวิทยุที่เคยฟัง และชื่นชอบมาก่อนถูกลบให้หมดไป หรือเหลือน้อยที่สุด
- 1.3 ผู้ร่วมวิจัยได้พัฒนาความคิดเชิงวิเคราะห์
- 1.4 ผู้ร่วมวิจัยเกิดความมั่นใจในการแสดงออก
- 1.5 คู่กันเคยกันเพิ่มขึ้น เปิดเผยความในใจมากขึ้น
- 1.6 ผู้ร่วมวิจัยเกิดการปรับทัศนคติที่มีต่อผู้เคยติดยาเสพติดในแง่ดียิ่งขึ้น

2. ผลการศึกษาภูมิหลัง และมุมมองของเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด ในประเด็นยาเสพติด

จากการศึกษาภูมิหลังของผู้ร่วมวิจัยทั้ง 16 คน ทำให้เกิดข้อค้นพบเกี่ยวกับสาเหตุของการติดยาเสพติดว่า มักจะไม่ได้เกิดจากสาเหตุหนึ่งสาเหตุใดเพียงอย่างเดียวตายตัว แต่มักจะเกิดจากสาเหตุหลาย ๆ ประการเกี่ยวเนื่องกัน หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นสาเหตุเชิงซ้อน ซึ่งสาเหตุเหล่านี้พอจะแยกให้เห็นเป็นข้อ ๆ ได้ 4 ข้อ คือ

- ความอยากรู้อยากลอง กับคำชักชวนของเพื่อน
- การเริ่มเสพยาบ้า เพราะเจตนาดี
- การหันไปเสพยาเสพติด เพื่อหลีกเลี่ยงจากความเศร้าโศก
- ทัศนคติที่ว่า ยาบ้าเป็นของธรรมดา เป็นปกติทั่วไปของสังคม

สำหรับมุมมองของเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด ในประเด็นยาเสพติด ที่ผู้วิจัยรวบรวมได้จากการสังเกตการณ์ตลอดการดำเนินงานวิจัยนั้น มี 8 ประเด็น ได้แก่

- ชีวิตที่ติดยาเสพติด ทำให้ผู้เสพเกิดความสูญเสียหลายประการ ได้แก่ สูญเสียของรัก สูญเสียความรัก ความไว้วางใจจากคนในครอบครัว เสียการเรียน เสียอนาคต และสูญเสียความหวัง
- ครอบครัว คือพลังสำคัญในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติด
- การเลิกยาเสพติด ต้องใช้ความพยายาม และต้องการกำลังใจอย่างมาก
- การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับยาเสพติดที่ผ่านมา ทำให้ผู้เคยติดยาเสพติดรู้สึกขมขื่น สิ้นหวัง
- กีฬา ก็อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้หันไปเสพยาเสพติด
- บางครั้ง ผู้ที่ตั้งใจเรียน ก็หันไปติดยาเสพติดได้
- ยาบ้า ออกฤทธิ์ดีด ไม่ใช่แค่ล้ง
- กำลังใจและโอกาส คือสิ่งที่ช่วยบรรเทาปัญหาเสพติดได้

3. รายการรู้เท่าทันยาเสพติด รายการวิทยุที่ร่วมกันผลิตขึ้น

3.1 การดำเนินงานในช่วงวางแผน และการเตรียมการผลิตรายการวิทยุ

ในช่วงวางแผน และการเตรียมการผลิตรายการวิทยุนั้น มีข้อนำสังเกต ดังนี้

- ระดมสมอง ได้ประเด็นหลากหลาย ในเวลาอันสั้น
- ประเด็นที่มีเนื้อหาในเชิงป้องกันปัญหาเสพติด ได้รับการพูดถึงไม่มากนัก
- ประเด็นสำรวจกับการแสวงหาผลประโยชน์ถูกคัดออก เพราะไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้
- ผู้ร่วมวิจัยเชื่อว่า การเลี้ยงดูลูก ไม่ใช่สาเหตุหลักของการติดยาเสพติด จึงตัดประเด็นนี้ออก
- แบ่งประเด็นออกเป็น 3 กลุ่ม กลายเป็น 3 ช่วงของรายการ พร้อมกับกำหนดวัตถุประสงค์อย่างสอดคล้อง
- กำหนดกลุ่มเป้าหมาย หลากหลาย อย่างมีเหตุผล
- นานาทัศนะ และการสัมภาษณ์ รูปแบบที่ได้นำเสนอน้ำเสียงของเจ้าตัว
- การเลือกผู้ดำเนินรายการที่มีน้ำเสียงเหมาะสมกับเนื้อหา
- การเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งมีประสบการณ์ที่น่านำมาเป็นบทเรียนให้ผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

- การเลือกเพลงที่มีใจความสอดคล้องกับชีวิต และยังคงกลมกลืนกับเนื้อหาของรายการ
- การสัมภาษณ์น่านาทัศนะ อย่างขมิ้น

3.2 รูปแบบการสื่อสารในรายการวิทยุรู้เท่าทันยาเสพติด

รายการรู้เท่าทันยาเสพติด แสดงถึงความใส่ใจ หรือทัศนคติของผู้สื่อสารหลายประการ ได้แก่

- ผู้สื่อสารปรารถนาจะสื่อสารกับกลุ่มคนที่หลากหลาย
- ประเด็นที่ผู้สื่อสาร ปรารถนาจะสื่อสารผ่านรายการวิทยุ ได้แก่ ชีวิตผู้ติดยาเสพติด เป็นชีวิตที่ขาดความไว้วางใจ และเป็นชีวิตที่ย่ำแย่ และกำลังใจกับโอกาสทางสังคม คือสิ่งที่ผู้เคยติดยาเสพติดปรารถนาจะได้รับเป็นอย่างยิ่ง
- วิธีการนำเสนอแบบน่านาทัศนะ และการสัมภาษณ์ เป็นวิธีการที่ผู้สื่อสารเห็นว่า ได้สื่อสารความคิดเห็นต่าง ๆ ด้วยน้ำเสียงเจ้าตัวเอง ทำให้รายการดูน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

3.3 การเสวนา และประเมินผลการผลิตรายการวิทยุ

หลังจากผลิตรายการเสร็จสิ้นแล้ว ผู้ร่วมวิจัยได้เสวนาร่วมกัน เพื่อประเมินผลการผลิตรายการวิทยุ ตลอดจนผลการร่วมโครงการวิจัยด้วยกัน ได้ผลดังนี้

- แต่ละช่วงของรายการรู้เท่าทันยาเสพติด มีส่วนน่าสนใจเฉพาะตัว
- ผลงาน (คือรายการรู้เท่าทันยาเสพติด) เป็นไปตามความคาดหวังพอสมควร
- การได้ร่วมโครงการนี้มีข้อดีคือ ได้ร่วมกันผลิตรายการวิทยุ ทำให้สังคมได้รับฟังความคิด ความรู้สึกของผู้เคยติดยาเสพติดโดยตรง และทำให้ผู้เคยติดยาเสพติดได้ออกมาสื่อสารกับสังคมด้วยตัวเอง
- ข้อเสียของการร่วมโครงการนี้คือ ระยะเวลาสั้นเกินไป และข้อจำกัดทางด้านกฎระเบียบที่เคร่งครัดของศูนย์ทองเนื้อแก้ว ทำให้รู้สึกอึดอัด และกดดัน ในขณะดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้ง

อภิปรายผล

1. เมื่อได้รับกระบวนการเพิ่มความมั่นใจ และโอกาส เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด สามารถเป็น "ผู้สื่อสาร" ได้อย่างสมบูรณ์

จากการดำเนินงานวิจัยตลอดกระบวนการนี้ แสดงให้เห็นว่า เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด สามารถเป็นผู้สื่อสารในประเด็นยาเสพติดได้อย่างสมบูรณ์ โดยผู้วิจัยเชื่อว่า ผู้ร่วมวิจัยมี **ความพร้อมทางด้านเนื้อหา** หรือประเด็น (content) ที่ต้องการสื่อสารอยู่แต่เดิมแล้ว เพราะเป็นการสื่อสารเรื่องราวยาเสพติด ซึ่งเป็นบริบท หรือประสบการณ์ตรงของตนเอง สังกัดได้จากการที่ผู้ร่วมวิจัยสามารถระดมความคิด (เรื่องประเด็นที่ต้องการนำเสนอในรายการวิทยุที่ร่วมกันผลิตขึ้น) ได้ประเด็นมากมาย ภายในระยะเวลาอันสั้น หรือในกิจกรรมการฝึกพูด และฝึกสัมภาษณ์ ผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่สามารถพูด และสัมภาษณ์ได้คล่องแคล่ว โดยใช้เวลาเตรียมการไม่มากนักเช่นกัน

กิจกรรมต่าง ๆ ในกระบวนการวิจัย เป็นกิจกรรมที่ช่วยเตรียมความพร้อมหรือเพิ่ม **ความมั่นใจ** ในการเป็นผู้สื่อสารทางสื่อวิทยุ อย่างเป็นตัวของตัวเอง พร้อมทั้งเป็น **โอกาส** ให้ผู้เคยติดยาเสพติด ได้เป็นผู้สื่อสารผ่านสื่อวิทยุอย่างเต็มตัว เมื่อ "ความมั่นใจ" กับ "โอกาส" นี้ผนวกเข้ากับผู้ที่มีความพร้อมทางด้านเนื้อหาอยู่แล้ว ทำให้เขาสามารถเป็นผู้สื่อสารได้อย่างสมบูรณ์ และเป็นตัวของตัวเอง

ในกรณีนี้เห็นได้ชัดในผู้ร่วมวิจัยที่เป็นคนพูดน้อยโดยนิสัย เช่น น้องศรชฎา ผู้ที่เพื่อน ๆ มักบอกว่า เขาเป็นคนพูดน้อย แต่เมื่อร่วมกิจกรรมกันได้ระยะหนึ่ง จนน้องศรชฎามีความมั่นใจมากขึ้น น้องก็เปิดเผยความในใจมากขึ้น ทำให้ผู้ร่วมวิจัยได้รู้จักน้องมากขึ้น และเลือกให้น้องเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ในช่วงที่ 2 ของรายการ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า แม้แต่คนที่มีบุคลิกพูดน้อย ก็มีวุฒิภาวะพร้อมเป็น "ผู้สื่อสาร" ได้ทันทีที่มีโอกาส และมีความมั่นใจในตัวเองอย่างเต็มที่ ส่วนความพร้อมทางด้านเนื้อหา นั้น ไม่จำเป็นต้องฝึกฝนมากนัก

2. รายการวิทยุ "รู้เท่าทันยาเสพติด" ได้สื่อสารความในใจ และความรู้สึกของเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด

ในรายการวิทยุ "รู้เท่าทันยาเสพติด" ที่ร่วมกันผลิตขึ้นนี้ มีรูปแบบที่แสดงถึงความในใจ ความปรารถนา หักศนคติ หรือความคิดเห็นของผู้ร่วมวิจัย หรือผู้สื่อสาร ซึ่งเป็นเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดหลายประการ ได้แก่ (1) ผู้สื่อสารปรารถนาจะสื่อสารกับกลุ่มคนที่หลากหลาย (2) ประเด็นที่ผู้สื่อสาร ปรารถนาจะสื่อสารผ่านรายการวิทยุ คือ (2.1) ชีวิตผู้ติดยาเสพติด เป็นชีวิตที่ขาดความไว้วางใจ (2.2) ชีวิตที่ติดยาเสพติด เป็นชีวิตที่ย่ำแย่ (2.3) กำลังใจและโอกาส เป็นสิ่งที่

ขาดหายและปรารภนา และ (3) วิธีการนำเสนอที่ผู้สื่อสารเลือกใช้คือ นานาทศนะ และสัมภาษณ์ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในบทที่ 6)

3. สังคมมีโอกาสได้ฟังความในใจของเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด โดยตรง

เนื่องจากรายการวิทยุ "รู้เท่าทันยาเสพติด" ที่ร่วมกันผลิตขึ้นนี้ เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดได้อยู่ในฐานะผู้สื่อสารเต็มตัว ดังนั้นเมื่อนำรายการไปออกอากาศ นับเป็นโอกาสที่สังคมจะได้ฟังความในใจของเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดโดยตรง ซึ่งหากมีการเผยแพร่ ออกอากาศในวงกว้างขึ้น สังคมก็จะได้เรียนรู้ และเข้าใจผู้เคยติดยาเสพติดมากขึ้น อันอาจจะทำให้สังคมหยิบนัยความเอื้ออาทรให้กับคนกลุ่มนี้มากยิ่งขึ้น และสุดท้ายอาจนำไปสู่การหาแนวทางป้องกัน หรือแก้ปัญหา ยาเสพติดในแง่มุมใหม่ ๆ เพื่อจะได้ครอบคลุมตัวปัญหาอย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น ก็เป็นไปได้

4. กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และเข้าใจประเด็นยาเสพติดลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เนื่องจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ เป็นกระบวนการที่ผู้ร่วมวิจัยกับผู้วิจัยได้สร้างความคุ้นเคย และสนิทสนมกันมากขึ้นทีละเล็ก ทีละน้อย จนเกิดการยอมรับ และไว้วางใจซึ่งกันและกันในระดับหนึ่ง ดังนั้นการเปิดเผยข้อมูล ความคิดเห็น หรือความรู้สึกส่วนตัว ตลอดจนการเปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้กันและกัน ก็มีมากขึ้นทีละเล็ก ทีละน้อยตามไปด้วย ซึ่งผู้ร่วมวิจัย ที่เป็นเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด ได้ทำให้ผู้วิจัยเกิดการเรียนรู้ และเข้าใจมุมมองของผู้เคยติดยาเสพติด ในประเด็นยาเสพติด อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

นับตั้งแต่การดำเนินกิจกรรมร่วมกันในระยะแรก ช่วงร่วมกันศึกษาสถานการณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มเรียนรู้และรับทราบถึงสาเหตุการติดยาเสพติดของผู้ร่วมวิจัยก่อนเป็นเบื้องต้น โดยผู้ร่วมวิจัย 7 คน ยอมรับว่าเริ่มเสพยาบ้าเพราะความอยากรู้ อยากรลอง ประกอบกับคำชักชวนของเพื่อน ผู้ร่วมวิจัยอีก 4 คน เล่าว่า เสพยาบ้าเพราะเพื่อนชวน ส่วนอีก 2 คน เริ่มเสพยาบ้าเพราะเจตนาดี และ 2 คนเสพยาบ้าเพื่อหลีกหนีจากความรู้สึกเศร้าโศก สุดท้าย อีก 1 คน เสพยาบ้าเพราะรู้สึกว่ายาบ้าเป็นเรื่องปกติสามัญ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในบทที่ 5 หน้า 116-118)

จากนั้นในช่วงร่วมกันแสดงปฏิกิริยาต่อสถานการณ์ ผู้วิจัยได้เข้าใจมุมมองของผู้เคยติดยาเสพติดมากขึ้น ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นข้อค้นพบที่เกิดจากความสนิทสนมคุ้นเคยที่เพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีหลายประเด็นเป็นข้อค้นพบที่เป็นแง่มุมใหม่ และไม่ค่อยได้รับการพูดถึงมากนัก ได้แก่ (1) ยาบ้าออกฤทธิ์ดีดี ไม่ใช่แค่ล้ง (2) การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับยาเสพติดที่ผ่านมา ทำให้ผู้เคยติดยาเสพติดรู้สึกขมขื่น ลึ้นหวัง (3) กำลังใจและโอกาส คือสิ่งที่ช่วยบรรเทาปัญหา

ยาเสพติดได้ (4) กีฬา ก็อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ติดยาเสพติดได้ (5) บางครั้ง ผู้ที่ตั้งใจเรียน ก็หันไปติดยาเสพติดได้ (6) การเลิกเสพยาเสพติด ต้องใช้ความพยายามและต้องการกำลังใจอย่างมาก (7) ชีวิตที่ติดยาเสพติด ทำให้ผู้เสพเกิดความสูญเสีย และ (8) ครอบครัว คือพลังสำคัญในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติด (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในบทที่ 5 หน้า 108-115)

สุดท้ายในช่วงร่วมกันแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์ที่ผู้ร่วมวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า สามารถเป็นผู้สื่อสารได้อย่างสมบูรณ์ ประกอบกับการสังเกตการณ์ และความคุ้นเคยที่ผ่านมา ทำให้ผู้วิจัยเกิดการปรับทัศนคติที่มีต่อผู้เคยติดยาเสพติดในแง่ดีขึ้น โดยเฉพาะทัศนคติทางด้านความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์ ด้านการพัฒนาความสามารถ ด้านการเปิดตัวต่อบุคคลอื่น และสิ่งอื่น (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในบทที่ 4 หน้า 81-82)

การเรียนรู้ของผู้วิจัยในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยเข้าถึงและเข้าใจถึงประเด็นยาเสพติดในแง่มุมที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่า หากมีการนำแง่มุมเหล่านี้ไปใช้ในการสื่อสารประเด็นยาเสพติดในอนาคต อาจทำให้เกิดผลดีในแง่มุมใหม่ ก็เป็นไปได้

5. กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถเสริมให้เยาวชนที่เคยติดยาเสพติด เกิดพลังเข้มแข็งในการดำรงชีวิตต่อไป

กิจกรรมในช่วงแรก จนถึงกิจกรรมสุดท้ายเป็นกลไกที่ทำให้ผู้ร่วมวิจัยได้มีความพร้อม และมั่นใจที่จะเป็นผู้สื่อสาร เช่น ฝึกการคิดเชิงวิเคราะห์ ฝึกการแสดงออกทางความคิด และคำพูด เป็นต้น ซึ่งผู้ร่วมวิจัยได้ฝึกฝนที่ละเล็ก ที่ละน้อย จากพื้นฐานไปสู่ความซับซ้อน จากเรื่องภายในตัวเองไปเป็นเรื่องภายนอก หรือจากเรื่องง่ายไปเป็นเรื่องยาก จนกระทั่งเกิดความมั่นใจในความสามารถของตัวเองมากขึ้น และสามารถเป็นผู้สื่อสารได้อย่างสมบูรณ์ ในที่สุด

นับว่ากระบวนการวิจัยนี้ ทำให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดการเติบโต หรือเกิดการพัฒนาศักยภาพในการเป็นผู้สื่อสารได้มากขึ้นพอสมควร และยังสามารถเสริมสร้างความมั่นใจในศักยภาพนี้ให้กับผู้ร่วมวิจัยอีกด้วย สังเกตได้ชัดจาก ก่อนเริ่มกิจกรรมการฝึกพูด และฝึกสัมภาษณ์ ผู้ร่วมวิจัยหลายคนแสดงความไม่มั่นใจ หรือความไม่กล้าแสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจน ทั้งท่าทางและคำพูด แต่เมื่อดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว ความไม่มั่นใจเหล่านั้นได้หายไป กลายเป็นความชื่นชอบความกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมลักษณะนี้อีกครั้งหนึ่ง และจากการเสวนากับการประมวลผลร่วมกัน ผู้ร่วมวิจัยหลายคนกล่าวว่า กระบวนการวิจัยนี้ทำให้ตนได้ทำ ในสิ่งที่คิดว่าทำไม่ได้ จนประสบผลสำเร็จในที่สุด ซึ่งทำให้ได้เรียนรู้ว่า ความตั้งใจจริง และความพยายามช่วยให้ประสบความสำเร็จได้

ความมั่นใจในศักยภาพของตนเองที่เกิดขึ้นนี้ ส่งผลให้ผู้ร่วมวิจัย "เกิดความรู้สึกผิดในตนเองมากขึ้น" ซึ่งนำไปสู่ความรู้สึกว่าตนเองมีค่า หรือไม่ไร้ค่าอย่างที่ผู้อื่นมอง อันเป็นความรู้สึกที่มีพลัง ก่อให้เกิดกำลังใจ และความเข้มแข็งในการใช้ชีวิตต่อไปในสังคม

6. การสื่อสารภายใต้กรอบกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีส่วนช่วยบรรเทาปัญหาของสังคมได้

ประการสุดท้าย ผู้วิจัยขอแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารภายใต้กรอบกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ว่า (นอกจากจะทำให้ได้ผลผลิตที่เป็นรายการวิทยุ ที่ร่วมกันผลิตขึ้นแล้ว) กระบวนการนี้ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัยในแง่มุมที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้เรียนรู้ และรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นยาเสพติด พร้อมกับได้รู้จัก เข้าใจ และยอมรับผู้เคยติดยาเสพติดมากยิ่งขึ้นด้วย และผู้ร่วมวิจัยก็เกิดความรู้สึกผิดในตนเอง จนเกิดเป็นกำลังใจ และเป็นพลังในการดำรงชีวิตต่อไปในสังคม ดังนั้นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ เป็นกระบวนการที่อาจจะเหมาะสม หรือสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ประเด็นต่าง ๆ ในสังคม และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ได้เช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ การให้ผู้ที่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับประเด็นยาเสพติด ได้อยู่ในฐานะผู้สื่อสารผ่านสื่อมวลชนเต็มตัวนั้น ทำให้สังคมได้รับฟัง และเข้าใจประเด็นยาเสพติด รวมถึงผู้เคยติดยาเสพติดมากขึ้น อันอาจจะทำให้สังคมหยิบยื่นความเอื้ออาทรให้กับคนกลุ่มนี้มากยิ่งขึ้น และสุดท้ายอาจนำไปสู่การหาแนวทางป้องกัน หรือแก้ปัญหา ยาเสพติดในแง่มุมใหม่ ๆ เพื่อจะได้ครอบคลุมตัวปัญหาอย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น ก็เป็นไปได้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากนำกระบวนการนี้ไปใช้กับประเด็นปัญหาอื่น ๆ ในสังคม อาจส่งผลให้สังคมเข้าใจประเด็นนั้น ๆ มากขึ้น และมีความเอื้ออาทรแก่กันและกันยิ่งขึ้น นำสู่แนวทางการแก้ไขปัญหานั้นที่ตรงจุด รอบด้าน และชัดเจน อันเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยบรรเทาปัญหาของสังคมได้ในที่สุด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อสังเกตจากการวิจัย

ถึงแม้ว่าการวิจัยนี้จะทำให้เกิดผลในแง่มุมมองใหม่ ๆ หลายประการก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้ก็ยังคงขาดหัวใจสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั่นคือ การดำเนินงานที่เป็นวัฏจักร (cyclical) อย่างต่อเนื่อง (continuous) เกิดผลที่มีลักษณะเฉพาะของชุมชน และเข้าถึงปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง แต่การวิจัยนี้ ดำเนินขึ้น และสิ้นสุดลง โดยไม่มีการสานต่อให้เป็นวัฏจักร นับเป็นจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องประการสำคัญ เนื่องจาก เมื่อกระบวนการได้ดำเนินขึ้น นับจากรอบแรก ที่เริ่มด้วยขั้นตอนที่ 1 ร่วมกันศึกษาสถานการณ์ จนกระทั่งขั้นตอนที่ 2 ร่วมกันแสดงปฏิกิริยาต่อสถานการณ์ และสุดท้าย ขั้นตอนที่ 3 ร่วมกันแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์จนเสร็จสิ้นแล้ว ได้ส่งผลให้ผู้ร่วมวิจัยเริ่มมีความศรัทธาในตนเอง เริ่มมีพลังและเข้มแข็งมากขึ้นในระดับหนึ่ง แทนที่กระบวนการนี้ จะดำเนินต่อเนื่องไป โดยเริ่มต้นรอบที่สอง ด้วยการกลับมาที่ขั้นตอนที่ 1 ร่วมกันศึกษาสถานการณ์ (คือสถานการณ์ที่ได้แสดงพฤติกรรมไปในรอบแรก) จนกระทั่งขั้นตอนที่ 2 และ 3 ตามลำดับ เวียนไปรอบแล้ว รอบเล่า เป็นวัฏจักร แต่กระบวนการกลับสิ้นสุดและหยุดลง ทำให้พลังและความศรัทธาในความสามารถของตนเองที่เพิ่งก่อรูปร่างขึ้นนั้น ไม่ได้รับการเสริมแรงให้มั่นคง หรือหนักแน่นขึ้น และอาจทำให้เสื่อมถอย อดน้อย จนหายไป ก็เป็นไปได้ ซึ่งหากศรัทธาเชื่อมั่นนี้สูญหายไป ก็นับว่า กระบวนการดำเนินงานที่ผ่านมา ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนแต่อย่างใด

นอกจากนี้ การที่ไม่ได้ดำเนินงานเป็นวัฏจักร ทำให้ขาดการติดตามผล ดังนั้นสิ่งที่ผู้ร่วมวิจัยเคยแสดงความคิดเห็นไว้ในงานวิจัยนี้ จึงไม่ได้รับการตรวจสอบและยืนยันข้อเท็จจริงจากผู้ร่วมวิจัยอีกครั้งหนึ่ง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า หากจะมีการนำกระบวนการนี้ไปใช้กับประเด็นอื่น ๆ ข้อควรคำนึงก็คือ ความสามารถในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง หากสามารถทำให้เป็นวัฏจักรได้น่าจะเกิดผลที่ยั่งยืน และเป็นประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

1. น่าจะมีการนำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ (Participatory Action Research) ไปใช้ศึกษา เรียนรู้ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในสังคมต่อไป เพราะจะทำให้ได้รับทราบข้อมูลในแง่มุมใหม่ ๆ จากผู้มีประสบการณ์ตรง และอาจจะได้เข้าใจถึงสาเหตุต้นตอของปัญหาที่แท้จริงอีกด้วย ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผน แก้ไขปัญหาอย่างชัดเจน ตรงจุด
2. น่าจะมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในประเด็นยาเสพติดกับเยาวชน เช่นเดียวกันกับงานวิจัยนี้อีก โดยดำเนินการกับผู้ร่วมวิจัย (เยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด) ในพื้นที่อื่น ๆ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อจะได้ขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดในแง่มุมใหม่ ๆ อันอาจจะทำให้ปัญหายาเสพติดในสังคมไทยทุเลาลงได้บ้าง
3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ เป็นแนวคิดที่สามารถนำไปใช้เพิ่มศักยภาพของชุมชนได้ จึงน่าจะนำกระบวนการนี้ไปใช้กับชุมชนต่าง ๆ ในวงกว้างขวางขึ้น เพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนได้อีกทางหนึ่ง
4. ผลผลิตที่ได้จากกระบวนการดำเนินงาน (อาจเป็นรายการวิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ ฯลฯ) ควรจะได้เผยแพร่ให้สังคมได้รับรู้ การเตรียมช่องทางสื่อสารจึงเป็นสิ่งสำคัญ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกรัตน์ วงศ์ลักษณะพันธ์. กลยุทธ์การสื่อสารของเจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟู กับกรณีมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- กัญญารักษ์ ศรีทองรุ่ง. การใช้กระบวนการ เอ ไอ ซี ในการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมของตัวแทนจากกลุ่มอาชีพ ในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544). วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. สื่อเพื่อชุมชน การประมวลองค์ความรู้. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.
- กาญจนา แก้วเทพ, กิตติ กันภัย และปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล. มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่. กรุงเทพฯ: เอดิชั่น เพรส โพรดักส์, 2543.
- การสำรวจความคิดเห็นของเยาวชนไทยในเขตกรุงเทพมหานคร, ชาว. มติชนรายวัน. 14 มกราคม 2544 : หน้า 1, 28.
- เกตุร ชิวหากาญจน์. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคติเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- แกรมมี เอนเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน) . โครงการจัดตั้งเซย์โน, 2540.
- ขวัญใจ ผลเจริญสุข. การสื่อสารในครอบครัว กับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ขวัญรักษ์ วชิรยณเสถียร. ประสิทธิผลของการโฆษณา และการประชาสัมพันธ์ ของโครงการโรงเรียนสีขาว ที่มีต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- งานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, สำนักงาน. รายการการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในประเทศไทย ประจำปี พ.ศ.2524. กรุงเทพฯ, 2524.
- งานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, สำนักงาน. รายการการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในประเทศไทย ประจำปี พ.ศ.2525. กรุงเทพฯ, 2525.

งานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, สำนักงาน. รายการการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในประเทศไทย ประจำปี พ.ศ.2541. กรุงเทพฯ, 2541.

งานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, สำนักงาน. การทำลายยาเสพติดของกลางครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ, 2520.

งานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, สำนักงาน. สรุปผลการปราบปรามยาเสพติดทั่วประเทศ ประจำปี พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ, 2542.

จินดา คุ่มกิตติชัย. พฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสารกับความร่วมมือของประชาชนในการปลูกต้นไม้ในที่ดินสาธารณประโยชน์ ศึกษาเฉพาะกรณี ประชาชนในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

ชลลดา สมุทรพงษ์. อิทธิพลของการสื่อสารในการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

ฐิติรัตน์ ไตรรัตน์ศิริศิลป์. สัมภาษณ์. 21 พฤศจิกายน 2543.

ต้องฤดี ปุณณกันต์. การเปิดรับข่าวสารกับการพัฒนาความรู้ ทักษะและพฤติกรรมของประชาชนตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

ตำรวจ,กรม. แผนการป้องกันยาเสพติด. กรุงเทพมหานคร, 2540.

ถนอมนุช พิทักษ์โกศล. ปัจจัยทางสังคม พฤติกรรมกรเปิดรับสื่อกับความรู้และทัศนคติที่มีต่อการป้องกันการใช้น้ำ ของผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรม ในจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ธนวดี บุญลือ. การสื่อสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดในสถานประกอบการอุตสาหกรรม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

บุษบา ภูสกุล. การศึกษาพฤติกรรมกรเปิดรับสื่อ ความรู้ และทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอวัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

- ประภาวดี ธานีรณานนท์. การเปิดรับข่าวสาร การจดจำสาร และการเลียนแบบพฤติกรรมต่อต้านยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการป้องกันยาเสพติดจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานกิจการพิเศษ. แผนป้องกันสารเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2540 - 2544. กรุงเทพฯ: ศรุสภา, 2539.
- ปิยะนุช สังข์ช่วย. บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของสื่อมวลชนในการส่งเสริมการปฏิบัติงานและการเผยแพร่ภาพพจน์ของนักสังคมสงเคราะห์ ในทัศนะของนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. แนวการวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์และสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2540.
- มัทธนา มาศมาลัย. บทบาทสื่อมวลชนและสื่อบุคคลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- รุ่งทิพ สุนทรโรทก. ปัจจัยสื่อสารที่มีผลต่อการตัดสินใจเลิกเสพยาบ้าของเยาวชนในสถานศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- รุจิรา สุภาษา. การสร้างสื่อแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมขององค์กรพัฒนาเอกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ลดาวัลย์ พอใจ. การเปิดรับข่าวสารความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตอำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ลาวัดณ์ อินทวาทักษ์. ความสัมพันธ์ระหว่างความศรัทธาที่มีต่อพระสงฆ์ ทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวแม่สอย ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

- วริยา ภูวสิน. การรับข่าวสารเกี่ยวกับยาม่าจากสื่อมวลชนของพนักงานขับรถบริการขนส่งจำกัด (บขส.). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- วริศรา วราลักษณ์. การเปิดรับข่าวสารความรู้เรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- แววตา ธนบัตร. ผลของการสื่อสารรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดยาม่าที่มีต่อเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- ศรเทพ เริงยุทธนาชีวิน. การสื่อสารเพื่อป้องกันยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน โรงงานอุตสาหกรรม ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ศรียรรณมา เจียรวัฒน์ชัย. บทบาทของครอบครัว กับการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการติดยาเสพติดในเด็กและเยาวชน. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล. ภาควิชาสังคมวิทยา วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2538-2539.
- ศรียสมบัติ บุญเมือง. การรับข้อมูลเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีผลต่อการติดยาเสพติดของวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.
- ศักดินา บุญเปี่ยม. ทัศนคติของผู้ป่วยยาเสพติดที่มีต่อการเปิดรับข่าวสารในเรื่องการบำบัดรักษาศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลธัญญารักษ์ กระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- ศิริชัย ศิริกาเยะ. การใช้สื่อมวลชนเพื่อการป้องกันการเข้ายาเสพติด การประเมินผลรวมภายหลังการปฏิบัติ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- ศิริพร เสรีกิตติกุล. ทัศนคติของผู้บำบัดยาเสพติด ต่อการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดทางสื่อโทรทัศน์. เอกสารงานวิจัยส่วนบุคคล, 2542.
- สุชาดา เมธีคุณาภรณ์. การศึกษาการรับข่าวสารการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ของเยาวชน : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกชมรมเยาวชนปลอดสะอาด มูลนิธิหมอชาวบ้าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.
- สุนทรีย์ อยู่ทอง. การศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมการรับข่าวสารด้านการป้องกันยาเสพติดทางสื่อโทรทัศน์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

สุวารีย์ วงศ์วัฒนา. พฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารกับความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนชาวแพ จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2536.

เสน่ห์ นนทะโชติ. การสื่อสารการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนชนบทไทย บ้างวังคล้า อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

เสาวลักษณ์ โทพิพัฒน์. การศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารด้านการป้องกันยาเสพติดทางสื่อวิทยุของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

อรสา ปานขาว. พฤติกรรมกรรมการยอมรับข่าวสารด้านการป้องกันยาเสพติดทางวิทยุและโทรทัศน์ของประชาชนในเขตชุมชนแออัดคลองเตย. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

อาร์เอส โปรโมชัน 1992 จำกัด. โครงการโรงเรียนสีขาว. 2541.

อารีภักดี เงินบำรุง. ทัศนคติและการยอมรับของวัยรุ่นต่อการนำเสนอข่าวสารด้านการป้องกันยาเสพติดผ่านนักร้อง - นักแสดง. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

อุษณีย์ ศิริสุนทรไพบุลย์. แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐ ศึกษาเฉพาะโครงการเขื่อน หรืออ่างเก็บน้ำ. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

ภาษาอังกฤษ

Jayaweera, N., Amunugame, S. Rethinking Development Communication. Singapore : AMIC, 1987.

Servaes, J., Jacobson, T.L., and White, S.A. Participatory Communication for Social Change. New Delhi: SAGE, 1996.

White, S.A, Nair, K.S., and Ascroft, J. Participatory Communication : Working for change and development. New Delhi : SAGE, 1994.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

ผลการดำเนินงานวิจัยในช่วง ร่วมกันศึกษาสถานการณ์ (study)

รายละเอียดเกี่ยวกับผลการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงร่วมกันศึกษาสถานการณ์ (study) เป็นดังนี้

1. ส่วนที่ 1 ผู้ร่วมวิจัยกับผู้วิจัย ร่วมกันศึกษาและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

1.1 ผลการดำเนินกิจกรรมที่ ศ-1 : แนะนำตัว

1.1.1 ผู้ร่วมวิจัยได้แสดงความสนใจผ่านบทเพลง

ในลำดับแรกผู้ร่วมวิจัยและผู้วิจัยได้ร่วมกันร้องเพลงฤดูร้อนของวงพาราไดซ์ซึ่งเพลงนี้ ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าสมาชิกโปรดปรานเพลงนี้เป็นพิเศษ เพราะร้องกันทุก ๆ เช้า

1.1.2 การได้ปรับทัศนคติที่มีต่อเพื่อนร่วมโครงการในแง่ดี

การจับคู่วาดภาพ และค้นหาข้อดีของกันและกันนี้ นับว่าทำให้ทุกคนได้ปรับทัศนคติที่มีต่อเพื่อนร่วมโครงการด้วยกันในแง่ดียิ่งขึ้น ทุกคนค้นพบข้อดีในตัวของตัวเอง ซึ่งมีทั้งข้อดีที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม สุดท้ายภาพวาดของผู้ร่วมวิจัย ทีมงานวิจัย และผู้วิจัย ได้นำมารวบรวมทำสำเนา และเย็บเล่มรวมกันเป็นสมุดภาพที่ประกอบไปด้วยภาพลายเส้นง่าย ๆ (ซึ่งได้แสดงไว้ในบทที่ 5)

1.2 ผลการดำเนินกิจกรรมที่ ศ-2 : เล่าสู่กันฟัง

1.2.1 การได้รู้จักกันและกันในแง่มุมที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

การแบ่งปันประสบการณ์นี้ ทุกคน รวมทั้งทีมงานและผู้วิจัย ได้รับฟังเรื่องราวของกันและกัน อันทำให้ได้รู้จักกันในแง่มุมที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผู้ร่วมวิจัย 10 คนเล่าเรื่องประกอบภาพวาดที่เขียนเอง มี 3 คนขอเล่าโดยไม่วาดภาพ อีก 3 คนขอไม่เล่าเรื่องใดเลย ด้วยเหตุผลที่ว่าไม่อยากเล่าสรุปว่าผู้ร่วมวิจัยทั้งหมด 16 คน มีผู้เล่าเรื่อง 13 คน โดย 12 คนเล่าเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของตัวเองที่พัวพันกับยาเสพติด ส่วนอีก 1 คน เล่าเรื่องตอนที่เคยถูกแทง ซึ่งไม่เกี่ยวกับยาเสพติดเลย

เรื่องเล่าและภาพวาดของผู้ร่วมวิจัยในกิจกรรมนี้ ได้แสดงไว้ในบทที่ 5 แล้ว

1.2.2 การได้ฝึกวิเคราะห์ตนเอง พร้อม ๆ กับการแบ่งปันประสบการณ์

การเล่าเรื่อง แลกเปลี่ยนประสบการณ์แก่กันและกันนี้ ทำให้ทั้งผู้ร่วมวิจัย ทีมงานวิจัย และผู้วิจัย ได้ฝึกการคิดเชิงวิเคราะห์อย่างเบื้องต้นที่สุด คือการวิเคราะห์ตนเอง โดยการมีโอกาสได้ทบทวนถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เคยประสบมาในชีวิต และพิจารณาเลือกเล่าเรื่องราวที่เห็นว่าสมควรถ่ายทอดให้ผู้ฟัง

ผู้ร่วมวิจัย 12 ใน 13 คน ที่เต็มใจเล่าเรื่อง ได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับชีวิตที่พัวพันกับยาเสพติด ซึ่งมี 8 คน เล่าถึงสาเหตุที่ตนหันไปใช้ยาบ้า นับเป็นการได้วิเคราะห์ตนเอง เข้าใจตนเองว่าทำไม และอะไรคือจุดแรกเริ่มที่ทำให้เขาต้องใช้ยาบ้า

1.3 ผลการดำเนินกิจกรรมที่ ศ-3 : มุมมองของการเล่าเรื่อง

1.3.1 การได้เสริมสร้างและแบ่งปันจินตนาการ

ในเบื้องต้น ทุกคนได้จินตนาการให้กึ่งไม่กึ่งนั้นเป็นตัวละครเอกของเรื่อง บางคนจินตนาการให้กึ่งไม่กึ่งนั้นมีชีวิต บางคนยังคงให้เป็นสิ่งไม่มีชีวิต และเรื่องที่เกิดขึ้นล้วนขึ้นอยู่กับจินตนาการของแต่ละคน ซึ่งเมื่อจินตนาการขึ้นมาแล้ว ก็ได้ถ่ายทอดจินตนาการนั้นให้เพื่อนร่วมโครงการรับรู้อีกด้วย เรื่องราวที่ช่วยกันจินตนาการร้อยเรียงขึ้น เป็นดังนี้

"เริ่มต้นมาจากเก็บ เออ กึ่งไม่กึ่งนี้ กึ่งไม่กึ่งนี้เนี่ยะ มาจากต้นข้างหน้าโรงอาหารนี่ ก่อนหน้านั้นมันยังอยู่กับเพื่อน ๆ มันบนต้น ยังได้กินน้ำ ได้มีอาหารจากดินแต่ว่าตอนนี้เนี่ยะ เออ มันโดนตัดลงมาซะแล้ว เป็นรอยตัดด้วย ไม่ได้หักลงมาตามธรรมชาติ ทั้ง ๆ ที่มันยังเขียวอยู่ และมันก็เลยหันไปมองเพื่อน ๆ ที่อยู่บนต้น ที่ยังสดใสและเขียวอยู่นั้น ด้วยความอิจฉา และตัวมันก็เริ่มเหี่ยวลงไป หน้ามันก็เลยเศร้า" (ผู้วิจัย, 24 ส.ค.44)

"หลังจากนั้นนะ ไร่กึ่งนี้ที่มันหล่นลงมานะ ที่แรกมันก็คิดว่า เออ เราไม่เหมือนกับเพื่อนที่ยังอยู่บนต้น มันก็คิดน้อยใจ แต่มันอยู่บนพื้นดินได้สักพัก ก็มี สาวน้อยร่างงามมาเดินเก็บมันไป" (ณัฐพล, 24 ส.ค.44)

"จากนั้นนะครับ มันคิดว่ามีแต่เค้าคนเดียววะครับ (เค้า หมายถึง ใบไม้ใบหนึ่งบนกิ่ง ซึ่งเป็นใบที่อยู่ข้างล่างสุดของกิ่ง) แต่ที่ไหนได้ครับ มีอีกครับ มีเพื่อนสมาชิกอยู่ข้างบนครับ อีกหนึ่งครับ หลบซ่อนตัวอยู่โดยที่เค้าไม่รู้ตัวนะครับ (นิ้วชี้ที่ใบไม้ใบหนึ่งที่อยู่กลาง ๆ กิ่ง) กำลังยิ้มแยมัครับ (ใช้ปากกาวาดหน้ายิ้มลงบนใบนั้น) แต่ที่กำลังเหี่ยวลงเรื่อย ๆ ตามเค้าไปนะครับ" (น้องพงษ์, 24 ส.ค.44)

"น้องพอช สาวน้อยผู้สูงศักดิ์ (นิ้วชี้ไปที่ใบไม้ใบเล็กที่สุด ซึ่งอยู่บนยอดสุดของกิ่ง) หูเร็ดอลังการ ที่เพิ่งออกมาเมื่อไม่กี่วัน เธอกำลังเบิกบานและยิ้มแยมัแจ่มใส เธอไม่ได้คิดอะไรมาก แต่เธอรูสึกว่าเธอได้ออกมาจากกลุ่มเพื่อน เธอก็ได้โบยบิน... เธอได้โบยบินออกไปไกล ๆ เธอแน่ละ คนเดียว ที่มีความสุขที่สุด

แต่เธอยังไม่รู้ว่า วันข้างหน้าจะเกิดอะไรขึ้นกับเธอ เธอจึงยิ้ม (วาดหน้ายิ้มลงบนใบไม้) แล้วเธอก็หนีเพื่อนไปก่อน"(เด็คใบไม้ใบนั้นออกจากกิ่ง) (น้องสนธิ,24 ส.ค.44)

"แต่มีบางใบรู้สึกไม่ดีนะครับ เริ่มเหี่ยวแล้วครับ เริ่มเหี่ยวไปตามกาลเวลา แล้วมันก็แห้งเหี่ยวไป" (น้องอัน,24 ส.ค.44)

"และแล้วใบนี้ก็หัวเราะขึ้นมา (หยิบใบไม้ใบเล็ก ๆ ที่อยู่บนยอดสุดของกิ่งสูงขึ้น) ฮ่า ๆ ๆ ข้ามีความสุขที่สุดเลย ใบที่อยู่รอบบนสุดเลยนี้ รู้สึกว่าจะมีความสุขมากกว่าเพื่อนเพราะว่า เป็นใบเล็ก ๆ ที่เพิ่งเติบโตออกมา ได้เจออะไรดี ๆ ที่หลายคน ที่รุ่น พี่ ๆ ได้หยิบยื่นมาให้ ก็รู้สึกมีความสุข แต่เล็ก ๆ ก็ไม่มีคน ก็" (น้องวิศิษฐ์,24 ส.ค.44)

"และหลังจากนั้นมา คำก็ได้เจอเพื่อนคำ (ชี้ใบไม้ใบหนึ่งกลางกิ่ง) ที่ได้สนิท คำก็เลยรู้สึกสดชื่น เหมือนกับอันบนนั้น (ชี้ใบไม้ใบที่น้องวิศิษฐ์เพิ่งใช้แล้วไป) เหมือนกัน คำรู้สึกดีใจที่ได้เจอเพื่อนใหม่" (น้องโอ้,24 ส.ค.44)

"ต้นไม้..กิ่งไม้ กิ่งนั้นะครับ เดิมทีนะครับ เคยอยู่กับตัวแม่ครับ ซึ่งเป็นต้นไม้แม่ครับ และวันหนึ่งครับเขาก็ได้ถูกตัดลงมาจากกิ่ง เพราะเป็นกิ่งที่เกินมาครับ ทำให้ไม่สวยงาม เขาก็รู้สึกเสียใจมากครับ กับตัวเขาครับ ที่ต้องเป็นส่วนเกินที่ทำให้ตัวเองนั้นต้องออกมาจากต้นไม้ครับ เขาคิดว่าตัวเขาไร้ค่า ไม่มีประโยชน์ ทันใดนั้นครับก็มีผู้หญิงคนนึงครับ ซึ่งกำลังจะทำโทษลูก ซึ่งเขาก็นึกขึ้นมาได้ครับว่าตัวเขาอย่างน้อยนะครับ ถึงโดนตัดลงมาจากกิ่งก้านสาขาของเขานะครับ เขาก็ยังมีประโยชน์ครับ โดยการที่ครับ ให้หญิงคนนั้นครับ ทำเป็นไม้เรียว" (ว่าแล้วก็ลูบใบออกจากกิ่งทั้งหมด) (น้องกรรณ,24 ส.ค.44)

"กิ่งไม้นี้ก็ยังมีกิ่งก้านนะครับ คำก็ยังรู้สึกว่า เธอ ในเมื่อคำมีประโยชน์ ก็อาจจะมีคน..รับคำได้อยู่ครับประมาณว่า ยังมีคนต้องการประโยชน์จากคำ" (น้องรัช,24 ส.ค.44)

"แล้วเมื่อผู้หญิงคนนั้น นำไม้เรียวไปตีลูกคำครับ ไม้เรียวมันก็หักครับ" (หักกิ่งที่เหลือไปครึ่งหนึ่ง) (น้องเอก,24 ส.ค.44)

"ครับ พอตีลูกเสร็จจะครับ คำได้ทิ้งไม้เรียวลงนะครับ แต่หาว่าลูกคำได้เดินไปเหยียบหนามที่แหลมคมเข้าไปปักในตีนคำนะครับ" (หักหนามออกมาอันหนึ่ง) (น้องดล, 24 ส.ค.44)

"พอหญิงคนนั้น เอ้ย พอหนามปักตีนลูกคำแล้วก็ ไม้ก็ ไม่มีค่าอะไร ก็..แห้งเหี่ยวครับ เหี่ยวเฉาไปเรื่อย ๆ ครับ จนกลายเป็นคุ้นพินครับ" (น้องพจน์,24 ส.ค.44)

"แล้วก็ คุ้นพิน..แต่ไม่ออกเลย..ก็เป็นคุ้นพินคุ้นเล็ก ๆ ก็มีเด็กผู้หญิงที่บ้านข้าง ๆ ของบ้านที่โดนตีไซ้มา มาเจอ ก็เลยคิดว่าเขาไปทำประโยชน์ให้กับแม่ดีกว่า เขาไปทำ อะไรนะ เตาเผาอะ เขาไปใส่ คุ้นพินนี้จะได้มีประโยชน์" (พี่ตุ๋, ทีมงานวิจัย 24 ส.ค.44)

"หลังจากได้ดุ้นพินมา เด็กน้อยก็เลยเอามาให้คุณแม่คะ คุณแม่ก็เลย อ๊ะ ไหน ๆ มันก็เป็นดุ้นพินละ ทั้งเอาไว้ก็เสียของเปล่า ๆ อย่างน้อยก็ได้มีประโยชน์คือสามารถนำมาใส่เตาทำอาหารให้อร่อย ๆ ให้ลูกทานได้" (พี่ปอย, ทีมงานวิจัย, 24 ส.ค.44)

"กึ่งไม้ นะครับ ก็ได้ทำประโยชน์มามากมายนะครับ จากการทำที่ถูกต้องคนทำร้ายนะครับ เอามาทำไม้เรียวนะครับ เอามาเผา นะครับ สุดท้ายมันก็ไม่เหลืออะไรเลยครับ" (น้องตรี, 24 ส.ค.44)

"สุดท้ายครับ เพื่อนสมาชิกที่อยู่บนต้นไม้ก็เสียใจ เพราะมันกลายเป็นขี้เถ้าไปแล้วครับ" (น้องแป้น, 24 ส.ค.44)

"หลังจากเป็นขี้เถ้าแล้วนะครับ มันก็กลายเป็นฝุ่นครับ ปลิวไปในอากาศครับ ไม่เหลืออะไร" (น้องศิวาภูมิ, 24 ส.ค.44)

"ไชโย จบแล้ว" (น้องโอ้, 24 ส.ค.44)

1.3.2 การได้ทราบความในใจของกันและกันจากจินตนาการที่แบ่งปัน

ผู้วิจัยเชื่อว่า "จินตนาการ" ในกิจกรรมนี้ ไม่ใช่เรื่องที่สมมติขึ้น หรือนึกวาดขึ้นเองเพียงอย่างเดียว แต่ "จินตนาการ" เหล่านี้ อาจจะสามารถแสดงให้เห็นถึง "ความในใจ" ได้อีกด้วย โดยหากวิเคราะห์ว่า แต่ละคนจินตนาการให้ตนเองเป็นตัวละครเอกของเรื่อง คือเป็นส่วนหนึ่งของกึ่งไม้ นั้น พบว่าแต่ละคนมีความในใจที่แตกต่างกันไป ได้แก่ (1) ความรู้สึกที่ตนเป็นส่วนเกินของสังคม แต่ยังมีความหวังว่าวันหนึ่งจะสามารถทำประโยชน์ให้สังคมได้ ซึ่งความในใจนี้ แสดงให้เห็นในจินตนาการของน้องกรรณ และน้องรัช (2) ความรู้สึกเศร้า เหงา โดยเชื่อว่ายังมีความหวังไปสู่ความสุขได้บ้าง ดังจินตนาการของน้องณัฐพลกับน้องพจน และความรู้สึกเศร้า เหงาอย่างหมดหวังว่าจะมีทางออก ดังจินตนาการของน้องอัน (3) ความรู้สึกที่ชีวิตยังมีความหวัง และมีสิ่งดี ๆ ให้เราพบพานเสมอ ดังจินตนาการของน้องสนธิ และน้องวิมลชัย (4) ความผูกพันกับเพื่อน ซึ่งมีความพอใจที่ได้อยู่กับเพื่อน ดังจินตนาการของน้องโอ้ และความห่วงใยเพื่อน ดังจินตนาการของน้องแป้น

2. ส่วนที่ 2 ผู้ร่วมวิจัยกับผู้วิจัยร่วมกันศึกษาสถานการณ์ในสังคม

2.1 ผลการดำเนินกิจกรรมที่ ศ-4 : พลังของสื่อมวลชน

2.1.1 การได้ฝึกความคิดเชิงวิเคราะห์ในระดับที่ซับซ้อนขึ้น

การฝึกความคิดเชิงวิเคราะห์ในกิจกรรมนี้ นับว่าซับซ้อนขึ้นกว่าการวิเคราะห์ตนเองในกิจกรรมที่ ศ-2 เพราะเป็นการได้ฝึกวิเคราะห์ทั้งปัจจัยภายนอกที่มีผลกับทัศนคติของตนเอง และ ความสัมพันธ์ของปัจจัยภายนอกกับภายในที่มีผลกับทัศนคติของตนเอง

(1) การฝึกริเคราะห์ในเรื่องปัจจัยภายนอกที่มีผลกับทัศนคติของตนเอง

ปัจจัยภายนอกในที่นี้ หมายถึงการนำเสนอข่าวและโฆษณาทางสื่อมวลชนซึ่งผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่ ยอมรับว่าไม่เคยรู้จักนักการเมือง ข้าราชการทหาร-ตำรวจ หรืออาชญากรคนใดเป็นการส่วนตัวเลย แต่ต่างก็มีทัศนคติในแง่ลบต่อบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ทั้งสิ้น จึงตระหนักว่าการนำเสนอข่าวมีผลกับทัศนคติของตน

สำหรับการนำเสนอโฆษณานั้นผู้ร่วมวิจัยล้วนเข้าใจดีว่า โฆษณาคือการบอกให้ทราบถึงสรรพคุณของสินค้า และต้องการให้เกิดการซื้อสินค้านั้น ๆ มาบริโภค ซึ่งผู้ร่วมวิจัยหลายคนยอมรับ และตระหนักว่าโฆษณาแฝงมาด้วยการสร้างค่านิยม รสนิยม และความเชื่ออื่นด้วย

(2) การฝึกริเคราะห์ในเรื่องปัจจัยภายนอกกับภายในที่มีผลกับทัศนคติของตนเอง

"ปัจจัยภายนอก" หมายถึงการนำเสนอข่าวทางสื่อมวลชน และ "ปัจจัยภายใน" หมายถึง ประสบการณ์ส่วนตัวของผู้รับข่าวสาร ในการนี้ ผู้วิจัยให้ดูบอร์ดพาดหัวข่าวเกี่ยวกับยาเสพติดในฐานกิจกรรมที่ 1 และผู้ร่วมวิจัยต่างยอมรับว่า ไม่ได้มีทัศนคติไปในทางบวกหรือลบตามเนื้อความในข่าวเสียทีเดียว หากแต่มีความรู้สึกที่เข้าใจเหตุการณ์จริงมากกว่าเหตุการณ์ที่รายงานในข่าว ผู้ร่วมวิจัยจึงตระหนักว่า ปัจจัยภายนอกมีความสัมพันธ์กับปัจจัยภายใน และมีผลกับทัศนคติของตน

ภาคผนวก ข

ผลการดำเนินงานวิจัยในช่วง ร่วมกันแสดงปฏิกิริยาต่อสถานการณ์ (reflection)

1. ผลการดำเนินกิจกรรมที่ ป-1 : ผู้มีเสียงกับผู้ไร้เสียง (voice and voiceless)

1.1 เมื่อทุกคนเจียบ หลับตา ฟัง แล้วจำไว้ว่าได้ยินเสียงอะไรบ้าง 2 นาที ซึ่งเสียงที่ได้ยิน ได้แก่ เสียงนก, ปากกาทก, พัดลมเพดาน, เครื่องบิน, ลมหายใจ, เพื่อนเดิน, ผิวปาก, เปิดประตู, รถวิ่ง, เสียงขยับตัว และเสียงผู้วิจัยพูดว่า “ค่อย ๆ ลืมตาขึ้นได้”

1.2 ให้ฟังเสียงของบุคคลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงมาจากรายการวิทยุและโทรทัศน์ ทีละเสียง แล้วให้ตอบว่าเป็นเสียงใคร ซึ่งได้แก่เสียงของบุคคลต่าง ๆ ดังนี้

- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง
- แคทลียา แมคอินทอช
- น้องป๊อปป อารีญา ชุ่มสวาย ณ อยุธยา
- เทพธิดาพยากรณ์
- ศรธรรม เทพพิทักษ์
- ก๊อต จักรพรรณ อาบครบุรี
- เสียงคุณครู สอนนักเรียน
- วิทวัส สุนทรวิเนตร
- จตุพล ชมพูนิช
- ไนต์ เชิญยิ้ม
- พญ.นลินี (เจ้าของธุรกิจ Giffarine)
- ชินจัง
- สุทธิพงษ์ ทัดพิทักษ์กุล
- สมคิด จาตุศรีพิทักษ์
- พญ.ลลิตา (จักรุแพทย์)

กิจกรรมนี้ มีอยู่ 2 เสียงที่ผู้ร่วมวิจัยทายไม่ได้คือเสียงของ พญ.นลินี และเสียงของ พญ.ลลิตา ทายถูกเพียงแค่เป็น “นักธุรกิจ” และเป็น “หมอดตา” แต่นึกชื่อไม่ออก

1.3 อภิปรายร่วมกันว่าคนกลุ่มที่มีโอกาสพูดผ่านสื่อหรือผู้มีเสียง (voice) ที่เพิ่งฟังเสียงไปในข้อ 2 นั้นมีอาชีพอะไรบ้าง ซึ่งผลการอภิปรายเป็นดังนี้ นักการเมือง, ดารา, นางแบบ, ทหาร, นักเขียน, นางงาม, นักโหราศาสตร์, นักร้อง, คุณครู, นักเรียน, พิธีชนเตอร์(presenter), พิธีกร, นักจัดรายการ, นักพูด, อาจารย์พิเศษ, ตลก, นักธุรกิจ, ตัวการ์ตูน, นักข่าว, ล่าม, นายแบบ, และแพทย์

1.4 อภิปรายร่วมกันว่านอกจากกลุ่มคนในขั้นตอนที่ 2 และ 3 แล้ว ยังมีคนกลุ่มใดอีกที่จัดเป็นผู้มีเสียง ซึ่งผลเป็นดังนี้ นักวิจารณ์, พ่อค้า-แม่ค้า, ไกด์, รั้งจ้าง, วีเจ(VJ.), ดีเจ (DJ.), พระ, นักกีฬา, นักเทศน์, นักศึกษา, โจร, ทหาร, ตำรวจ, ทันตแพทย์, นักแข่งรถ, ช่างภาพ, นักชิม, นักเดินทาง-สำรวจ, และ ผู้เคยติดยาเสพติด

1.5 อภิปรายร่วมกันว่าคนกลุ่มใดที่ไม่มีโอกาสได้พูดผ่านสื่อ หรือเป็นผู้ไร้เสียง ซึ่งผลเป็นดังนี้ พ่อค้ายาเสพติด, คนเก็บขยะ, นักสืบ, ผู้เสียหาย, มูลนิธิกุ๊กกั๊ก, สจ๊วตโรงแรม, ยาม, พนักงานโรงงาน

1.6 ช่วยกันจัดประเภทกลุ่มคนผู้มีเสียงในขั้นตอนที่ 2, 3 และ 4 ว่ากลุ่มใดเป็นผู้มีเสียงอย่างอิสระ (คือการได้พูดผ่านสื่ออย่างอิสระ ไม่มีใครกำหนดหัวข้อ รูปแบบ หรือกรอบใด ๆ บังคับไว้) และกลุ่มใดเป็นผู้มีเสียงที่ถูกกำหนดกรอบ ซึ่งผลเป็นดังนี้

กลุ่มผู้มีเสียงอย่างอิสระ ได้แก่ นักวิจารณ์, พ่อค้า-แม่ค้า, ไกด์, รั้งจ้าง, วีเจ, ดีเจ, นักกีฬา, นักเทศน์, แพทย์, นักชิม, นักเดินทาง, โจร, คุณครู, พิธีกร, นักพูด, ตลก, และนักการเมือง

กลุ่มผู้มีเสียงอย่างถูกกำหนดกรอบ ได้แก่ ดารา, นางแบบ, ทหาร, นักเขียน, นางงาม, นักร้อง, นักเรียน, นักแสดง, พิธีชนเตอร์, ตัวการ์ตูน, นักข่าว, ล่าม, นายแบบ, พระ, นักศึกษา, โจร, ทหาร, ตำรวจ, นักแข่งรถ, และช่างภาพ

1.7 หลังจากถกเถียงกันไม่นานนัก (ประมาณ 5 นาที) ผู้ร่วมวิจัยได้ลงความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า “ผู้เคยติดยาเสพติด” จัดอยู่ในประเภท “คนมีเสียงแบบถูกกำหนดกรอบ”

2. ผลการดำเนินกิจกรรมที่ ป-2 : ผู้สื่อสารกับผู้รับสาร (sender and receiver) ระดับของการสื่อสาร และปัญหาทางการสื่อสาร*

2.1 การได้เข้าใจถึงอิทธิพลของ “ผู้สื่อสาร” ทางสื่อมวลชน

จากการสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับภาพยนตร์เรื่องแมดซิตีในประเด็น “คิดว่ากรณีที่แฮมได้ออกโทรทัศน์ มีผลดี ผลเสียอย่างไร” พอจะแสดงให้เห็นว่าผู้ร่วมวิจัยมีความเข้าใจในเรื่องอิทธิพลของผู้สื่อสารทางสื่อมวลชนพอสมควร โดยเฉพาะการนำเสนอเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้รับสารเข้าใจผิดได้

"ตอนแรก ๆ ก็ดี พอมาหลัง ๆ สื่อมวลชนทำตัวเหมือนกระหายข่าว มุ่งแต่จะทำข่าวทำให้แฮมเสียหาย และยำแยะครับ"

(น้องวิดิษฐ์, 1 ก.ย.44)

"มันแล้วแต่สื่อว่าจะทำให้สถานการณ์เป็นอย่างไร อยากเปลี่ยนหน้ามือเป็นหลังมือ สื่อมวลชนก็ทำได้" (น้องจุ่ม, 1 ก.ย.44)

"..ใช่ครับ.." (น้องกรรณและน้องสนธิ, 1 ก.ย.44)

"ข่าวกับสังคมจริง ๆ มันไม่ตรงกัน จึงเกิดเรื่องความเข้าใจผิด ๆ ขึ้น เยอะแยะ" (น้องเทพ, 1 ก.ย.44)

2.2 การได้เข้าใจถึงระดับของการสื่อสาร

จากการสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับภาพยนตร์เรื่องแมด ซิตีในประเด็น "ทำไมแฮมยอมคุยกับแฟน แต่ไม่ยอมให้แฟนออกทีวี" พอจะแสดงให้เห็นว่าผู้ร่วมวิจัยสามารถแยกแยะได้ว่าการสื่อสารระหว่างบุคคล กับการสื่อสารผ่านสื่อมวลชนนั้น ส่งผลแตกต่างกัน ประกอบกับคำอธิบายของอาจารย์สุภาพร โพธิ์แก้ว พร้อมยกตัวอย่างสถานการณ์ในภาพยนตร์เกี่ยวกับระดับของการสื่อสาร น่าจะทำให้ผู้ร่วมวิจัยมีความเข้าใจในเรื่องนี้ชัดเจนมากขึ้น

"เพราะแฮมกลัวแฟนด่าตนเอง ออกอากาศ" (น้องวิดิษฐ์, 1 ก.ย.44)

"ถ้าแฟนออกทีวี แฮมคงกลัวว่าตัวแฮมจะกลายเป็นจุดสนใจของสังคมมากขึ้นอีก" (น้องณัฐพล, 1 ก.ย.44)

* ด้วยการดูภาพยนตร์เรื่องแมด ซิตี (Mad City) แล้วอภิปรายร่วมกัน ซึ่งเรื่องย่อของภาพยนตร์เรื่องนี้ อยู่ที่ท้ายภาคผนวก ข

2.3 การได้เรียนรู้เรื่องปัญหาของการสื่อสารจากเรื่องราวในภาพยนตร์

จากการสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับภาพยนตร์เรื่องแมด ซิตี้ในหลาย ๆ ประเด็นพอจะทำให้เห็นว่าผู้ร่วมวิจัยเข้าใจเรื่องปัญหาของการสื่อสารมากขึ้น ได้แก่ ปัญหาทางการสื่อสารระหว่างบุคคลอาจเกิดขึ้นได้ ถ้าฝ่ายที่มีอำนาจมากกว่าไม่ยอมเป็นผู้ฟัง ในขณะที่ฝ่ายที่มีอำนาจน้อยกว่าต้องการพูด ต้องการแสดงความคิดเห็น เช่น คุณนายเจ้าของพิพิธภัณฑสถานที่ไม่ยอมฟังแซม ซึ่งเป็นลูกน้อง ทำให้แซมต้องพกปืนและระเบิดเข้าไปแสดงอำนาจ และขู่คุณนายให้ยอมฟังเขาพูดสัก 5 นาที

"เพราะเขาอยากให้คนหยุดฟังครับ" (น้องกรรณ, 1 ก.ย.44)

"เขาอยากได้งานคืน เพราะเขาตกงาน ไม่มีเงินเดือนเลี้ยงครอบครัว"

เอาปืนมาเพราะกลัวว่าคุณนายจะไม่ฟัง" (น้องจุม, 1 ก.ย.44)

ปัญหาทางการสื่อสารระหว่างบุคคลอีกประการหนึ่งที่อาจเกิดขึ้นได้ คือการสื่อสารที่ผู้พูดกับผู้ฟังเข้าใจไม่ตรงกัน เช่น แซมกับภรรยาพูดกันไม่ค่อยเข้าใจ เพราะแซมอาจจะตีความผิด และภรรยาก็พูดไม่ชัดเจน

"แซมเก็บกด เกรงใจเมีย กลัวเมีย และเป็นพ่อที่กลัวครอบครัว"

ลำบาก บางทีแซมอาจคิดมากไปเอง คือเมียไม่ได้ตั้งใจจะด่า แต่

อาจพูดไม่ดีเท่าไรเท่านั้น เช่น ทำไมคุณไม่ทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดี

แก่ลูก แซมคิดมากจึงนึกว่าเมียด่า" (น้องจุม, 1 ก.ย.44)

ในเรื่องสัมพันธภาพระหว่างแซมกับภรรยา นี้ อาจารย์สุภาพรได้แสดงความเห็นเพิ่มเติม ซึ่งนับเป็นการให้ความรู้แก่ผู้ร่วมวิจัยในเรื่องของปัญหาทางการสื่อสารระหว่างบุคคลอีกด้วยคือ ปัญหาที่เกิดจากผู้พูดไม่เคยมองเห็นว่าผู้ฟังมีความดีอยู่ในตัวเลย ทำให้ถ้อยคำที่พูดออกมาเป็นถ้อยคำที่ตำหนิ ตีเตียนให้ผู้ฟังรู้สึกว่าเป็นคนไม่ดี เช่น ภรรยาของแซมไม่เคยมองเห็นข้อดีของแซมเลย ตลอดเวลาแซมถูกตำหนิ ตีเตียนมาตลอด พอแซมตกงาน แซมจึงไม่กล้าบอกภรรยา (เพราะไม่อย่างโดนตำหนิอีก) เมื่อแซมเลือกโกหกแฟน ทั้งสองก็ยังรู้สึกไม่เข้าใจกันมากขึ้น

นอกจากนี้ยังมีปัญหาของการสื่อสารผ่านสื่อมวลชนอีกประการหนึ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน ได้แก่ การเป็นผู้สื่อสารโดยที่ยังไม่พร้อม อาจส่งผลร้ายกับผู้อื่นได้ ดังเช่นนักข่าวที่นำเสนอข่าวของแซม ด้วยการผูกเรื่องราวขึ้นเอง ส่งผลให้แซมเป็นผู้ร้ายในสายตาผู้ชมไปในที่สุด ดังนั้นผู้สื่อสารที่ดีที่ไม่ทำให้ใครเสียหาย ควรมีการเตรียมพร้อมและรอบคอบ

3. ผลการดำเนินกิจกรรมที่ ป-3: ฝึกพูดและสัมภาษณ์ ครั้งที่ 1

3.1 การได้ฝึกการพูดผ่านสื่อวิทยุ เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับผู้ร่วมวิจัย

ผู้ร่วมวิจัยได้แสดงให้เห็นความตั้งใจในการฝึกครั้งนี้อย่างเต็มที่ทุกคน และผลก็คือ ผู้ร่วมวิจัยเกิดความเชื่อมั่นในตัวเองเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด สำหรับเรื่องราวที่แต่ละคนเลือกมาฝึกพูด มีดังนี้

(1) น้องสนธิ

น้องสนธิขออาสาฝึกพูดเป็นคนแรก โดยพูดเรื่องน่าเที่ยวในจังหวัด บ้านเกิดของตัวเอง เรื่องราวเป็นดังนี้

" สวัสดีครับ ก็กลับมาพบกันอีกนะครับ กับรายการไทยเที่ยวไทยไปกับน้อง...(ชื่อ)...นะครับ เมื่อสัปดาห์ที่แล้วเราได้ไปเที่ยวกันทางภาคเหนือะครับ ในสัปดาห์นี้ เรายารู้จักกัน..ท่องเที่ยว..สถานที่ท่องเที่ยวในภาคตะวันออกบ้างนะครับ อย่างเช่น จังหวัดระยองเป็นจังหวัดบ้านเกิดของดีเจ...(ชื่อ)..เองนะครับ ในจังหวัดระยองของ...ของประเทศไทยนะครับ ก็อยู่ทางฝั่งตะวันออกนะครับ ห่างจากกรุงเทพฯประมาณ 300 กว่ากิโลนะครับ เดินทางได้ 2 อย่างก็คือ เดินทางทางรถทัวร์ และโดยรถส่วนตัวนะครับ ก็คือเดินทางจากกรุงเทพฯสู่ระยองนะครับ จังหวัดระยองก็มีสถานที่ท่องเที่ยวมากมายนะครับ อย่าง..ที่สำคัญที่สุดคือทะเลนะครับ ทะเลที่..คนนิยมไปเที่ยวมากที่สุดนะครับ ก็คือทะเลแหลมแม่พิมพ์นะครับ แหลมแม่พิมพ์จะอยู่ในอำเภอแกลงนะครับ มีอนุสาวรีย์ของสุนทรภู่ซึ่งเป็นกวีเอกของประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 4 นะครับ มีทั้งผีเสื้อสมุทรเออ..แล้วก็มีรูปปั้นต่าง ๆ มากมายนะครับ แล้วก็..เออ อีกที่หนึ่งก็คือสวนสน ก็คือว่า เอกลักษณ์ของสวนสนนั้นจะมีต้นสนเต็มไปหมดเลยนะครับ มันก็จะทำให้อากาศร่มรื่นขึ้น ระยะเวลาที่ไม่ใช่จะมีแค่ทะเลอย่างเดียวเลยนะครับ ยังมีน้ำตกอีกนะครับ น้ำตก น้ำตกที่...สนธิอยากจะแนะนำ ให้กับท่านผู้ฟังก็คือ น้ำตกเขาชะเมา ซึ่งมีทั้งหมด 7 ชั้นนะครับ จาก เอ่อ ข้อมูลที่หามานะครับ ก็คือมีทั้งหมด 7 ชั้น แล้วก็สวยงามมากนะครับ อยากให้ไปดู ส่วนถ้าเกิดเราไปเที่ยวแล้ว รู้สึกอยากจะทำอะไรขึ้นมา จังหวัดระยองนะครับ ก็มีตลาดนวลทิพย์ ที่เป็น ตลาดที่ขายเกี่ยวกับ ของข้าวสวย เกี่ยวกับ เอ่อ เปลือกหอยที่ตายแล้ว ซึ่ง เอ่อ ปะการังที่ตายแล้ว หรืออาจจะโดนทำลายจากเรือขนน้ำมันนะครับ เอ่อ เราก็เอามาทำสิ่งประดิษฐ์ขึ้นมาในนี้ ส่วนถ้า ถ้าคุณอยากทานอาหารทะเลสด ๆ ก็จะสามารถเลือกหาซื้อได้ที่ตลาดตะพง ซึ่งจะอยู่ตะพงนะครับ จะอยู่ตรงสี่แยกตะพงเลยนะครับ เอ่อ ถ้ามองคนระยองทุกคนจะต้องรู้ว่าตลาดตะพงอยู่ตรงไหนนะครับ เอ่อ หรือไม่ถ้าเกิดอยากจะไปทานอาหารที่..แบบว่า..สามารถทำเสร็จแล้ว เราทานได้เลยก็ ขอแนะนำให้ไปที่แหลมเจริญซีฟู้ด ซึ่งมีอาหารทะเลที่สด อร่อย และสะอาด ซึ่งคนทั่วประเทศของเราก็จะมาชิมกันที่นี่นะครับ ส่วน ในจังหวัดระยองยังมีสถานที่ ที่เหมือนกับสวิตเซอร์แลนด์ ก็คืออ่าวไทยธานี ซึ่ง เป็นรีสอร์ตซึ่งอยู่ในหุบเขานะครับ มีน้ำตกที่สร้างขึ้นเอง ก็สวยงามมากนะครับ สำหรับวันนี้ เวลาทั้งหมดแล้วนะครับ ก็ขอฝากไว้สัปดาห์หน้านะครับ ไทยเที่ยวไทย ใช้ของไทย เที่ยวเมืองไทย ร่วมใจประหยัดเงินนะครับ พฤศจิกายน" (น้องสนธิ, 11 ก.ย.44)

(2) น้องเอก

ในช่วงเตรียมตัวก่อนฝึกพูด น้องนั่งเขียนบทย่างตั้งใจ ไม่เงยหน้ามองหรือคุยเล่นกับเพื่อนคนอื่นเลย น้องเอกให้ชื่อรายการของตัวเองว่า "ของรักของหวง" โดยเรื่องราวมีดังนี้

"สวัสดีครับทุก ๆ ท่าน ก็กลับมาพบกันในรายการของรักของหวงนะครับ เราก็จะมาเล่าเรื่องเพื่อนที่ส่งจดหมายมาจากทางบ้านกันเลยนะครับ เริ่มที่ท่านแรกครับ คุณจ๊ะเอ๋ครับ น้อง ๆ ก็บอก...ก็มีรถมากมายหลายรูปแบบ แต่ละคันล้วนมีสีสันต่างกันไปนะครับ ก็...ผม..ก็เลยอยากได้สักคันครับ ผมก็เลยขอแม่ซื้อให้หนึ่งคัน ผมรักมากครับ เป็นรถคันแรกครับ นั่นก็คือ เป็นรถมอเตอร์ไซค์ TZ-R ครับ มันเป็นรถคันแรกครับ ที่แม่ซื้อให้ครับ ซึ่งทุกครั้งผมไปโรงเรียน ผมจะขับขีมันไปด้วยครับ ไม่ว่าจะไปไหนก็จะมีรถคันนี้ไปด้วยตลอด อยู่มาวันหนึ่งผมต้องเสียรถคันนี้ไปเพราะผมขับมันไปซื้อยาที่บ้านเพื่อน เพียงแค่เม็ดเดียวเท่านั้น ผมกลับมาดูก็พบว่ารถคันนี้ได้หายไปแล้ว ผมรู้สึกเสียใจมาก ครับสุดท้ายนี้ครับ ผมก็อยากบอกกับเพื่อน ๆ ว่า เพียงแค่เราติดยาเสพติดนั้น มันก็อาจจะทำให้เราเสีย..ขอโทษครับ มันก็อาจจะทำให้เราสูญเสียของที่เรารัก เหมือนอย่างตัวผมที่กล่าวมาครับ สำหรับวันนี้เวลาของเราทั้งหมดลงแล้วนะครับ มาพบกันใหม่คราวหน้าครับ" (น้องเอก, 11 ก.ย.44)

(3) น้องณัฐพล

ในช่วงเตรียมตัวก่อนฝึกพูด น้องตั้งใจเขียนบทดี หากเขียนไปได้ตรงที่มีความสงสัย ก็จะถามทันที เช่น ถามว่าจะพูดนำเรื่องอย่างไรดี น้องณัฐพลให้ชื่อรายการว่า "คุยเฟื่องเรื่องยา" โดยเรื่องราวมีดังนี้

"อ้าว สวัสดีครับ ท่านผู้ฟังทั้งหลายครับ ก็มาพบกับผมนะครับ ทุกวันจันทร์นะครับ ทุกวันจันทร์ของสิ้นเดือนนะครับ ก็รายการครับ คุยเฟื่องเรื่องยาครับ ครับ คุณเชื่อไหมว่าการที่คนเราตั้งใจที่จะทำอะไรสิ่งหนึ่งมากเกินไบนะครับ หรือมีความตั้งใจมากเกินไบนั้น อาจจะทำให้เรานั้น เสียจุดยืนของตัวเองนะครับ หรือเสียความเป็นตัวของตัวเองนั้นไบนะครับ ครับ จากประสบการณ์ของผมครับ ก็มีนะครับ ก็ จะขอเข้าเรื่องสักนิดหนึ่งนะครับ เป็นเรื่องของตัวเองครับ ประสบการณ์ของผมเกี่ยวกับเรื่อง ที่ผมได้เคยนำไปก่อนแล้วนะครับ ก็..เป็นเรื่องของความตั้งใจที่มีมากเกินไบนะครับ ก็ตอนนั้นครับ อายุ 19 ตอนนั้นเรียน ปวช.อยู่...ครับเทอมแรกก็ยังไม่ได้เข้าเรียนนะครับ ก็..เทอมแรกก็เรียนไป ทีนี้ก็คือ เดิมทีเรามีความตั้งใจที่จะเรียนให้จบอยู่แล้วนะครับ แต่ บังเอิญว่า ประมาทว่า การเรียนนั้นแบบว่า มันเรียนลำบากไปนิดหนึ่งนะครับ ก็เรียนด้วย ทำงานด้วยนะครับ ก็..เลยต้องหันไป...พึ่งยาอะ ตรงนี้อะ สาเหตุที่ไปพึ่งยา ที่แรกเลย คือว่า เราตั้งใจที่จะเรียนให้จบนะอะ กับตรงนี้ครับ ความตั้งใจมากไปของตัวเองนะครับ ที่อยากจะทำเรียนให้จบ เพื่อที่จะเอาวุฒิ ปวช.ไปฝากพ่อ ฝากแม่ครับ กลับกลายเป็นผลเสียกับเรานะครับ ก็..อยากจะทำ ท่านผู้ฟังไว้ละครับ กับเรื่องความตั้งใจของตัวเอง ก็คือ..อยากจะทำให้เผลอใจไว้บ้าง หรือไม่ก็..อืม..ฟังคนรอบข้างบ้างนะอะ ก็จะเป็นประโยชน์กับตัวเองครับ ก็...โอกาสหน้า ก็ มีโอกาสจะมาเจอกันใหม่ครับ สวัสดีครับ" (น้องณัฐพล, 11 ก.ย.44)

(4) นื่องวิณิชย์

ในช่วงเตรียมตัวก่อนฝึกพูด นื่องเขียนบทก่อนข้างละเอียด เล่าเรื่องที่ตนเคยเจอผี เรื่องราวมีดังนี้

"เออครับ สวัสดิ์ครับ ท่าน..ท่านผู้ฟังที่...รักทุกท่านนะครับ ก็..อยากจะให้ฟังเพลงนะครับ เพลง เพลงแรกก็คือ เพลงมีดตัดต่อนะครับ ของตองนะครับ (แล้วก็ร้องเพลง) มีดตัดต้อ อะโรมันมีดตัดต้อ มีดตัดต้อ อะไรก็มีดไปหมด...ครับเพลงก็ได้จบลงไปแล้วนะครับ ครับ พอฟังเพลงนี้ที่ไรนะครับ ผมก็นึกถึงเรื่องราวของ ผมที่ผ่านมาทุกครั้งเลยนะครับ ที่ได้ฟังเพลงนี้นะครับ ก็..เรื่องราวนี้ ก็เป็นเรื่องผีนะครับ เรื่องผี ๆ ก็เลยอยากจะ เอามาเล่าให้คุณผู้ฟังได้ฟังกันนะครับ ก็ วันหนึ่งนะครับ ผมก็ได้เดินทางจาก จากจังหวัดกำแพงเพชรนะครับ ไป จังหวัดตากนะครับ ก็ ไปตอนกลางวันนะครับ ไปทำธุระเสร็จก็..ก็..มีดแล้วนะครับ ก็ได้เดินทางกลับ โดย มอเตอร์ไซด์นะครับ มอเตอร์ไซด์คู่ชีพของผมนะครับ ก็ ขากลับมาก็ ข้างทางก็ มีดมากนะครับ ข้างทางไม่มีไฟ อะอะไรเลย ขับรถกลับมาก็ รู้สึกปวดท้องนะครับ ก็อยากจะเข้าห้องน้ำแต่ก็ คงไม่ต้องคิดนะครับว่า แถวนั้นจะมีป้อม หรือมีอะไรนะครับ ก็ไม่มีนะครับ ไม่มีป้อมที่จะให้เข้านะครับ ผมก็เลยต้องหาทำเล ที่แบบว่า เหมาะ เหมาะสม ที่สุดนะครับ ก็พอดีมาเจอทางแยกอยู่ทางหนึ่งนะครับ มีเสาไฟฟ้าอยู่ต้นหนึ่ง มีไฟ ไฟก็ติดอยู่ ก็ลงไปนะครับ จอดรถ แล้วก็ลงไป ค่อย ๆ รูดชิปลงมานะครับ ก็พอดีพุ่มไม้ด้านหน้าของผมนี้ก็ได้ยินเสียง เสียงที่ดัง แกร่ง ๆ ๆ ๆ นะครับ เสียงเหมือนมีสัตว์ หรือมีอะไรอยู่ด้านหลัง ก็คิดในใจว่า กล้า ๆ กลัว ๆ นะครับ ก็ตอนนั้นก็มืดแล้ว ก็มีไฟ เปิดอยู่ ก็ กล้า ๆ กลัว ๆ ก็หยุดอยู่พักหนึ่ง แล้วที่นี้ก็...ก็จะทำธุระต่อ ก็กำลังจะทำธุระต่อ ก็ที่นี้ได้ยินเสียงอีกครั้งหนึ่ง ก็ ก็เลยอยากจะปลอบใจตัวเองนะครับ ก็เลยคิดในใจและก็ พุดออกมาดัง ๆ นะครับว่า โอ๊ย อย่ากลัวหรอก แล้ว ตอนนี พอดูจุดจบปี ไฟเสาไฟฟ้าต้นนั้น ไฟฟ้าก็ได้ดับลงทันทีเลยครับ ก็ ผมก็เลยรีบวิ่งออกมา แล้วก็สตาร์ทมอเตอร์ไซด์กลับ ก็..ครับ...เรื่องนี้ก็เลยให้ชื่อว่า มีดตัดต่อนะครับ ก็เป็นเรื่องที่ ประสบการณ์ของผมที่เคยผ่านมา ครับ" (นื่องวิณิชย์, 11 ก.ย.44)

(5) นื่องหมึก

ในช่วงเตรียมตัวก่อนฝึกพูด นื่องแยกตัวไปนั่งเขียนบทคนเดียว นั่งเงิบไม่ลุก มากินขนมหรือดื่มน้ำ เขียนเสร็จก็เอามาให้ดู นื่องเขียนละเอียดมาก เขียนทุกคำที่จะพูด แต่เท่าที่ ฟังนื่องพูด สังเกตเห็นว่าจะไม่เหมือนบทที่เขียนมาให้อ่านเท่าไรนัก นื่องหมึกเล่าเรื่อง "เลิกติดยาฯ แล้ว แต่ทางบ้านไม่เชื่อว่าเลิกได้" ซึ่ง เรื่องราวมีดังนี้

"ครับ สวัสดิ์ครับ ท่านผู้ฟังทุกท่านครับ ก็วันนี้จะ จะมาเล่าเรื่องเกี่ยวกับตัวเองนะครับ เกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดครับ แล้วทางบ้านครับ ไม่มั่นใจว่า..จะเลิกได้ ก่อนอื่นก็อยากจะบอกกับครอบครัว ที่ญาติใช้ยาเสพติดนะครับ ก็...ถ้าอยากจะทำให้เค้าเลิก ก็ควรจะมั่นใจในตัวเค้าครับ ไม่งั้นก็อาจจะกลายเป็นแบบผมครับ ที่พยายามจะเลิกใช้ยา หลายหนแล้วครับ แต่ก็เลิกไม่ได้ครับ เพราะทุกครั้งครับ ที่ผมหยุดใช้ยาแล้ว แต่ทางบ้านก็ กลับไม่มั่นใจในตัวผมนะครับ...ก็...และทางบ้านครับ ก็มีข้อเสียอยู่อย่างหนึ่งครับ คือว่า ญาติชอบระแวงครับ เวลาผมออกไปไหนมาไหนครับ โดยไม่บอกกล่าวนะครับ พอกลับมาครับ ก็จะถามว่าไปไหนมาครับ ไปใช้

มารีเปลา ไปใช้ยามาหรือเปล่านะครับ ก็...กับคำถามนี้นะครับ ผมคิดว่า...ผู้ที่ติดยาเสพติดครับ ทุกคนครับ คนที่อยากจะทำอะไรครับ คนนั้นก็คงจะไม่ชอบครับ กับคำถามนี้นะครับ คงจะไม่ชอบแน่ครับ ก็ และเป็นผลเสียด้วยครับ กับผู้ที่ติดยาเสพติดและพยายามจะเลิกใช้ครับ ก็...อยาก..และอีกสิ่งหนึ่งนะครับ ก็อยากจะทำกับทางครอบครัวครับ ทุกครอบครัวครับ และท่านผู้ฟังทุกท่านครับ ก็ ไม่อยาก ถ้าอยากจะให้บุตรหลาน หรือว่าญาติ ๆ ของท่านนะครับ ก็ อยากจะให้เลิกยา ก็ไม่ควร ควรที่จะไว้ใจเค้า นะครับ เชื่อกัน เชื่อใจในตัวเขา นะครับ ว่า เค้าต้องการกำลังใจมากนะครับ กับการเลิกยาเสพติดตรงนี้นะครับ เพราะว่า ถ้า..เขามีกำลังใจ ก็คือว่าไม่มีสิ่งใดยากเกินไปนะครับ จบครับ" (น้องหมึก, 11 ก.ย.44)

(6) น้องอ้น

ในช่วงเตรียมตัวก่อนฝึกพูด น้องแยกตัวไปนั่งเขียนบทคนเดียว แต่ไม่นั่งเขียน คือหันกลับมาพูดกับเพื่อน และซักถามที่มงานบ้างเป็นบางครั้ง น้องอ้นให้ชื่อรายการของตัวเองว่า "สายใยของครอบครัว" เรื่องราวมีดังนี้

"ครับสวัสดิ์ครับ คุณผู้ฟังครับ พบกับผมในรายการสายใยของครอบครัวนะครับ ความรัก ความเอาใจใส่ คือความเข้าใจ ซึ่งกันและกันครับ ครอบครัวเราจะได้มีความสุขนะครับ ครับ ก็เกี่ยวกับครอบครัวของผมนะครับ ก็มีอยู่ด้วยกัน 5 คนนะครับ คือ มีพ่อ มีแม่ มีตัวผม มีแฟน และมีลูกชายนะครับ ซึ่งความเป็นอยู่ของผม ก็อยู่กันอย่างราบรื่นครับ เรียบง่ายครับ ใช้ชีวิตอย่างปกติสุขครับ ก็มีอาชีพเป็นของตัวเองทุกคนนะครับ ส่วนตัวผมก็มีอาชีพเป็นของตัวเองเหมือนกันนะครับ แต่ก็ต้องพบกับปัญหาร้ายแรงนะครับ คือ การติดปัญหาเสพติดนะครับ เพราะการคบเพื่อนของผมครับ และก็ต้องทำงานกลางคืนครับ งานของผมก็คืองาน มูลนิธิกู้ภัยนะครับ คือ เวลาผมทำครับ ก็ต้องทำกลางคืนครับ มันก็ต้องใช้ยาครับ พังยา ก็ทำให้ทางครอบครัวผมเสียใจมาก ก็เลยมีความคิดกันว่า สมควรจะมาบำบัดรักษาตัวครับ ให้หายขาดจากยาเสพติดครับ สำหรับวันนี้ครับ เวลาของเราทั้งหมดลงแล้วนะครับ ก็อยากจะทำกับทุกคนไว้ครับ ครอบครัวทุกครอบครัวครับ ต้องมีการเอาใจใส่ซึ่งกันและกันนะครับ ด้านปัญหาเสพติดก็คงจะไม่เกิดขึ้นครับ" (น้องอ้น, 11 ก.ย.44)

3.2 ผู้ร่วมวิจัยได้ฝึกการสัมภาษณ์ สำหรับสื่อวิทยุ เพื่อเพิ่มความมั่นใจ

หลังจากได้ฝึกการพูดผ่านสื่อวิทยุแล้ว ผู้ร่วมวิจัยได้จับคู่ และฝึกสัมภาษณ์ โดยสลับกันเป็นผู้ถาม-ผู้ตอบ และบันทึกเสียงลงเทปคาสเซ็ทไว้ด้วย ผลเป็นดังนี้

3.2.1 น้องเอกกับน้องหมึก

(1) น้องเอกถาม น้องหมึกตอบ

เอก : คุณมีความคิดเห็นอย่างไรกับการมาเลิกยาเสพติดที่นี่ครับ

หมึก : ก็รู้สึก ก็ดีครับเป็นการให้บุคคลที่ติดยาเสพติดนะครับ ได้มา เลิกยาเสพติดครับ ก็ สำหรับวัยรุ่นนะครับ ก็คิดว่าดีครับ จะได้มีอนาคตที่สดใส ยิ่งกว่าเดิมครับ ก็..ไม่มีอะไรมาครับ

เอก : ก็อยากทราบว่า คุณเคยเสพยาเสพติดชนิดใดมาบ้างครับ ถึงได้มาเลิกยาเสพติดที่นี่ครับ

หมึก : ก็ครั้งแรกครับ ก็เคยกินเหล้าครับ แล้วก็สูบบุหรี่ แล้วก็มา เสพยาบ้า แล้วก็ เสพยาบ้าคู่กับกัญชาครับ

เอก : ครับ แล้วก็ คุณมีความสุขไหมครับ กับครอบครัวครับ เวลาที่คุณเสพยา เสพยาเสพติดนั้นครับ แล้วอยู่กับครอบครัวนั้นครับ

หมึก : ก็รู้สึก ตัวผมนะครับ รู้สึกไม่ค่อยดีเท่าไรครับ ทางบ้านครับ ก็ไม่ค่อยไว้ใจให้รับผิดชอบอะไรครับ กับตัวผมเองนะครับ คิดว่าทางบ้านครับ ก็คงจะไม่ค่อยยอมรับเท่าไรครับ กับเรื่องนี้

เอก : ครับ คุณมีความตั้งใจมากแค่ไหนครับ กับการมาเลิกยาเสพติดที่นี่ครับ

หมึก : ก็ ความคิดของผมก็ จะพยายามให้ดีที่สุดครับ แต่ก็ ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ครับ ในภายภาคหน้าว่าจะเกิดอะไรขึ้น ว่าจะทำให้ผมเลิกได้หรือเปล่า แต่ความตั้งใจจริงของผมอยากจะเลิกให้ได้

เอก : ขอบคุณครับ

(2) *น้องหมึกถาม น้องเอกตอบ*

หมึก : ครับ อยากถามคุณนะครับ คุณมีความคิดเห็นอย่างไรครับ กับการมาเลิกยาเสพติดที่นี่ครับ

เอก : ก็ สาเหตุที่มาที่นี่ ก็อยาก อันดับแรกครับ คืออยากมีอนาคตที่สดใสครับ ที่ผ่าน ๆ มา มันโหดร้ายครับ มันเลวมากสำหรับผมนะครับ ผมก็เลยตั้งใจมาครับ ตั้งใจมาเลิกเพื่อครอบครัว

หมึก : คุณเคยใช้ยาเสพติดชนิดใดบ้างครับ

เอก : ก็ ตั้งแต่ผมใช้ยาเสพติดมานะครับ อย่างแรกที่ผมใช้นะครับ ก็คือยาบ้าครับ ก็ ผมก็ใช้มันมาตลอดครับ ก็ บางครั้งก็ อาจจะมีดมสารระเหยบ้างเล็กน้อยครับ ก็ เนื่องจากว่าเพื่อนเอามาให้ลองครับ แต่ผมก็รู้สึกไม่ค่อยดีครับ ผมจึงเน้นมา ทางยาบ้า หนักมากขึ้นครับ

หมึก : ครับ แล้วคุณมีความสุขกับครอบครัวขณะที่คุณติดยาเสพติดไหมครับ

เอก : ครับ ก็สำหรับ การอยู่กับครอบครัวครับ เวลาผมเสพยาแล้วมาอยู่กับครอบครัวครับ ทำให้รู้สึกว่าผม ตัวผมเองรู้สึกผิดครับ รู้สึกไม่ดีครับ เวลาอยู่กับบ้านนะครับ ก็รู้สึกแบบว่า ระวังนะครับ ไม่ค่อยพูดกับคนในครอบครัวครับ ทำให้ชีวิตผมในครอบครัวไม่ค่อยมีความสุขเท่าไรครับ

หมึก : ครับและกับ การที่..คุณมีความตั้งใจมากแค่ไหนครับ กับการมาเลิกยาเสพติดที่นี่ครับ

เอก : ก็ความตั้งใจของผมในครั้งนี้นะครับ ผมก็กะว่า 100%นะครับ ก็กะว่าจะไม่หวนกลับไปใช้มันอีกแล้วครับ

3.2.2 *น้องวิดิษฐ์กับน้องอ้น*

(1) *น้องวิดิษฐ์ถาม น้องอ้นตอบ*

วิดิษฐ์ : ครับสวัสดีครับคุณอ้นครับ ก็ผมก็อยากจะมาถาม ถามคุณนะครับ เกี่ยวกับเรื่อง อาชีพ อาชีพของคุณนะครับ เกี่ยวกับการที่ผมได้รับทราบมานะครับ อาชีพของคุณก็ทำเกี่ยวกับมูลนิธิ---ไซ้ใหม่ครับ ครับก็อยากถามถึงรายละเอียดนะครับว่ามูลนิธินี้เค้าเข้าไปทำงานได้อย่างไร

อ้น : ก็แบบ ไรครับ สำหรับคนอื่นนี่ผมไม่รู้ครับ แต่สำหรับตัวผมนี้ เค้าฝาก ฝากให้เข้าไปครับ ก็มีที่รู้จักกันครับ เค้าฝากให้เข้าไปครับ คือเราไม่ได้ทำอะไร เราว่าง เค้าก็เลยฝากให้เข้าไปทำงานในนั้น และพอดีเรามีรถ มีรถด้วยมันก็ไม่ปัญหาในการทำงาน ก็เลยเข้าได้ครับ

วิดิษฐ์ : รถหมายถึงอะไรครับ

อ้น : รถกระบะครับ

วิดิษฐ์ : รถกระบะส่วนตัวของคุณเองนะครับ

อื่น : ใช่ครับ ถ้าคนมีรถแบบนี้เค้าจะไม่ต้องอะไรมาเลย ไม่ต้องไปสมัคร ไม่ต้องไปสอบ ไม่ต้องอะไรเลยครับ คือเข้าได้เลยครับ และก็แบบ ฝึกหัดก่อน อาทิตย์แรก ฝึกหัดวิ่ง แบบ เรากล้าทำใน จุดนี้หรือเปล่าอะไรอย่างเนี่ยะ เค้าจะดู

วิดิษฐ์ : หมายถึงกล้าทำ ยังไงครับ

อื่น : ก็กล้าที่แบบ

วิดิษฐ์ : ไปเก็บศพ ไป

อื่น : ครับ ไปเก็บศพ เราจะมีควมกล้าแบบ เราจะกลัวที่จะเก็บรีเปลาอะไรอย่างเงี่ยะครับ เราทำได้จริงหรือเปล่า เค้าจะดูก่อน อาทิตย์แรก

วิดิษฐ์ : ครับ แล้วถ้าไม่ใช่ศพละครับ ถ้าเป็นผู้ประสบอุบัติเหตุแต่ยังไม่เสียชีวิตอะไรอย่างเนี่ยะ

อื่น : ก็ครับ ก็ แบบ สำหรับผู้ไม่ใช่ศพ ไม่ใช่ผู้เสียชีวิตนะครับ ก็ทางเรารับเสร็จก็จะพาไปโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุดนะครับ ใกล้ที่เกิดเหตุที่สุดนะครับ

วิดิษฐ์ : ครับ เออ อยากทราบว่า พี่ของคุณนะครับ ที่พามาฝากนะครับ เค้าก็ทำอยู่นั้นด้วยใช่ไหมครับ

อื่น : ครับ เป็นหัวหน้าครับ

วิดิษฐ์ : ครับ เป็นหัวหน้าอยู่ข้างในนั้นนะครับ

อื่น : ครับผม

วิดิษฐ์ : แล้วตัวของคุณทำมาที่ปีแล้วครับ

อื่น : ทำได้แค่ครึ่งปีครับ

วิดิษฐ์ : แล้วคุณมีความรู้สึกยังไงกับการทำอาชีพนี้ หรือว่าการทำตรงมูลินี่นี้ครับ

อื่น : ก็รู้สึกภูมิใจครับ กับการทำความดีของตัวเองครับ คือได้ช่วยเหลือผู้อื่นครับ ในทางนี้ภูมิใจในทางที่ดีครับ คือแบบว่าในศพไหนที่ไม่มีญาติ ไม่มีอะไร เราก็จะแบบ ช่วยเหลือครับ ด้านเงินทอง ด้านการบริการด้วยครับ และก็ทางด้านโลงศพให้กับทางโรงพยาบาลด้วยครับ

วิดิษฐ์ : แล้วอีกเรื่องหนึ่งนะครับที่ผมอยากจะทราบก็คือ เรื่องของรายได้ละครับ รายได้ที่คุณจะนำมาใช้ซ่อมบำรุงรถ หรืออะไรอย่างนี้ครับ คุณจะได้อะไรครับ

อื่น : ครับ จุดนี้ก็ไม่ครับ จุดนี้ก็คือว่า ถ้าเราทำ เก็บศพนั้นก็คือ มันเป็นของกุ๊ยกัย คือเราทำงานให้ฟรี เราทำแบบ ไรละ เราทำแบบ เป็นอาสา อาสากุ๊ยกัยนะครับ จะไม่มีคำว่าได้เงิน แต่อาจจะมีคือว่า ทาง โรงพยาบาลเค้าจะให้ คือว่า ศพละ เป็นศพ ๗ ไป ศพละ 800

วิดิษฐ์ : หนึ่งศพ ต่อ..

อื่น : หนึ่งศพ ต่อ 800 ราคา 800 บาท ให้กับคนขับรถ

วิดิษฐ์ : ถ้าคนไม่มีรถ ไม่มีรถ

อื่น : ไม่ได้ คือแบบจะให้เจ้าของรถอย่างเดียวเลย เป็นค่าน้ำร้อนน้ำชาอะไรอย่างเนี่ยะ

วิดิษฐ์ : แล้วถ้า 2 วันคุณก็ขับมา ตระเวนออกมา แต่ไม่มีอุบัติเหตุ ไม่มีอะไรเลย แล้วคุณก็...แล้วคุณเอาเงินที่ ไหนมาเติมน้ำมันละครับ

อื่น : ก็คงต้องใช้เงินของตัวเองนะครับ

วิดิษฐ์ : อ้อ ครับ สิ่งที่ผมอยากรู้ก็คงจะมีเท่านั้นละครับ ก็อยากจะขอบคุณคุณอันมากนะครับที่ให้ความร่วมมือนะ ครับ ขอขอบคุณครับ

(2) *น้องอ้นถาม น้องวิณิชย์ตอบ*

อ้น : สวัสดีครับ คุณวิณิชย์ครับ ผมก็จะมาสัมภาษณ์คุณนะครับ ก็เกี่ยวกับเรื่อง ประวัติของคุณ นะครับ ครับ
อยากถามว่าคุณครับ บ้านอยู่ที่ไหนครับ

วิณิชย์ : ผมก็เป็นคนอยู่ จังหวัดกำแพงเพชรนะครับ

อ้น : แล้ว จังหวัดกำแพงเพชรนี้มีอะไรแบบ น่าเที่ยวบ้างครับ มีสถานที่น่าเที่ยวที่ไหนบ้างครับ

วิณิชย์ : ครับ จังหวัดกำแพงเพชรนี่ก็จะมีน้ำตกคลองลานนะครับ น้ำตกคลองลานก็จะมีชื่อเสียงมากนะครับ ไต่
ดิ่งมากครับ ในด้านการท่องเที่ยวนะครับ เป็นน้ำตกที่มีความสวยถึงเจ็ดชั้นนะครับ และก็แต่ละชั้นจะมีความสวย
งามนะครับ จะมี จะมีลานที่สามารถกระโดดเล่นน้ำได้ครับ จะสวยงามมากครับ

อ้น : และอาหารที่ขึ้นชื่อนี้ มีอะไรบ้างครับ

วิณิชย์ : ครับน่าจะเป็ กล้วยาษาทรนะครับ กล้วยาษาทรนี่จะเป็น เค่าจะทานกับกล้วยไข่นะครับ ก็เป็นที่เลื่องชื่อ
มากของจังหวัดของผมนะครับ ซึ่งเป็นที่ผม ภาคภูมิใจเป็นที่สุด

อ้น : ครับแล้วผมอยากทราบว่าคุณอยู่ถึงกำแพงเพชร แล้วในกำแพงเพชรนี้มีสถานที่น่าไปบ้างไหมครับ

วิณิชย์ : ครับก็ไม่ทราบว่า คุณจะถามผมเรื่องอะไรกันแน่นะครับ

อ้น : ก็อยากรู้ครับเกี่ยวกับสถานที่น่าไปนั้นครับว่า คุณอยู่กำแพงเพชร คุณก็มาศึกษาตัวถึงที่กรุงเทพฯนี้ครับ

วิณิชย์ : อ้อ เรื่องการบำบัดรักษานี้ก็ ไม่มีนะครับ ที่ จังหวัดกำแพงเพชรนี้ไม่มีที่ไหนเปิดนะครับ จะมีก็จังหวัดใกล้
เคียงนะครับก็จะมี จังหวัดนครสวรรค์นะครับ ก็จะมี

อ้น : แล้วคุณนี้มีครอบครัวหรือยังครับ

วิณิชย์ : อ้อ ผมยังโสดครับ

อ้น : ก็...และคุณนี้ สำหรับ ขอถามสักนิดครับว่าเกี่ยวกับการติดยาของคุณนะครับ ว่าคุณติดยามานานหรือยัง
ครับ

วิณิชย์ : ครับ ตัวผมเองก็ติดมา ติดมา 10 ปีแล้วครับ

อ้น : แล้วช่วงติดยา กับช่วงเรียนหนังสือนี้ ช่วงเดียวกันไหมครับ

วิณิชย์ : ครับ ก็จะเป็น เริ่มตั้งแต่ช่วงเรียนหนังสือ ช่วงที่ออกจากเรียนหนังสือ ช่วงที่มาเรียนปริญญาตรี แต่ก็ไม่
จบครับ ก็มีหลายช่วงครับ ช่วงว่างงาน ช่วง 10 ปีแล้วครับ คิดดูนะครับ 10 ปี

อ้น : ครับ ตรงนี้พูดถึงระยะเวลาการติดยา จากอดีตถึงปัจจุบันนี้กี่ปีแล้วครับ

วิณิชย์ : ก็ 10 ปีเียงครับ

อ้น : แล้วก็ตอนนี้คุณก็มีอายุประมาณเท่าไรครับ อายุของคุณ

วิณิชย์ : อายุ 10 ปีเียงครับ

อ้น : อายุครับ

วิณิชย์ : อ้อ อายุ 25 ปีครับ

อ้น : 25 ปีเียงครับ คือคงจะใช้ยามานานนะครับ 10 ปีนี้ก็...(หัวเราะ) ครับผมก็ไม่รู้..คงจะไม่มีอะไรถามแล้วครับ
ผมก็ขอจบเพียงเท่านี้เียงครับ

วิณิชย์ : ครับ

3.2.3 สนธิกับณัฐพล

(1) น้องสนธิถาม น้องณัฐพลตอบ

สนธิ: ครับสวัสดีครับ คุณณัฐพล ...นะครับ

ณัฐพล: ครับสวัสดีครับ

สนธิ: วันนี้ ผมอยากจะสัมภาษณ์คุณเกี่ยวกับเรื่อง การรักษาตัวใน โรงพยาบาลธัญญารักษ์หน่อยนะครับ ก็คือว่าในการที่คุณเข้ามารักษาที่นี่ คุณเข้ามารักษาเป็นครั้งแรกหรือเปล่านะครับ

ณัฐพล: เออ เป็นครั้งที่สองครับ

สนธิ: อ้อ เป็นครั้งที่สอง เออ อยากให้คุณ เพราะเหตุใดครั้งแรก คุณถึงไม่สามารถที่จะเลิกจากยาเสพติดได้ จนคุณต้องมารักษาตัวครั้งที่สองครับ

ณัฐพล: คงเป็นเพราะ เออ เวลาในการรักษาตัวที่มันนานเกินไป แอ้ย! มันไวเกินไปนะครับ

สนธิ: ในการรักษาครั้งแรกนี่กี่วันครับเนี่ยะ

ณัฐพล: 3 เดือนครับ

สนธิ: ครั้งแรกคุณมาอยู่ที่ 3 เดือน ในเวลา 3 เดือน คุณคิดว่าตัวคุณเองไม่สามารถที่จะเลิกยาได้

ณัฐพล: ครับ

สนธิ: แล้วก็..อยากจะทำอะไรรอบครัวของคุณรู้สึกอย่างไรบ้างครับเกี่ยวกับการที่คุณมารักษาตัวที่นี่ครั้งแรกแล้ว ไม่สามารถที่จะเลิกยาได้ครับ

ณัฐพล: ครับ ทางครอบครัวผมก็เสียใจครับ ตัวผมก็เสียใจครับ

สนธิ: แล้วก็กับ เออ ก่อนที่คุณจะมารักษาตัวครั้งที่สองกับ โรงพยาบาลธัญญารักษ์นี่คุณเคยไปดูหรือสอบถามเกี่ยวกับ โรงพยาบาล หรือสถานบำบัดเกี่ยวกับยาเสพติดที่อื่นไหมครับ

ณัฐพล: ก็เคยครับ เคยได้ไปดูบ้าง แต่ก็ ดูแล้วไม่พอใจเท่าที่ควร

สนธิ: ใน ในสิ่ง ในที่ที่คุณไปนี่ เป็น โรงพยาบาลอะไรครับ

ณัฐพล: ก็ เป็น โรงพยาบาลของทหารครับ ก็ไม่ขอเอ่ยชื่อดีกว่านะครับ

สนธิ: ครับ แล้ว เออ เป็น โรงพยาบาลทหารที่คุณไม่ขอเอ่ยชื่อ ครับ แล้วคุณก็ กลับมาที่นี่อีก แล้วก็ ในจุดเป้าหมายของคุณในการมารักษาตัวครั้งที่สองนี้คุณคิดว่าคุณจะอยู่ในการรักษาตัวที่นี้นานอีกเท่าไรครับ

ณัฐพล: ก็ จะอยู่ให้นานที่สุดนะครับ เพราะว่ามีประสบการณ์จากครั้งแรกแล้วครับ

สนธิ: อยากทราบว่า ในช่วงเวลาที่คุณอยู่ครั้งที่สองนี้ คุณได้อะไรไปบ้างคะเนี่ยะ

ณัฐพล: ก็..ได้เยอะครับ เพราะว่า ...

สนธิ: คือว่า..คุณได้อะไรเกี่ยวกับการที่คุณจะตัดสินใจเลิกยาเสพติดนะครับ

ณัฐพล: อ้อ ก็คือ ก็คิดว่าคงต้องใช้เวลาในการเลิกยาเสพติดนะครับ ก็อันนี้เป็นสิ่งที่คิดได้

สนธิ: ประเด็นแรกที่คุณคิดได้ คือต้องเลิกให้ได้แล้วก็ ในจุดสำคัญเลย ที่อยากจะถามก็คือว่า ในครั้งนี้ที่คุณเข้ามาเลิกยาเสพติด ที่ โรงพยาบาลในครั้งนี้เป็นครั้งที่สอง คุณคิดว่าเมื่อคุณออกไปแล้ว คุณจะตั้งเกี่ยวกับอนาคตของคุณอย่างไร คุณคิดว่าจะใช้ชีวิตโดยไม่ข้องเกี่ยวกับยาเสพติดได้ไหม ณ ปัจจุบันที่คุณคิดอยู่ ว่าเมื่อคุณออกไปจาก โรงพยาบาลแล้ว

ณัฐพล: หืม..เออ ยาวไปรีเปลา

สนธิ: (หัวเราะ) ขอบถามใหม่ค่ะ ก็คือว่า ถ้าคุณออกไปจาก โรงพยาบาล คือว่าคุณจบจากการ จบจากคอร์สในการรักษาของ โรงพยาบาลแล้ว ในครั้งนี้ คุณคิดว่า คุณจะเลิกได้ไหม ในอนาคต คุณคิดว่า คุณเลิกได้แล้ว คุณจะทำอะไร

ณัฐพล: ครับก็มี ก็คงจะทำงานไปเรื่อย ๆ นะครับ คงยังไม่อยากจะทำอะไรมากมายนะครับ ก็คงอยากจะทดสอบใจตัวเองก่อนนะครับว่า เลิกได้จริงรึเปล่า อะไรพวกเนี่ยะครับ

สนธิ: แล้วคุณก็จะกลัวเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมที่สังเกตเห็นถึง โทษของยาเสพติดบ้างไหมครับ

ณัฐพล: เรื่องนี้ก็ไม่มีอะไรมากครับ ไม่ได้กลัวครับ ชินชะมากกว่าครับ

สนธิ: ชินชะมากกว่า

ณัฐพล: กับสังคมภายนอกนะครับ

สนธิ: อ้อฮอ โอเค วันนี้ก็ขอขอบคุณคุณณัฐพล...ที่มาให้คำตอบ โอเคนะครับ

(2) นื่องณัฐพลถาม นื่องสนธิตอบ

ณัฐพล: ครับ สวัสดีครับ คุณสนธิ นะครับ วันนี้ก็อยากจะมานะครับ สัมภาษณ์นะครับ เกี่ยวกับเรื่องชีวิตความรักนะครับ ก็คุณรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับความรักนะครับ

สนธิ: ก็ก่อนอื่นก็ขอสวัสดีคุณณัฐพล นะครับ ก็สำหรับเรื่องความรักของตัวเองที่ผ่านมา มันก็มีบ้างกับชีวิตรักที่ล้มเหลว แต่ก็มีความสุขกับชีวิตที่ตัวเองได้รู้สึกว่ามีความรัก

ณัฐพล: เออ แล้ว เคยได้วาง วางแผนเกี่ยวกับชีวิตความรักของตัวเองไว้บ้างรึเปล่าครับ

สนธิ: คือสนธิเคยได้วางแผนชีวิตความรักของตัวเองไว้ คือวางแผนไว้สูงมาก แต่ก็รู้ ก็รู้ว่ามันไม่สามารถที่จะเป็นไปได้แต่ก็ต้องค้นหาอีกต่อไปนะคะ

ณัฐพล: ก็...

3.2.4 นื่องกรรณกับนื่องแป้น*

(1) นื่องกรรณถาม นื่องแป้นตอบ

กรรณ: ก็..คุณแป้นครับ คุณใช้ยาเสพติดตั้งแต่คุณอายุเท่าไรครับ

แป้น: อายุ 16 สะ แล้ว เริ่มใช้ตั้งแต่อายุ 16 ครับ ตอนที่เรียนอยู่ ประมาณ ปวช. ปี 1 สะ

กรรณ: แล้วสาเหตุที่คุณเริ่มใช้ยาเสพติดครั้งแรกสะ เพราะอะไรครับ

แป้น: เพราะเพื่อนสะ เพราะเพื่อน ที่แรกก็เพื่อนชวนก่อนสะ แต่ก็ยังไม่เสพ และเริ่มหนักเข้า หนักเข้าก็ ทดลองดูสะ แล้วก็เลยติด

กรรณ: ครับแล้ว ตั้งแต่คุณติดยาเสพติดมา ชีวิตคุณเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้างครับ

แป้น: ครับ จาก แต่ก่อนสะ ก่อนที่ติดยาก็คือครับกับชีวิต พ่อแม่เชื่อถือและก็ให้ความไว้วางใจ พอเริ่ม เค้ารู้ว่าเริ่มเสพยา ก็ แบบ ชีวิตมันก็เริ่มเปลี่ยนไป เค้าก็หมดความเชื่อถือจากตัวเรา และเค้าก็เสียใจ

กรรณ: ครับแล้วตั้งแต่คุณแป้นเลิกใช้ยาเสพติดมา ชีวิตคุณเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีไหมครับ

แป้น: ก็ดีขึ้นนะ เกี่ยวกับเรื่องจิตใจและก็ ทางครอบครัวก็เริ่มดีขึ้นสะ ไว้วางใจสะ แล้วก็ ครับ

* นื่องกรรณ กับนื่องแป้นไม่ได้เข้าร่วมฝึกพูด เพราะติดภาระกิจสำคัญ เมื่อเสร็จภาระกิจแล้ว จึงมาเข้าร่วมกิจกรรมในช่วงฝึกสัมภาษณ์

(2) **น้องแป้นถาม น้องกรรณตอบ**

แป้น : คุณกรรณครับ อะไรเป็นแรงจูงใจให้คุณใช้ยาเสพติดฮะ

กรรณ : ก็หนึ่งเลยคือความอยากรู้อยากลองครับ แล้วก็สิ่งแวดล้อมคือเพื่อนครับ ชวนลองครับ และเราอยากรู้
อยากลองครับ ทำให้ผม เป็นคนที่จิตใจอ่อนไหว ก็เลยคล้อยตามเพื่อนไปในทางที่ผิดครับ

แป้น : แล้วหลังจากที่คุณใช้ยาเสพติดแล้วชีวิตคุณเป็นยังไงบ้างฮะ

กรรณ : ก็ทุกอย่างก็ดูเหมือนจะพังลง เรื่องอนาคต เรื่องการเรียนก็ เรียนไม่จบ หลาย ๆ ที่ หลาย ๆ สถานศึกษา
ผมก็ได้เข้าเรียนมาทุกที่ เกือบจะทุกสถาบัน หลาย ๆ สถาบันที่ผมเข้าเรียนมาก็ไม่ ไม่มีที่ไหนเลยที่ว่าจะจบครับ
ก็เรียน ปีละครึ่งเทอม ปีละเทอม สุดท้ายชีวิตผมก็ล้มเหลวครับ ไม่ประสบความสำเร็จอะไรเลยในชีวิตครับ จาก
การใช้ยาเสพติดครับ เพราะว่าเวลาเรียนหรือเวลาอะไรก็แล้วแต่ ผมจะมัวมัวอยู่กับยาเสพติดทำให้ผมไม่ได้ไป
เรียนครับ

4. ผลการดำเนินกิจกรรมที่ ป-4: การสื่อสารด้วยเสียงประกอบ (sound effect) และ เสียงดนตรี (music)

ตารางที่ 10 ผลการดำเนินกิจกรรมที่ ป-4 : เปิดเสียงประกอบให้ฟังที่ละเอียด

ลำดับ	เสียงประกอบ ที่เปิดให้ฟัง	ความรู้สึของผู้ร่วมวิจัย หลังจากได้ฟังเสียงประกอบ	สิ่งที่ทีมงาน สรุปให้ฟัง
1	เสียงความวุ่นวายในเมือง มีเสียงคนเดิน เสียงรถจอด รถแล่น การจราจรพลุกพล่าน และเสียงคนวิ่ง ตามลำดับ	ได้ยินเสียงคนเดิน คนวิ่ง สีแยก ไฟแดง คนข้ามถนน รถจอด คนขึ้นรถ รถหอน วุ่นวายไปหมด	วุ่นวายแต่โดดเด่น พลุกพล่าน และสื่อให้เห็นภาพของความ เป็นเมือง
2	เสียงนกร้อง ไก่ขัน ร่มรืน เหมือนอยู่ชานเมือง และมี เสียงรถไฟแล่นผ่าน	ได้ยินเสียงธรรมชาติ เสียงนก เสียงไก่ รถไฟวิ่งผ่านไป นึกถึง หน้าบ้าน รู้สึกดีกว่าตอนแรก สดชื่นดี	ความสงบร่มรื่น ที่ถูกรบกวนชั่วขณะ
3	เสียงเข็มนาฬิกาเดิน และถึง เวลา ก็ดังขึ้น เป็นเสียง นาฬิกาปลุก	ต้องตื่นแล้วหรือ รู้สึกแย่ ไม่อยากตื่น เบื่อหน่าย ทั้ง ๆ ที่ เราเป็นคนตั้งนาฬิกาปลุกไว้เอง	เหตุการณ์กำลังดำเนินอยู่ และ ถึงเวลาต้องทำอะไร บางอย่าง
4	เสียงลมพัดแรง ตามด้วย เสียงฟ้าผ่า ตามด้วย ฝนตกหนัก	-กังวลใจ ฝนตกทำอะไรไม่ได้ -น่ากลัว -ดีใจฝนตก ไม่ต้องทำงาน	เกิดเหตุรุนแรงขึ้น

ตารางที่ 11 ผลการดำเนินกิจกรรมที่ ป-4 : เปิดเสียงเพลงให้ฟังทีละเสียง

ลำดับ	เสียงเพลง ที่เปิดให้ฟัง	ความรู้สึกของผู้ร่วมวิจัย หลังจากได้ฟังเสียงเพลง	สิ่งที่ทีมงานสรุปให้ฟัง
1	เพลงบุษบา (คิลปิน-โมเดิร์นด็อก)	เข้าใจ สนุกสนาน มั่นใจ	สนุก มั่นใจ
2	เพลงรูปเก่า ๆ (คิลปิน - พอง พอง)	หลับสบาย เศร้า ซึ้ง สบายหู ดนตรีสบาย แต่เนื้อร้องเศร้า สมน้ำหน้าทีจริงใจกับชีวิตมากไป	เศร้า ออกหัก แบบโหยหวน อาลัยอาวรณ์ เดี่ยวดาย
3	ผู้ชายร้องไห้ (คิลปิน - บ้าง)	เศร้า แต่ได้ระบาย ปลดปล่อย สะใจ แบบไม่เคยร้องไห้ก็ต้องร้อง อาจจะเกี่ยวกับวัยคนฟังด้วย ถ้าคนอายุมาก อาจจะไม่ชอบ เพลงนี้	เศร้า ออกหัก แบบคลั่ง
4	เพลงแนวลูบลูส์ (Blues)	-รู้สึกเหมือนตอนเช้า นั่งกินกาแฟ กลางธรรมชาติ เก้าอี้โยกได้ และ อ่านหนังสือพิมพ์ -รู้สึกเหมือนบาร์เบียร์ ประตูดัง ตัวพับไปมาได้ -เหมือนผู้ชายกำลังมองผู้หญิงที่ เซ็กซี่มากๆ	เพลงบลูส์มักให้อารมณ์เศร้า เหงาในใจ และระบายออกด้วย เสียงเพลง
5	เพลงฤดูร้อน (คิลปิน - พาราดีออกซ์)	เหมือนไปเที่ยวทะเลครั้งแรก อยู่คนเดียว เรียกร้อง กำลังเศร้า เหงาหงอย เปล่าเปลี่ยว เดี่ยว ดาย ไร้ใจตรงจังหวะดนตรี ที่ได้ ปลดปล่อยเสียที	สับสน อย่างชัดเจน เนื้อร้องก็บ่งบอกว่าสับสนและ เหงาประกอบกับดนตรีเปลี่ยน อารมณ์ อย่างรวดเร็ว
6	เพลง The End (คิลปิน - The Door)	เหงา ๆ สับสน หลอน	สับสน แบบหลอน ๆ มึน ๆ ปะปนุ่นวาย

ตารางที่ 12 ผลการดำเนินกิจกรรมที่ ป-4 :
เปิดเสียงเพลงที่เนื้อร้องเหมือนกัน แต่การเรียบเรียงดนตรีต่างกัน ให้ฟังทีละเสียง

ลำดับ	เสียงเพลง ที่เปิดให้ฟัง	ความรู้สึกของผู้ร่วมวิจัย หลังจากได้ฟังเสียงเพลง	สิ่งที่ทีมงานสรุปให้ฟัง
1	เพลงทะเลใจ (คิลปิน - หงา)	สบาย อบอุ่นใจ มีกำลังใจดี	รู้สึกถึงอารมณ์ตามความหมายของ เนื้อร้องอย่างจริงจัง และหนักแน่น
2	เพลงทะเลใจ (คิลปิน - นริศระจ่าง)	เหมาะกับตอนขับรถ โรแมนติก รู้สึกดี	รู้สึกถึงอารมณ์ตาม ความหมายของเนื้อร้อง ไม่หนักแน่นนัก
3	เพลงก่อน (คิลปิน - โมเดิร์นด็อก, เวอร์ชันต้นฉบับ)	หนักกว่าเพลงทะเลใจมาก มันส์ดี	เร้าอารมณ์สุดขีด มันส์ หนักแน่น
4	เพลงก่อน (คิลปิน - โม เดิร์นด็อก-อะคูสติค)	ฟังสบายกว่าเวอร์ชันต้นฉบับ ซึ่งนิด ๆ และไม่กระโตกกระตากดี	ซึ่ง หวาน นุ่มนวล

ตารางที่ 13 ผลการดำเนินกิจกรรมที่ ป-4: เปิดเสียงดนตรี(ที่ไม่มีเนื้อร้อง) ให้ฟังทีละเสียง

เสียงดนตรี ที่เปิดให้ฟัง	ความรู้สึกของผู้ร่วมวิจัย หลังจากได้ฟังเสียงดนตรี	สิ่งที่ทีมงานสรุปให้ฟัง
1. เพลง Ozark (คิลปิน - Pat Metheny)	-โลดแล่น รายการต่างจังหวัด สว่างใจ -วิ่งไปในทุ่งดอกไม้ บ๊องแบ้ว	สดใส มีเสียงกริ่งกริ่ง โน้ตกระชับ
2. เพลง It's for You (คิลปิน - Pat Metheny)	-ชีวิตในป่าใหญ่ ผจญภัย น่าติดตาม -สารคดีท่องเที่ยวแบบป่า ๆ ร้อนชื้น	สดใสเช่นกัน แต่อบอุ่นกว่า เนื่องจากเสียงคีย์บอร์ดที่ นุ่มนวล และเล่นเพลงช้า
3. เพลง Will Hunting (soundtrack จาก ภาพยนตร์เรื่อง Good Will Hunting)	-พระเอกเจอนางเอก วิ่งไปกอดกัน -หลุดจากป่า สดชื่น อีสระ -อยู่บนเขา สดชื่น	มีความสุข แต่สังเกตว่ามี ความสับสนอยู่บ้างเนื่องจากเครื่อง ดนตรีที่เล่นขัดกันไป ขัดกันมา
4. เพลง Weepy Donuts (soundtrack จาก ภาพยนตร์เรื่อง Good Will Hunting)	-โยยหวานติดเหงา เศร้า บีบคั้นจิตใจ อบอุ่น สดชื่น -นึกถึงฉากหนึ่งในการ์ตูนเรื่อง Prince of Egypt ตอนเอาลูกลอยน้ำ -เห็นภาพฟ้าค่อย ๆ เปิด นุ่มนวล	เหงา แต่ยังคงความรู้สึกอบอุ่นอยู่ ลึก ๆ สังเกตจากเสียง เครื่องดนตรีที่นุ่มนวล

ตารางที่ 13 (ต่อ) ผลการดำเนินกิจกรรมที่ ป-4: เปิดเสียงดนตรี(ที่ไม่มีเนื้อร้อง) ให้ฟังที่ละเสียง

เสียงดนตรี ที่เปิดให้ฟัง	ความรู้สึกของผู้ร่วมวิจัย หลังจากได้ฟังเสียงดนตรี	สิ่งที่ทีมงานสรุปให้ฟัง
5. เพลง Everlasting Road (คิลปิน-Kitaro)	-นึกถึงวัด -เหมือนดูรายการธรรมะ -เหมือนฉากพระเอกโดนไล่จาก วัดเส้าหลิน แล้วหันไปมองอย่างอาลัย	สุขแบบพุทธศาสนา
6. เพลง Mysterious Island (คิลปิน-Kitaro)	-โลกใต้น้ำ เงียบ ๆ ตื่นเต้นน่าสนใจ ดำน้ำลงไป ค่อย ๆ เจอโน่นเจอนี้ นางเงือก -กำลังหลงทาง หาทางออกยาก	พิศวง งงงวย สังเกตจากเสียงดนตรี ที่สะท้อนไปมา แต่ไม่น่ากลัวมาก นัก เพราะเป็นเสียงที่นุ่มนวล ไม่ คำราม
7. เพลง Revenge (Soundtrack จาก ภาพยนตร์เรื่อง Braveheart)	-เดินป่า อสุรกายแหวกหญ้าไปเจอเสือ -พระเอกหนึ่งจีน โดนล้อมด้วยคู่ต่อสู้ซึ่งแฝงตัว อยู่ -เหมือนทหารออกรบ มีสัตว์พรางอยู่ -หวาดระแวง	น่าหวาดระแวง มีอะไร บางอย่างร้ายแรงซ่อนอยู่ สังเกต จากดนตรีที่ตั้งเป็น ระยะ ๆ น่ากลัว
8. เพลง Mornay's Dream (Soundtrack จาก ภาพยนตร์เรื่อง Braveheart)	แนวเพลงเอเชีย ตื่นเต้น ผจญภัย ยิ่งใหญ่ เพลงออกรบ เพลงปลุกใจ	การจู่โจมครั้งใหญ่ เสียงเครื่องสาย ที่เล่นเหมือนจังหวะการวิ่งของกอง ทหาร และเสียงดนตรี อื่น ๆ ที่ แสดงความฮึกเหิม
9. เพลง The Narrow Way Part II (คิลปิน - Pink Floyd)	-แอบดูเป็นแอบดูตาย สัมผัส แอบดู -ตื่นเต้น น่าติดตาม -กำลังส่งยา(ขาย)ให้กัน -ขบวนการโคดกำลังปฏิบัติการอยู่ -มีจาชีฟ ซุ่มทำอะไรอยู่ -เวลาจำกัด ต้องรีบ	น่ากลัว และสับสน สังเกตจาก ทำนองที่วกวน มีเสียงสะท้อนไปมา แต่จับทำนองไม่ได้

5. ผลการดำเนินกิจกรรมที่ ป-5: ฝึกพูด และฝึกสัมภาษณ์ ครั้งที่ 2

5.1 ผู้ร่วมวิจัยได้ฝึกการพูด สำหรับสื่อวิทยุ เพื่อเพิ่มความมั่นใจ

ผู้ร่วมวิจัยหลายคนพูดได้ดีขึ้นกว่าครั้งแรก ส่วนบางคนที่ยังพูดได้ไม่คล่องนักก็สามารถวิเคราะห์จุดบกพร่องของตนเองได้ดีและตรงจุด เรื่องราวที่ผู้ร่วมวิจัยนำมาเล่าเพื่อฝึกพูดเป็นดังนี้

(1) น้องสนธิ

น้องสนธิยังคงอาสาเป็นคนแรก เรื่องที่พูดเป็นเรื่องน่าเที่ยวในจังหวัดระยอง บ้านเกิดของตัวเองเหมือนครั้งแรก แต่เรียบเรียงมาพูดใหม่ ดังนี้

"ผลไม้เลิศล้ำ อุตสาหกรรมก้าวหน้า น้ำปลารสเด็ด เกาะเสม็ดสวยหรู สุนทรภู่กวีเอก...สวัสดีท่านผู้ฟังทุกท่านนะครับ วันนี้ได้มาพบกับ ดีเจ...อีกครั้งนึงนะครับ ทุกท่านก็อาจจะตกกะใจว่าดีเจเกิดเป็นอะไรขึ้นมา อยู่ดี ๆ ก็มาอ่านกลอนอะไรก็ไม่ทราบ อันนี้ก็อยากจะบอกนะครับว่าเป็นกลอนของจังหวัดระยองที่ดีเจจะมานำเสนอกับสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดระยองนะครับ ครับ เอ่อ...การท่องเที่ยวนั้นก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งนะฮะ ทำให้ทุกคนนั้นพักผ่อนหย่อนใจ ในวันหยุดที่...จะมาถึงนี้ ก็วันนี้...จะมา...ก็ขอเสนอแนะนำเกี่ยวกับ จ.ระยองนะครับ มัน เอ่อ จ.ระยองจะอยู่ทางภาคตะวันออกนะครับ ของประเทศไทย ติดกับอ่าวไทย อยู่ห่างจากเมืองหลวง กรุงเทพฯ ประมาณ 360 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 2 ชั่วโมงครึ่งจากกรุงเทพฯ นะครับ เดินทางโดย..สารโดยรถทัวร์ หรือรถส่วนตัวก็ได้ครับ สามารถขึ้นได้ที่เอกมัย หรือหมอชิตนะครับ ระยอง อ่า..มีสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย แต่ที่น่าเที่ยวมากที่สุดก็คือ จะเป็นชายหาดนะครับ ชายหาดก็มี หาดแม่รำพึง หาดแหลมเจริญ ก็ 2 สถานที่นี่...เป็นที่นิยมของชาวนักท่องเที่ยวทั่วประเทศนะครับ ก็..ต่างหลังไหลเข้าไปชมว่าระยองนั้นมีหาดทรายที่ขาวเฝื่อน...ส่วนอีกที่นึงก็เป็นเกาะเสม็ด เกาะเสม็ดก็เป็นอีกที่นึงที่ อยู่ในบทกวีของท่านสุนทรภู่ ซึ่งท่านสุนทรภู่ได้มีอนุสาวรีย์อยู่ที่ อำเภอแกลงนะครับ สามารถที่จะ..ร่วมชมได้ เกาะเสม็ดก็มีหาดทรายที่ขาวสะอาด น่าเที่ยวชมทีเดียวนะครับ ก็ขอแนะนำให้ท่านผู้ฟังไปเที่ยวที่อ่าวพร้าวระยอง เพราะว่าเป็นหาดทรายที่สะอาดมาก เอ่อ ถ้า..เสร็จแล้วก็อาจจะหาอาหารดี ๆ ทานนะครับ ก็อาจจะแวะไปที่ ร้านแหลมเจริญซีฟู๊ดนะฮะ ดีเจเคยไปได้ไปชิมมาแล้วครั้งนึงนะครับ เป็นอาหารที่สด และอร่อยมากนะฮะ อันนี้ขอบอกเลยว่าอาหารนั้น สดจริง ๆ นะฮะ เพราะว่า แต่อาจจะค่อนข้างราคาแพงหน่อยนะฮะ อันนี้ก็แล้วแต่กระเป๋าของท่านผู้ฟังนะครับ แล้วก็...เมื่อเราใกล้ที่จะกลับบ้านแล้ว เราก็สามารถแวะซื้อของได้ที่ตลาดสด ตลาดนวนลทิพย์นะครับ ตลาดนวนลทิพย์ก็มีของที่ระลึกมากมายที่ให้...ท่านผู้ฟังได้เลือกซื้อได้โน..แล้วแต่ที่ท่านชอบนะครับ อาจจะเป็นเปลือกหอย อาจจะเป็นสิ่งประดิษฐ์ของชาวบ้านนะครับ ก็วันนี้...ดีเจก็...มี...สิ่งมาฝากท่านผู้ฟัง....ก็..ไม่มากนักน้อย ก็อยากให้ท่านผู้ฟัง....เอ่อ..เที่ยวที่เมืองไทยนี้แหละครับ เป็นที่ที่ดีที่สุดแล้ว อาทิศย์หน้าถ้าเกิดท่านผู้ฟังท่านใดที่อยากจะให้ดีเจแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่ไหน ก็เขียนจดหมายมาบอกดีเจได้้นะครับ วันนี้ก็สวัสดีครับ" (น้องสนธิ, 18 ก.ย.44)

(2) นื่องวิถิชย์

เล่าเรื่องเกี่ยวกับการติดยูหรือของตนเอง เรื่องราวมีดังนี้

"สวัสดีครับ ก็...มาพบกันอีกนะครับ ก็...วันนี้ก็จะมาพูด..หลาย ๆ ท่านนะครับก็ได้ เคยได้ยิน เรื่องยูหรือกับเยาวชนนะครับ วันนี้ผมก็อยากจะมาพูดเรื่องนี้กันนะครับ ก็เพราะว่า ผมก็เป็นคนหนึ่งนะครับ ที่เคยติดยูหรือมาก่อนนะครับ ก็..สาเหตุ...สาเหตุของการติดยูหรือของผมนั้นก็ อายาก...ก็เลยอยากที่จะหยิบยกออกมาเล่าให้ท่านผู้ฟังทุกท่านได้รับทราบกันนะครับว่า สาเหตุของการติดยูหรือของตัวเองนั้นเกิดขึ้นจากอะไรนะครับ ก็คือ...ช่วงสมัยตอน เป็นเด็กหนอยนะครับ ก็..ผู้ปกครองครับ คุณพ่อ สูบบุหรี่ ก็ได้ใช้ไปซื้อยูหรือประจำนะครับ ได้ใช้ให้ตัวเองไปซื้อยูหรือ ทุกวันครับ แล้วทุกครั้งพ่อผมก็สูบบุหรี่ให้เห็น ทุกวันนะครับ ก็เลยได้ ได้เห็นภาพการสูบบุหรี่ของพ่อ ก็ทำให้ตัวเองนะครับ อายากลองสูบบุหรี่ขึ้นมาบ้าง ก็เริ่มต้นด้วยการ ด้วยความคุ้นเคยนะครับ ก็เลยหยิบกันยูหรือจากที่เขี่ยยูหรือของพ่อนะครับ มาลองจุดสูบก่อนนะครับ นั่นเป็นตอนแรกนะครับ แล้ว พอมาช่วงหลัง ๆ ช่วงเข้า ม.ต้น ก็ มาเริ่มคบเพื่อน แล้วเพื่อนก็สูบบุหรี่กันทุกคน ก็เลยสูบบุหรี่ ติดยูหรือมาตั้งแต่นั้นมาเลยนะครับ ก็เลยอยากที่จะหยิบยกออกมาให้ท่านผู้ฟังทุกท่านได้รับทราบกันนะครับว่า การ..การทำตัวเป็นแบบอย่างนั้น มีส่วนสำคัญมากนะครับ กับการที่ทำให้เยาวชนนั้น สามารถนำไปเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีได้นะครับ ก็อยากจะเตือนผู้ปกครองทุกท่านที่ได้ฟังตรงนี้ก็ เพื่อที่จะนำกลับไปคิดว่า ตัวผู้ปกครองควรจะทำ อย่างไรดี เกี่ยวกับบุตรหลานของท่านนะครับ ก็...ก็คงจะ...ให้แง่คิดได้ไม่มากนักน้อยนะครับ" (นื่องวิถิชย์, 18 ก.ย.44)

(3) นื่องกรรณ (ครั้งที่ 1)

เมื่อฝึกพูดครั้งที่ 1 นื่องกรรณไม่ได้ฝึก (เพราะติดเรียน กศน.) นี่จึงเป็นครั้งแรก นื่องกรรณเล่าเรื่องผี เรื่องราวเป็นดังนี้

"สวัสดีครับ ท่านผู้ฟังทุก ๆ ท่าน แล้วก็มาพบกันเป็นประจำกับรายการคลายเครียด 3 นาที ทุก ๆ วันเสาร์ของต้นเดือน จากที่ท่านทั้งหลายตรากตรำกับการทำงานจนหน้าดำ เมื่อท่านเปิดฟังรายการของเรา ท่านก็จะได้เสียหัวเราะของท่านทั้งหลาย กับจะได้หายเครียดกับการทำงาน ครับ วันนี้เราก็จะมาเสนอเรื่องครับ เรื่อง ผี ๆ ครับ มีอยู่ว่า วันหนึ่งครับ ตัวกระผมเองนะครับ ยืนรอรถอยู่ที่ป้ายรถแห่งหนึ่งครับ ซึ่งรถสายนั้นครับ ปกติเที่ยวสุดท้ายนี้ ก็จะเป็นเวลาเที่ยงคืน ครับสำหรับรถเที่ยวสุดท้าย แต่วันนั้นครับ ผมยืน รอรถ ก็เป็นเวลาเกือบจะตีหนึ่ง ตัวผมก็คิดในใจว่า ผมจะต้องตรอกแล้ว ผมนั้นก็หันมองซ้ายมองขวา อากาศก็เริ่มหนาว และวังเวงมากขึ้น ในจิตใจก็คิดมากเพราะว่ามันเป็นอะไรที่น่ากลัว ไม่มีผู้คนสักคน คิดว่าตัวเองคงจะตรอก ก็กวาดสายตามองซ้ายมองขวา เพื่อจะหาแท็กซี่ แต่อนิจจา รถแท็กซี่สักคันก็ไม่มี ไม่มีเลย ผมก็เริ่มเครียดหนักขึ้นเรื่อย ๆ แต่ความเครียดนั้นก็หายไป เมื่อมีรถเมล์มา แล้วผมก็ตั้งใจมาก ผมวิ่งไปทางฟุตบอล เพื่อที่จะรอรถเมล์ แต่ทำไมแปลกเหลือเกิน รถเมล์คันนั้นวิ่งช้ามาก ในเวลาตีหนึ่ง ซึ่งถนนเส้นนั้นก็ไม่มียูหรืออื่นเลย พอมาถึงในระยะสายตาที่ผมมองเห็นรถคันนั้น ผมมองเข้าไปในรถ ซึ่งตัวในรถนั้น คนขับก็ไม่มี แม้แต่คนนั่งก็ไม่มี ผมเริ่มขาสั่น ขนลุก กระดิกไปไหนไม่ออก ได้แต่หลับตาอโหสิกรรมให้รถคันนั้นเคลื่อนผ่านไปเรื่อย ๆ พอใกล้จะถึงช่วงท้ายรถ สำหรับที่คันนั้นจะผ่านมา ผมก็ได้ยินเสียงดัง ฮึม..ฮึม..เป็นเสียงที่น่ากลัวมาก ผมทำอะไรไม่ถูก รถผมมองไปอีกครึ่งหนึ่ง ก็ไม่มีแม้กระทั่งคนนั่งหรือคนขับ แต่ทันใดนั้น เมื่อไปถึงหลังรถต้นเสียง ผมก็ได้เห็น ได้เห็นกระเป๋ารถกับโซเฟอร์ เข็นรถอยู่

ข้างหลัง ผมรู้สึกโล่งใจมากที่ไม่ได้เจอผี เพราะว่าร่างเขาเสีย เขาเลยเข็นรถ เวลาของเราก็หมดแล้วนะครับ พบกับผมต่อไปได้ในวันเสาร์ทุกต้นเดือนครับ" (น้องกรรณ, 18 ก.ย.44)

(4) น้องณัฐพล

เล่าเรื่องชีวิตหลังตติยาเสพติดซึ่งทำรายการซึ่งต่อเนื่องกับการฝึกพูดครั้งที่ 1

"สวัสดีครับ ก็มาพบกับผมนะครับ กับรายการคุยเฟื่องเรื่องยานะครับ ครับก็มาต่อกันกับเมื่อคราวอาทิตย์ที่แล้วนะครับ ที่คุยว่าชีวิต เธอ..เริ่มต้นที่ตติยาเป็นอย่างไรนะครับ กลับมาวันนี้ จะมาคุยกันเรื่อง ชีวิตหลังการตติยานะครับ ครับก็จะมาเข้าเรื่องกันนะครับ ก็คงจะเป็นเรื่องของผมนะครับ ครับชีวิตหลังจากการตติยาของผมครับ ก็ไม่มีอะไรดีขึ้นมาเลยครับ ก็เป็นชีวิตที่เหมือนจะมีหวังนะครับ แต่จริง ๆ แล้วมันก็ไม่มีความหวังอะไรนะครับ เพราะว่าเราตติยาไปนะครับ มีเงินเท่าไรทั้งหมดนะครับ แต่ก็มาพบกับแสงสว่างครับ เมื่อตอนที่คุณแม่ครับ เธอ ได้คุยกับผมครับ ตกกลางคืนไว้ว่า เราจะเลิกยังไงดี คือเค้าคุยกับผมว่า จะทำยังไงให้ผมเลิกยาได้นะครับ ก็ เค้าก็โทรถาม เธอ 13 นะครับ แล้วก็ ถึงจะได้อ่านนะครับว่าที่โรง'บาล มีโรง'บาลที่ เธอ ยังรักษาเกี่ยวกับผู้ที่ตติยาเสพติดอยู่นะครับ ก็ ก็เป็น โรงพยาบาลธัญญารักษ์แห่งนี้ละครับ ครับ ทุกวันนี้ผมก็ยังอยู่ในโรงพยาบาลธัญญารักษ์ .นะครับ ก็มาอยู่ที่แรกก็รู้สึกกลัวเหมือนกันครับ ว่า เอ..เราไม่เคยเข้ามา คุณเราก็ไม่เคยเข้า แต่โรงพยาบาลธัญญารักษ์แห่งนี้เนี่ยะ ก็กลัวครับว่า มัน...จะปรับตัวเข้ากับคนอื่นไม่ได้ ฮะ แต่ หลังจากที่ได้อ่านการใช้ชีวิตอยู่ข้างในนั้นนะครับ ก็ทำให้รู้สึกว่า เธอ เป็นสิ่ง เป็นสิ่งที่ดีครับกับการใช้ชีวิตอยู่ข้างในนั้นนะครับ เธอ..ก็...ยังไงหว่า...ก็..คงจะพบกับอาทิตย์หน้าดีกว่านะครับ วันนี้ก็ ดีเจก็ ไม่สบายนะครับ ครับ สวัสดีครับ" (น้องณัฐพล, 18 ก.ย.44)

(5) น้องหมึก

พูดเรื่องการท่องเที่ยว โดยพาไปเที่ยวเกาะเกร็ด ซึ่งเป็นบ้านเกิดของตนเอง

"ครับ สวัสดีครับ วันนี้ก็กลับมาพบกับอีกครั้งครับ วันนี้ครับ ผมก็จะมานำเสนอเรื่องท่องเที่ยวครับ แห่งหนึ่งนะครับ ที่อยู่แถว ๆ บ้านผมนะครับ ก็อยู่ เป็น จังหวัดนนทบุรีนะครับ ก็สถานที่นี้ชื่อว่า เกาะเกร็ดนะครับ ก็ เป็นสถานที่ที่น่าท่องเที่ยวมากเลยนะครับ มีทั้งวัดเก่า และก็...เป็น..แถวนั้นก็ เป็นชุมชนของชาว...มอญนะครับ ที่อาศัยมาอยู่นานแล้วนะครับ ก็แถวบ้านผมก็อยู่ คลองลัด อยู่แถว ๆ คลองลัดนะครับ เป็นบ้านผมนะครับ ก็แต่ก่อนก็ยังไม่ครับ จะเป็นคลองใหญ่ ยาวอ้อมออกไปนะครับ แต่ก่อนก็มีรัชกาลที่ 5 นะครับ สมัยรัชกาลที่ 5 ครับได้มีการขุดคลองขึ้นมานะครับ เป็นคลองลัดนะครับ แต่ใครขุดนี้ ผมก็ไม่ทราบครับ ได้ข้อมูลมาแค่นี้นะครับ ครับก็สถานที่ท่องเที่ยวครับก็ มีทั้งสถานที่ท่องเที่ยวนะครับ มีร้านอาหารนะครับ และก็มี..อ่า..นะครับ ซึ่งอาหารนั้นอร่อยมากนะครับ เป็นอาหารพื้นเมืองของชาวมอญนะครับ อาหารที่ขึ้นชื่อคือปลาช่อนลุยสวนนะครับ สูตรดั้งเดิมนะครับ และก็เข้าไปในคลองใหญ่นะครับ ก็ถ้าใครสนใจครับ ก็จะนั่ง...จะเช่าเรือเที่ยวรอบเกาะก็ได้ นะครับ ก็จะไปไปที่คลองขนมหวานนะครับ ที่นั่นก็จะมีชาวบ้านนะครับที่ทำขนมหวานอยู่นะครับ เราก็จะเข้าไปหา เลือกซื้อได้เลยนะครับ ก็สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ละครับ เป็นที่น่าท่องเที่ยวมากเลยนะครับ ก็อยากจะให้ไปเที่ยว นะครับ ก็ สวัสดี..ก็วันนี้ครับ รายการของเราจะหมดเวลาแล้วนะครับ ก็ พบกันใหม่คราวหน้าครับ สวัสดีครับ" (น้องหมึก, 18 ก.ย.44)

(6) น้องอ้น

ฝึกพูดด้วยการทำรายการชื่อเดียวกับครั้งก่อน คือ "สายใยของครอบครัว"

"ครับ สวัสดิ์ครับ คุณผู้ฟังครับ พบกับผม กับรายการสายใยของครอบครัวครับ ความรักและความเอาใจใส่คือสายใยของครอบครัวครับ ผมก็จะมาพูดถึงครอบครัวของผมนะครับ ครอบครัวของผมก็เป็นครอบครัวที่เล็ก ๆ ที่ใช้ชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายครับ มีความรัก ความเข้าใจซึ่งกันและกันครับ มีปัญหาอะไรก็มักจะปรึกษากันก่อนนะครับ ผมก็เป็น ผมก็เป็นลูกคนที่ 2 ครับ จากลูกทั้งหมด 4 คนครับ และได้อยู่ใกล้ชิดกับพ่อแม่มากที่สุดครับ เพราะคนอื่นจะอยู่ที่ต่างจังหวัดกันหมดนะครับ ผมคนเดียวที่อยู่ใกล้พ่อแม่ครับ พ่อแม่ก็คอยเอา..ตามใจผมอยู่คนเดียวครับ ซึ่งผมก็ ก็ทำให้ผมเป็นคนที่คึกคักนะครับ ผมคบเพื่อน ไปไหนไปกัน ทำให้ผมก็ติดยาเลยนะครับ จากตรงนี้ก็ทำให้ทางบ้านเสียใจมากครับ ก็ไม่รู้จะทำไงครับ ก็เลย มีความคิดกันว่า จะมา จะพาผมมา...เลิกยาครับ เพื่อให้เป็นคนดีสู่สังคมต่อไปครับ ครับ เรื่องของผมก็...ไม่มีอะไรมากครับ ก็อยากจะบอกกับทุก..คุณผู้ฟังทุกคนว่า ครอบครัวทุกครอบครัวครับ ความรักความเอาใจใส่ ก็จะเป็นสายใยของ สายใยสายสัมพันธ์ของครอบครัวครับ" (น้องอ้น, 18 ก.ย.44)

(7) น้องแป้น (ครั้งที่ 1)

เมื่อครั้งฝึกพูดครั้งแรก น้องแป้นไม่ได้ฝึกเพราะไปตัดผม ครั้งนี้จึงเป็นการฝึกพูดครั้งแรก น้องพูดด้วยน้ำเสียงตื่นเต้นมาก เห็นได้ชัด ตะกุกตะกักจนพูดไม่จบ ขอหยุดพักก่อน ให้คนอื่นมาพูดก่อน แล้วจะกลับมาพูดอีกครั้งเป็นคนสุดท้าย

"สวัสดิ์ครับ มาพบกับผมนะครับ เออ..เออ..นะครับ ครับผมจะมากล่าว กล่าวเกร็ดเล็ก ๆ น้อย ๆ นะฮะ ของผู้ที่ติดยาเสพติดว่า อาการเป็นลักษณะยังไงนะครับ ครับ สังเกตง่าย ๆ ฮะ จากอาการเด็กที่เคย เด็กที่อาการ...ครับ..ครับลักษณะก็จะมอง...มองอย่างได้ชัดนะครับ คือ.....คือว่ามองแบบง่าย ๆ นะครับ...ขั้นแรกก็แบบ เด็กคนนั้นก็จะมีอาการแบบ.....สุขภาพจะ..ผอม..และโหมม....ใจจะ...จะมีอาการก้าวร้าวฮะ ครับ....พีครับ...พอก่อนครับ.. (ท่าทางตื่นเต้นมาก)" (น้องแป้น, 18 ก.ย.44)

(8) น้องศราวุฒิ (ครั้งที่ 1)

เมื่อครั้งฝึกพูดคราวก่อน น้องศราวุฒิไม่ได้ฝึก เพราะขาแพลง ไปรักษาตัวที่แผนกตรวจโรคทั่วไป น้องมีท่าทางตื่นเต้นมากเช่นกัน ทำให้พูดไม่จบ ขอพักก่อน

"ครับ สวัสดิ์ครับ วันนี้ มาพบกับผมนะครับ ครับ วันนี้ผมก็จะมาพูดคุยกับ ท่านผู้ฟังเรื่องวัยรุ่นกับการใช้ยาเสพติดนะครับ วัยรุ่นก็เป็นวัยที่...อ่อนไหวนะครับ เพื่อนก็มีอิทธิพลครับ มีอิทธิพล อย่างมากครับกับการ ต่อการตัดสินใจของ...ไปสู่อารมณ์ใช้ยาเสพติดนะครับ ก็...อย่าง..ตัวผมเองนะครับ ก็ ที่มาติดยาเสพติดก็ เพราะ เพื่อนชวนนะครับ เริ่มจากการที่ไปเที่ยวครับ ประมาณ 10 กว่าคนได้ครับ ก็เห็นเพื่อน ๆ ครับ ใช้ยาเสพติดครับ ผมเห็นครับ เห็นก็.....เกิดความคิดครับ อยากลองครับ..." (เอาหม้อกุ่มหัว และขอให้หยุดบันทึกเทป) (น้องศราวุฒิ, 18 ก.ย.44)

(9) น้องเอก

ฝึกพูดครั้งนี้ น้องเอกตั้งชื่อรายการว่า "เจาะลึกเบื้องหลัง"

"สวัสดีครับท่านผู้ฟัง ก็กลับมาพบกับผมเป็นประจำในรายการเจาะลึกเบื้องหลังนะครับ ก็เป็นรายการแรกที่จะนำท่านผู้ฟังไปพบกับผู้ที่เคยใช้ยาเสพติด ในโรงพยาบาลแห่งหนึ่งนะครับ เช่อก ผมก็ขอไม่ ่ไม่ระบุชื่อ นะครับ เอละครับเพื่อไม่ให้เป็นการเสียเวลา เราก็จะไปฟังเสียงสัมภาษณ์ของคนป่วยที่มารักษาในโรงพยาบาลนี้เลยนะครับว่า มีความคิดอย่างไรกับการมารักษาที่นี่นะครับ เชิญท่านแรกเลยนะครับ...ก็ผมก็เป็นคนหนึ่งนะครับที่ติดยาเสพติด และมีความรู้สึกดีครับ กับการที่มารักษาที่นี่ครับ เพราะว่่าที่นี่มีการเปิดใจกว้าง ยอมรับครับ เป็นที่ที่ดีครับ มีบรรยากาศที่ดีครับ ถ้า...ผู้ป่วยนะครับ มีอาการทางยาครับ ก็จะมีแพทย์มาช่วยเหลือครับ ให้กำลังใจครับ และที่นี่ก็มีกิจกรรมมากมายครับ ให้เราได้พัฒนาความรู้ ความสามารถและ ผมคิดว่าจะพยายามจะรักษาให้หายขาดจากโรคนี้ครับ ครับ ก็อยากจะฝากไว้กับท่านผู้ฟังครับ ถ้าท่านอยากหายขาดจากโรคภัยที่ไม่ มีใครรู้วิธีการรักษา ผมขอแนะนำให้ท่านเปิดใจให้กว้าง เพื่อที่จะก้าวไปสู่อนาคตที่ปลอดภัยจากยาเสพติด ก็ใคร เข้ามาได้เลยครับ ที่โรงพยาบาลแห่งนี้ครับ..." (น้องเอก, 18 ก.ย.44)

(10) น้องแป้น (ครั้งที่ 2)

น้องแป้นพูดเรื่องเดียวกับครั้งแรก ตื่นเต้นน้อยลงมาก สามารถพูดได้จนจบ แม้จะสั้นไปหน่อย

"ครับ สวัสดีครับ มาพบกับผมนะครับ ผมจะมากล่าวเกร็ดเล็ก ๆ น้อย ๆ ครับ ของผู้...ติดยาเสพติดซะ และสภาพ สภาพของผู้ติดยาเสพติดครับ มีลักษณะเป็นยังไงนะครับ ครับ...อืม..ลักษณะ...ลักษณะของผู้ที่เสพยาเสพติดนะซะ ชั้นแรกเลยครับ จะมีอาการกำว้าวซะ และจะ...มีอาการภายหลังคือ อาการออกได้ซะ คืออาการจะชูบผอม ครับ และ...ครับ..และสถานที่หรือจุดล่อแหลมนะครับ ของที่ไปมีผู้คุมของผู้เสพยาี่ซะ จะมีสถานที่บันเทิงครับ...จากสถานที่บันเทิงซะ สถานที่กลางคืนอย่างเช่น คลับ บาร์ อะไรเงี้ยะครับ ครับ ครับนี่ ก็คือเกร็ดเล็ก ๆ น้อย ๆ นะซะ จาก..ผมครับ ครับ ขอขอบคุณครับ" (น้องแป้น, 18 ก.ย.44)

(11) น้องศธาวุฒิ (ครั้งที่ 2)

น้องศธาวุฒิเปลี่ยนเรื่องพูด จากเรื่องเดิมเรื่องยาเสพติดกับวัยรุ่น มาเป็นเรื่องการท่องเที่ยวที่จังหวัดบ้านเกิดของตน ทำทางตื่นเต้นน้อยลงมาก และสามารถเล่าเรื่องได้จนจบอย่างราบรื่น

"สวัสดีครับ วันนี้ก็มาพบกับผมนะครับ กับรายการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยนะ ครับ ก็ขอแนะนำจังหวัดชัยนาทนะครับ ซึ่งเป็นจังหวัดบ้านเกิดของผมนะครับ จังหวัดชัยนาทก็อยู่ห่างจาก กรุงเทพฯไม่ไกลนะครับ ประมาณ 190 กว่าโลได้ครับ แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ๆ ก็มี อย่างสวนนกชัยนาทครับ เป็นสวนนกที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียนะครับ และก็จะมีการประกวดหุ่นฟางนกนะครับ ทุกเดือนกุมภาพันธ์นะครับ ภายในสวนนกก็จะมีนกต่าง ๆ มากมายนะครับ ก็จะมีกรงนกครับ ซึ่งปล่อยให้นักอภัยอยู่นะครับเป็นจำนวนมากครับ

เป็นทรงนกที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียเหมือนกันนะครีบ และก็เหมือนเจ้าพระยาครีบ เป็นเพื่อนที่กัน แม่น้ำเจ้าพระยานะครีบ เป็นเพื่อนที่สวยมากนะครีบ ในช่วงฤดูร้อนนะครีบ เดือนเมษายนนะครีบ น้ำจะลดลงนะครีบ เหลือแต่หาดทรายนะครีบ ก็ในช่วงสงกรานต์นะครีบ ใครมีโอกาสก็แวะไปเที่ยวเล่นได้นะครีบ ที่จังหวัดชัยนาทครีบ สำหรับตอนนี้เวลาของเราก็ได้หมดลงแล้วครีบ พบกันใหม่ในโอกาสหน้าครีบ" (น้องควาวูมิ, 18 ก.ย.44)

(12) น้องกรรณ (ครั้งที่ 2)

น้องกรรณให้ชื่อรายการครั้งนี้ว่า "เกร็ดความรู้"

"สวัสดีครีบ เรายังมาพบกันอีกแล้วนะครีบ เป็นประจำครีบ ทุกวันนะครีบ วันละ 3 นาทีครีบ กับรายการเกร็ดความรู้ครีบ เรา วันนี้ะครีบ ทางรายการเราก็ ได้มีเกร็ดความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับ...ซังข้าวโพดครีบ ซึ่งเป็น...ประโยชน์ของซังข้าวโพดนั้นนะครีบ เมื่อเรานำ สามารถนำมาใช้เป็นอาหารได้นะครีบ และปรุงเป็นอาหารได้อร่อย นะครีบ สำหรับซังข้าวโพดที่แกะเมล็ดข้าวโพดออกแล้วนะครีบ ก็มีประโยชน์นะครีบ ในการที่ใช้ดับกลิ่นรองเท้าครีบ ซึ่งวิธีการก็ง่ายมากครีบ ไม่ต้องใช้น้ำยาดับกลิ่นรองเท้าหรืออะไรนะครีบ เราก็ใช้ซังข้าวโพดนะครีบ ซึ่งแกะเปลือกหมดแล้ว ใส่ไว้ในรองเท้านะครีบ เท่านี้แหละครีบ มันก็จะ ซังข้าวโพดก็จะดูดกลิ่นเหม็นอับของรองเท้านะครีบให้ออกมาได้ครีบ โดยที่ประหยัดทั้งเงินและ...ทั้งเงินและค่าใช้จ่ายในการที่เราต้องมาซื้อน้ำยาดับกลิ่นรองเท้านะครีบ นี่ก็เป็นสาระเล็ก ๆ น้อย ๆ จากผมครีบ ก็วันนี้ ก็คงจะคุยกันเท่านี้ครีบ ก็จบครีบ" (น้องกรรณ, 18 ก.ย.44)

5.2 ผู้ร่วมวิจัยได้ฝึกการสัมภาษณ์ สำหรับสื่อวิทยุ เพื่อเพิ่มความมั่นใจ

5.2.1 น้องเอกกับน้องหมึก

(1) น้องเอกถาม น้องหมึกตอบ

เอก: ครีบก็จะมาถามคำถามข้อแรกกันเลยนะครีบ คุณเคยเลี้ยงสัตว์เลี้ยงชนิดไหนมาบ้างครีบ

หมึก: เลี้ยงแมวครีบ กระรอกครีบ

เอก: ครีบ แล้วคุณชอบสัตว์ชนิดไหนมากที่สุดครีบ ในที่คุณเลี้ยงมาครีบ

หมึก: แมวครีบ

เอก: คุณรู้สึกยังไงครีบ

หมึก: รู้สึกยังไงนี่หมายถึงอะไรครีบ

เอก: ที่ว่า ชอบมันเพราะอะไรอย่างเงี้ย

หมึก: อ้อ ก็เป็นสัตว์น่ารักครีบ ซี้เล่นครีบ แมวเป็นสัตว์ซี้เล่น อบอุ่น เวลาอยู่ใกล้ ๆ มันแล้วรู้สึกอบอุ่นนะครีบ มีความสุข

เอก: คุณก็เลี้ยงมันเป็นงานอดิเรกนะครีบ

หมึก: อ้อ ปกติผมก็ทำงานครีบ เวลาอยู่บ้านผมก็ทำงาน ก็..คอยให้อาหารมัน เล่นกับมันอยู่เรื่อย

เอก: คุณรักมันมากเลยสิครีบ

หมึก: อ้อ รักมากครีบ

เอก: ก็ ชอบคุณมากครีบ

(2) *น้องหมึกถาม น้องเอกตอบ*

หมึก : - คุณเอกครับ อยากถามว่า คุณเคยมีความรักไหมครับ

เอก : - เอ่อ เคยครับ เป็นความรักของเด็ก ๆ ครับ ในสมัยเป็นวัยรุ่นครับ

หมึก : - วัยรุ่นนี้อายุประมาณเท่าไรครับ

เอก : - ก็ประมาณสัก 17-18 ครับ

หมึก : - ไม่นั่นนี่ขอครั้งแรกครับ

เอก : - ก็นี่ละครับ ครั้งแรกครับ ประมาณ 17-18

หมึก : - และอาการ ความรักครั้งนั้นนะครับ คุณมีความรู้สึกยังไงบ้างครับ

เอก : - มีความรู้สึกที่ดีครับ ดีครับ

หมึก : - และความรักของคุณได้สมหวังไหมครับ

เอก : - ก็สมหวังครับ ในช่วงแรก ๆ ก็ดูทำยังไปได้สวยครับ แต่มา แต่พอมาพักหลัง ๆ ก็รู้สึกว่าคุณก็แตกคอครับ พออยู่ไปอยู่มา ได้ปีนึง ครับ ก็เป็นอันเลิกกันครับ

หมึก : - ไม่ทราบว่าเลิกกันเรื่องอะไรครับ

เอก : - ก็เค้าไปมีคนใหม่ครับ ผมก็เลย ..เนี่ยะครับ

หมึก : - ครับ ถ้าอย่างนั้นก็ขอแสดงความเสียใจด้วยนะครับ กับการผิดหวังของคุณเอกนะครับก็...

5.2.2 *น้องวิดิชย์ กับน้องอ้น*(1) *น้องวิดิชย์ถาม น้องอ้นตอบ*

วิดิชย์ : ครับ วันนี้เราก็จะมาสัมภาษณ์คุณอ้นนะครับ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของทางบ้านค้านะครับ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพขายข้าวแกงนะครับ เราก็จะมาสัมภาษณ์กันเลยดีกว่านะครับ ครับสวัสดิ์ครับคุณอ้นครับ

อ้น : ครับสวัสดิ์ครับ

วิดิชย์ : ครับ ที่บ้านคุณนี่หมายถึงว่า คุณแม่คุณนะครับ ขายข้าวแกงอยู่นะครับ ขายอยู่ที่ไหนครับ ตอนนี่

อ้น : ตอนนี่ก็ขายอยู่ที่หลักสี่ครับ เปิดบ้านขายครับ

วิดิชย์ : ครับ เปิดบ้านขายเหรอครับ เปิดขายเป็นร้านใหญ่ หรือว่าร้านเล็ก ๆ หรือเป็นร้านยังงี้ครับ

อ้น : ก็ ขายอยู่ในบ้านเลยละครับ ในบ้าน ยังงี้ละ เปิดบ้านขาย ขายอยู่หน้าบ้านนะ

วิดิชย์ : ครับ มีคนมาอุดหนุนวันหนึ่งนี้ ประมาณกี่คนครับ

อ้น : วันหนึ่งก็นับไม่ถ้วน เค้าขายช่วงเช้า และก็ช่วงบ่ายครับ 2 ช่วงนะครับ ช่วงเช้าก็ขายคนไปทำงาน และช่วงบ่ายก็ขายแบบพวกพักเที่ยงมากินข้าว...จะซื้อไปกินเย็นมั่ง อะไรอย่างเนี่ยะ

วิดิชย์ : ครับ และตอนเย็นได้ขายไหมครับ ตอนเย็น

อ้น : ช่วงบ่ายนี่ก็ขายถึง 2 ทุ่มนะครับ

วิดิชย์ : อ้อ นี่คือช่วงบ่ายนะครับ บ่ายยันสองทุ่มเลยนะครับ

อ้น : ครับ นั่นก็คือช่วงบ่ายครับ

วิดิชย์ : แล้วคุณคิดว่า แม่ของคุณนี่ทำกับข้าวฝีมือเป็นไง อร่อยไหมครับ

อ้น : อันนี้ก็ไม่รู้ คล้าย ๆ กินทุกวันมันก็

วิดิชย์ : รสชาติละครับ รสชาติ

อ้น: รสชาติมันก็ ดีครับ อร่อย

วิดิษฐ์: อร่อยนะครับ ครับก็ ก็เกี่ยวกับการทำงานนะครับ ก็อยากจะทราบว่ามีใครช่วยทำบ้างนะครับ มีคนช่วยกี่คนนะครับ และการเตรียมงานเป็นอย่างไรนะครับ

อ้น: ก็ แต่ก่อนก็มี แม่ผม ตัวผม และตัวแฟนผม 3 คนนะครับที่ทำกัน

วิดิษฐ์: ช่วยกันทำนะครับ

อ้น: ใช่ครับ ช่วยกันทำ และพอดีตอนนี้ผมออก ผมมารักษาตัวนี้ ก็มีแม่กับแฟนสองคนครับ

วิดิษฐ์: ช่วยกันทำหรือครับ อ้น: ครับ

วิดิษฐ์: ช่วยกันทำทั้งคุณะครับ ถ้าอย่างนี้ก็ งานก็คงหนักกว่าตอนที่คุณอยู่ใช่ไหมครับ

อ้น: ใช่ครับ

วิดิษฐ์: ครับ ก็วันหนึ่งนี้ขายได้ หมดทุกวันเลยไหมครับ

อ้น: ครับ มันก็ไม่หมดทุกวัน มีบางวันที่เหลือเหมือนกัน เอาไว้กิน

วิดิษฐ์: เหลือเยอะไหมครับ

อ้น: แล้วแต่บางวันนะ บางวันก็เหลือเยอะ เยอะมาก และบางวันก็ไม่เหลือเลย บางวันก็ไม่พอขาย

วิดิษฐ์: ถ้าเหลือเยอะมากนี่ มันขาดทุนไหมครับ

อ้น: ครับ ก็เราก็อุ่น อุ่นไว้ขายอีกวันหนึ่งได้ครับ เพราะแกงเราทำมา ไม่บูดครับ

วิดิษฐ์: อ้อ เหมอครับ ถ้าอย่างนั้น ผมก็คงหมคคำถามแล้วนะครับ ขอจบคำถามแค่นี้ก่อนนะครับ

(2) น้องอ้นถาม น้องวิดิษฐ์ตอบ

อ้น: ครับ เราก็คงจะมากถามคุณวิดิษฐ์นะครับ เกี่ยวกับการเข้ามารักษาตัวที่ โรงพยาบาลธัญญารักษ์นี่นะครับ จะถามเค้าว่ารู้สึกยังไงที่เค้ามารักษาที่นี่นะครับ เราก็คงจะถามเค้ากันเลยนะครับ สวัสดีครับคุณวิดิษฐ์ครับ

วิดิษฐ์: ครับ สวัสดีครับ

อ้น: ครับ เกี่ยวกับการมารักษาตัวที่โรงพยาบาลนี่นะครับ คุณมีความรู้สึกยังไงบ้างครับเกี่ยวกับมารักษาตัวที่นี่ครับ

วิดิษฐ์: ครับผม ก็รู้สึก ดีนะครับ เมื่อได้มารักษานะครับ แต่ก่อน ก่อนที่จะมารักษา ก็รู้สึกไม่ดี เกี่ยวกับโรงพยาบาลที่รักษาเสพติดนะครับ เพราะว่า ก็ เป็นที่รู้ ๆ กันอยู่นะครับ ก็คงไม่มีใครอยากมารักษาในโรงพยาบาลที่บำบัดรักษาเกี่ยวกับยาเสพติดนะครับ ก็ คงจะเป็นการอายนะครับ อายแล้วก็ไม่กล้า ที่จะยอมรับความจริงนะครับ ว่าตัวผมเองติดยาเสพติดมากกว่านะครับ

อ้น: ครับ เกี่ยวกับ เกี่ยวกับการมารักษาตัวที่นี่นะครับ คุณ คุณ คุณมี คุณคิดว่าคุณมีความตั้งใจสักกี่เปอร์เซ็นต์ครับ

วิดิษฐ์: ครับ ความตั้งใจ ของผมนะครับ เต็ม 100 % ตั้งแต่วันแรกที่ผมตัดสินใจเข้ามาแล้วนะครับ

อ้น: ครับ กับการรักษาตัวครั้งนี้ คุณคิดว่าคุณจะอยู่สักกี่เดือนครับ

วิดิษฐ์: ครับ ตอนนี้อยู่มา 3 เดือนกว่าแล้วครับ ผม ความตั้งใจของผมก็จะอยู่ 4 เดือนนะครับ ครบคอร์สครับ หนึ่งคอร์สนะครับ

อ้น: ครับ ผมก็อยากจะทราบว่ามารักษาตัวในศูนย์ชุมชนบำบัดแห่งนี้ หรือว่า fast model นี้เค้ารักษาตัวกันอย่างไรครับ

วิดิษฐ์: ครับก็ รักษาตัวกันยังไงครับ เอ้อ หมายความว่ายังไงครับ

อื่น: ก็แบบ วัน ๆ เนี่ยะครับ คำที่ต้องทำยังไงบ้างครับเกี่ยวกับ...การใช้ชีวิตอยู่เนี่ยะครับ ตั้งแต่เข้ายันเย็นเนี่ยะครับ

วิดิษฐ์: ครับ ก็ใช้ชีวิตเหมือนคนปกติทั่วไปเนี่ยะครับ ก็ไม่มีอะไรมากมายเนี่ยะครับ ก็ใช้ชีวิตอยู่ไปวัน ๆ หนึ่งเนี่ยะครับ

อื่น: ครับ แล้วเกี่ยวกับ กฎระเบียบแบบจริง ๆ จัง ๆ เลยนะครับ ของคุณนี่มีอะไรบ้างครับ

วิดิษฐ์: ครับ ก็ไม่ได้มีกฎระเบียบอะไรที่มันจริงจังมากมาย ที่มันถึงกับต้องซีเรียสมากมายเนี่ยะครับ ก็ไม่มีเนี่ยะครับ มันก็จะมีเป็นกฎของโรงพยาบาลมากกว่าเนี่ยะครับ ก็ไม่ใช่ยาเสพติดเนี่ยะครับ ไม่ก่อการทะเลาะวิวาท ไม่มีเพศสัมพันธ์ และก็ไม่มีลักขโมยเนี่ยะครับ ก็จะมีอยู่เท่านั้นเนี่ยะครับ

อื่น: ครับ ก็เกี่ยวกับการรักษาตัวที่นี้ ผมก็ได้รู้มานะครับว่า ก็พูดถึงคนอยู่มานานเนี่ยะ พูดถึงคนอยู่มานานเนี่ยะเนี่ยะครับ จะมีหน้าที่การงานหรือมอบหมายตำแหน่งหน้าที่ให้เนี่ยะครับ ไม่ทราบว่าคุณอยู่ในระดับไหนแล้วครับ

วิดิษฐ์: ครับ ผมก็อยู่ในระดับสูงแล้วเนี่ยะครับ ครับ

อื่น: สูงของคุณนี่ สูงระดับไหนแล้วครับ

วิดิษฐ์: ครับ ก็ได้เป็นคนระดับผิชอบเนี่ยะครับ

อื่น: ครับ คนระดับผิชอบนี่ต้องมี หน้าที่ ต้องทำอะไรบ้างเนี่ยะครับ

วิดิษฐ์: ครับ ก็ไม่ต้องทำอะไรเลยเนี่ยะครับ วัน ๆ หนึ่งเนี่ยะครับ ก็คงจะไม่ต้องทำอะไรมากมายเนี่ยะครับ ก็สั่งงานเนี่ยะครับ และก็คอยตรวจสอบสมาชิก ตรวจสอบหัวหน้าทีมงานเนี่ยะครับ ว่าเค้าทำงานเป็นอย่างไรบ้างเนี่ยะครับ และก็คอยดูแลเพื่อนสมาชิกเนี่ยะครับ ว่ามีความเป็นอยู่อย่างไร หรือว่ามีใครที่คิดยังไงบ้างเนี่ยะครับ อะไรบ้างเนี่ยะครับ จะได้เพื่อที่จะสอดส่องดูแล และส่งต่อขึ้นไปเป็นลำดับขึ้นไปอีกเนี่ยะครับ ว่าใครมีปัญหาอย่างไรเนี่ยะครับ

อื่น: ครับ ผมก็อยากจะทำทราบว่า คุณอยู่ครบกำหนด 4 เดือน อย่างที่คุณพูดแล้วเนี่ยะ และถ้าคุณออกไป ใช้ชีวิตโลกภายนอกเนี่ยะ คุณคิดว่า คุณจะห่างไกลจากมันได้ไหมครับ

วิดิษฐ์: ครับ คงจะห่างไกลได้มาก มากครับ

อื่น: ครับ งั้นก็ ผมก็ไม่มีอะไรจะพูดแล้วครับ ก็ขอขอบคุณคุณวิดิษฐ์มากเนี่ยะครับ

วิดิษฐ์: ครับ ไม่เป็นไรครับ ยินดีเสมอครับ สำหรับคุณเนี่ยะครับ

อื่น: ครับ ขอขอบคุณเนี่ยะครับ

5.2.3 น้องณัฐพล กับน้องสนธิ

(1) น้องณัฐพลถาม น้องสนธิตอบ

ณัฐพล: ครับ สวัสดีครับ ก็มาพบกันกับผมเนี่ยะครับ ณัฐพล เนี่ยะครับ กับรายการเจาะใจครับ ครับ วันนี้ผมจะมาพาท่านผู้ฟังครับ ไปพบกับ ร่วมฟังการสนทนาระหว่างผม กับบุคคลที่เคยติดยาเสพติดมาก่อนเนี่ยะครับ ครับ เราจะไปฟังกันเนี่ยะครับว่า เค้ามีความรู้สึกอย่างไรเนี่ยะครับ ครับ ก็มาเข้าสู่ คำถามแรกเลยเนี่ยะครับ เอ่อ อยากจะถามคุณเนี่ยะครับ ว่าก่อนที่คุณจะใช้ยาเสพติด ไม่ทราบว่า คุณทำอะไรอยู่ครับ

สนธิ: ก็ ก่อนที่จะติดยาเสพติดเนี่ยะครับ ก็ ตัวผมเองก็ เป็นนักศึกษาครับ

ณัฐพล: เอ่อ แล้วหลังจากที่ใช้ยาเสพติดครั้งแรกไปแล้ว คุณมีความรู้สึกอย่างไรครับ

สนธิ: เอ่อ ครั้งแรกที่ติดยาเสพติดก็...รู้สึก กระบี่กระเบว่าขึ้นมาเนี่ยะครับ ทำ..อะไรได้ ดีกว่าที่คิด และมันก็หัวสมองมันก็รู้สึกแฉะเนี่ยะครับ

ณัฐพล: เอ่อ ไม่ทราบว่า คุณเอ่อ ที่ มหาลัยที่คุณเรียนอยู่เนี่ยะ คุณทราบข่าวว่า...การขาย ยาเสพติดมาจากที่ไหนครับ

สนธิ: มาจาก คนที่ เป็นลูกพี่ลูกน้องกัน ที่เรียนอยู่ก่อนนะสะ คำเป็นคนแนะนำที่ให้ว่า คือว่าเค้าจะเป็นคนที่ซื้อให้เลย

ณัฐพล: แล้ว กับสังคม กับเพื่อนในมหาลัยละครับ เออ กับสังคมในนั้นละครับ เค้ามีความคิด แตกต่างอย่างไรกับคนที่ใช้ยาเสพติดละครับ

สนธิ: ก็คือ ที่ในมหาวิทยาลัย ตรงนี้ก็คือ ในกลุ่มเพื่อนที่เรียนอยู่ปีเดียวกันก็จะ จะ..ส่วนมากก็จะใช้ยาเสพติดกันทุกคน ก็จะมีความคิดเห็นที่ตรงกัน เป็นส่วนใหญ่ 90% คือก็..ก็จะใช้กันหมด

ณัฐพล: แล้วไม่มี ไม่มีเลยหรือครับ กลุ่มที่มามองเราว่ากลุ่มนี้ใช้ยาเสพติด ไม่ดีนะ อะไรอย่างนี้

สนธิ: จากที่อยู่ จากที่มหาวิทยาลัย..ไม่มีครับ

ณัฐพล: แปลกนะครับ ครับ แล้วคุณคิดยังไงสะ เกี่ยวกับชีวิตของคุณที่ติดยาเสพติดว่าจะเลิกได้หรือเลิกไม่ได้ เคยคิดไหม

สนธิ: ก็คิดว่า ตัวเราเองต้องเลิกได้ในวันหนึ่ง แต่ก็คือตอนนั้นตัวสนธิเองก็พยายามจะเลิกให้ได้ ก็คือตัวเองทำได้ใกล้ที่จะทำสำเร็จขึ้นมาแล้ว

ณัฐพล: แล้วกับอนาคตละครับ เคยวางแผนเกี่ยวกับอนาคตตัวเองไว้บ้างรึเปล่า

สนธิ: คือ อนาคตตัวเองก็ ที่วางแผนไว้ก็คือว่า เรียนจบมหาวิทยาลัย ก็ไปต่อปริญญาโทให้จบ และก็ตัวเองก็จะลองต่อ ตัวเองจะลองทำงานเป็นไกด์ดูก่อน และก็ลองสอบเป็นสจ๊วต ถ้าตัวเองติด ถ้าตัวเองมีเงินทุนก็อยากจะเปิดบริษัททัวร์ หรือบริษัทขายตัวเครื่องบิน อะไรทำนองเนี่ยะ

ณัฐพล: ก็คงจะถามมาพอสมควรแล้วนะครับ ก็อยากจะฝากกับคุณนะครับ อยากจะเป็นกำลังให้กับการเลิกยาเสพติดนะครับ ก็อยากจะเป็นกำลังใจให้นะครับ ครับสำหรับวันนี้ละครับ ก็ต้องขอขอบคุณคุณสนธิมากนะครับ ก็อยากจะฝากกับท่านผู้ฟังนะครับ ว่าเรา ทางรายการเราไม่อาจจะเอ่ยชื่อได้นะครับ ครับก็ จบกันตรงนี้นะครับ สวัสดีครับ

สนธิ: ครับ สวัสดีครับ

(2) น้องสนธิถาม น้องณัฐพลตอบ

สนธิ: สวัสดีท่านผู้ฟังทุกท่านนะครับ วันนี้ พี่สนธิก็ได้ออกมาออกสถานที่นะครับ ก็จะมาสัมภาษณ์คนบุคคลหนึ่งนะครับ เกี่ยวกับการที่ เค้าได้ติดยาเสพติดนะสะ กับการรักษาตัวของเค้า ที่นี้ เราก็ไม่สามารถที่จะเอ่ยนามเค้าได้นะครับ ก็ เราก็มาพบกับเค้าเลยนะครับ

ณัฐพล: ครับ สวัสดีครับ

สนธิ: ครับ ก็ อยากจะถามว่า คุณมารักษาในเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติดนี้ คุณติดยาอะไรมาครับ

ณัฐพล: อ้อ ยาบ้าครับ

สนธิ: แล้วคุณมารักษาตัวในโรงพยาบาลนี้ เป็นครั้งที่เท่าไรแล้วครับเนี่ยะ

ณัฐพล: เป็นครั้งที่ 2 ครับ

สนธิ: ครั้งที่ 2 นะครับ แล้วทำไมถึง ครั้งแรกคุณถึง ไม่สามารถที่จะเลิกได้ละครับ

ณัฐพล: ก็ ก็ไม่ทราบครับ คงครั้งแรก คงใช้เวลาอยู่ข้างในศูนย์นี้ น้อยไปครับ

สนธิ: อยากให้คุณบอกเกี่ยวกับครั้งแรกที่คุณมารักษาตัวในโรงพยาบาลนี้ เออ อยากจะถามคุณว่าเป็นยังไงบ้างครับ ในศูนย์นั้นเป็นยังไงบ้างครับ

ณัฐพล: เออ ครั้งแรกที่เข้ามาครับก็ ไม่ทราบว่า เกี่ยวกับทางโรงพยาบาลหรือเกี่ยวกับทาง พฤติกรรมครับ

สนธิ: เอ่อฮี้ คือ คำวางแผนยังไงครับ คุณใช้ชีวิตอยู่ใน..ครั้งแรกนั้น ประมาณกี่วันนะครับ อะไรประมาณนี้

ณัฐพล: อ้อ ครับ ก็ จากครั้งแรกนะครับ ครั้งแรกก็จะเป็นระบบแบบ PC นะครับ แบบศูนย์ชุมชนนะครับ ก็จะเป็นการนอนพิชยา 14 วัน และก็อยู่จุงใจอีก 7 วัน รวมกันแล้วก็ 21 วันนะครับ ก็จะจบคอร์สนะครับ ถึงจะกลับบ้านได้

สนธิ: ในช่วงที่คุณอยู่ใน ถอนพิษยา 14 วันนี่คุณ ได้ทำอะไรใหม่ครับ ในกิจกรรม ใน 14 วันนี่

ณัฐพล: ครับก็ คงจะ ทำอะไรมาก ทำอะไร ไม่ค่อยมากครับ เข้าก็..มีออกกำลังกายบ้างเล็กน้อยนะครับ แล้วก็ ตอนสาย ๆ ก็จะมีเข้ากลุ่ม เพื่อที่ไม่ให้เราอยู่เฉยนะฮะ ก็คงจะมีแค่นี้ฮะ เข้ากับ กลางวัน

สนธิ: จากการที่คุณอยู่ 14 วัน ในช่วงถอนพิษยา แล้วคุณก็มาอยู่ในช่วงของจุงใจนะครับ ในช่วง จุงใจนี้ มีกิจกรรมอะไรทำใหม่ครับ

ณัฐพล: เอ่อ จุงใจนี้ จะมีกิจกรรมทำเยอะกว่าครับ มันก็จะเป็น เป็นศูนย์ที่แบบว่าตัดยามาแล้วนะครับ เราไม่ได้ใช้ยาจากทางโรงพยาบาลนะครับ คือจะคล้าย ๆ แบบว่า จะมีกลุ่มอะไรต่อมิอะไรมากขึ้นนะครับ จะออกมาทำงานข้างนอกบ้าง อะไรบ้างนะฮะ

สนธิ: ก็คือจากงานที่เค้าทำนี่ ก็คือ เป็นงานประเภทไหนฮะ คุณจะพอบอกได้ไหมครับ

ณัฐพล: ก็มันจะเป็นงานเกี่ยวกับพวกเอ่อ ถางหญ้า เสียฮะ

สนธิ: อ้อ เป็นงานบำบัดอย่างนึงนะฮะ แล้วก็ใน 21 วันที่คุณอยู่นะฮะ ในครั้งแรกคุณก็ได้ออกไป แล้วคุณก็ได้ใช้ยาเสพติด แล้วคุณก็กลับเข้ามาอยู่ในโรงพยาบาลแห่งนี้ก็อีกครึ่งนึงใช้ใหม่ครับ ในครั้งนี้คุณ อยากให้คุณเล่าเกี่ยวกับว่า ในการที่คุณมาอยู่ครั้งนี้มันแตกต่างจากครั้งที่แล้วใหม่ครับ

ณัฐพล: ก็แตกต่างกันมากครับ จากครั้งที่แล้วนี่จะมีความรู้สึกที่กลัว ๆ ครับ แล้วก็ มีความรู้สึก ไม่ค่อยอยาก จะอยู่ครับ เพราะคิดว่าตัวเองคงเลิกได้แล้ว ใช้เวลาแค่ 21 วัน ก็เลิกได้ฮะ กับการมาครั้งที่ 2 นี้ ทำให้ตัวเองรู้เลยว่า เอ่อ การเลิกยาเสพติดมันต้องใช้เวลา ให้มากขึ้น

สนธิ: ใน ในการเข้ามารักษา ครั้งนี้ก็ ใช้เวลาที่วันครับ ในการอยู่

ณัฐพล: ครับ ก็ เอ่อ ที่ดูมา ที่กฏนะครับ คอร์สนึงก็ประมาณ 4 เดือนครับ

สนธิ: 4 เดือนนะครับ ช่วงนี้คุณอยู่มาได้กี่ ก็วันแล้วครับ

ณัฐพล: ก็เดือนกว่าแล้วครับ

สนธิ: เดือนกว่านะครับ กิจกรรมในการเข้ามาครั้งนี้ ได้ข่าวว่าเค้าได้เปลี่ยนเป็นรูปแบบของชุมชนใหม่นี้ 4 เดือนใช้ใหม่ครับ ก็มีกิจกรรมอะไรที่ คุณคิดว่ามันจะดีกว่าการที่มาอยู่จุงใจในครั้งแรก รีเบลา ที่คุณมาอยู่ภายในเดือนหนึ่งนี้

ณัฐพล: เอ่อ ผมคิดว่ามันก็ไม่ ไม่ต่างกันเท่าไรนะครับ เพียงแต่จะมีอะไรที่ไม่ค่อยเหมือนกัน คือว่าเรามาอยู่ครั้งที่ 2 นี้ เราเสียเงิน เสียเงินมากขึ้นครับ แต่รูปแบบก็ ยังคงรูปแบบเดิมอยู่ครับ

สนธิ: คือว่ายังคงรูปแบบเดิมอยู่นะครับ เอ่อ ...โอเค แล้วก็..วันนี้ก็ขอขอบคุณคุณคุณมากนะครับที่ให้ สาระและความรู้ เกียรติเล็ก ๆ น้อย ๆ อะไร กับการเป็นอยู่ในโรงพยาบาลแห่งนี้ครับ ครับขอบคุณมากครับ

5.2.4 น้องกรรณ กับน้องแป้น

(1) น้องกรรณถาม น้องแป้นตอบ

กรรณ: ครับคุณแป้นครับ คุณใช้ยาเสพติดประเภทอะไรครับ

แป้น: อ้อ มาขั้นแรก..ของที่ผมเสพยามาก่อนเลยนะครับ เริ่มจากบุรี่ครับ

ภรรณ: ครับ เริ่มจากนูหรี แล้วทำไมชีวิตคุณถึงหักเหไปใช้ยาบ้าได้ครับ

แป้น: เพราะ...เพราะเป็นความที่อยากลองมากกว่านะครับ

ภรรณ: เป็นความที่อยากลองของตัวเองใช่ไหมครับ

แป้น: ใช่ครับ

ภรรณ: มีใครมาบังคับไหมครับ กับการใช้ยาเสพติด

แป้น: ไม่มีอะ...แต่มี...เพื่อนได้มาถาม ถามว่าอยากลองรีเปล่า ให้ลอง ให้ทดลองดูนะอะ

ภรรณ: คือเพื่อน ๆ ชักชวน

แป้น: อะ ครับผม

ภรรณ: แล้วตอนที่เราลองนี้ เราคิดยังไงครับ ถึงได้ไป..ทำตามคำชวนของเพื่อน

แป้น: ก็...เพื่อนบอกว่า ครั้งเดียวคงไม่ติดหรอกนะครับ ผมก็เลยลองดู

ภรรณ: หลังจากทดลองใช้ยาบ้าแล้วคุณรู้สึกอย่างไรครับ ในครั้งแรกนะ

แป้น: ก็รู้สึกสนุกอะ เหมือนว่า เหมือนว่ามันมีแรง มีพลังอะไรขึ้นมาอะอะ ชักสนุก ใจถึง อะไรทำนองนี้

ภรรณ: ตั้งแต่นั้นมา คุณก็เริ่มใช้มาเรื่อย ๆ เลยรีเปล่า

แป้น: ก็ ใช้มาตั้งแต่เรื่อย ๆ อะ แต่ยังไม่เป็นเวลาติดกัน

ภรรณ: แล้วคุณคิดว่า มัน จะติดไหมครับ ในช่วงแรก

แป้น: คิดว่าไม่ติดอะ คิดว่า ก็ คิดในใจคิดอยู่ว่า ไม่ติดอะ

ภรรณ: แล้วหลังจากที่คุณใช้ยาเสพติดมาเป็นเวลานานแล้ว ชีวิตคุณเป็นยังไงบ้างอะ

แป้น: ก็...ก็รู้สึก..ว่ามันจะค่อนข้าง มีอาการติดอะ และก็ค่อย ๆ ติดอย่างรุนแรงมาเรื่อย ๆ อะ

ภรรณ: ติดยังไงอะ ที่ว่า รู้ตัวว่าเราติดเพราะอะไรครับ ถึงได้รู้ตัวว่าเราเริ่มติดยาแล้ว

แป้น: ก็ คือว่ามีอาการ อยากจะใช้มันขึ้นมาอะอะ มันเหมือนกับ อยู่ในจิตใต้สำนึกเลยอะ

ภรรณ: ครับ แล้วคุณ ในการที่คุณติดยาเสพติด ชีวิตคุณได้รับผลกระทบอะไรบ้างครับ

แป้น: ก็...ผลกระทบ ก็หลายอย่างนะอะ เรื่องอนาคต เรื่องการศึกษา ผมย้ายโรงเรียน คือเรียนไม่จบนะครับ คือ ย้ายโรงเรียนมาเรื่อย ๆ 3 โรงเรียน

ภรรณ: ครับแล้วสาเหตุที่..สาเหตุที่เรียนไม่จบนี้เพราะอะไรครับ

แป้น: เพราะยา ผมคิดว่าเพราะเป็นยาเสพติดมากกว่าอะ คือ มุ่ง คือ ใจผมมุ่งจะหามันอย่างเดียวอะอะ ทำให้ ต้อง แบบ ต้องโดดเรียนหรือว่า เพื่อจะไปหามันนะอะ

ภรรณ: แล้วผลกระทบกับทางครอบครัว..และเมื่อเขารู้ว่าคุณติดยาเสพติดแล้ว คุณเป็นยังไงครับ

แป้น: ครับ คำก็...ไม่มีความเชื่อถือในตัวผมอะ

ภรรณ: เพราะสาเหตุอะไรครับ ทำให้เขาไม่เชื่อถือเราครับ

แป้น: ก็ เพราะเขารู้ว่าผมนะ ติดยาอะ ครับ ก็คือ โทกเค้าครับว่า ถ้า..เป็น..คือ..ใครที่ติดยานะอะ คือว่าจะโกหก จะทำอะไร เพื่อจะได้เงินมาซื้อยา ทำได้ทั้งนั้นเลยครับ คำเลยหมดความเชื่อถือในตัวผมไปนะอะ

ภรรณ: แล้ว... ผลกระทบกับทางเพื่อนล่ะครับ เราเข้ากับเพื่อน ๆ ได้ไหมครับ เมื่อเราติดยาเสพติด

แป้น: อืม...หมายถึงเพื่อน ๆ ทาง..

ภรรณ: เพื่อน ๆ เรานะอะ ที่เราคบกันมาเงีอะ เมื่อรู้ว่าเราติดยาเสพติดแล้ว เป็นยังไงบ้าง กับตัวเรา

แป้น: ก็..เค้าก็..ห่างไปซะ ก็คือตัวผมก็ไม่ได้คบกับพวกเพื่อนที่ไม่ได้เสพยา แต่ก็หันมาคบกับทางเพื่อนที่เสพยาด้วยกัน

กรรณ: คือเปลี่ยนกลุ่มเพื่อนที่คบไป

แป้น: อะ เปลี่ยนกลุ่มครับ

กรรณ: และหลังจากที่คุณเสพยา มั่วซุ่มกับเพื่อน ๆ แล้ว ผลกระทบทางสังคม กับบุคคลภายนอก หรือรอบข้าง คุณคิดว่า เขามองคุณในแง่ไหนครับ

แป้น: เอ่อ มองในแง่ไม่ดีครับ

กรรณ: เพราะอะไรครับ เพราะอะไรคุณคิดว่าเขามองคุณในแง่ไม่ดีครับ

แป้น: ก็..เพราะ เราเป็นคนที่ดีดยาไปซะ ก็คือ...

กรรณ: เป็นคนที่ดีดยาแล้ว...ตัวคุณคิดยังไงครับ ถึง..คิดว่าการดีดยานั้น ในเมื่อคุณรู้ว่าไม่ดีแล้ว ในระหว่างที่คุณดีดยา คุณคิดใหม่ครับว่าคุณจะเป็น จะปฏิบัติตัวให้ปกติ เหมือนกับคนอื่นที่ไม่ได้ดีดยา คุณเคยคิดใหม่ครับ

แป้น: เคยคิดอะ แต่ถ้า...เคยคิดอะ เคยคิดหลายครั้งครับ แต่ลองทำดูแล้วมันทำไม่ได้ซะ

กรรณ: แล้วคุณ ลองทำแล้ว ลองทำไม่ได้ ที่บอกว่าลองทำแล้ว ลองทำยังไงครับ

แป้น: คือว่า หักดิบเองครับ

กรรณ: คือว่า หักดิบนี่คือ การอดยาโดยไม่ใช้ยาอะไรช่วยใช่ไหมครับ

แป้น: ครับ ใช่ครับ

กรรณ: ครับ การหักดิบของคุณก็ไม่มีผล คือคุณทนไม่ไหวใช่ไหมครับ

แป้น: ครับ ทนไม่ไหวอะ

กรรณ: แล้ว คุณได้เห็นไปคุยกับทางครอบครัวบ้างไหมครับ กับพ่อแม่ อะไรอย่างนี้

แป้น: ก็ หันไปคุยกับทางครอบครัวอะ ก็ให้ตกลงกันนะอะ ว่าผมจะ ดัดสันใจเลิกยา ก็คือ เค้าให้ เค้าพามาสถานบำบัด

กรรณ: หลังจากที่คุณเข้ารับการบำบัดแล้ว คุณคิดยังไงกับการที่คุณเลิกยาเสพติดได้

แป้น: ก็รู้สึกดี ดีซะ คือทางบ้านก็ให้ความเชื่อถือ แล้วก็...ให้ความ...เชื่อถืออะ คือ..เค้าให้ความไว้วางใจซะ ตอนที่ผมกลับบ้านอย่างเงี้ยะ

กรรณ: แล้วคุณคิดจะหวนกลับไปหามันอีกไหมครับ เมื่อคุณเจอกับปัญหาอะไรก็แล้วแต่ ที่คุณไม่สบายใจ

แป้น: ครับ ผมก็คงไม่หวนกลับไปอีกนะอะ เพราะถ้าผมหวนกลับไป มันก็จะเป็นเหมือนแต่ก่อนนี่อะ คือล้มเหลวในชีวิต ล้มเหลวในการเรียน และก็..ในด้านหลาย ๆ อย่างอะ ทางครอบครัวก็ คงจะไม่มีควมไว้วางใจผม มากขึ้นกว่าเดิมอะ

กรรณ: ครับ ก็ชอบคุณคุณแป้นมากนะครับที่ให้การสัมภาษณ์ครับ

(2) นื่องแป้นถาม นื่องกรรณตอบ

แป้น: ครับ คุณกรรณครับ คุณเริ่มใช้ยาเสพติด มีสาเหตุอะไรครับ

กรรณ: คือ สาเหตุก็ อยากลองครับ เพราะว่า เพื่อนนำมาให้ดูครับ และความที่อยากรู้อยากลอง ก็เลย ลองตามเพื่อนชวนครับ

แป้น: นั่นครั้งแรกเลยหรือครับ ที่ลอง

กรรณ: ครั้งแรก ?

แป้น: ที่ว่านำมาครั้งแรก คุณก็ลองเลยหรือครับ

กวรรณ: ก็ลองเลยครับ เพราะว่า เห็นเพื่อนเขาชวนแล้วก็ อยากจะรู้ว่ามันเป็นยังไง ก็เลยลองตั้งแต่วินาทีแรกที่เขาชวนนะ

แป้น: และคุณ อากาธา มันเป็นไง

กวรรณ: อากาธาครั้งแรก มันก็ คิดว่า มันมีกำลัง มีความตื่นตัวอะไรดี ก็เลยติดใจครับ ก็เลย ก็คิดว่าตัวเองนั้นคงไม่ได้ติดครับ ก็เลยลองมาเรื่อย ๆ

แป้น: อืม..ครับ และ เรื่องชีวิตที่ผ่านมาอะ...ชีวิตที่ใช้ยาเสพติด

กวรรณ: ที่ใช้ยาเสพติดอยู่ มันก็ล้มเหลวอะ ชีวิตผมมันก็ไม่ได้ประสบความสำเร็จอะไรเลยสักอย่าง

แป้น: และสิ่งใดละครับ ที่คุณคิดว่า ไม่ประสบความสำเร็จเลยนะครับ

กวรรณ: ก็ อย่างแรกเลยก็คือ เรื่องการเรียนครับ ผมเรียนไม่ได้เพราะผมติดยาเสพติดอยู่ครับ สาเหตุที่เรียนไม่ได้กับการติดยานั้นก็คือ คนติดยาทุกคนนั้นคือ จะแสวงหาแต่ยา คือ...จะไม่สนใจเรื่องใดครับ ขอให้ได้เสพก่อนครับ เรื่องอื่นไว้ว่ากันทีหลัง แล้วก็เรื่องต่อ ๆ มาที่ล้มเหลวก็ จะเป็นเรื่อง ง ว่าจะทำอะไรก็แล้วแต่ ตั้งใจทำอะไร บางสิ่งบางอย่างที่เราตั้งใจทำมันก็...ไม่เกิดประสบความสำเร็จ คือว่าจะล้มเหลว จากที่เราใช้ยาเสพติด ทุกอย่างก็เลยไม่มีอะไรที่จะสำเร็จเลยครับ

แป้น: ครับแล้วคุณติดยามาเป็นเวลาที่ปีครับ

กวรรณ: ครับผม ติดยามาก็เป็นเวลา 5 ปีครับ

แป้น: และก็ทางครอบครัวของคุณได้ทราบ ตอนคุณ...คุณ...ได้..คุณได้ติดยานานหรือยังอะ

กวรรณ: ครับ ก็ทราบมาตั้งแต่ คือช่วง ประมาณผมติดมาได้ปีกว่าครับ ซึ่งทราบจากทาง รร.ครับ เป็นคนโทรไปบอกที่บ้านครับ ว่า ผมเริ่มใช้ยาเสพติดครับ ที่นี้ครับ ผมก็ รู้สึกว่า เขาจะรู้แล้ว ผมก็เริ่ม..หันหน้าเข้ามาคุยกับผม พ่อแม่ก็จะเข้ามาคุยกับผมว่า เพราะอะไร

แป้น: ครับ แล้วทาง รร. เค้าทราบได้อย่างไรครับ

กวรรณ: ครับ ก็คือ สาเหตุที่ทราบก็คือ ผมเข้าไปพบกับคนติดยาเสพติด แล้วได้โดนจับได้เรื่อง สูบบุหรี่ในห้องน้ำครับ

แป้น: อ้อ แสดงว่าใน รร. ก็มีกลุ่มที่ติดยาเสพติดอยู่

กวรรณ: ครับ ก็จะมีครับ ผมก็คลุกคลีกับเพื่อนที่ติดยาเสพติด

แป้น: ครับ และกับเพื่อน ที่เราคบมา ที่ไม่เสพล่ะครับ

กวรรณ: ก็ผมก็เลิกคบกับเพื่อน ที่เป็นเด็กเรียน เพื่อนที่ไม่เสพล่ะ ผมก็คือ ออกห่างจากพวกเขา มา คบกับเพื่อนที่ติดยาแทนครับ

แป้น: แล้วความคิดทางครอบครัวคุณ คิดกันอย่างไรบ้างครับ

กวรรณ: ตอนผมติดยาเสพติด เค้าก็คิดว่า ผมคงจะ พลาดไปอะไรอย่างเงี้ยะครับ แต่การไว้วางใจก็ มีน้อยลงไปครับ เพราะว่าติดยาเสพติดครับ เค้าก็ พยายามมาพูดคุยครับ พยายามหาเหตุผลอะไร ที่ไม่ใช่อารมณ์ เข้ามาพูดคุยกันครับ

แป้น: แต่ก่อนที่คุณจะเข้ามาสถานแห่งนี้ ทางบ้านคุณพูดคุยว่าอย่างไรบ้างครับ

ภรรณ: ผมก็เป็นฝ่ายร้องขอไปครับ ว่า อยากจะมาเลิกครับ เพราะผมคิดว่า อยากจะลองสักครั้งนึงครับ มีชีวิตธรรมดาที่เหมือนคนที่ไม่ติดยาเสพติด ครับ ก็อยากจะ...เป็นคนดีอยู่ ก็เลย..ปรึกษาพ่อกับแม่ครับ ก็เลยพากันมาที่สถานบำบัดครับ เป็นครั้งแรกเลยครับ

แป้น: ครับ สำหรับครั้งนี้ก็คือ

ภรรณ: เป็นครั้งที่ 9 ครับสำหรับการบำบัดครับ

แป้น: ครั้งที่ 9 ครับ ครั้งแรกคุณไปบำบัดที่ไหนครับ

ภรรณ: ครั้งแรกนี่ ผมไปบำบัด ก็ ที่สถานพยาบาลปัญญาพิศภัยครับ กับการบำบัด คอร์สหนึ่ง 12 วันครับ สำหรับคนมา สำหรับผู้ที่ติดยาครับ ครับ ตอนนั้นเราคิดว่า เราเลิกได้แล้วครับ แป้นเดียวเราก็เลิกได้แล้วครับ ระยะเวลาคือ ยังไงก็แล้วแต่ ผมอยากกลับบ้านมากครับ ผมไม่มีการอยู่คอร์ส 2 คอร์ส 3 คอร์ส ผมขอแม่ ให้รับผมกลับบ้าน

แป้น: แล้วยังมีครั้งที่ 3 ที่ 4 เนี่ยะ แล้วทำไมคุณถึงกลับไปเสพอีกล่ะครับ

ภรรณ: ที่ผมกลับไปเสพครับ เพราะสาเหตุที่ติดครับ แต่ละรอบมันไม่เหมือนกันครับ ผมคิดว่าระยะเวลามันไม่มากครับ ไม่กี่วัน ผมกลับไปก็เจอเพื่อนเก่า ๆ เพื่อนชวน สำหรับเหตุผลก็คือ ผมอยากเที่ยว พอผมไปเที่ยว ผมก็เจอเพื่อน ๆ เจอกับสภาพแวดล้อมเก่า ๆ ครับ

แป้น: ครับสภาพแวดล้อมเก่า ๆ

ภรรณ: และใช้เวลาเพียงไม่กี่วันครับ

แป้น: และมาครั้งนี้เป็นครั้งที่ 9 รีเปล่าครับ

ภรรณ: ครับครั้งที่ 9 ครับ ซึ่งเป็นครั้งที่นานที่สุดสำหรับผมครับ คือผมอยู่มาแบบ

แป้น: แล้วคุณคิดว่ายังไงครับ กับครั้งที่ 9 นี้ ถ้ากลับไปคุณสมารถที่จะทำ

ภรรณ: ผมคิดว่าผมเบื่อแล้วครับ กับการใช้ยาเสพติดครับ สำหรับครั้งนี้ก็คงจะพอเพียงกับการเลิกยาเสพติด หรือการเวียนตามสถานบำบัดครับ ผมคิดว่าผมพอแล้วครับ เพราะว่าผมคิดว่าผมอายุมากขึ้นเรื่อย ๆ ครับ กลับตัวให้เป็นคนดีตอนนี้ ไม่งั้นก็ชีวิตผมจะไม่มีทางทำดีได้ครับ

แป้น: ครับ ขอขอบคุณครับ

5.2.5 น้องศรฑูมิ กับผู้วิจัย

(1) น้องศรฑูมิถาม ผู้วิจัยตอบ

ไม้ต: สวัสดี สวัสดีพี่ก้อยนะครับ

ผู้วิจัย: คะ

ไม้ต: ก็อยากจะถามพี่เรื่องเกี่ยวกับ มุมมองของพี่ครับ ที่มีต่อคนที่ติดยาเสพติดครับ ก็คิด รู้สึกยังไงครับ

ผู้วิจัย: มุมมองต่อคนติดยาเสพติด เขาเป็นว่า ยาเสพติดประเภทไหนล่ะคะ

ไม้ต: เกี่ยวกับยาบ้าครับ ที่มีข่าวลงทุกวัน ๆ นะครับ ว่าเค้าน่า และก็ไปทำร้าย ทำร้ายคน

ผู้วิจัย: ถ้าสำหรับคนติดยาบ้าพี่.....

ไม้ต: ก็อยากถามพี่ก้อยนะครับ ว่าพี่ก้อยคิดอย่างไรครับ ที่มาทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับเรื่องคนที่ติดยาเสพติดนะ ครับ

ผู้วิจัย: เออ คิดอย่างไรเธอคะ ก็...คิดว่า.....

ไม้ต: และพี่คิดว่าวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้เนี่ยะ มันจะมีประโยชน์ อย่างไรต่อผู้คนบ้างครับ ที่ได้ทำ วิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ ออกไป

ผู้วิจัย: ประโยชน์กับผู้คนนี้ ผู้คนกลุ่มไหนบ้างคะ

โปรด: ก็ พี่จะทำผ่านสื่อโซเชียลไหมครับ แล้วพี่คิดว่ามันจะมีผลมากน้อยแค่ไหน

ผู้วิจัย: ผลต่อสังคม หรือว่ากับน้อง ๆ เอง

โปรด: กับน้อง ๆ ที่กำลังใช้ยาเสพติดครับ คิดว่าจะเข้าถึงเค้าได้เปล่า

ผู้วิจัย: พี่ก็ไม่รู้ว่ามันจะเข้าถึงได้รึเปล่านะ แต่ในใจลึก ๆ ก็หวังเอาไว้....แต่ผลมันจะออกมาอย่างไรก็แล้วแต่น้อง ๆ

...

โปรด: และพี่คิดว่า พวกผมเนี่ยะ ให้ความร่วมมือกับพี่ก็เยอะ มากน้อยเพียงใดครับ

ผู้วิจัย: มาก ๆ เลย.....ดีใจค่ะ

โปรด: ครับ ในวันนี้ก็ขอขอบคุณพี่ก็เยอะมากนะครับ ที่มาให้ความรู้กับพวกผมครับ

ผู้วิจัย: ค่ะ ไม่เป็นไรค่ะ

6. ผลการดำเนินกิจกรรมที่ ๖-6: ฝึกทำรายการอย่างง่าย ๆ

6.1 รายการของน้องวิทยุกับน้องอ้น

วิทยุ - ครับ สวัสดีครับ ท่านผู้ฟังครับ ก็วันนี้เราก็คือ มาเริ่มรายการเลยนะครับ ก็..เมื่อทุกวันนี้เนี่ยะครับ ก็มีคนบาดเจ็บล้มตายเกี่ยวกับอุบัติเหตุกันมามากมายนะครับ ก็มีทุกวันเนี่ยะครับ เกี่ยวกับอุบัติเหตุเนี่ยะครับ ก็คงจะมีน้อยท่านที่คิดถึงเรื่อง...เกี่ยวกับบุคคลที่ทำงานเกี่ยวมูลนิธินะครับ ---- เค้าก็ได้ช่วยเหลือผู้คนที่ได้รับอุบัติเหตุมาแล้วมากมายนะครับ ก็วันนี้ ก็เลยอยากจะหยิบยกเรื่องนี้ขึ้นมาพูด ให้ทราบถึง...การทำงาน หรืออะไรหลาย ๆ อย่าง บางแง่มุมของเค้าที่เรายังไม่ทราบกันนะครับ ก็ ก็อยากจะให้ ให้ฟังบทสัมภาษณ์นะครับ เกี่ยว เกี่ยวเกี่ยวกับคนที่ได้ทำงานในด้านนี้นะครับ ก็เป็น คุณ คุณอื่น นะครับ ได้สัมภาษณ์มาแล้ว ก็มีเทป ก็อยากจะให้ท่าน ผู้ฟังนะครับ ลองฟังกันดูนะครับ

insert tape : บทสัมภาษณ์เรื่องการทำงานมูลนิธิ..... น้องวิทยุถาม น้องอ้นตอบ (11 ก.ย.44)

วิทยุ - ครับก็ได้ฟังเทปสัมภาษณ์ของคุณอ้นไปแล้วนะครับ ซึ่งผมไปสัมภาษณ์นะครับ ซึ่ง ซึ่งเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่น่าสนใจนะครับ และก็มีเรื่องราวมากมายนะครับ ที่เค้าได้ทุ่มเท ได้ ได้ทำเกี่ยวกับอาชีพนั้นะครับ เค้าก็ไม่ได้มีค่าตอบแทนใด ๆ ที่มันมากมายไป ก็เป็นอาชีพที่น่ายกย่องนะครับที่เค้าได้เสียสละเวลานะครับ เวลาพักผ่อนของเค้า ซึ่งตอนช่วงตอนกลางคืน หรืออะไรนะครับ ก็อยากให้เห็นหลาย ๆ ท่านลองมอง แล้วก็ให้กำลังใจเค้าบ้าง ถ้าได้เจอเค้าที่ไหนนะครับ หรือเค้าได้ขับรถไปหรือเปิดไซเรนมาก็ ก็อยากจะให้มีน้ำใจนะครับ ช่วยหลบรถ ชิดซ้าย แล้วก็ปล่อยให้เค้าผ่านไปนะครับ ก็ ช่วงนี้ก็มีเพลงนะครับ อยากจะเปิดให้ใครที่ทำงาน อาชีพนั้นะครับ ก็อยากจะเป็นกำลังใจให้นะครับ

music : เพลงสักวันคงได้ดี ของศิลปินเรวัต พุทธิรักษ์

วิทยุ - ครับ ก็ คงไม่มีอะไรนะอะ ไม่มีอะไรมากนะอะ ก็ฝากเพลงนี้ไปแล้วก็ การทำดีนะครับ ก็สักวันต้องได้ดีนะครับ ก็อยากเป็นกำลังใจให้นะครับ อยากให้ทำดีต่อไปนะครับ การทำ ทำ อยู่ในมูลนิธิต่าง ๆ ก็ตามนะครับ ที่ได้ทำ บำเพ็ญประโยชน์ให้สังคมนะครับ ก็เป็นการ สร้างกุศลนะครับ ก็ เป็นกำลังใจให้นะครับ ทำดีต่อไปครับ สักวันคงได้ดีครับ

6.2 รายการของน้องหมึก กับน้องเอก

หมึก - สวัสดีครับ ก็ สวัสดีครับ ท่านผู้ฟังทุกท่าน ก็พบกับผมอีกนะครับ กับวันนี้ครับ ผมก็จะพาท่านผู้ฟังไปฟังบทสัมภาษณ์ระหว่างผมกับผู้ที่ยอดเยี่ยมาเสพติดท่านหนึ่งนะครับ สำหรับการสัมภาษณ์ครั้งนี้เราก็ไม่สามารถที่จะเอ่ยนามของผู้ถูกสัมภาษณ์ได้นะครับ ก็ ทุกท่านพร้อมแล้วก็ ไปฟังได้ครับ

insert tape : บทสัมภาษณ์เรื่องการติดยาเสพติด - น้องหมึกถาม น้องเอกตอบ (เมื่อ 11 ก.ย.44)

หมึก - ครับ เราก็ เราได้ฟังการสัมภาษณ์ไปแล้วนะครับ กับการสัมภาษณ์ครั้งนี้ครับ เราก็ได้รู้ถึงความรู้สึกของผู้ติดยาเสพติดท่านนี้ครับ ว่าการใช้ยาเสพติดนั้นครับ เป็นสิ่งที่เลวร้ายมาก ครับ ตรงนี้ครับทางรายการของเรา ก็จะเป็นกำลังใจให้ นะครับ ครับผมก็มีเพลง ๆ หนึ่ง ซึ่งจะสื่อถึงอดีตที่เลวร้ายของผู้ติดยาเสพติดท่านนี้ได้ครับ ก็ เราก็ไปฟังกันเลยครับ และหลังจากเพลง หลังจบเพลงนี้เราก็ ขอจบรายการเพียงเท่านี้ครับ สวัสดีครับ

music : เพลงวันที่เลวร้าย ศิลปิน บ้าง - นครินทร์ กิ่งศักดิ์

6.3 รายการของน้องกรรณ กับน้องแป้น

กรรณ - สวัสดีครับ วันนี้เราจะมาพบกับ ดีเจกรรณนะครับ เป็นประจำทุกวันครับ กับวันนี้ครับ เราจะมาพูดเรื่อง...การสัมภาษณ์ผู้เคยติดยาเสพติดนะครับว่า พวกเขาเหล่านั้นมี ผลกระทบอย่างไรกับตัวเองนะครับ และในด้านใดบ้าง กับการใช้ยาเสพติดมาครับ กับบทสัมภาษณ์นี้เราก็จะมาฟังการสัมภาษณ์ผู้เคยติดยาเสพติดครับ คือ คุณแป้นครับ เชิญรับฟังได้เลยครับ

insert tape : บทสัมภาษณ์เรื่องการติดยาเสพติด - น้องกรรณถาม น้องแป้นตอบ (18 ก.ย.44)

กรรณ - ครับก็ สำหรับวันนี้เราก็ คงจะได้พอรู้โทษและประ..พิษภัยของยาเสพติดมาคร่าว ๆ แล้วนะครับ และผลกระทบต่าง ๆ ที่เลวร้ายกับการใช้ยาเสพติดมาพอสมควรแล้ว วันนี้เราก็ขอเป็นกำลังใจให้กับผู้ติดยาเสพติด...เลิก...ให้เลิกยาเสพติดให้ได้อย่างถาวรนะครับ ด้วยบทเพลงนี้ครับ Tears in Heaven ครับ

music : เพลง Tears in Heaven, Eric Clapton

กรรณ - ก็ขอให้ทุกท่านนะครับ ที่ประสบปัญหาชีวิตดังกล่าว ก็ขอเพียง อย่าท้อแท้ นะครับ ทุกปัญหามีทางแก้ครับ อายายอมแพ้ ถ้ายังไม่ได้ฝ่าฟัน ร่วมเป็นกำลังใจนะครับ บริการสอบถามได้ที่ 02-3571138 หรือ www.wy.com ครับ

6.4 รายการของน้องสนธิ กับน้องณัฐพล

สนธิ - ครับ สวัสดีท่านผู้ฟังทุกท่านนะครับ วันนี้ก็ พบกันทุกเช้าวันศุกร์ เวลา 10 นาฬิกาถึง 10 นาฬิกา 30 นาทีนะครับ กับผมนายสนธิ ผู้ดำเนินรายการนะครับ กับรายการพิษภัยจากยาเสพติด ก็รายการของเรา เราก็อยากจะนำเสนอให้ท่านผู้ฟังรู้ถึง เกี่ยวกับ ความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติดนะ ครับ เื่อ สำหรับเช้าวันนี้ผมก็มีบทสัมภาษณ์ชุดหนึ่งนะครับ ได้ ออกไปนอกสถานที่ ไปสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสบการณ์และทัศนคติของผู้ที่เคยติดยาเสพติดนะครับ ซึ่งเค้านั้นก็ได้รักษา อยู่ที่ ณ สถานบำบัดแห่งหนึ่งนะครับ ในเขตปริมณฑลนะละะ ก็อยากให้ท่านผู้ฟังได้ฟังบทสัมภาษณ์ของเค้าว่าอยากให้ท่านผู้ฟังคิดว่า เค้านั้นรู้สึกยังไง และก็ เพราะเหตุใดถึงต้องติดยาเสพติด ก็อยากให้ท่านผู้ฟังฟัง ก็เชิญท่านผู้ฟัง ฟังได้ครับ

insert tape : บทสัมภาษณ์เรื่องการติดยาเสพติด - นื่องสนธิธาม นื่องณัฐพลตอบ (18 ก.ย. 44)

สนธิ - ครับจากการที่เราได้ฟังบทสัมภาษณ์ที่พี่เอได้ออกไปนอกสถานที่ที่ได้พบกับท่านผู้หนึ่งที่ได้เคยติดยาเสพติดและกำลังรักษาอยู่ ก็อยากให้ท่านผู้ฟังได้ข้อคิดจากเค้านั้นสักหน่อยนะครับ ก็คือว่าอยากจะทำบอกท่านผู้ฟังว่า การที่จะรักษาเสพติดก็ มันอาจจะต้องใช้ระยะเวลาะครับ ก็เป็นเครื่องพิสูจน์ในตัวเรา และก็ควรจะอยู่ที่จิตใจของเราด้วย ก็ขอเป็นกำลังใจให้กับ สำหรับผู้ที่ติดยาทุกท่านนะครับ ให้สามารถเลิกเกี่ยวกับยาเสพติดได้นะครับ วันนี้ ดีใจ... พี่...ก็ได้มีบทเพลง บทเพลงหนึ่งที่เกี่ยวกับสิ่ง ๆ หนึ่ง ที่อาจจะเป็นกำลังใจให้กับผู้ที่ติดยาเสพติดสามารถที่จะเลิกหรือหนีจากสิ่งเสพติดพวกนั้นได้ ก็อยากให้ท่านผู้ฟัง ได้ฟัง บทเพลง เพลงนี้นะครับ เชิญฟังได้ครับ

music : เพลงกำลังใจ ศิลปินโฮป

สนธิ - ครับ ก็อยากให้ท่านผู้ฟังทุกท่านนะครับ เป็นกำลังใจให้กับผู้ที่ติดยาเสพติดทุกท่านนะครับ ให้เค้าสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่สังคมยอมรับต่อไปได้นะครับ ก็เหมือนกับเพลงกำลังใจที่ พี่...อยากจะทำมอบให้ผู้ที่ติดยาเสพติดทุกคนด้วยนะครับ ก็ถ้าหากท่านผู้ใดมีข้อสงสัยเกี่ยวกับ อยากสอบถามเกี่ยวกับเนื้อหาหรือบทสัมภาษณ์ หรือสถานที่ที่จะพาไปรักษาผู้ที่ติดยาเสพติดนะครับ ก็สามารถโทรมาสอบถามกับพี่...ได้ที่เบอร์ 02-5310080-5 นะครับ ก็พี่...ก็ยินดีที่จะตอบคำถามท่านผู้ฟังทุกท่านนะครับ ก็ วันนี้ก็พบกับพี่เอได้ ทุกวันศุกร์ เวลาเดิม เวลา 10 นาฬิกา ถึง 30 นา..10 นาฬิกา 30 นาทีนะครับ กับรายการพิษภัยจากยาเสพติด ก็ วันนี้ก็ สวัสดีครับ

7. ผลการดำเนินงานกิจกรรมที่ ป-7: เยี่ยมชมสถานวิทย์

ผู้ร่วมวิจัยได้เห็นภาพการทำงานทางด้านการผลิต และการจัดรายการวิทยุที่เป็นรูปธรรม ผู้จัดรายการวิทยุของ อสมท. คนหนึ่งได้พาผู้ร่วมวิจัยไปเยี่ยมชมการทำงานของห้องออกอากาศแต่ละห้อง ของแต่ละคลื่นว่าทำอะไร อย่างไรบ้าง ซึ่งช่วยให้ผู้ร่วมวิจัยได้เห็นภาพการทำงานทางด้านการผลิต และการจัดรายการวิทยุที่ออกอากาศจริง อย่างเป็นรูปธรรม

7.2 กิจกรรมที่ ป-8: ร่วมกันวางแผนผลิตรายการวิทยุ ครั้งที่ 1

- (1) ได้ร่วมกันระดมสมอง "ประเด็น" ที่จะนำเสนอในรายการ
- (2) ได้รวบรวม สรุป และเลือกประเด็นที่จะนำเสนอในรายการร่วมกัน
- (3) ได้ร่วมกันกำหนดกำหนดวัตถุประสงค์ของรายการ
- (4) ได้ร่วมกันกำหนดกลุ่มเป้าหมายของรายการ

สำหรับรายละเอียดของผลการดำเนินงานทั้ง 4 ขั้นตอนข้างต้นนี้ ได้รายงานอย่างละเอียดในบทที่ 6

9. ผลการดำเนินกิจกรรมที่ ป-9: ร่วมกันวางแผนผลิตรายการวิทยุ ครั้งที่ 2

กิจกรรมนี้ดำเนินต่อเนื่องจากกิจกรรมที่ ป-8 เพื่อให้การวางแผนผลิตรายการวิทยุเสร็จสิ้นสมบูรณ์ จึงมีวิธีการดำเนินงานต่อเนื่องจากกิจกรรมที่ ป-8 ได้แก่ การร่วมกันวางแผนในประเด็นต่อไปนี้ (1) การกำหนดรูปแบบการนำเสนอ (2) การเลือกผู้ดำเนินรายการหลัก (3) การเลือกเพลงเปิดในรายการ และ (4) การเรียงลำดับการนำเสนอรายการ ซึ่งรายละเอียดของผลการดำเนินงานทั้ง 4 ขั้นตอนข้างต้นนี้ ได้รายงานอย่างละเอียดในบทที่ 6 เช่นกัน

เรื่องย่อภาพยนตร์เรื่อง แมด ซิตี้ (Mad City)

(ภาพยนตร์ที่ใช้ประกอบกิจกรรมที่ ป-2)

แมดซิตี เป็นเรื่องที่มีตัวละครหลักอยู่ 2 คน คือ แซม เบลลี (แสดงโดย จอห์น ทราโวลต้า) และ แม็กซ์ แบร์เก็ต (แสดงโดยดัสติน ฮอฟแมน) แซมเป็นยามประจำพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ แต่เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจ ทำให้คุณนายแบงส์ เจ้านายของแซม ต้องลดจำนวนพนักงานลง ซึ่งแซมเป็นหนึ่งในนั้น จึงถูกเลิกจ้างและกลายเป็นคนตกงานในที่สุด

แม็กซ์ เคยเป็นนักข่าวประจำสำนักข่าวเน็ตเวิร์ค (network) ซึ่งเป็นสำนักข่าวใหญ่และโด่งดัง เขาชอบทำข่าวประเภทเจาะลึก โดยครั้งหนึ่งเขาทำหน้าที่บกพร่อง จึงถูกย้ายให้ไปประจำสำนักข่าวเล็ก ๆ (ชื่อ KXBD) ในเมืองเดียวกับแซม

แซมไม่กล้าบอกภรรยาเรื่องที่ตนตกงาน เขาจึงสวมเครื่องแบบออกจากบ้านทุกเช้า เพื่อให้ภรรยาเข้าใจว่าเขาออกไปทำงานตามปกติ เป็นเช่นนี้อยู่ระยะหนึ่ง แซมรู้สึกกดดันมาก จึงตัดสินใจเข้าไปพบ และขอคุยกับคุณนายแบงส์ เพื่อขอเข้าทำงานตามเดิม แต่คุณนายไม่ยอมให้เข้าพบ ครั้งต่อมา แซมได้แอบนำปืน และระเบิดติดตัวไปด้วย ซึ่งเมื่อคุณนายยังยืนยันไม่ยอมคุยด้วยอีก แซมจึงหยิบปืนออกมาขู่ และขอให้รับฟังเขาพูด เพียง 5 นาทีเท่านั้น โดยไม่มีเจตนาจะทำร้ายใครแม้แต่น้อย และในตอนนั้น มีเด็กนักเรียนเล็ก ๆ ราว 15-20 คน กำลังทัศนศึกษาอยู่ในนั้นด้วย

ในเวลาเดียวกันนี้ แม็กซ์ได้รับหน้าที่ให้มาทำข่าวที่พิพิธภัณฑ์ (เกี่ยวกับการเลิกจ้างงาน) เมื่อทำข่าวเสร็จแล้ว แม็กซ์แวะเข้าห้องน้ำ และในขณะที่เขากำลังเดินออกจากห้องน้ำ เขามองผ่านบานพับประตู เห็นแซมถือปืนขู่คุณนาย โดยมีเด็ก ๆ อยู่ด้วยอีกหลายคน และเพียงครู่เขาก็เห็นแซมหันปลายกระบอกรบออกไปทางประตูพิพิธภัณฑ์ แล้วจึงออกไปโดนยามชื่อคลีฟ ที่อยู่

ด้านนอกล้มลง (ยามคนนี้เป็นเพื่อนสนิทของแซม) แซมไม่ได้ตั้งใจจะยิงเขา แต่แซมยิงปืนเพื่อให้คุณนายรู้ว่า เขาไม่ได้ล้อเล่น เท่านั้น จากเหตุการณ์ที่แม็กซ์มองเห็นนี้ แม็กซ์สรุปความเองว่า แซมเป็นผู้ร้าย จับเด็กเป็นตัวประกัน และยิงยามบาดเจ็บ 1 คน

แม็กซ์ซ่อนตัวในห้องน้ำ และใช้โทรศัพท์สาธารณะในห้องน้ำรายงานเหตุการณ์ซึ่งทางสำนักข่าวได้ปล่อยข่าวออกอากาศทันที เนื้อความของข่าวพยายามชี้ว่า นี่เป็นเหตุการณ์ร้ายแรง น่าวิตก เพราะคนร้ายมีอาวุธครบมือ และตัวประกันเป็นเด็ก ประชาชนทั่วประเทศต่างพากันให้ความสนใจกับเหตุการณ์นี้

แซมเห็นรถถ่ายทอดนอกสถานที่ของสำนักข่าว จอดอยู่หน้าพิพิธภัณฑสถาน รู้สึกสงสัยและเปิดโทรศัพท์ดู จึงรู้ว่า การกระทำของเขากลายเป็นข่าวใหญ่ ร้ายแรง และออกอากาศสดไปทั่วประเทศ แซมเดินตามหาผู้รายงานข่าว และเจอตัวแม็กซ์ในห้องน้ำ จึงดึงโทรศัพท์ออกจากมือเขา พร้อมกับพาไปอยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ แซมตื่นตระหนกที่เขาตกเป็นข่าว และพยายามบอกแม็กซ์ว่า เขาไม่มีเจตนาร้ายใด ๆ แม้น้อย ส่วนแม็กซ์ เมื่อเข้าใจแซมแล้ว ก็ยังไม่ยอมแก้ข่าวให้ถูกต้อง กลับพยายามชี้ให้แซมเข้าใจว่า การมอบตัวนั้นเสี่ยงต่อชีวิตมาก และเกลี้ยกล่อม จนแซมยอมออกอากาศคู่กับเขา ก่อนออกอากาศ แม็กซ์สอบถามประวัติและเรื่องราวในชีวิตของเขา ก่อนแล้วเลือกหยิบบางมุมมาวางโครงเรื่องให้แซมพูดออกอากาศ ซึ่งแซมได้พูดไปในการทำงานขอความเห็นใจ และได้ผล คือ ประชาชน 59% เข้าข้างแซม และอยากให้ปล่อยแซมไป

ภรรยาของแซมมาถึงพิพิธภัณฑสถาน ใช้โทรศัพท์โทรเข้าไปข้างใน เพื่อพูดเชิงเกลี้ยกล่อมให้แซมมอบตัว แซมก็พูดดีด้วย และกำลังจะเล่าว่าจริง ๆ แล้วตนไม่ได้เจตนาร้าย แต่พอแซมหันไปดูโทรทัศน์ เห็นภรรยา กำลังออกอากาศอยู่ (ทั้ง ๆ ที่กำลังคุยเรื่องส่วนตัวกัน) จึงโกรธมาก และอาละวาด ทำท่าจะยิงปืนใส่ประชาชนข้างนอก เมื่อประชาชนเห็นอาการอาละวาดเช่นนั้น หลายคนเริ่มรู้สึกในแง่ลบ และอยากให้จับแซมทันที (ความเห็นใจลดลง)

สำนักข่าวใหญ่ Network ไม่พอใจที่แม็กซ์ทำข่าวเรียกร้องความเห็นใจให้คนร้าย จึงให้ฮอลแลนด์อร์บินไปทำข่าวแทนแม็กซ์ ตอนแรกฮอลแลนด์อร์รับปากกับแม็กซ์ว่าจะสัมภาษณ์แซมโดยควบคุมเนื้อหาให้เป็นไปในเชิงบวก (คือให้ประชาชนรับชมแล้วเกิดความเห็นใจแซม) แม็กซ์จึงยอมให้ฮอลแลนด์อร์ทำข่าวแทนเขา ซึ่งก็มีข้อแลกเปลี่ยนคือแม็กซ์จะได้กลับไปทำงานที่สำนักข่าวใหญ่เหมือนเดิม ภายหลังจากฮอลแลนด์อร์มีท่าทางจะทำให้แซมเสียหาย ผิดกับที่ตกลงกันได้ แม็กซ์จึงติดต่อรายการของแลร์รี่ คิงส์ (รายการทอล์คโชว์ชื่อดัง) ให้แซมออกอากาศ เพื่อแซมจะได้อธิบายข้อเท็จจริง เรียกความเห็นใจคืนมา ฮอลแลนด์อร์โกรธที่แม็กซ์พาแซมออกอากาศรายการแลร์รี่ คิงส์ (ทั้ง ๆ ที่ตกลงกันแล้วว่า จะให้ออกอากาศกับฮอลแลนด์อร์) ฮอลแลนด์อร์

เดอรจึงตัดต่อคำสัมภาษณ์ของเพื่อน ๆ ,บาทหลวง และแม่ของแซม ออกอากาศไปในแง่ลบ โดยตัดแต่งคำพูดใหม่ จากประโยคที่ชื่นชมแซม รักแซม กลายเป็นทางตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิง

แซมเสียใจมากเมื่อได้เห็นสิ่งที่ฮอลแลนด์อร์นำออกอากาศไป ประกอบกับข่าวการตายของคลิฟ และภรรยาของคลิฟให้สัมภาษณ์ออกอากาศบอกประชาชนที่เข้าข้างแซมว่า เลิกเข้าข้างแซมได้แล้ว ทั้งสองเหตุการณ์กลายเป็นแรงกดดันให้แซมเครียดจัด แม็กซ์แนะนำให้แซมมอบตัว แซมมีที่พูดว่าจะยอมมอบตัว โดยเปิดประตูให้เด็ก ๆ ออกไปก่อน จากนั้นแซมโทรคุยกับภรรยา ภรรยาก็ปลอบใจอย่างเป็นห่วงเป็นใย พอวางสาย แซมบอกแม็กซ์ว่าขออยู่คนเดียว แม็กซ์จึงเดินออกมาก่อน เพียงครู่เดียว แซมก็จุดระเบิดฆ่าตัวตาย กระจกแตกกระจาย แม็กซ์กระเด็นออกจากตึกตามแรงระเบิด กลิ้งตกบันไดแล้วรีบลุกขึ้น ร่ำร้องตะโกนว่า "We killed him ! We killed him!"

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

ผลการดำเนินงานวิจัยในช่วง ร่วมกันแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์ (action)

1. ผลการดำเนินกิจกรรมที่ พ-1: ซ้อมใหญ่

1.1. การได้ร่วมกันเขียนบทสำหรับผู้ดำเนินรายการอย่างละเอียด

การช่วยกันเขียนบทรายการ ใช้เวลาตลอดช่วงเช้า รวมประมาณ 2 ชั่วโมง วิธีการก็คือ น้องสนธิ น้องณัฐพล และน้องวิดิษฐ์ ซึ่งเป็นผู้ดำเนินรายการ ขอปลีกตัวไปเขียนบทด้วยตัวเองก่อนครั้งหนึ่ง และเมื่อเขียนเสร็จแล้ว น้องทั้งสามได้นำบทมาอ่านให้ผู้ร่วมวิจัยคนอื่นฟัง และเสนอแนะเพิ่มเติมตามความเหมาะสม เมื่อผู้ร่วมวิจัยได้ช่วยกันเขียนบทจนพร้อมแล้ว น้องสนธิ น้องณัฐพล และน้องวิดิษฐ์ จึงฝึกซ้อมดำเนินรายการตามลำดับที่วางแผนไว้ ซึ่งผู้วิจัยบันทึก

1.2 การได้จัดเตรียมเทปแทรก (insert tape) เกี่ยวกับนानาทัศนะ (vox pop) ของผู้เคยติดยาเสพติด

น้องหมึกอาสาทำหน้าที่นี้ โดยเห็นว่า "...วันนี้ผมยังไม่มီးอะไรทำเลยพี่ ให้ผมทำเหอะ แต่พี่ต้องสอนผมนะ..." ทีมงานวิจัยจึงอธิบายวิธีการสัมภาษณ์นานาทัศนะ และเตรียมอุปกรณ์ คือเทปคาสเซ็ท และเครื่องบันทึกเสียงให้กับน้องหมึกครบถ้วน น้องหมึกมีท่าทางตื่นเต้นอย่างเห็นได้ชัด พร้อมทั้งถามทีมงานว่า "หา ! พี่จะให้ผมไปคนเดียวหรอครับ " เมื่อน้องหมึกเห็นว่าทีมงานวิจัยยืนยันให้ไปสัมภาษณ์เพียงคนเดียวแน่นอน น้องก็ยอมไป แม้จะตื่นเต้นมากก็ตาม

เมื่อน้องหมึกสัมภาษณ์ได้ 1 คน น้องจึงกลับมาหาทีมงานวิจัย ด้วยท่าทางร่าเริงพร้อมกับบอกว่า " ผมถามมาได้แล้วครับ พี่มาฟังดูสิ " ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าน้องหมึก ไม่มีท่าทางตื่นเต้นเหลืออยู่เลยแม้แต่น้อย และเมื่อทีมงานฟังเทปแล้ว เห็นว่าถูกต้อง ครบถ้วน จึงให้น้องไปสัมภาษณ์คนอื่น ๆ อีก คราวนี้น้องหมึกถามว่า " จะเอาอีกกี่คนละพี่ " ทีมงานวิจัยตอบไปว่า "ก็คนที่ได้ เอาให้มากหน่อยแล้วกัน แล้วค่อยมาเลือกกัน" พอได้คำตอบดังนั้น น้องหมึกก็เดินออกไปสัมภาษณ์คนอื่น ๆ ในศูนย์ ใช้เวลาราว 30 นาที น้องก็นำเทปมาคืน พร้อมกับนานาทัศนะของสมาชิกในศูนย์ 20 คน

หลังจากนั้น น้องหมึกได้นำเทปสัมภาษณ์นานาทัศนะนั้น มาเปิดฟังอีกครั้ง พร้อมกับเลือกเอา 11 ทัศนะ (จากทั้งหมด 20 ทัศนะ) เตรียมไว้ประกอบในรายการที่จะผลิตขึ้น โดยเหตุผลที่น้องหมึกตัด 9 ทัศนะนั้นออกไป เพราะ 9 ทัศนะนั้น มีเนื้อหาซ้ำกับ 11 ทัศนะที่เลือกไว้

1.3 การได้จัดเตรียมเทปแทรกเกี่ยวกับนاناتักษะของตำรวจ

เทปแทรกเกี่ยวกับนاناتักษะของตำรวจในเรื่อง "รู้ลึกอย่างไรกับคนติดยา" นี้ น้องกรรณ กับน้องอัน เป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งหลังจากฟังทั้ง 14 ทักษะที่ทีมงานวิจัยสัมภาษณ์มาให้แล้ว น้องมีความเห็นว่า ทั้ง 14 ทักษะนั้น สรุปลงเป็นประเด็นได้ 3 ประเด็น คือ ทักษะที่เห็นว่าคนติดยาเสพติดน่าสงสาร ทักษะที่เห็นว่าสังคมแย่ง เพราะมีคนติดยาเสพติดจำนวนมาก และทักษะที่นำเสนอมาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติด

ดังนั้น น้องกรรณกับน้องอัน จึงเลือกโดยยึดหลักว่า จะต้องนำเสนอทักษะให้ครบทั้ง 3 ประเด็น เมื่อปรึกษากันประมาณ 1 ชั่วโมง ก็เตรียมการส่วนนี้สำเร็จ คือเลือกใช้ 9 ทักษะไปประกอบรายการ

2. ผลการดำเนินกิจกรรมที่ พ-2: ผลิตรายการวิทยุ

เดินทางไปห้องปฏิบัติการวิทยุกระจายเสียง 1 คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อผลิตรายการวิทยุที่วางแผนไว้ ในวันที่ 6 ตุลาคม 2544 ซึ่งได้สลับกันเข้าห้องบันทึกเสียง สำหรับผู้ที่ไม่ต้องบันทึกเสียง (คือไม่ได้เป็นผู้ดำเนินรายการ) จะคอยฟังอยู่ด้านนอก พร้อมทั้งคอยแสดงความคิดเห็นให้ปรับเปลี่ยนบทพูด ให้เหมาะสม ตรงกับความต้องการมากขึ้น

ในครั้งนี้น้องหมึกได้ทำหน้าที่ผู้สัมภาษณ์นاناتักษะอีกครั้ง โดยไปสัมภาษณ์ประชาชนบริเวณใกล้ ๆ ห้องปฏิบัติการฯ ในประเด็น "รู้ลึกอย่างไรกับคนติดยาบ้า" และนำกลับมาเปิดฟัง พร้อมกับเลือกทักษะที่เห็นว่า เหมาะสมกับการนำไปประกอบในรายการ

3. ผลการดำเนินกิจกรรมที่ พ-3: เสวนาร่วมกัน

3.1 การได้ทราบสาเหตุที่ทำให้ผู้ร่วมวิจัย ตัดสินใจสมัครเป็นผู้ร่วมวิจัย

จากการเสวนาร่วมกันถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้ร่วมวิจัย ตัดสินใจสมัครเป็นผู้ร่วมวิจัยนี้ นั้น ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่า ผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่ มีความคาดหวังในเชิงบวกต่องานวิจัยนี้ จึงสมัครเข้าร่วมโครงการ และอีกกลุ่มหนึ่งไม่มีความคาดหวังใด ๆ แต่สมัครเข้าร่วมโครงการนี้ตามเพื่อน

3.1.1 ความคาดหวังในเชิงบวก ที่ทำให้สมัครเข้าร่วมโครงการ

(1) ความคาดหวังว่าจะได้เรียนรู้ประสบการณ์ดี ๆ เพิ่มเติม

"มันต้องได้ความรู้เกี่ยวกับ...เนอะ...จริง ๆ นะ ไม่งั้นจะ เข้าไปเพื่ออะไรละ สนุกอย่างเดียวมันไม่พอหรอก ทำอะไรสักอย่างมันต้องได้ประสบการณ์ กลับมา ก็ได้เจออะไรดี ๆ นะพี่ ถึงได้เข้าใจ" (น้องสนธิ, 12 ต.ค.44)

อีกอย่างหนึ่งก็ อยากจะรู้เรื่องเกี่ยวกับการทำบันทึกเสียงออก FM อะใช้อย่าง เนี่ยะ การเป็นดีเจเค้าทำกันยังไง อย่างเนี่ยะ ก็ เลยได้ตัดสินใจที่จะลองร่วม ดู...(น้องวิศิษฐ์, 12 ต.ค.44)

...ก็...อยู่ที่นี้ก็อยากจะให้มันมีประโยชน์บ้าง กับตัวเอง ก็เลยตัดสินใจเข้ามา ะ ในการทำ...(น้องกรรณ, 12 ต.ค.44)

(2) ความคาดหวังว่าจะได้ทำกิจกรรมใหม่ ๆ ที่น่าจะสนุกกว่างานในกิจ วัตรประจำวัน

วันนั้นเลย คิดว่า วันนั้นผมรู้ว่าผมต้องอยู่ที่นี้ 4 เดือน ไซ้嘛..ผมก็นับ ไป เข้า ถึงเดือนนั้นเดือนนี้ ผมเคยเข้าศูนย์มาแล้ว ไซ้ปะ ถ้าไม่มีกิจกรรมทำ มันจะเซ็ง ก็เลยเข้า เข้าไปตีกว่า เผื่อจะมีอะไรดี ๆ คิดแค่นี้เอง ก็ไม่ได้คาดหวัง อะไรจากกิจกรรมมาก คาดหวังแต่ว่า เอ..มาเมื่อไหร่..มาแล้วจะได้ไม่ต้อง ทำงาน...พอเข้าร่วมแล้ว มันก็ไม่อยากเลิกนะ มันก็ยังมันส์อยู่...ข้อควร ปรับปรุงคือควรจะมีต่อนะ...(น้องณัฐพล, 12 ต.ค.44)

ตอนแรกก็ไม่ได้คิดอะไรเลยครับ ก็เห็นพี่ถามว่าใครอยู่ถึงเดือนตุลา บ้าง ก็ให้สมัครได้ ผมก็สมัคร ตอนแรกก็ไม่ได้คิดอะไร ก็สมัครไปเรื่อย ๆ นี่ก็จะมีแบบ กิจกรรมอะไรทำใหม่ ๆ อย่างปกติมันจำเจ ซ้ำซากอะ ก็เลยสมัคร อยู่ศูนย์มันน่าเบื่อ (สิ่งที่คาดหวัง) ก็ไม่รู้เกี่ยวกับเรื่องพวกนี้เลย เป็นครั้งแรกที่ ได้เห็น ได้ทำ ที่ได้มี ส่วนร่วมกับงานตรงนี้ งานแบบนี้ ประเภทนี้ไม่เคยไปมี ส่วนร่วมที่ไหนเลย...(น้องหมึก, 12 ต.ค.44)

ที่แรกก็ไม่ได้คิดอะไรครับ...ก็เห็นเกี่ยวกับว่าการจัดรายการวิทยุ และก็เห็นว่าได้ออกไปดูงานข้างนอก คิดว่าน่าจะมีอะไรดี ๆ บ้าง ก็เลยสมัคร มา...(น้องศราวุฒิ, 12 ต.ค.44)

มันเป็นสิ่งแปลกใหม่ ก็ส่วนมากมีอะไรเข้ามาเยอะ และก็เห็นเพื่อน สมัคร ก็เลยสมัครบ้าง อีกอย่างไม่ต้องทำงานบำบัดด้วย...(น้องเอก, 12 ต.ค.44)

ก็..ลอง..ก็เห็นมันแปลกใหม่ดีครับ ผมก็เลยสมัครดู ที่นี้มันไม่มีอะไร เลยอะ ครับ ไม่ได้คิดอะไรไปล่วงหน้า ทดลองดูเท่านั้นเอง...(น้องแป้น, 12 ต.ค.44)

ตัดสินใจจาก อิม..ก็..เอาง่าย ๆ ก่อนเลย คืออยู่ที่นั่นก็ เท่าที่ดู ตารางแล้ว ก็ได้ออกมาข้างนอก ได้ออกมาข้างนอกก็ดีเหมือนกัน ก็เลย ตัดสินใจ แล้วก็...(น้องวินิชย์, 12 ต.ค.44)

3.1.2 ความต้องการทำตามเพื่อน จึงสมัครเข้าร่วมโครงการ ก็เห็นเพื่อนเค้าสมัครกัน และก็อยากรู้ด้วยว่ากิจกรรมนั้นมันเป็นอย่าง ไร ก็เลยสมัครดู (เท่าที่รู้ ตอนนั้น) ก็คือว่า เป็นการสัมภาษณ์ออกทางสื่อวิทยุ นะครับ แต่ก็ยังไม่แน่ใจว่าจะอยู่ถึง 4 เดือนหรือเปล่า แต่ก็สมัครดู สมัครเผื่อ สมัครทิ้งไว้...ได้อะไร...ได้...ยังไม่ได้คิดว่ามันจะดีหรือไม่ดีก็ไม่รู้ เห็นเพื่อน สมัครก็สมัครเท่านั้นเอง...(น้องอ้น, 12 ต.ค.44)

3.2 การได้ทราบว่าผู้ร่วมวิจัยได้อะไรจากการร่วมโครงการ

จากการเสวนาร่วมกันถึง "ข้อดีที่ได้จากการร่วมงานวิจัยนี้" ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า ผู้ร่วมวิจัย มีมุมมองค่อนข้างดีต่อการที่ได้มาเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ ซึ่งได้แก่

(1) การได้ออกไปทำกิจกรรมภายนอกศูนย์บำบัด

ได้ออกไป อสมท. ได้ออกไปจุฬาฯ ไปดู ได้เจอดารา ก็ดีอะ แหะ ไม่ ใช่ว่า เจอนักพากย์ อิม.. ได้อะไรอีกดีละ...(น้องศิวาภูมิ, 12 ต.ค.44)

ดีครับ ได้ไป อสมท. ผมไม่เคยเข้าไปเลยนะครับนั่นที่ อสมท. ผมคิดว่าดีอะ แต่ผมเสียใจครับที่ร่วมงานกับพี่ได้ไม่เต็ม ไม่เสร็จสมบูรณ์อะ คือวันสุดท้ายผมไม่ได้ไปนะครับ..(น้องแป้น, 12 ต.ค.44)

และก็ได้ออกไปดูที่อสมท. ก็ดีแต่...แล้วก็ได้ไปจัดรายการที่จุฬาฯ ด้วย ก็ได้ทำของจริง ทดลองของจริง (น้องสนธิ, 12 ต.ค.44)

(2) การได้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการพูด และการจัดรายการวิทยุ

ก็ได้ความรู้เพิ่มขึ้น ได้ความรู้เกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุ การพูด ว่าควรจะพูดยังไง (น้องสนธิ, 12 ต.ค.44)

ก็พอได้ความรู้บ้างครับว่าทำสื่อมันต้องทำกันยังไง และก็เสียใจที่ ไม่ได้ไปงานวันสุดท้ายครับ ไม่มีเสียอะไรเลยครับ ก็ดี ตอนรับตี พี่ ๆ ก็ สนุกสนานดี (น้องเอก, 12 ต.ค.44)

น่าจะได้นะครับ คือแบบไปวางแผนแบบ แนวการพูดนะออกมา ผม ก็เป็นคนพูดไม่ค่อยเก่งเหมือนกันนะครับเนี่ยะ (น้องแป้น, 12 ต.ค.44)

ที่ได้เลยก็คือได้เรียนรู้การทำเกี่ยวกับพวก..บันทึกเทป บันทึกเสียง... แล้วก็เป็นวิธีทำวิทยุ การจัดรายการว่าเป็นยังไง ไม่เคยรู้มาก่อน จากเมื่อก่อน ก็เคยเป็นคนฟัง ก็ได้มารู้จักว่า การทำงานนั้นเป็นอย่างไร ก็ดี...(น้องวินิชย์, 12 ต.ค.44)

(3) การได้รู้สึกรู้ว่าได้ทำสิ่งที่ดี มีประโยชน์

ก็ได้อะไรเพิ่มขึ้น ก็ได้ หลายอย่าง ได้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง อยู่ข้างนอกไม่เคยทำ ของผมก็คงจะได้..ที่ทำงานที่ถูกต้อง และก็ประโยชน์ด้วยกับตัวเองด้วยและก็กับผู้อื่นด้วย และก็ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์...(น้องณัฐพล, 12 ต.ค.44)

ได้ทำตัวเป็นประโยชน์ครับ.. ส่วนเสีย..ก็ไม่เสียอะไรเลย..เพอร์เฟกต์ ดี ดีกว่าที่คิดซะ ไม่คิดว่ามันจะออกมาเป็นรูปเป็นร่าง และไม่คิดว่าตัวเองจะพูดได้...(น้องศราวณิ, 12 ต.ค.44)

(4) การได้เปิดเผยให้ผู้อื่นได้รู้ความต้องการของผู้ที่เคยติดยาเสพติด

ก็ได้รู้ว่า ได้ประโยชน์หลายอย่าง เกี่ยวกับทำให้คนอื่นเขารู้ความต้องการของเรา ทำให้เราได้เปิดเผยถึงสิ่งที่เราต้องการหรือว่าความต้องการที่เราต้องการอะไร เราก็เปิดเผยในกลุ่มที่บ่อยก็คือ ได้สื่อโดยตรงเลย...(น้องกรรณ, 12 ต.ค.44)

(5) การได้ทราบว่า ความตั้งใจจริง จะทำให้พบกับความสำเร็จ

เออ คือว่า ไม่เคยที่จะว่า มา เฮ้ย บ้า มานั่งเขียนอะไรอย่างเนี่ยะ ใช้ปะ เคยทำแต่อะไรที่หยาบ ๆ นะ แต่พอมาตั้งใจจริง ๆ...เคย..ข้างนอกก็เคยคิดทำอะไรละเอียด ๆ เหมือนกัน แต่บางทีมันก็แบบ อาย..อายตัวเองใช้ปะ ก็เลยทำอะไรที่แบบ หยาบ ๆ ไปดีกว่า ตั้งแต่สมัยเรียนแล้วละ และนี่พอมาได้ทำอันนี้ ถ้าเกิดเราทำตามใจตัวเองเนี่ยะ มันก็จะทำให้งานของคนอื่นไม่เสร็จ มันก็ได้อะไรหลาย ๆ อย่าง...(น้องณัฐพล, 12 ต.ค.44)

(6) การได้รับความสนุกสนาน

ได้..ก็ได้มาสนุกกับพี่ ๆ เวลาเข้ามาในกลุ่ม..ไม่มีเสีย..ก็ไม่มีเสียอะไร (น้องอัน, 12 ต.ค.44)

3.3 การได้ทราบมุมมองของผู้ร่วมวิจัยว่า โครงการนี้มีข้อเสียตรงจุดใด

จากการเสวนาร่วมกันเกี่ยวกับข้อเสียของโครงการวิจัยชิ้นนี้ ผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่เห็นว่า ข้อเสียที่พบ มักเกิดจากข้อจำกัดที่เป็นปัจจัยภายนอก มากกว่าเกิดจากความบกพร่องของตัวงานวิจัย ได้แก่

(1) ข้อเสียที่เกิดจากข้อจำกัดด้านเวลา คือ มีเวลาน้อยไป
ที่เสีย..ก็เสียตายซะ มันยังมันส์ไม่พอ ไม่เคยเลยพี ไม่เคยทำอะไร
อย่างเนี่ยะ...(น้องณัฐพล, 12 ต.ค.44)

เวลามันน้อยไปครับ มันไม่ค่อยมีเวลาที่จะทำอะไรทัน (น้องเอก, 12
ต.ค.44)

(2) ข้อเสียที่เกิดจากการสังกัดอยู่ในศูนย์บำบัดฯ มีกฎระเบียบเคร่งครัด
ทำให้ดำเนินกิจกรรมได้ไม่เต็มที่

และก็...มีเวลาอย่างเนี่ยะ มันอาจจะเกิน แต่เค้า (เจ้าหน้าที่ศูนย์) ก็
ไม่ให้เรา บางที่เราก็กังไม่เข้าใจ...(ตอนเกินเวลา) ก็ชอบแต่มันเกร็งนะ เกรงใจ
(เจ้าหน้าที่) เดี่ยวเค้าก็มาอีกละนะ (น้องสนธิ, 12 ต.ค.44)

(3) ข้อเสียที่เกิดจากการจัดกิจกรรมไม่สอดคล้องกับความจำเป็นในงานวิจัย

สิ่งที่คิดว่าไม่ดีก็คือเวลาไป อสมท. เนี่ยะคิดว่ามันไม่ได้อะไรกลับมา
เลย แต่ได้รู้อะไรนิดหน่อย คิดว่ามันไม่น่าใช่เกี่ยวกับที่เราต้องมาทำ เหมือนที่
พีก็รู้...(น้องสนธิ, 12 ต.ค.44)

4. ผลการดำเนินกิจกรรมที่ พ-4: ประเมินผลรายการที่ผลิตขึ้น

4.1 ผู้ร่วมวิจัยได้ประเมินให้เห็นถึงส่วนที่น่าสนใจในรายการ

(รายละเอียดข้อนี้ ได้รายงานไปในบทที่ 6)

4.2 ผู้ร่วมวิจัยได้ประเมินให้เห็นถึงข้อดีของการที่ได้พูดผ่านสื่อ

ผู้ร่วมวิจัย 4 คน คือ น้องอ้น น้องกรรณ น้องณัฐพล และน้องหมึก มีความเห็นว่าการได้พูดผ่านสื่อวิทยุในครั้งนี้ ไม่มีข้อเสีย แต่มีข้อดี 3 ประการ ได้แก่

(1) ให้ครอบครัวได้รับรู้ถึงปัญหา โทษพิษภัยยาเสพติด ให้มีความรัก
การเอาใจใส่ลูกหลานมาก ยิ่งขึ้น

(2) ช่วยให้ผู้ที่กำลังคิดจะเสพ ได้เปลี่ยนใจ และคิดได้ รวมทั้งผู้ติดแล้ว
ก็ตาม อาจทำให้เขามีความรู้สึกอยากหยุดและเลิกได้

(3) ช่วยให้สังคมได้รับรู้และยอมรับกับสภาพของผู้ติดยา และเคยใช้ยาฯ และ
มีการให้อภัยพวกเขาเหล่านั้น

(น้องอ้น น้องกรรณ น้องณัฐพล และน้องหมึก, บันทึกส่วนบุคคล, 12 พ.ย.44)

4.3 ผู้ร่วมวิจัยได้ประเมินให้เห็นว่ารายการที่ผลิตขึ้น เป็นไปตามความคาดหวัง

พอสัมภาษณ์

รายการนี้เป็นตามความฝันอยู่ 80% ทำให้พวกเราได้มีการพัฒนามากขึ้น ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุ อีก 20% คือยังสื่อออกมาไม่ได้เต็มที่ เวลาการเรียนรู้น้อยไป และอยากให้มี ผู้ฟังมากกว่านี้ (น้องสนธิ, จดหมาย, 19 ต.ค.44)

ทำกันได้ดีเลยล่ะพี่ก้อย เพราะไม่คิดว่าจะทำได้ขนาดนี้ ไม่ได้แก้งชมนะครับ การขึ้นต้นและลงท้ายทำได้พริ้วเลย เนื้อหาในเทปก็ดี รู้ว่าครอบครัวข้างคิดยังไง และคนที่กลับตัวแล้วอยากได้สิ่งใดจากสังคม (น้องเอก, จดหมาย, 15 ธ.ค.44)

5. กิจกรรมที่ พ-5: นำรายการไปออกอากาศ

ในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2544 เวลา 9.10 - 10.00น. ผู้วิจัยได้นำรายการวิทยุ "รู้เท่าทันยาเสพติด" ไปออกอากาศทางสถานีวิทยุจุฬาลงกรณ์ (FM 101.5 MHz) ในรายการ "จับจ้องมองสื่อ" ตอน "เสียงของผู้ไร้เสียง" ซึ่งผู้ดำเนินรายการคือ อาจารย์สุภาพร โพธิ์แก้ว

รายการรู้เท่าทันยาเสพติดมีความยาวทั้งหมด 50 นาที และรายการจับจ้องมองสื่อ มีเวลาออกอากาศเพียง 50 นาที จึงไม่สามารถนำไปออกอากาศได้ทั้งหมด เพราะจำเป็นต้องมีช่วงเวลาให้ผู้ดำเนินรายการได้กล่าวถึงความเป็นมา และกล่าวเชื่อมโยง สู่รายการรู้เท่าทันยาเสพติดให้ผู้ฟังเข้าใจก่อนจะได้รับฟัง ดังนั้น อาจารย์สุภาพรกับผู้วิจัยจึงร่วมกันพิจารณาเลือกนำบางส่วนของรายการรู้เท่าทันยาเสพติดไปออกอากาศ ซึ่งได้ออกอากาศ ตามลำดับต่อไปนี้

- (1) อาจารย์สุภาพร กล่าวเปิดรายการ และเล่าถึงความเป็นมาของรายการรู้เท่าทันยาเสพติด
- (2) เทปแทรก: รายการรู้เท่าทันยาเสพติด ช่วงที่ 1 นานาทศนะ โดยเริ่มเปิดตั้งแต่ "สนธิ: สวัสดีท่านผู้ฟังทุกท่าน ผม สนธิ กับรายการรู้เท่าทันยาเสพติด....." ไปจนถึงนานาทศนะของประชาชน ".....เราก็ไม่รู้จะช่วยยังไง จะทำยังไง เราก็ไม่อยากเห็นนะ ไม่อยากพบปะ" (ดูเนื้อความทั้งหมดได้ที่ถอดเทปรายการฯ ในบทที่ 6)
- (3) อาจารย์สุภาพร และผู้วิจัยกล่าวถึงกระบวนการทำนานาทศนะของประชาชนในเทปแทรกที่เพิ่งฟังไปว่า ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้ไปสัมภาษณ์เอง และเลือกเองทั้งหมด จากนั้นเกริ่นนำถึงช่วงที่ 2 ของรายการรู้เท่าทันยาเสพติดว่า เป็นการ

สัมภาษณ์โดยมีผู้ถาม 1 คน ผู้ตอบ 2 คน ซึ่งผู้ร่วมวิจัยคัดเลือกจากบุคคลที่มีประสบการณ์น่าสนใจ นำนำมาเป็นอุทาหรณ์ที่สุด

- (4) เทปแทรก: รายการรู้เท่าทันยาเสพติด ช่วงที่ 2 สัมภาษณ์ผู้เคยติดยาเสพติด โดยเริ่มเปิดตั้งแต่ "ณัฐพล: ก็ เอ่อ ก็ย้อนมาถามคุณภรรยาซะครับ....." ไปจนถึงคำถาม-ตอบข้อสุดท้ายคือ ".....ก็อยากจะฝากไว้ว่า อย่าไปยุ่ง หรืออย่าแม้แต่คิดที่จะเสพ หรือจะลองเลยครับ" (ดูเนื้อความทั้งหมดได้ที่ถอดเทปรายการฯ ในบทที่ 6)
- (5) อาจารย์สุภาพร และผู้วิจัยกล่าวถึงเทปแทรกที่เพิ่งฟังไปว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองต่างพูดไปในแนวทางเดียวกันคือ ทราบดีว่าการเสพยาเป็นการกระทำที่ไม่ดี เพราะไม่มีอะไรดีขึ้น และเตือนเยาวชนรุ่นหลัง ๆ ว่ายาเสพติดนั้นไม่ทำให้ชีวิตดีขึ้น จากนั้น เกริ่นนำถึงช่วงที่ 3 ของรายการรู้เท่าทันยาเสพติดว่าเป็นการนำเสนอหน้าที่ศนะของผู้เคยติดยาเสพติดว่า ต้องการสิ่งใดจากสังคมบ้าง
- (6) เทปแทรก: รายการรู้เท่าทันยาเสพติด ช่วงที่ 3 นานาทัศนะของผู้เคยติดยาเสพติด โดยเริ่มเปิดตั้งแต่ "สนธิ: สำหรับช่วงสุดท้ายนี้นะครับ ก็อยากให้ท่านผู้ฟังได้รู้ว่า...." จนถึงนานาทัศนะของผู้เคยติดยาเสพติดทั้ง 11 ทัศนะ และผู้ดำเนินรายการกล่าวสรุปว่า "....อยากที่จะให้มีความรัก ความเข้าใจ ไม่ใช้ความรุนแรงกับลูกหลานของท่านนะครับ ซึ่งจุด ๆ นี้ เป็นจุด ๆ แรกที่สามารถทำให้ลูกหลานของท่าน ตั้งใจที่จะเลิกใช้ยาเสพติดได้..." (ดูเนื้อความทั้งหมดได้ที่ถอดเทปรายการฯ ในบทที่ 6)
- (7) อาจารย์สุภาพร และผู้วิจัยกล่าวถึงเทปแทรกที่เพิ่งฟังไปว่า ผู้เคยติดยาเสพติดส่วนใหญ่ต้องการกำลังใจ และความเข้าใจจากสังคม พร้อมกับกล่าวสรุปถึงภาพรวมของรายการรู้เท่าทันยาเสพติด ในการนี้ผู้ร่วมวิจัยได้นำเทปรายการไปเปิดฟังเป็นการส่วนตัว และได้ประเมินผลกลับมา โดยส่วนใหญ่จะประเมินว่า รายการนี้เป็นไปตามที่คาดหวังพอสมควร จากนั้นกล่าวจบรายการจับจ้องมองสื่อ

- (8) เทปแทรก: รายการรู้เท่าทันยาเสพติดช่วงท้ายรายการ โดยเริ่มเปิดตั้งแต่ "สนธิ...ก่อนที่จะจากกันไปในวันนี้ก็ขอขอบคุณโอกาสพิเศษที่ทำให้พวกเรา..." ไปจนถึงเพลงจุดหมายเคยไฝ่ฝัน ที่รายการรู้เท่าทันยาเสพติดใช้เป็นเพลงปิดรายการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวศิริพร เสรีกิตติกุล เกิดเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2519 จบการศึกษา
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ.
2541 และเข้าศึกษาหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะ
นิเทศศาสตร์ ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2542

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย